

რომან შენგელია
ეკატერინე შენგელია

მემკვიდრეობის სამართალი

(თეორია და პრაქტიკა)

მეორე გამოცემა

გამომცემლობა „მერიდიანი“

თბილისი 2011

ახალმა სამოქალაქო კანონმდებლობამ სამემკვიდრეო ურთიერთობათა მნიშვნელოვანი ნაწილის ახლებურად რეგულირების აუცილებლობა დააყენა დღის წესრიგში. მათი სწორად განსჯა არა მარტო დოქტრინის, არამედ პრაქტიკისა და საზღვარგარეთული გამოცდილების სიღრმისეული ანალიზის საფუძველზეა შესაძლებელი. სწორედ ამას ისახავს მიზნად სამართლის დოქტორების, რომან და ეკატერინე შენგელიების წარმოდგენილი წიგნი. მასში განხილულია მემკვიდრეობის სამართლის თითქმის ყველა საკითხი. მათი ანალიზი კომპარატივისტულ მეთოდებზეა დაფუძნებული.

წიგნი განკუთვნილია მომავალი და მოქმედი იურისტების, აგრეთვე მემკვიდრეობის საკითხებით დაინტერესებული ფართო მკითხველისათვის.

რედაქტორი – საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის
წევრ-კორესპონდენტი, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ჯონი ხეცურიანი

რეცენზენტები – 1. სამართლის დოქტორი, პროფესორი
შალვა ქურდაძე
2. სამართლის დოქტორი, პროფესორი
დავით იმნაძე

თბილისის ეკონომიკურ ურთიერთობათა სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სამართლის ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭოს მიერ
რეკომენდებულია სახელმძღვანელოდ სტუდენტებისათვის

© გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2011

© რ. შენგელია, ე. შენგელია

ISBN 978-9941-10-289-9

შინაარსი

ავტორები საგან	5
თავი I. ზოგადი დებულებანი	9
§1. მემკვიდრეობის არსი და მნიშვნელობა	9
§2. მემკვიდრეობის სამართლის ძირითადი ცნებები	16
თავი II. მემკვიდრეობის სამართლის აღზიდი სამოქალაქო სამართლის სისტემაში	42
§1. მემკვიდრეობის სამართლის თავისებურებანი	42
§2. სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობანი	46
თავი III. მემკვიდრეობა ანდერძით	51
§1. ანდერძის ცნება და შინაარსი	51
§2. ანდერძი და სამკვიდრო ქონება	63
§3. ანდერძის ფორმა	71
§4. სავალდებულო წილი	82
§5. საანდერძო დანაკისრი	95
§6. ანდერძის შეცვლა, მოშლა და ბათილობა	107
§7. ანდერძის აღსრულება	116

თავი IV. მემკვიდრეობა კანონით.....	123
თავი V. სამემკვიდრო უფლებათა განსორცხველობა	145
§1. სამკვიდროს მიღება	145
§2. უარის თქმა სამკვიდროს მიღებაზე.....	158
§3. სამკვიდროს გაყოფა.....	166
§4. სამკვიდრებლის კრედიტორთა დაკმაყოფილება	183
§5. სამკვიდროს დაცვა	188
§6. სამკვიდრო მოწმობა	192
დანართი 1. სანოტარო აქტები	197
დანართი 2. კაზუსები	228
დანართი 3. ტესტები	239

ემღვნება
ქართული უმაღლესი სკოლის
გამორჩეული ორგანიზატორისა
და ღვაწლმოსილი პედაგოგის
პროფესორ გურამ თავართქილაძის
ნათელ ხსოვნას.

ავტორებისაგან

ქონებრივი და ზოგიერთი პირადი ხასიათის სამართლებრივი ურთიერთობების განსაზღვრული ნაწილი მათი მონაწილის გარდაცვალებით არ წყდება. სამართლებრივ ურთიერთობებში უფლებამონაცვლის ჩართვა წარმოადგენს გარდაცვლილი პირის უფლებებისა და მოვალეობების შენარჩუნების შესაძლებლობას. გარდაცვლილი პირის უფლება-მოვალეობების მის უფლებამონაცვლეზე გადასვლა მემკვიდრეობას წარმოადგენს. მემკვიდრეობის უფლება ბუნებრივად არსებობს დასაბამიდან და მარადიულად იქნება ადამიანის არსებობის თანამდევით აუცილებლობა. საზოგადოების განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე იცვლებოდა მემკვიდრეობის შინაარსი. მასში მეტ-ნაკლები სისრულით აისახებოდა, ერთი მხრივ, მამკვიდრებლის ინდივიდუალური ნება და, მეორე მხრივ, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს პოზიცია და ინტერესი. ინდივიდუალურ ნებას სხვადასხვა დოზით ენაცვლებოდა სახელმწიფოს მიერ დადგენილ ქცევის ზოგად წესში გამოხატული კოლექტიური ნება. აქედან გამომდინარე, იცვლებოდა მემკვიდრეობის სახეები და ფორმები. ეს, უპირველეს ყოვლისა, შეეხებოდა ანდერძისმიერი

და კანონისმიერი მემკვიდრეობის როლსა და მნიშვნელობას. მემკვიდრეობის ორივე სახე კი საბოლოოდ მიზნად ისახავდა გარდაცვლილის ოჯახის წევრთა და ნათესავთა ინტერესების დაცვას.

მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული ურთიერთობები ადრე ჩვეულებებით რეგულირდებოდა, მოგვიანებით მათ სამართლებრივი ნორმები ჩაენაცვლა. ასეთი ნორმების ერთობლიობა კი მემკვიდრეობის სამართალია, რომელიც სამოქალაქო სამართლის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს.

ახალი სამოქალაქო კანონმდებლობის შემუშავებამ მემკვიდრეობის პრობლემათა ახლებურად ხედვისა და გადაწყვეტის აუცილებლობა დააყენა დღის წესრიგში. მოქმედი სამართლებრივი ნორმების გამოყენების პროცესში გამოიკვეთა სანოტარო და სასამართლო პრაქტიკის დადებითი და ნაკლოვანი მხარეები. სამართლებრივ დოქტრინაში გამოჩნდა წინადადებები მემკვიდრეობის სადავო საკითხების რაციონალურად გადაწყვეტის სურვილით. აუცილებლობა ხდება სამემკვიდრეო კანონმდებლობის სრულყოფის საკითხი. ამ მხრივ საინტერესოა მისი, თუნდაც, სტრუქტურის დაზუსტება.

სამოქალაქო სამართლის სუბიექტების სტატუსის შინაარსის განმსაზღვრელ დებულებად მათი თავისუფლებისა და ავტონომიურობის დამკვიდრებამ არსებითად შეცვალა სამემკვიდრეოსამართლებრივ ურთიერთობათა წარმოშობის საფუძვლების როლი — კანონით მემკვიდრეობის ნაცვლად წინა პლანზე ანდერძით მემკვიდრეობა ინაცვლებს. მიუხედავად იმისა, რომ პრაქტიკაში ანდერძით მემკვიდრეობის მაგალითები კანონით მემკვიდრეობასთან შედარებით ნაკლებია (აღბათ იმიტომ, რომ ზოგი ვერ ასწრებს ანდერძის შედგენას, ზოგს კი მიაჩნია, რომ ეს აუცილებელი არ არის და სხვ.), ეს სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ გარდაცვლილი პირის ქონებრივ სიკეთეთა გან-

კარგვაში მამკვიდრებლის ინდივიდუალურ ნებაზე წინ კანონში გამოხატული ზოგადი ნება დგას. სამოქალაქო-სამართლებრივი რეგულირების უპირველესი პრინციპი — დისპოზიციურობა მემკვიდრეობითი სამართლისთვისაც მთავარი უნდა იყოს. გარდა ამისა, აუცილებელია იმის მხედველობაში მიღებაც, რომ კანონით მემკვიდრეობას ადგილი აქვს მხოლოდ მაშინ და იმდენად, როცა და რამდენადაც იგი არ არის შეცვლილი ან გაუქმებული ანდერძით. ნიშანდობლივია ისიც, რომ სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობა უშუალოდ კანონის საფუძველზე არასოდეს წარმოიშობა. ამისათვის, სულ ცოტა, აუცილებელია უმნიშვნელოვანესი პირობის არსებობა — სამკვიდროს გახსნა. ასევე შეიძლება დადგეს სხვა საკითხების ახლებურად გააზრების მიზანშეწონილობა. პრაქტიკაცა და დოქტრინაც ამის საკმაო საფუძველს იძლევა.

ქართული მემკვიდრეობის სამართლის პრობლემათა კვლევაში მნიშვნელოვანი როლი მიუძღვით ცნობილ მეცნიერებს — გიორგი ნადარეიშვილს, ბესარიონ ზოიძეს, ზურაბ ახვლედიანს, შალვა ჩიკვაშვილს, ლალო ჭანტურას, ჯონი ხეცურას, თედო ნინიძეს, ზურაბ ძლიერიშვილს, ლელა ნადიბაიძეს, ეკა ზარნაძეს და სხვებს. მემკვიდრეობისადმი მიძღვნილი მათი შრომები უკვე იშვიათობას წარმოადგენენ ან შესაბამისი კანონმდებლობის ინტერპრეტაციის სისრულის პრეტენზიით არ გამოირჩევიან. მკითხველის ინტერესი მემკვიდრეობის საკითხებისადმი კი მუდმივად იზრდება. სწორედ ამან განაპირობა მემკვიდრეობის კომპლექსურად და შედარებით სრულად დამუშავების ჩვენეული სურვილი.

წიგნში მოქმედი კანონმდებლობისა და სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზის საფუძველზე გადმოცემულია ქართული მემკვიდრეობის სამართლის ყველა ძირითადი საკითხი. მას თან ერთვის სამემკვიდრეო-სამართლებრივი დოკუმენტების ნიმუშე-

ბი, კაზუსები, ტესტები და შესაბამისი სასამართლო პრაქტიკა. დანართთა შედარებითი სიმრავლე მემკვიდრეობის სხვადასხვა წახნაგისა და წერილმანის ჩვენების სურვილითაა განპირობებული.

სიამოვნებით მივიღებთ ყველა გონივრულ შენიშვნას და გავითვალისწინებთ წიგნის შემდგომი გამოცემისას.

რომან შენგელია –

იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

ეკატერინე შენგელია –

სამართლის დოქტორი, პროფესორი, თბილისის ნოტარიუსი.

ზოგადი დებულებანი

§ 1. მემკვიდრეობის არსი და მნიშვნელობა

მემკვიდრეობა როგორც დოქტრინის, ისე კანონმდებლობის მიხედვით, არის გარდაცვლილი პირის ქონებრივი უფლებებისა და მოვალეობების სხვა პირებზე გადასვლა მემკვიდრეობის სამართლის ნორმების შესაბამისად. ზოგჯერ ყურადღება მახვილდება ქონების სხვა პირებზე გადასვლის შესახებ. მემკვიდრეობის შინაარსი ორივე შემთხვევაში ერთნაირია. პირის გარდაცვალებით ფაქტობრივად წყდება ყველა ის ურთიერთობა, რომელიც მას აკავშირებდა სხვა პირებთან და თვით ქონებასთან. მაგრამ იურიდიულად ქონებრივი ურთიერთობები არ წყდება. ისინი კვლავ არსებობენ, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ გარდაცვლილი პირის ნაცვლად მისი უფლებამონაცვლეები წარმოადგენენ ასეთ ურთიერთობათა სუბიექტებს. მართალია, ზოგიერთი ქონებრივი ხასიათის სამართლებრივი ურთიერთობა, რომელშიც გარდაცვლილი პირი ღებულობდა მონაწილეობას, მისი გარდაცვალებით წყდება, — მაგალითად, სხვა პირის რჩენის უფლება-მოვალეობა, პირადი სერვიტუტები ან ხელშეკრულებები, — მაგრამ ისინი იმდენად იშვიათია და პირადული, რომ წარმოუდგენელია ერთი პირის მეორეთი შეცვლა. უმრავლეს შემთხვევებში გარდაცვლილი პირის უფლებამონაცვლე ხდება საკუთრების, გირავნობის, მოთხოვნისა და სხვა უფლება-მოვალეობათა მატარებელი.

აქედან გამომდინარე, **უფლებამონაცვლეობა უნივერსალურ ხასიათს ატარებს**. გარდაცვლილი პირის ქონებრივი

უფლებები და ვალდებულებები სხვა პირებზე გადადის სრულად და უცვლელად ერთსა და იმავე დროს. აქედან გამონაკლისს წარმოადგენს ის უფლება-მოვალეობები, რომელთა გადაცემა კანონმდებლობითაა დაუშვებელი ან ეწინააღმდეგება მათ ბუნებას. თუ ვინ არის გარდაცვლილი პირის უფლებამონაცვლე, რა სამართლებრივ საფუძველზე იკავებს იგი გარდაცვლილი პირის ადგილს, რა უფლება-მოვალეობები გააჩნია მას და როგორ ხდება გარდაცვლილი პირის ქონებისა და ვალების უფლებამონაცვლეზე გადასვლა, ის ძირითადი საკითხებია, რომლებზეც პასუხის გაცემა მემკვიდრეობის სამართლის ფუნქციას წარმოადგენს.

მემკვიდრეობის სამართალი იმ ნორმათა ერთობლიობაა, რომელიც გარდაცვლილი პირის ქონების სხვა პირებზე გადასვლასთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს არეგულირებს. ქონებაში იგულისხმება არა მარტო აქტივი, არამედ პასივიც. მემკვიდრეობის სამართალი სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია. მემკვიდრეობის სამართალი ადგენს და იცავს მემკვიდრეობის უფლებას, ანუ იმ უფლებამოსილებათა ერთობლიობას, რომელთა საფუძველზეც ხდება პირის აღიარება გარდაცვლილის უფლებამონაცვლედ — მემკვიდრედ. მემკვიდრეობის უფლებაში შედის აგრეთვე იმ პირის უფლებამოსილებათა შინაარსი, რომელიც სამკვიდრო ქონების დამტოვებლად, ანუ მამკვიდრებლად გამოდის სამემკვიდრეო ურთიერთობებში.

მემკვიდრეობის უფლება ადამიანის ერთ-ერთ უძველეს ძირითად უფლებას წარმოადგენს. თანამედროვე გაგების სახელმწიფოსა და სამართლის წარმოშობამდე დიდი ხნით ადრე, მემკვიდრეობის ინსტიტუტი გარდუვალი აუცილებლობით მკვიდრდებოდა და ვითარდებოდა. ადამიანთა საზოგადოება, საოჯახო ურთიერთობათა წარმოქმნასთან

ერთად, მემკვიდრეობის ობიექტურად არსებული ურთიერთობების მონაწილე ხდებოდა.

პირველყოფილი თემური წყობილების დროს, განსაკუთრებით კი მის ადრეულ საფეხურზე, როცა ადამიანის მოთხოვნილებები და მათი დაკმაყოფილების საშუალებები უაღრესად პრიმიტიული და მწირი იყო, მემკვიდრეობა თანამედროვე გაგებით არ არსებობდა, თუნდაც იმიტომ, რომ არ არსებობდა მემკვიდრეობით გადასაცემი ქონება. მართალია, მაშინ მშობლიდან შვილზე გადადიოდა სანადირო და თევზსაჭერი იარაღები, მაგრამ გვარისა და ტომის, ხოლო მომდევნო პერიოდში — ოჯახის მფლობელობასა და სარგებლობაში რჩებოდა საარსებოდ აუცილებელი პროდუქტები, გარეულ ცხოველთა ტყავი, მოსართავი სამკაულები და სხვა, გარდა იმ ქონებისა, რომელიც გარდაცვალებულთან ერთად იმარხებოდა. ამ დროს წარმოშობილი ქონებრივი ურთიერთობები საზოგადოებაში არსებული მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციებითა და ჩვევებით რეგულირდებოდა.

საზოგადოებრივი შრომის დიდი დანაწილების კვალობაზე ხდება შრომის იარაღებისა და საშუალებების სრულყოფა, რამაც მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი საქონლის წარმოებას, მის დაგროვებასა და გაცვლითი პროცესების უზრუნველყოფას. ამან, თავის მხრივ, გამოიწვია ცალკეული ოჯახების ქონებრივი დამოუკიდებლობის გაფართოება და გვაროვნულ-ტომობრივი კავშირების მნიშვნელოვანი შესუსტება. ქონების მეპატრონის გარდაცვალება სულ უფრო აქტუალურს ხდის მისი ქონების ბედის გადაწყვეტის საკითხს. საზოგადოების ქონებრივი და სოციალური დანაწევრება ლოგიკურად იწვევს კერძო საკუთრებისა და მისი დამცავი სამართლებრივი ინსტიტუტების შექმნა-განვითარებას. სახელმწიფოს ინტერესებში საზოგადოების წევრთა ქონე-

ბრივი სტატუსის დადგენა და მათი უფლებების დაცვა მნიშვნელოვან ადგილს იჭერს. კერძო საკუთრების აყვავებამ მნიშვნელოვნად გააფართოვა იმ ქონების ფარგლები რომელიც შეიძლება მემკვიდრეობის საგანი იყოს. ასეთად უკვე ითვლება ყოველგვარი ქონება, რომელსაც შეუძლია მოგების მოტანა, ადამიანთა სხვადასხვა მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება და გააჩნია როგორც მატერიალური, ისე მორალური ღირებულება. აქედან გამომდინარე, კერძო საკუთრების დამკვიდრება-განვითარება ლოგიკურად აყენებს დღის წესრიგში მემკვიდრეობითი ურთიერთობებისადმი არა მარტო საზოგადოების, არამედ სახელმწიფოს მხრივ ყურადღების გამახვილების აუცილებლობას. განსაკუთრებით ითქმის ეს პოსტსაბჭოური და განვითარებადი ქვეყნების მიმართ, რომლებშიც კერძო საკუთრებითი ურთიერთობები გარკვეული პერიოდით შეიზღუდა და მხოლოდ ამჟამად მიეცათ საბაზრო ურთიერთობათა ფართოდ დამკვიდრების შესაძლებლობა. ვიდრე იარსებებს კერძო საკუთრება და საზოგადოება იცხოვრებს საბაზრო მეურნეობის პრინციპებზე დაყრდნობით, მემკვიდრეობითი ურთიერთობის სამართლებრივი რეგულირებისადმი ინტერესი კვლავაც გაიზრდება.

მემკვიდრეობის ინსტიტუტისადმი ცხოველი ინტერესი განპირობებულია მისი განსაკუთრებული მნიშვნელობით. კერძო სამართალი სანივთო და საოჯახო ურთიერთობებთან ერთად ოდითგანვე მემკვიდრეობის საკითხებს არეგულირებდა. რადგან მემკვიდრეობაში მთავარია გარდაცვლილი პირის სიცოცხლის პერიოდის ქონებრივი უფლება-მოვალეობათა სხვა პირებზე გადასვლის საკითხი, იგულისხმება, რომ მათ შორის ძირითადი ადგილი უკავია საკუთრების უფლებას. მისი სხვა პირებზე გადასვლა განსაკუთრებული ლოგიკითა

და კანონზომიერებით უნდა ხდებოდეს. დაეუშვათ, რომ გარდაცვლილი პირის ქონებრივი უფლება-მოვალეობები მასთან ერთად კვდება და არ გადადის სხვა პირებზე. ძნელი წარმოსადგენია ის ქაოსი, რასაც იგი შეიტანს იმ სამართლებრივ ურთიერთობებში, რომლებშიც გარდაცვლილი სიცოცხლის პერიოდში მონაწილეობდა. უპირველეს ყოვლისა, ეს უკიდურესად მძიმე ეკონომიკურ მდგომარეობაში ჩააგდებდა გარდაცვლილის იმ ახლო ნათესავეებს, რომლებსაც არ გააჩნიათ საარსებო საშუალებები; გამოიწვევდა უამრავი სამენარმეო საზოგადოების კრახს, რადგან მათი შეუფერხებელი და კომპეტენტური მართვა შეუძლებელი გახდებოდა; ცუდ პირობებში აღმოჩნდებოდნენ გარდაცვლილის კრედიტორები, რადგან მათ არ ეცოდინებოდათ ვისთვის უნდა მიემართათ თავიანთი პრეტენზიების დასაკმაყოფილებლად; მნიშვნელოვნად დაეცემოდა ადამიანების შრომითი და საქმიანი აქტივობა, რადგან გაურკვეველი იქნებოდა თუ რა გზებით უნდა გამოეყენებიათ დაგროვილი ქონება ოჯახის წევრებისა და ახლობლების სასარგებლოდ, რომელთა ძიებაში კანონმორჩილი ადამიანი მრავალჯერ გახდებოდა კანონის უნებლიე დამრღვევი. დაბოლოს, მემკვიდრეობის უარყოფა ეწინააღმდეგება თვით საკუთრებისა და საკუთრების უფლების ბუნებას, რადგან მსგავს შემთხვევაში იგი გადაიქცევა დროებით უფლებად — სიკვდილი ხომ გარდუვალია.

მემკვიდრეობის დიდი მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ საზოგადოების თითოეულ წევრს აძლევს გარანტირებულ შესაძლებლობას, იცხოვროს და იშრომოს იმის შეგნებით, რომ მის მიერ სიცოცხლეში შექმნილი მატერიალური თუ სულიერი სიკეთე თავისივე ნების საფუძველზე მისი გარდაცვალების შემდეგ გადავა ახლობელი ადამი-

ანების ხელში. გამონაკლის შემთხვევებში შესაძლებელია, დადგენილი წესის შესაბამისად, ასეთი ქონების ნაწილი გადავიდეს გარდაცვლილის ნებით გაუთვალისწინებელ პირებზეც. ამ ზოგადი დებულებების განუხრელი დაცვა უზრუნველყოფს არა მარტო გარდაცვლილი პირისა და მისი უფლებამონაცვლის, არამედ სამემკვიდრეო ურთიერთობის სხვა მონაწილეთა — კრედიტორების, ფისკალური სამსახურებისა და სხვათა კანონიერი ინტერესების დაცვას. საბოლოო ჯამში, მემკვიდრეობის ინსტიტუტი ხელს უწყობს საზოგადოებრივ ურთიერთობათა სტაბილური დონის შენარჩუნებას. ამასთან, შესაძლებელია მემკვიდრეობას უკავშირდებოდეს ესა თუ ის უარყოფითი მომენტი. მათ შორის ყველაზე მთავარია ის, რომ მემკვიდრეობა ქმნის პარაზიტული არსებობის შესაძლებლობას იმ პირებისათვის, რომლებმაც ამ გზით მიიღეს უძრავი ქონება, აქციები, ანაბრები, კონვერტირებადი ვალუტა და სხვ. ეს კი, თავის მხრივ, ხელს უწყობს საზოგადოების სოციალური უთანასწორობის გაღრმავებასა და თვით ამ გზით გამდიდრებულ პირთა დეგრადირებას. ასეთი ტენდენციები განსაკუთრებით საშიშია კაპიტალის პირველადი დაგროვების პერიოდში. თუმცა, საზოგადოებაზე მათი მავნე ზეგავლენის გაუვნებელყოფა სავსებით შესაძლებელია პროგრესული საგადასახადო პოლიტიკის გამოყენებით. ყველა შემთხვევაში, რა უარყოფითი მომენტიც არ უნდა ახასიათებდეს მემკვიდრეობას, მისი თავისუფლება, უფრო უკეთესი და პროგრესულია, ვიდრე შეზღუდვა. მიზანშეუწონელია ყოველმა ახალმა თაობამ ცხოვრება დაიწყოს თავიდან. გარდა ამისა, მემკვიდრეობით მიღებული ქონება უმრავლეს შემთხვევებში გამოიყენება ოჯახების მატერიალური მდგომარეობის განსამტკიცებლად, საზოგადოებრივი დოვლათის გასამრავლე-

ბლად, სხვადასხვა საქველმოქმედო ფონდების შესაქმნელად და სხვა კეთილშობილური მიზნებისათვის, რაც, საბოლოო ჯამში, ხელს უწყობს საზოგადოების სოციალური, სამეცნიერო და კულტურული დონის ამაღლებას.

მემკვიდრეობისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება სათავეებს ადრინდელი მოაზროვნეების პოზიციებიდან იღებს. მაგალითად, სენ-სიმონი და მისი მიმდევრები თვლიდნენ, რომ მემკვიდრეობა შრომის დახარჯვის გარეშე ქონების მოხვეჭის საშუალებაა, ეს კი ბოროტებას წარმოადგენს. მათ შესაძლებლად მიაჩნდათ მემკვიდრეობის გაუქმება კერძო საკუთრების შენარჩუნების პირობებში. მათი აზრით, თუ საზოგადოების თითოეული წევრი მატერიალურ სიკეთეს მიიღებს თავისი უნარისა და შრომის მიხედვით, მემკვიდრეობის ინსტიტუტი საჭირო აღარ იქნება.

მემკვიდრეობას არც მარქსიზმის კლასიკოსები სწყალობდნენ. მარქსიცა და ენგელსიც ბურჟუაზიული კერძო საკუთრების მოსპობის აუცილებლობას მემკვიდრეობის გაუქმებას უკავშირებდნენ. მათი აზრით, მემკვიდრეობა კერძო საკუთრების ნაყოფია. ამიტომ, თუ არ იარსებებს კერძო საკუთრება და კაპიტალი, არც მემკვიდრეობის შენარჩუნება იქნება აუცილებელი. თუმცა სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ ერთბაშად არ უნდა მოხდეს მისი გაუქმება. მარქსისტებს მიმდევრები ამ სფეროში საკმაოდ გამოუჩნდათ. მათი იდეების პრაქტიკულ განხორციელებას წარმოადგენდა საბჭოთა რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის 1918 წლის „დეკრეტი მემკვიდრეობის უფლების გაუქმების შესახებ“. მართალია, ამ დეკრეტით მემკვიდრეობა სრულად არ გაუქმებულა, მაგრამ იგი მნიშვნელოვნად შეიზღუდა და სოციალურ-უზრუნველმყოფადი ფუნქცია შეიძინა. ექსპლუატატორული ელემენტების ექსპროპრიაციის შემ-

დეგ მათთვის საკუთრების უფლების ჩამორთმევა მოხდა მემკვიდრეობის გაუქმების გარეშეც. შემდგომ პერიოდში საბჭოთა ხელისუფლებამ თანდათან აღადგინა საზოგადოების განვითარების ობიექტური კანონზომიერებით შექმნილი მემკვიდრეობის უფლება. აღნიშნული დეკრეტი რუსეთში მემკვიდრეობის უფლების საკანონმდებლო წესით გაუქმების პირველი და უკანასკნელი ცდა აღმოჩნდა მემკვიდრეობის მთელ ისტორიაში.

§2. მემკვიდრეობის სამართლის პირითადი ცნებები

მემკვიდრეობითი უფლებამონაცვლეობა. იურიდიულ ლიტერატურაში მიჩნეულია, რომ უფლებამონაცვლეობისათვის დამახასიათებელია უფლება-მოვალეობათა შეფარდებითი და დამოკიდებული ხასიათი. სხვა პირისათვის გადაცემული უფლება-მოვალეობები გამომდინარეობს გადამცემი პირის უფლება-მოვალეობებისაგან. მემკვიდრეობის დროს ეს თანაფარდობა შედარებით გამოკვეთილ და თვალში საცემ ხასიათს ატარებს. მაგალითად, როცა ლაპარაკია იმაზე, რომ უფლებამონაცვლეზე გადადის გარდაცვლილი პირის ქონებრივი უფლება-მოვალეობები გარდა ისეთებისა, რომლებიც კანონის მოთხოვნიდან ან თვით მათი იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარეობს, იგულისხმება უფლება-მოვალეობათა გადასვლა იმ სახით, რითაც ისინი ხასიათდებოდა გარდაცვლილი პირის სიცოცხლეში. უფლება-მოვალეობათა გადასვლა ხდება მათი უზრუნველყოფის საშუალებებითა და დატვირთულობის ყველა ფორმით. თუ ვალდებულება უზრუნველყოფილია პირგასამტეხლოთი ან ბეთი, იგი ძალას

13954-1
ინარჩუნებს უფლებამონაცვლის მიერ კრედიტორის მიმართ ვალდებულების შესრულების მოთხოვნისას. ასევე, თუ უფლებამონაცვლეზე გადასაცემი ქონება დაგირავებულია, ასეთი სტატუსი მას შეუნარჩუნდება ახალი მესაკუთრის ხელშიც. ყველა შემთხვევაში ქონება უფლებამონაცვლეზე უნდა გადავიდეს იმ სახით, რა სახითაც არსებობს. ქონების გადასვლა უნდა მოხდეს მთლიანად, როგორც ყველა სახის ქონებრივ უფლება-მოვალეობათა ერთობლიობისა. ეს მეტყველებს იმაზე, რომ მემკვიდრეობითი უფლებამონაცვლეობა ატარებს უნივერსალურ და არა სინგულარულ ხასიათს, როცა პირი თავისი ქონების რომელიმე ნაწილს სიკვდილის შემთხვევაში განკარგულებით გადასცემს ამა თუ იმ პირს, რომელიც არ ითვლება მემკვიდრეობით უფლებამონაცვლედ. სინგულარული უფლებამონაცვლეობა კოდიცილებისა და ფიდეიკომისების სახით გავრცელებული იყო რომის სამართალში¹, თუმცა მისი ნაირსახეობა შეიძლება თანამედროვე მემკვიდრეობის სამართალშიც მოინახოს.

მემკვიდრეობის საფუძვლები. მოქმედი კანონმდებლობით მემკვიდრეობის საფუძვლებს წარმოადგენს **ანდერძი და კანონი**. შესაძლებელია, ქონების ერთი ნაწილი გარდაცვლილი პირის უფლებამონაცვლეზე ანდერძით გადავიდეს, მეორე ნაწილი კი — კანონის საფუძველზე. **ანდერძი არის პირის განკარგულება მისი გარდაცვალების შემთხვევაში ქონების უფლებამონაცვლეებზე გადაცემის შესახებ.** კანონი კი უფლებამონაცვლეობის საკითხებს განსაზღვრავს იმ შემთხვევებში, როცა: გარდაცვლილ პირს არ დაუტოვებია ანდერძი, ანდერძი ეხება ქონების ნაწილს ან ანდერძი ნაწილობრივ ან მთლიანად ბათილად იქნა გამოცხადებული და ანდერძიდან გამომდინარე, არსებობს ორი სახის მემკვიდრეობა:

¹ Новицкий И. Б. Основы римского гражданского права. М. 1972.

ანდერძით (ანდერძისმიერი) მემკვიდრეობა და კანონით (კანონისმიერი) მემკვიდრეობა. არ შეიძლება მემკვიდრეობის აღნიშნული საფუძვლების დაპირისპირება. მით უმეტეს, რომ შესაძლებელია უფლებამონაცვლეზე ორივე საფუძვლით გადავიდეს ქონება. ამასთან, მხედველობაშია მისაღები ის გარემოებაც, რომ მართო არც ანდერძი და არც კანონი მემკვიდრეობას არ წარმოშობს. საჭიროა სხვადასხვა იურიდიული ფაქტის არსებობა. მაგალითად, პირის გარდაცვალება, კანონით განსაზღვრულ პირთა შორის უფლებამონაცვლის არსებობა, ანდერძის ფორმის დაცვა და სხვა. ასეთ იურიდიული მნიშვნელობის მოთხოვნებს, ყველა შემთხვევაში, კანონი განსაზღვრავს. მიუხედავად იმისა, რომ მემკვიდრეობის სამართალი რაიმე განსაკუთრებულ უპირატესობას მემკვიდრეობის არცერთ საფუძველს არ ანიჭებს, მათი შინაარსიდან გამომდინარე, აგრეთვე იმის გათვალისწინებით, რომ სამოქალაქო-სამართლებრივი რეგულირების პროცესში განმსაზღვრელია ავტონომიურობისა და დისპოზიციურობის პრინციპები, პირველადი მნიშვნელობა მაინც ანდერძისმიერ მემკვიდრეობას უნდა მიენიჭოს. მით უმეტეს, რომ კანონისმიერი მემკვიდრეობა მაშინ მოქმედებს, როცა ანდერძი არ არის სახეზე ან ანდერძს გარეთ დარჩენილი ქონება უნდა გადაეცეს გარდაცვლილი პირის უფლებამონაცვლეს. ასეთი პოზიცია, სასურველია, საბაზრო ურთიერთობების პერიოდის კანონმდებელმაც გაიზიაროს.

მამკვიდრებელი. მემკვიდრეობის სამართლის ერთ-ერთი ცენტრალური ფიგურა არის სამკვიდროს დამტოვებელი, ანუ მამკვიდრებელი. სწორედ მისი გარდაცვალებაა სამემკვიდრეო ურთიერთობათა წარმოშობის ძირითადი საფუძველი. **იგი შეიძლება მხოლოდ ფიზიკური პირი იყოს.** არა აქვს მნიშვნელობა ასეთი პირი საქართველოს მოქალაქეა, უცხო

სახელმწიფოსი თუ აპატრიდია (მოქალაქეობის არ მქონე პირი). არც ერთი საზოგადოებრივი წარმონაქმნი, იქნება იგი იურიდიული პირი თუ არა, არ შეიძლება მამკვიდრებლის როლში გამოვიდეს. იურიდიული პირის რეორგანიზაციის დროს, შესაძლებელია, ადგილი ჰქონდეს უნივერსალურ უფლებამონაცვლეობას, მაგრამ იგი არ იქნება მემკვიდრეობითი უფლებამონაცვლეობა, მიუხედავად იმისა, რომ ყოფით ურთიერთობაში ახლად შექმნილ იურიდიულ პირს რეორგანიზებული წარმონაქმნის მემკვიდრედ მიიჩნევენ.

კანონით მემკვიდრეობის დროს მამკვიდრებელი შეიძლება იყოს როგორც ქმედუნარიანი, ისე ქმედუუნაროც. ამ დროს ქონების სხვა პირის ხელში გადასასვლელად არ არის საჭირო მამკვიდრებლის ნების გამოვლინება ან რაიმე მოქმედების შესრულება. სხვაგვარად დგას საკითხი ანდერძით მემკვიდრეობის დროს. ანდერძი გარიგებაა და, ბუნებრივია, იგი მამკვიდრებლის ნებას გამოხატავს. ეს ნება უნდა იყოს უდფეექტო და უპირველეს ყოვლისა, ქმედუნარიანი პირის მიერ გამოვლენილი. ანდერძის ნამდვილობის ერთ-ერთი პირობაა მისი შედგენა ქმედუნარიანი პირის მიერ. აქედან გამომდინარე, ანდერძით მემკვიდრეობის დროს მამკვიდრებელი უნდა იყოს ქმედუნარიანი პირი. მამკვიდრებლად შეიძლება მიჩნეულ იქნენ აგრეთვე არასრულწლოვანი დაქორწინებული ან ემანსიპირებული პირები. ისინი, ასაკის მიუხედავად, სრულ ქმედუნარიანად ითვლებიან და მათ მსგავსად შეუძლიათ ანდერძის შედგენა¹. ქმედუუნაროებსა და შეზღუდულ ქმედუნარიანებს ანდერძის შედგენის უფლება

¹ ემანსიპაცია სამეწარმეო სფეროში მსგავს უფლებას არ წარმოშობს. დაწვრილებით იხ. **ლელა ნადიბაიძე**, ანდერძით მემკვიდრეობის ზოგიერთი საკითხი სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით. კრ: ზურაბ ახვლედიანი — 70, თბ. 2004. გვ. 131.

არ გააჩნიათ. მათ მიერ შედგენილი ანდერძი ყოველთვის შეიძლება სადავო გახდეს. უფრო მეტიც, ქმედუნარიანი პირის მიერ მძიმე ავადმყოფობის პერიოდში შედგენილი ანდერძიც, შეიძლება გაბათილდეს სასამართლოს მიერ, თუ ავადმყოფს არ შეეძლო თავისი მოქმედების გაკონტროლება ანდერძის შედგენის მომენტში. აქედან გამომდინარე, მამკვიდრებლის ანდერძუნარიანობის გარკვევას დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მემკვიდრეები. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მამკვიდრებლის უფლებამონაცვლის — მემკვიდრის სტატუსის გარკვევას. 1307-ე და მომდევნო რამდენიმე მუხლი როგორც ანდერძით, ისე კანონით მემკვიდრეთა სისტემატიზაციას ეძღვნება. **მემკვიდრედ მიიჩნევა ის, ვისზეც უფლებამონაცვლების გზით გადადის მამკვიდრებლის ქონებრივი უფლება-მოვალეობები.** თუ მამკვიდრებელი შეიძლება მხოლოდ ფიზიკური პირი იყოს, მემკვიდრედ ფიზიკურ პირებთან ერთად იურიდიული პირებიც გამოდიან. არა აქვს მნიშვნელობა კერძო თუ საჯარო-სამართლებრივ ურთიერთობათა სუბიექტები იქნებიან ისინი, კომერციული თუ არაკომერციული ხასიათისა. უფრო მეტიც, ქონების მემკვიდრეობით გადაცემა შესაძლებელია საქართველოს სახელმწიფოსათვის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ხელისუფლების მუნიციპალური სტრუქტურებისათვის. იურიდიული პირები მემკვიდრეებად უმეტესად გამოდიან ანდერძით მემკვიდრეობის დროს. კანონით მემკვიდრეობისას, გამონაკლის შემთხვევაში, როცა გარდაცვლილის ქონება ბენითალმანად არის ცნობილი, იგი შეიძლება გადაეცეს სახელმწიფოს ან სხვა საზოგადოებრივ წარმონაქმნს.

იურიდიული პირისათვის ანდერძით მემკვიდრეობის საფუძველზე ქონების გადასაცემად აუცილებელია ის, რომ

მამკვიდრებლის გარდაცვალების მომენტი სათვის იურიდიული პირი შექმნილი უნდა იყოს კანონით დადგენილი წესით. არ შეიძლება ანდერძში მიეთითოს იმ იურიდიული პირისათვის ქონების მემკვიდრეობით გადაცემის შესახებ, რომელიც შეიქმნება მომავალში, მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ. თუ ასეთი ანდერძი მაინც შედგა, იგი აუცილებლად უნდა გაბათილდეს.

ფიზიკური პირები ფართოდ ღებულობენ მონაწილეობას ორივე სახის მემკვიდრეობით ურთიერთობებში. საერთო წესის მიხედვით მემკვიდრეობად შეიძლება გამოვიდნენ ის ფიზიკური პირები, რომლებიც ცოცხლები იყვნენ მამკვიდრებლის სიკვდილის მომენტი სათვის. მნიშვნელობა არა აქვს იმას, ქმედუნარიანები არიან ისინი თუ ქმედუუნარონი ან შეზღუდულქმედუნარიანები. ამ საერთო წესიდან არსებობს გამონაკლისი თავისებურებები იმათთვის, ვინც ჯერ კიდევ არ დაბადებულან. ანდერძით მემკვიდრეობისას მემკვიდრე შეიძლება იყოს ის პირი, რომელიც ჩაისახა მამკვიდრებლის სიცოცხლის პერიოდში და დაიბადა მისი გარდაცვალების შემდეგ. მემკვიდრე შეიძლება იყოს ნებისმიერი ასეთი პირი — იქნება იგი მამკვიდრებლის შვილი, ახლო ნათესავი თუ სრულიად უცხო. მთავარია, ანდერძში იყოს ასეთ პირზე მითითება. თუ ბავშვი დაიბადა მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან ერთი წლის შემდეგ, იგი არ შეიძლება მემკვიდრედ იქნეს აღიარებული და ანდერძი უნდა გაბათილდეს. ბავშვის ჩასახვა უნდა ემთხვეოდეს მამკვიდრებლის სიცოცხლის პერიოდს. ბავშვი მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ჩასახულად ჩაითვლება, თუ მისი გარდაცვალებიდან ბავშვის დაბადებამდე გასულია არა უმეტეს ათი თვისა.

სხვაგვარად წყდება საკითხი კანონით მემკვიდრეობისას. ამ დროს მემკვიდრედ ითვლება ის შვილი, რომელიც ჩაისახა

მამკვიდრებლის სიცოცხლეში და ცოცხალი დაიბადა მისი გარდაცვალების შემდეგ. კანონით მემკვიდრედ ითვლება მამკვიდრებლის მხოლოდ შვილი და არა სხვა პირი — მათ შორის და-ძმა, შვილიშვილი ან მით უმეტეს, არანათესავი, რომელიც მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ დაიბადა. ყურადღებაა გასამახვილებელი კიდევ ერთ გარემოებაზე — ბავშვი მემკვიდრედ ჩაითვლება მხოლოდ მაშინ, თუ იგი ცოცხალი დაიბადა. მემკვიდრეობის შინაარსიდან გამომდინარე, ბავშვის ინტერესი მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში უნდა იქნეს გათვალისწინებული. თუ ბავშვი მკვდარი დაიბადა, მაშინ მისი ჩასახვის მომენტი ყოველგვარ იურიდიულ მნიშვნელობას კარგავს და ითვლება, რომ მისი უფლება-უნარიანობა საერთოდ არ წარმოშობილა. ასეთ შემთხვევაში პირი საერთოდ არ ითვლება მემკვიდრეობის სამართლის სუბიექტად და მის მიმართ არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს იმ პირის მემკვიდრეობის სტატუსი, რომელიც აღიარებულია მემკვიდრედ, მაგრამ სიცოცხლეში ვერ ასწრებს მემკვიდრეობის მიღებას და ისე გარდაიცვლება. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა ანდერძი დატოვებულია მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ჩასახული ბავშვის სასარგებლოდ, მაგრამ იგი მკვდარი დაიბადება. ასეთ შემთხვევაში ანდერძი უნდა გაბათილდეს.

მემკვიდრედ ითვლება ქორწინების გარეშე გაჩენილი ბავშვიც. ამასთან, გასათვალისწინებელია ზოგიერთი სპეციფიკაც. ასეთი ბავშვი დედის მემკვიდრედ ყველა შემთხვევაში შეიძლება გამოვიდეს. რაც შეეხება მამის მემკვიდრეობას, იგი შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა კანონით დადგენილი წესით მამობა ნებაყოფლობითაა აღიარებული ან დადგენილია სასამართლო წესით. ორივე შემთხვევაში არარეგისტრირებულ ქორწინებაში გაჩენილი ბავშვი ღვიძლი შვილის

სტატუსს იძენს. თუკი იგი მამაზე ადრე გარდაიცვლება, მის შვილებს შეუძლიათ მოითხოვონ წილი იმ ქონებიდან, რომელიც მემკვიდრეობით მათ მამას ეკუთვნოდა. ასევე ითვლება მშვილებლების მემკვიდრეებად მათი ნაშვილები პირები.

სამოქალაქო კანონმდებლობით განსაზღვრულია არა მარტო იმ პირთა წრე, რომლებსაც გააჩნიათ მემკვიდრეობის უფლება, არამედ იმათიც, ვისაც შეიძლება ჩამოერთვათ იგი. ჩამორთმევა გულისხმობს მემკვიდრედ გახდომის შესაძლებლობის აკრძალვას. ასეთ პირებს, უპირველეს ყოვლისა, მიეკუთვნება **უღირსი მემკვიდრე**. სამოქალაქო კოდექსის 1310-ე მუხლის მიხედვით, არც კანონით და არც ანდერძით მემკვიდრე არ შეიძლება იყოს პირი, რომელიც განზრახ ხელს უშლიდა მამკვიდრებელს მისი უკანასკნელი ნების განხორციელებაში და ამით ხელს უწყობდა თავისი ან მისი ახლობელი პირების მოწვევას მემკვიდრეებად, ან სამკვიდროში მათი წილის გაზრდას, ანდა ჩაიღინა განზრახი დანაშაული ან სხვა ამორალური საქციელი მოანდერძის მიერ ანდერძში გამოთქმული უკანასკნელი ნება-სურვილის საწინააღმდეგოდ. ასეთი საქციელი თუ დადასტურებულ იქნა სასამართლოს მიერ, პირი უნდა ჩაითვალოს უღირს მემკვიდრედ. ამ მუხლის პირველ ნახევარში ლაპარაკია უღირსი მემკვიდრის მიერ ჩადენილ სხვადასხვა მოქმედებაზე, რომლებმაც სამემკვიდრეო შეღავათები და უპირატესობები შექმნა თავისი ან ახლობელი პირების მიმართ. ეს ეხება მემკვიდრეობის ორივე სახეს. ამასთან, სასამართლომ უნდა დაადასტუროს, რომ იგი მოქმედებდა **განზრახი ბრალით**. თუ პირი გაუფრთხილებელი მოქმედებით აღწევს აღნიშნულ შედეგებს, მას არ შეიძლება ჩამოერთვას მემკვიდრეობის უფლება და უღირს მემკვიდრედაც არ შეიძლება მისი აღიარება.

ნორმის მეორე ნახევარი კი მოანდერძის მიერ ანდერძში

გამოთქმული ნება-სურვილის საწინააღმდეგოდ განზრახი დანაშაულის ან სხვა ამორალური საქციელის ჩადენას ეხება. ასეთ შემთხვევაში პირი შეიძლება უშუალოდ თავის სასარგებლოდ არ მოქმედებდეს, მაგრამ ხელს უშლიდეს მამკვიდრებელს თავისი უკანასკნელი სურვილის განხორციელებაში. ამიტომ უნდა ჩამოერთვას პირს მემკვიდრეობის უფლება. იგულისხმება, რომ მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა ხდება იმ მამკვიდრებელთან ურთიერთობაში, რომლის მიმართაც ჩაიდინა მან უღირსი საქციელი.

უღირს მემკვიდრეებს მიეკუთვნებიან აგრეთვე ის პირები, რომელთა შესახებ კანონი სპეციალურად ამახვილებს ყურადღებას. სამოქალაქო კოდექსის 1311-ე მუხლის მიხედვით, შვილების კანონით მემკვიდრეებად ვერ იქნებიან ის მშობლები, რომლებსაც სასამართლო წესით ჩამოერთვათ მშობლის უფლება და მამკვიდრებლის გარდაცვალების მომენტისათვის არ არის აღდგენილი მათი უფლებები. კანონით მემკვიდრეები ვერ იქნებიან აგრეთვე ის პირები, რომლებიც ბოროტად თავს არიდებდნენ მათზე დაკისრებულ მოვალეობას — ერჩინათ მამკვიდრებელი, თუ ეს გარემოება დადასტურებულია სასამართლო წესით.

საერთო წესის მიხედვით, შესაძლებელია მშობლის უფლების ჩამორჩმევა ერთი ან რამდენიმე შვილის მიმართ. ასევე შესაძლებელია მშობლის უფლება ჩამოერთვათ ერთ ან ორივე მშობელს. უღირს მემკვიდრედ უნდა ჩაითვალოს ის მშობელი, რომელსაც ჩამორთმეული აქვს მშობლის უფლება კონკრეტული შვილის მიმართ. ამიტომ, თუ გარდაიცვალა ის შვილი, რომლის მიმართაც მშობლის უფლება არ ყოფილა ჩამორთმეული, ასეთ შემთხვევაში მშობელი კანონით მემკვიდრის უფლებას შეინარჩუნებს. სხვა შვილის მიმართ მემკვიდრეობა მას არ გააჩნია, რადგან

უღირსი საქციელი ჩაიდინა და მშობლის უფლება ჩამოერთვა. ასეთ მდგომარეობაში შეიძლება აღმოჩნდნენ არა მარტო მშობლები, არამედ სხვა პირებიც — და-ძმა, ბებია და პაპა და სხვ. თუ ისინი ადრე ბოროტად არიდებდნენ თავს მამკვიდრებლის რჩენის მოვალეობას. შეიძლება პირს მშობლის უფლება არ ჰქონდეს ჩამორთმეული, მაგრამ ისე იქცეოდეს შვილის მიმართ უღირსად — ბოროტად თავს არიდებდეს ალიმენტის გადახდას. არასრულწლოვანი და მატერიალური დახმარების საჭიროების მქონე პირის მიმართ რჩენის ვალდებულება შეიძლება სხვა პირებსაც ჰქონდეთ. ნებისმიერ მათგანს ჩამოერთმევა კანონით მემკვიდრეობის უფლება, თუ ამ მოვალეობას არ ასრულებდნენ. ასეთი აკრძალვა ვრცელდება არა მარტო შვილების შესაძლო მემკვიდრეებზე, არამედ პირიქითაც — მშობლების, ბებუისა და პაპის, და-ძმების, შვილიშვილების და სხვათა კანონით მემკვიდრეობაზე. მაგალითად, ბებუის გარდაცვალებისას უნდა ჩამოერთვას კანონით მემკვიდრეობის უფლება იმ შვილიშვილს, რომელსაც კანონით ევალეობდა (სამოქალაქო კოდექსის 1224-ე მუხლი) მისი რჩენის მოვალეობა, მაგრამ ბოროტად არიდებდა თავს ამ მოვალეობის შესრულებას, რაც დადასტურებულია სასამართლო წესით. ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში ლაპარაკია მხოლოდ კანონით მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევაზე. რაც შეეხება ანდერძით მემკვიდრეობას, იგი მსგავს აკრძალვებს არ ითვალისწინებს. ანდერძი ხომ მხოლოდ მამკვიდრებლის ნებას გამოხატავს. მას კი შეუძლია აპატიოს და უანდერძოს ქონება მშობლის უფლებაჩამორთმეულ ღვიძლ მშობელს ან სხვა პირს, მაგალითად, შვილს ან შვილიშვილს, რომელიც ბოროტად არიდებდა თავს მის მიმართ ალიმენტის გადახდას. ასეთ შემთხვევებში ან-

დერძი სამართლებრივად უზარეზოდ უნდა ჩაითვალოს.

მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა ყველა შემთხვევაში უნდა მოხდეს სასამართლოს მიერ. სარჩელი ასეთი უფლების ჩამორთმევის შესახებ სასამართლოში შეიძლება შეიტანოს მხოლოდ იმ პირმა, რომლისთვისაც მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა უღირსი მემკვიდრისათვის დადებით ქონებრივ შედეგთან იქნება დაკავშირებული. მაგალითად, თუ მამკვიდრებლის მეუღლე სასამართლოს მიერ მიჩნეულ იქნება უღირს მემკვიდრედ და ჩამორთმევა კანონით მემკვიდრეობის უფლება, მაშინ ქონება მემკვიდრეობით გადავა მამკვიდრებლის და-ძმაზე, თუ სხვა მემკვიდრეები მას არ ჰყავს. აქედან გამომდინარე, დას ან ძმას უფლება აქვს სარჩელი შეიტანოს სასამართლოში და მოითხოვოს რძლისათვის მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა. თუკი მამკვიდრებელს მხოლოდ და-ძმა დარჩა მემკვიდრეებად, ერთ-ერთი მათგანის აღიარება უღირს მემკვიდრედ, შესაძლებლობას უქმნის მეორე მათგანს გაუორმაგდეს მემკვიდრეობით მიღებული ქონება. ამიტომ მოსარჩელედ გამოსვლის უფლება ამ უკანასკნელს გააჩნია. სასამართლომ დეტალური ანალიზის საფუძველზე უნდა დაადგინოს ის გარემოება, რომელიც საფუძველად დაედება მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევას ან დაეყრდნოს სასამართლოს იმ განაჩენს, რომლითაც დასტურდება მამკვიდრებლის ან მისი მემკვიდრეების წინააღმდეგ ჩადენილი დანაშაული. საკმაო საფუძველების არსებობის შემთხვევაში სასამართლომ უნდა გამოიტანოს გადაწყვეტილება პირისათვის მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევის შესახებ.

სამოქალაქო კანონმდებლობა ითვალისწინებს უღირსი მემკვიდრისათვის პატიების შესაძლებლობას. კოდექსის 1313-ე მუხლში აღნიშნულია, რომ მამკვიდრებელი უფლე-

ბამოსილია აპატიოს უღირს მემკვიდრეს მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევის გამომწვევი მოქმედების ჩადენა. პატიების შესახებ მამკვიდრებლის გადაწყვეტილება აშკარა ფორმით უნდა იყოს გამოხატული ანდერძში. ასეთ შემთხვევაში უღირს საქციელში მხილებული პირი ჩაითვლება კანონით მემკვიდრედ. ანდერძში პატიების შესახებ აღნიშნვას არავითარი კავშირი არა აქვს ანდერძით მემკვიდრეობასთან. ანდერძში მხოლოდ ის აღინიშნება, რომ პირს ეპატიო უღირსი საქციელი და ამის საფუძველზე იგი აღიარებულ უნდა იქნეს სრულფასოვან კანონისმიერ მემკვიდრედ. ასეთი პირი ანდერძისმიერი მემკვიდრეობით მიიღებს ქონებას თუ არა, ეს მამკვიდრებლის ნებაზეა დამოკიდებული. ყველა შემთხვევაში იგი კანონისმიერ მემკვიდრედ დარჩება. პატიების შესახებ გადაწყვეტილების ანდერძში გამოხატვა საკითხის საბოლოო გადაწყვეტას ნიშნავს, რადგან პატიების უკან წაღება არ დაიშვება.

უღირსი მემკვიდრისათვის კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა კონკრეტულ მამკვიდრებელსა და მას შორის ურთიერთობის ფარგლებს არ სცილდება. აქედან გამომდინარე:

ა. მემკვიდრეობის უფლების დაკარგვა ხელს არ უშლის მისი ნათესაეების მემკვიდრეობას წარმომადგენლობის უფლებით. მაგალითად, ძმისშვილი ბიძის კანონისმიერ მემკვიდრედ მაშინაც ჩაითვლება, როცა ცოცხალი არ არის მისი მამა, თუმცა ცოცხალი რომ ყოფილიყო, უღირს მემკვიდრედ იქნებოდა ცნობილი და მემკვიდრეობის უფლება ჩამოერთმეოდა. ძმისშვილი მემკვიდრეობაში გარდაცვლილი მშობლის წარმომადგენლად გამოდის.

ბ. მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა ხელს არ უშლის უფლებაჩამორთმეულ პირს, იყოს სხვა მამკვიდრებლის

მემკვიდრე. ერთი პირი შეიძლება რამდენიმე მამკვიდრებლის მემკვიდრე იყოს, თუ ერთთან ურთიერთობაში მას ჩამორთმეული აქვს მემკვიდრეობის უფლება, უნარჩუნდება იგი სხვების მიმართ. მაგალითად, თუ პირს ჩამოერთვა მშობლის მემკვიდრედ ყოფნის უფლება, ასეთ უფლებას იგი შეინარჩუნებს მეუღლის, შვილებისა და სხვათა მიმართ.

შესაძლებელია პირი უღირს მემკვიდრედ ცნობილ იქნეს მას შემდეგ, რაც მამკვიდრებლის ქონება უკვე მიიღო კანონით მემკვიდრეობის საფუძველზე. ასეთ შემთხვევაში იგი ვალდებულია დააბრუნოს არა მარტო ქონება, არამედ მისგან მიღებული ყოველგვარი შემოსავალი და ნაყოფი. ასეთი ვალდებულება მას არ დაეკისრება მაშინ, თუ მამკვიდრებლისაგან ქონება მიიღო ანდერძით მემკვიდრეობის საფუძველზე. ჩვეულებრივ, უღირსი მემკვიდრისათვის მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა ხდება მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ან მისი გარდაცვალებიდან მისი ქონების მემკვიდრეებზე გადაცემამდე. არ არის გამორიცხული მემკვიდრეობის მიღების შემდეგაც დადგეს მემკვიდრის კეთილსინდისიერების საკითხი. მაგრამ მემკვიდრის მდგომარეობა არ შეიძლება მუდმივად იყოს გაურკვეველი. სამოქალაქო კოდექსის 1317-ე მუხლის შესაბამისად, პირის უღირს მემკვიდრედ ცნობის შესახებ სარჩელი დაინტერესებული პირების მიერ სასამართლოში შეტანილ უნდა იქნეს **ხუთი წლის განმავლობაში** იმ მომენტიდან, როცა მემკვიდრე შეუდგა მემკვიდრეობით მიღებული ქონების ფლობას. ამ სპეციალური ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდეგ არ შეიძლება მემკვიდრისათვის მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა.

პირის უღირს მემკვიდრედ ცნობისა და მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევის შემთხვევაში მამკვიდრებლის ქონების ის ნაწილი, რომელიც მას უნდა რგებოდა, გადა-

დის დანარჩენ მემკვიდრეებზე და მათ შორის თანასწორად ნაწილდება.

სამკვიდრო. მემკვიდრეობის სამართალში ყველაზე აუცილებელ კომპონენტს წარმოადგენს სამკვიდრო. იგი არის იმ უფლება-მოვალეობათა ერთობლიობა, რომელიც სამკვიდროს გარდაცვალების შემდეგ გადადის მემკვიდრეზე. თუ არ არის სამკვიდრო, არ იქნება მემკვიდრეობაც. უფრო კონკრეტულად — სამკვიდრო შეიცავს მამკვიდრებლის როგორც იმ ქონებრივ უფლებებს, ანუ სამკვიდრო აქტივს, ისე მოვალეობებს, ანუ სამკვიდრო პასივს, რომლებიც მამკვიდრებელს გააჩნდა სიკვდილის მომენტიდან. სამკვიდრო აქტივისა და პასივის ერთობლიობა სამკვიდრო ქონებას, ანუ სამკვიდრო მასას წარმოადგენს. სამკვიდრო ქონების ფარგლების დასადგენად მიზანშეწონილია რამდენიმე თავისებურების გათვალისწინება:

ა) სამკვიდროში შედის მხოლოდ ის უფლება-მოვალეობები, რომელთა მატარებელი სიცოცხლეში იყო მამკვიდრებელი. თუ უფლება-მოვალეობა მამკვიდრებლის გარდაცვალების შედეგად წარმოიშობა, მათი მემკვიდრეობით გადასვლაზე ლაპარაკი არ შეიძლება. ასეთი უფლება-მოვალეობა მემკვიდრეობით კი არ გადადის, არამედ ახლად წარმოიშობა სულ სხვა საფუძვლით. თანაც ამისათვის გარდაცვალებასთან ერთად საჭიროა სხვა იურიდიული ფაქტებიც. მაგალითად, დაზღვეული პირის გარდაცვალების შემთხვევაში, პირადი დაზღვევის ხელშეკრულებაში თუ მითითებული არ არის სარგებლის მიმღებ სხვა პირზე, სადაზღვევო თანხა გადადის მემკვიდრეებზე. ასეთ შემთხვევაში სამემკვიდრეო უფლებამონაცვლეობას არა აქვს ადგილი, რადგან მემკვიდრემ მიიღო არა ის უფლება, რომელიც მამკვიდრებელს გააჩნდა სიცოცხლეში, არამედ ის, რომელიც მამკვიდრებლის

გარდაცვალების შემდეგ წარმოიშვა. ე.ი. მემკვიდრემ მიიღო ის უფლება, რომელიც თვით მამკვიდრებელს არ გააჩნდა.

ბ) ზოგიერთი უფლება-მოვალეობა არ შეიძლება მემკვიდრეობით გადავიდეს სხვა პირებზე თავისი ბუნების გამო ან კანონი არ მიიჩნევს შესაძლებლად მათ გადასვლას მემკვიდრეზე. ასეთია, მაგალითად, ავტორობის უფლება ან სამსახურში მიუღებელი ხელფასი, რომელიც მამკვიდრებლის ოჯახს უნდა გადაეცეს.

გ) მემკვიდრეობით შეიძლება გადავიდეს არა მარტო ქონებრივი ხასიათის უფლება-მოვალეობები, არამედ არაქონებრივი ხასიათისაც. მაგალითად, შესაძლებელია მემკვიდრეობით მიღებული აქციის საფუძველზე პირმა მიიღოს არა მარტო დივიდენდი, არამედ სააქციო საზოგადოების მართვაში მონაწილეობის უფლებაც¹.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სამკვიდროში შედის მამკვიდრებლის სიცოცხლეში წარმოშობილი მისი კუთვნილი ქონებრივი უფლებები — საკუთრების უფლება, აღნაგობის უფლება, არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე და სხვ. სამკვიდროში შედის ის ვალდებულებები, რომლებიც მამკვიდრებელს გააჩნდა და არ შეუსრულებია — გაუსტუმრებელი ვალი და სხვ. სამკვიდროში შედის აგრეთვე მამკვიდრებლის წილი საერთო საკუთრებაში. თუ საერთო საკუთრებიდან ამ ქონების ნატურით გამოყოფა შეუძლებელია, მაშინ სამკვიდროში მისი ღირებულება ჩაირთვება. ასეთი ქონება შეიძლება იყოს საცხოვრებელი სახლის ნაწილი, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში პარტნიორის წილი და

¹ **ლადო ქანტურია, თედო ნინიძე**, მეწარმეთა შესახებ კანონის კომენტარი (მესამე გამოცემა) თბ. 2002. გვ. 310. **ეკატერინე შენგელია**, სააქციო საზოგადოების ორგანიზაციისა და ფუნქციონირების სამართლებრივი საფუძვლები. თბ. 2002.

სხვ. კანონით მემკვიდრეობის დროს სამკვიდრო ქონება რეალურად უნდა არსებობდეს. ეს არ ნიშნავს იმას, რომ იგი სამკვიდრო აქტივის სახით უნდა იყოს აუცილებლად წარმოდგენილი. შეიძლება მამკვიდრებელს ქონება საერთოდ არ გააჩნდა გარდაცვალების დროს და მხოლოდ ვალები დარჩა. ასეთ შემთხვევაში სამკვიდრო მასა მაინც სახეზეა სამკვიდრო პასივის სახით. ანდერძით მემკვიდრეობის დროს კი მამკვიდრებელს შეუძლია ანდერძში გაითვალისწინოს ისეთი ქონება, რომელიც ანდერძის შედგენის დროს ჯერ კიდევ არ გააჩნდა. აქედან გამომდინარე, თუ მამკვიდრებელმა ანდერძის შედგენის დროს მიუთითა ავტომანქანაზე, რომლის შეძენასაც იგი მომავალში აპირებდა, სამკვიდრო მასაში სხვა ქონებასთან ერთად შევა ანდერძის შედგენის შემდეგ შეძენილი ავტომანქანაც. მსგავს შემთხვევებში არ შეიძლება სადავო გახდეს ანდერძი.

ყველა სახის ქონებრივი უფლება-მოვალეობა მემკვიდრეობით ურთიერთობებში ერთნაირად არ მონაწილეობს. სამკვიდროში ზოგიერთი მათგანი საერთოდ არ შედის. სამოქალაქო კოდექსი ზუსტად განსაზღვრავს უფლება-მოვალეობათა იმ სახეებს, რომლებიც არ შედის სამკვიდრო მასაში. უპირველეს ყოვლისა, მათ მიეკუთვნება **პირადი ხასიათის ქონებრივი უფლება-მოვალეობები**. ისინი მამკვიდრებლის პიროვნებასთან ისე ღრმად არიან დაკავშირებული, რომ სხვაზე მათი გადასვლა წარმოუდგენელიცაა. ასეთი უფლება-მოვალეობები მამკვიდრებელთან ერთად კვდება. მაგალითად, პენსიის დანიშვნის უფლება, საალიმენტო უფლება-მოვალეობები და სხვა, უალრესად პირადულია და მამკვიდრებლისაგან განუყოფადია. **პირადი უფლებები და მოვალეობები შეიძლება არაქონებრივი ხასიათისაც იყოს.** ისინი, მართალია, არ შედიან სამკვიდრო მასაში, მაგრამ

ეს სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ დაუცველი რჩება. პირიქით, მათი დაცვა სახელმწიფოებრივი ინტერესების სფეროშიც შედის. გარდა ამისა, კანონი კონკრეტულად მიუთითებს, რომ მამკვიდრებლის არაქონებრივი უფლებები, რომლებიც სამკვიდროში არ შედის, შეიძლება განახორციელონ და დაიცვან მემკვიდრეებმა. ასეთ უფლებებს მიეკუთვნება, მაგალითად, ავტორობის უფლება, ნაწარმოების ხელ შეუხებლობის უფლება, პატივისა და ღირსების უფლება და სხვ. მამკვიდრებლის პირადი არაქონებრივი უფლებების **განხორციელება** მემკვიდრეებს შეუძლიათ კანონით განსაზღვრული დროის მანძილზე (ნაწარმოების გამოცემა საავტორო უფლების მოქმედების ვადით და სხვ.), ხოლო მათ **დაცვაზე** ხანდაზმულობის ვადა არ მოქმედებს. მამკვიდრებლის პირადი არაქონებრივი უფლებების განხორციელება და დაცვა შეიძლება დაკავშირებულ იყოს ქონებრივი ხასიათის შედეგებთან (ჰონორარის მიღება, მორალური ზიანისათვის ანაზღაურების მიღება და სხვ.).

სამოქალაქო კოდექსის 1332-ე მუხლის მიხედვით, სამკვიდროში არ შედის და მემკვიდრეთა შორის არ გაიყოფა საგვარეულო წიგნები ან ჩანაწერები, ოჯახური მატრიანე, სულის მოსახსენიებელი და სხვა საკულტო საგნები და საფლავი. ეს საგნები მამკვიდრებლის უფლებამონაცვლეს გადაეცემა არა მემკვიდრეობის საფუძველზე, არამედ საკუთრების უფლებით, დამკვიდრებული ჩვეულების მიხედვით. მაგალითად, ჩვეულებით შეიძლება გათვალისწინებული იყოს ასეთი ქონების გადაცემა ოჯახის იმ წევრისათვის, რომელიც მამკვიდრებელთან ცხოვრობდა მის გარდაცვალებამდე, უფროსი ან უმცროსი შვილისათვის, ან მეუღლისათვის და ა.შ. არ უნდა მოხდეს მათი დანაწილება ცალკეულ

მემკვიდრეებს შორის, თუ ამით ისინი თავის დანიშნულებას დაკარგავს. აღნიშნული ქონების მიღებაზე პრეტენზია შეუძლია ჰქონდეს იმ მემკვიდრესაც, რომელმაც უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე.

განსხვავებული რეჟიმია დადგენილი იმ დოკუმენტების მიმართ, რომლებიც ეხება მამკვიდრებლის პიროვნებას (დაჯილდოება), მის ოჯახს (სახელმწიფო კმაყოფაზე აყვანა) ან მთელ სამკვიდროს (გადასახადისაგან გათავისუფლება). ისინი რჩება საერთო ქონებად და არ შეიძლება ამა თუ იმ მემკვიდრისათვის მათი მიკუთვნება. შესაძლებელია, ასეთი დოკუმენტები შესაძინად რომელიმე მემკვიდრეს გადაეცეს, მაგრამ მათი გამოყენება უნდა მოხდეს ყველა მემკვიდრის ინტერესების გათვალისწინებით.

სამკვიდროში არ შედის აგრეთვე ისეთი უძრავი ქონება, რომლითაც მამკვიდრებელმა ანდერძის შედგენის შემდეგ გაზარდა ნაანდერძები. ამ შემთხვევაზე კანონი ყურადღებას იმიტომ ამახვილებს, რომ პრაქტიკაში სადავო ხდება იმ ქონების იურიდიული ბედი, რომელიც ნაანდერძებ ქონებას ახლავს და ფაქტობრივად მის გაგრძელებას წარმოადგენს. მაგალითად, თუ ანდერძში მითითებულია მამკვიდრებლის კუთვნილ ერთ ჰექტარ მიწაზე, ბუნებრივია მის მომიჯნავედ ანდერძის შედგენის შემდეგ შეძენილ მეორე ჰექტარზე არ უნდა გავრცელდეს სამკვიდრო ქონების სტატუსი. ასეთი ქონებას სამკვიდროში მხოლოდ მაშინ ჩაირთვება, თუ ამის თაობაზე მამკვიდრებლის ახალი განკარგულება არსებობს.

სამკვიდროს გახსნა. მემკვიდრეობითი ურთიერთობების წარმოშობის საწყის ეტაპს სამკვიდროს გახსნა წარმოადგენს. იგი ისეთი იურიდიული ფაქტია, რომელთანაც დაკავშირებულია მამკვიდრებლის ქონებრივ უფლებამოსილებათა შეწყვეტა და სხვა პირებზე მათი გადასვლა. ასეთი ფაქტები

შეიძლება სხვადასხვა იყოს. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი მხოლოდ ორ ფაქტს იცნობს. ესენია: პირის გარდაცვალება და სასამართლოს მიერ პირის გარდაცვლილად გამოცხადება. სხვა სახის იურიდიული ფაქტები, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს პირის ქონებრივი უფლებების შეზღუდვას (ქონებრივი უფლების ჩამორთმევა, ბერად აღკვეცა და სხვ.), მემკვიდრეობით ურთიერთობებს არ წარმოშობს, თუმცა სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემებში ისინი სამკვიდროს გახსნის საფუძველად მიიჩნეოდა¹.

პირის გარდაცვალება სამკვიდროს გახსნის ყველაზე გავრცელებულ და ლოგიკურ საფუძველს წარმოადგენს. სიკვდილის მომენტი განისაზღვრება იმ მედიკო-ბიოლოგიური მონაცემების ანალიზის საფუძველზე, რამაც გამოიწვია ადამიანის ორგანიზმის ფუნქციონირების სრულად შეწყვეტა. თუ ადამიანის სიცოცხლისუნარიანობა დროებით შენარჩუნებულია სხვადასხვა ხელოვნური აპარატის (სუნთქვის, სისხლის მიმოქცევის და სხვ.). გამოყენებით, სამკვიდრო გახსნილად არ ითვლება. პირის გარდაცვალება დადასტურებულ უნდა იქნეს სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოს მიერ გაცემული მოწმობით.

სამართლებრივი შედეგების მიხედვით, პირის გარდაცვალებასთან გათანაბრებულია სასამართლოს მიერ პირის გარდაცვლილად გამოცხადება, აგრეთვე პირის სიკვდილის ფაქტის დადგენა. მართალია, პირის გარდაცვლილად გამოცხადება ობიექტური ჭეშმარიტების ამსახველად არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს, იგი მაინც სიკვდილის პრეზუმფციას ემყარება და სამართლებრივად უთანაბრდება გარდაცვალებას. ეს იმიტომ ხდება, რომ დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში არ მოიპოვება

¹ Шершеневич Г.Ф., учебник русского гражданского права. М. 1915. м. 2, с. 380.

ცნობები პირის ადგილსამყოფელის შესახებ და მისი ქონების სტატუსი არ შეიძლება დიდი ხნის განმავლობაში გაურკვეველი იყოს. იგივე შეიძლება ითქვას სიკვდილის დადგენის შემთხვევაშიც. სასამართლოს გადაწყვეტილება რეგისტრირებულ უნდა იქნეს შესაბამის ორგანოში. რეგისტრაციას არა მარტო იურიდიული ფაქტის დამადასტურებელი სამართლებრივი მნიშვნელობა გააჩნია, არამედ სამკვიდროს გახსნის მომენტის განსაზღვრის საშუალებასაც წარმოადგენს. ამიტომ სამკვიდროს გახსნის ზუსტი ფიქსაცია მნიშვნელოვან სამართლებრივ შედეგებთანაა დაკავშირებული. კერძოდ, სამკვიდროს გახსნის დროის მიხედვით განისაზღვრება მემკვიდრეთა რაოდენობა, სამკვიდროს მიღების, პრეტენზიების წაყენების ვადები და სხვ. აქედან გამომდინარე, ბუნებრივია რომ სამოქალაქო კოდექსი სპეციალურად ამახვილებს ყურადღებას სამკვიდროს გახსნის დროსა და ადგილზე. 1320-ე მუხლის მიხედვით, **სამკვიდროს გახსნის დროდ ითვლება მამკვიდრებლის გარდაცვალების ან პირის გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის დღე.** სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოს მიერ გაცემულ გარდაცვალების მოწმობაში, თუ მითითებულია მხოლოდ გარდაცვალების თვე ან წელი, მაშინ სამკვიდროს გახსნის დღედ ითვლება მითითებული თვის ან წლის ბოლო დღე¹.

სამკვიდროს გახსნის მომენტისათვის მიიჩნევა, რომ მემკვიდრე ცოცხალია და ის უნდა იქნეს აღიარებული სამკვიდროს დამტოვებლის უფლებამონაცვლედ. მაგრამ პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როცა ურთიერთმემკვიდრეები, მაგალითად, მეუღლეები, მშობლები და შვილები ერთდროულად იღუპებიან ექსტრემალურ სიტუაციაში — სატრანსპორტო

¹ ზურაბ ახვლედიანი, მემკვიდრეობის სამართალი. თბ., 1997, გვ. 10.

ან ეკოლოგიური კატასტროფის დროს. შესაძლებელია, მათი გარდაცვალება, ერთსა და იმავე მიზეზთან არ იყოს დაკავშირებული. ასეთ შემთხვევებში მათ შორის მემკვიდრეობითი ურთიერთობები არ წარმოიშობა და სამკვიდრო გაიხსნება თითოეულის შემდეგ დამოუკიდებლად. მაგალითად, თუ ქმარი გარდაიცვალა დილით, ხოლო ცოლი იმავე დღის მეორე ნახევარში, ეს უკანასკნელი არ შეიძლება ქმრის მემკვიდრედ იქნეს აღიარებული. თითოეულ მათგანთან დაკავშირებით სამკვიდრო იხსნება ცალ-ცალკე, რადგან ისინი ითვლებიან **კომორიენტებად**, ანუ ერთდროულად გარდაცვლილებად. მიუხედავად იმისა, რომ გარდაცვალება მოხდა 10 ან 12 საათის სხვაობით. კომორიენტებად არ ჩაითვლებიან ურთიერთმემკვიდრეები, რომელთაგანაც ერთი გარდაიცვალა შუალამის დადგომამდე და მეორე კი — შუალამის შემდეგ, რადგანაც ისინი სხვადასხვა დღეს გარდაცვლილებად ითვლებიან, მიუხედავად იმისა, რომ მათ გარდაცვალებას შორის შეიძლება ერთი საათიც კი არ იყოს სხვაობა; პირველ დღეს გარდაცვლილი ჩაითვლება მამკვიდრებლად, ხოლო მეორე დღეს გარდაცვლილი კი — მემკვიდრედ. ამ შემთხვევაში სამკვიდროდან მის წილ ქონებაზე მემკვიდრეობის უფლებას შეიძენენ გარდაცვლილი მემკვიდრის მემკვიდრეები. კომორიენტებად უნდა ჩაითვალოს პირები იმ შემთხვევებშიც, როცა მათი გარდაცვალების თანმიმდევრობა სადავოა. ამ დროს ყოველგვარი ვარაუდი უნდა გამოირიცხოს. მართალია, კომორიენტებად აღიარების აღნიშნული წესი გარდაცვალების „ერთდროულობას“ ზუსტად ვერ გამოხატავს, მაგრამ იმის აუცილებლობას უარყოფს, რომ მომაკვდავ ადამიანს სიცოცხლის უკანასკნელ საათებსა და წუთებს უთვლიდნენ. საკითხის ასეთი გამარტივებული წესით გადაწყვეტა სამართლებრივად გამართლებულად უნდა ჩაითვალოს.

ამ პოზიციის სისწორის სასარგებლოდ მეტყველებს სამო-

ქალაქო კოდექსის 1322-ე მუხლის შინაარსი, რომლის მიხედვითაც ერთ დღეს გარდაცვლილად ჩაითვლებიან და სამკვიდრო თითოეულის შემდეგ გახსნილად მიიჩნევა მაშინაც, როცა მათ სასამართლო გარდაცვლილად გამოაცხადებს ერთსა და იმავე გარემოებაში დაკარგვის შედეგად. ამ დროს მნიშვნელობა არა აქვს მათი გარდაცვლილად გამოცხადების ან ასეთი გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის დროს. მთავარია იმის დადასტურება, რომ ისინი ერთსა და იმავე გარემოებაში დაიკარგნენ უგზო-უკვლოდ. მაგალითად, თუ ცუნამის დროს ზღვის სანაპიროზე მყოფი ცოლ-ქმარი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა, ისინი ერთ დღეს გარდაცვლილად მიიჩნევიან, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლებელია მათი გარდაცვალების შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილება სხვადასხვა დროს, ცალ-ცალკეა მიღებული და მათი ძალაში შესვლის დროც სხვადასხვაა.

გარკვეული სპეციფიკურობით ხასიათდება სამკვიდროს გახსნა კომლში. უპირველეს ყოვლისა, ეს განპირობებულია კომლში საკუთრების რამდენიმე რეჟიმის არსებობით¹. კომლის თითოეულ წევრს შეიძლება ჰქონდეს ინდივიდუალური საკუთრება, რომელიც გამიჯნულია კომლის საერთო საკუთრებისაგან. ასეთია, მაგალითად, კომლის წევრის დანაზოგი, ჩუქებით ან მემკვიდრეობით მიღებული ქონება, პირადი მოხმარების ნივთები და სხვ. კომლის წევრთა შორის მყოფ მეუღლეებს შეიძლება ჰქონდეთ თანაზიარი საკუთრება, რომელიც მათი ერთად ცხოვრების პერიოდშია შექმნილი, მაგალითად, ტელევიზორი, ავტომანქანა და სხვ. მეუღლეთა თანაზიარი საკუთრებაც გამიჯნულია კომლის საერთო საკუთრებიდან. კომლის წევრთა ინდივიდუალური საკუთრებისა და კომლის წევრ მეუღლეთა თანაზიარი საკუთრების გარდა

¹ დანვრილებით იხ. **თამარ ჩიტოშვილი**, კომლი ქართულ სამართალში. თბ. 2004

სხვა ქონება მთელი კომლის ყველა წევრის, მათ შორის არასრულწლოვანისაც, საერთო თანასაკუთრებას წარმოადგენს. ასეთ ქონებას მიეკუთვნება, მაგალითად, საკომლო მეურნეობა — მიწის ნაკვეთი, საცხოვრებელი სახლი, მანქანა-იარაღები და სხვა მოწყობილობა, რაც სასოფლო-სამეურნეო წარმოების საფუძველს წარმოადგენს. ასეთ ქონებაზე კომლის ყველა წევრს თანაბარი უფლება გააჩნია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კომლის წევრის გარდაცვალებისას, ან გარდაცვლილად გამოცხადებისას სამკვიდრო იხსნება მისი ინდივიდუალური ქონებისა და მისი წილის მიმართ — მეუღლეთა თანაზიარ საკუთრებაში. სამკვიდრო მასაში არ შედის მისი წილი მთელი კომლის საერთო საკუთრებაში. ასეთი ქონება მემკვიდრეობით გადაეცემა მის მეუღლეს, შვილებს, მშობლებს და სხვ. თუ მემკვიდრეები არა ჰყავს, მაშინ მისი ქონება კომლის საერთო საკუთრებაში გადავა. ასეთ შემთხვევაში სამკვიდროს გახსნა კომლში არ ხდება. კომლის სხვა წევრების მიმართაც იგივე წესი მოქმედებს. კომლის ცოცხალი წევრების საერთო საკუთრება ხდება თითოეული გარდაცვლილი წევრის წილი საერთო საკუთრებაში. ბოლოს კი, როცა ერთი წევრი დარჩება ცოცხალი, იგი ავტომატურად მთელი ამ ქონების მესაკუთრე ხდება. კომლის ბოლო წევრის გარდაცვალება ედება საფუძველად კომლში სამკვიდროს გახსნას. კომლის საკუთრება მემკვიდრეობით გადადის სამკვიდროს დამტოვებლის უფლება მონაცვლეებზე საერთო წესის მიხედვით. კომლის ბოლო წევრს შეუძლია ანდერძითაც გადასცეს ქონება სხვას. კომლის სხვა წევრის მიერ შედგენილი ანდერძი კომლის საერთო ქონების განკარგვის თაობაზე, მისი გარდაცვალების შემთხვევაში, არ იწვევს სამკვიდროს გახსნას, რადგან კომლის ბოლო წევრი კვლავაც ცოცხალია. მოანდერძეს, ამ შემთხვევაში, შეუძლია მხოლოდ ინდივიდუალური საკუთრებისა და მეუღლეთა თანა-

ზიარ საკუთრებაში მისი წილის მემკვიდრეობით გადაცემა. კომლის საერთო საკუთრების სამკვიდრო მასაში ანდერძით ჩართვა კი ბათილად უნდა იქნეს მიჩნეული. მხოლოდ კომლის უკანასკნელი წევრის ანდერძია ნამდვილი და სამემკვიდრეო ურთიერთობათა წარმოშობის საფუძველი.

დიდი სამართლებრივი მნიშვნელობა გააჩნია სამკვიდროს გახსნის ადგილის განსაზღვრას. მასთან არის დაკავშირებული კრედიტორების მიერ პრეტენზიების წარდგენის, სამკვიდრო მონაშობის გაცემის, სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის საკითხები და სხვა. სამოქალაქო კანონმდებლობით დადგენილია, რომ **სამკვიდროს გახსნის ადგილად ითვლება მამკვიდრებლის საცხოვრებელი ადგილი, ხოლო, თუ იგი ცნობილი არ არის, მაშინ სამკვიდრო ქონების ადგილსამყოფელი.** ჩვეულებრივ, პირის საცხოვრებელ ადგილად მიიჩნევა ის ქალაქი, სოფელი ან დასახლებული პუნქტი, სადაც იგი ცხოვრობს მუდმივად და უპირატესად. საცხოვრებელი ადგილის განსაზღვრა ბევრ სირთულესთანაა დაკავშირებული. ამ მხრივ, უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ქვეყანაში ლტოლვილთა და იძულებით გადასახლებულთა სიმრავლე. საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა შეიძლება ნებაყოფლობითაც მოხდეს. ახალ ადგილზე პირის რეგისტრაცია სამკვიდროს უპრობლემოდ გახსნის საფუძველს წარმოადგენს. ამასთან, მხედველობაშია მისაღები ის, რომ პირის საცხოვრებელი ადგილი და გარდაცვალების ადგილი შეიძლება ერთმანეთს არ დაემთხვეს; მაგალითად, თუ იგი გარდაიცვალა მივლინების, ნათესავთან ყოფნის დროს ან სხვა, დროებით სამყოფელ ადგილზე. ამიტომ სამკვიდროს გახსნის ადგილად უნდა ჩაითვალოს არა გარდაცვალების, არამედ საცხოვრებელი ადგილი. შესაძლებელია პირი ახალ საცხოვრებელ ადგილზე გადასვლის პროცესში გარდაიცვალა და ამიტომ დაინტერესებული პირებისათვის უცნობია მისი საცხოვრებელი ადგილი. ეს

გარემოება ხელისშემშლელად არ უნდა ჩაითვალოს სამკვიდროს გახსნისათვის. ასეთ შემთხვევაში სამკვიდრო ქონების ადგილსამყოფელს აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა. თუ სამკვიდრო სხვადასხვა ადგილას იმყოფება, მაშინ სამკვიდროს გახსნის ადგილად მიიჩნევა უძრავი ქონების ან მისი ფასეული ნაწილის ადგილსამყოფელი. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ უძრავი ქონება სახეზე არ არის, მაშინ საკითხი გადაწყდება მოძრავი ქონების ან მისი ძირითადი ნაწილის ადგილსამყოფელის მიხედვით. ქონების ადგილსამყოფელის განსაზღვრის დროს უპირატესობა უძრავ ქონებას ან მის ფასეულ ნაწილს ენიჭება. მაგალითად, თუ პირს კაპიტალური საცხოვრებელი სახლი გააჩნდა თბილისში, ხოლო საბაღე მიწის ნაკვეთი საგარეჯოში, სამკვიდროს გახსნის ადგილად თბილისი ჩაითვლება. მხედველობაში არ მიიღება ის, რომ შეიძლება საბაღე ნაკვეთის ავტოფარეხში მას თავის სახლზე უფრო ძვირად ღირებული უცხოური ავტომანქანა დარჩა. ე.ი. სამკვიდრო იხსნება უძრავი ქონების ფასეული ნაწილის და არა მოძრავი, თუნდაც უძრავზე უფრო მეტი ღირებულების ქონების ადგილსამყოფელის მიხედვით.

შესაძლებელია, საქართველოს მოქალაქე სასწავლებლად, მივლინებით ან დროებით სამუშაოდ ყოფნის დროს საზღვარგარეთ გარდაიცვალოს. ასეთ შემთხვევაში სამკვიდრო გაიხსნება არა იმ ქვეყანაში, სადაც იგი გარდაიცვალა, არამედ საქართველოში, საზღვარგარეთ გამგზავრებამდე მისი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. თუ საქართველოში შეუძლებელია საზღვარგარეთ დროებით ნასული პირის საცხოვრებელი ადგილის დადგენა და მისი უძრავი ქონების ადგილსამყოფელიც უცნობია, მაშინ მის უშუალო მფლობელობაში არსებულ მოძრავ ქონებაზე სამკვიდროს გახსნა მოხდება საზღვარგარეთ. ასეთი დასკვნის საფუძველს იძლევა სამოქალაქო კოდექსის 1325-ე მუხლის ბოლო ნაწილი, რომელშიც ლაპარაკია სამკვიდროს ან მისი ძირითადი

ნაწილის ადგილსამყოფელის მიხედვით სამკვიდროს გახსნაზე.

საზღვარგარეთ მუდმივად მცხოვრები საქართველოს მოქალაქის გარდაცვალების შემდეგ სამკვიდროს გახსნის ადგილად ითვლება ის ქვეყანა, სადაც იგი მუდმივად ცხოვრობდა.

საზღვარგარეთ მცხოვრებ პირთა მემკვიდრეებად შეიძლება მიჩნეულ იქნენ როგორც უცხოელები, ისე საქართველოს მოქალაქეები. მათი მემკვიდრეებად გამოცხადება და მათზე სამკვიდრო ქონების გადაცემასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება მოხდება შესაბამისი სახელმწიფოს კანონმდებლობით.

თავი II

მემკვიდრეობის სამართლის ადგილი სამოქალაქო სამართლის სისტემაში

§1. მემკვიდრეობის სამართლის თავისებურებანი

მემკვიდრეობის სამართლის ცნებაში, უპირველს ყოვლისა, მოიაზრება ქონებრივი უფლებებისა და მოვალეობების გადასვლა სამკვიდროს დამტოვებლის უფლებამონაცვლეებზე. არ შეიძლება მათი შემოფარგვლა მხოლოდ ქონებრივი უფლება-მოვალეობებით და მითუმეტეს — ქონებით. ქონებრივის გარდა სამკვიდროში შედის ზოგიერთი არაქონებრივი უფლება-მოვალეობები. ასევე, ქონებასთან ერთად, მემკვიდრეებზე გადადის სამკვიდროს დამტოვებლის ვალების გასტუმრების ვალდებულებაც. სამემკვიდრეო პასივი დატოვებული ქონების ღირებულების ფარგლებში წარმოადგენს სავალო ტვირთს. აქედან გამომდინარე, მემკვიდრეობის ურთიერთობანი ფართო სპექტრს წარმოადგენს და არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება მხოლოდ ქონებრივი ან სანივთო ურთიერთობებით მათი ამოწურვა. ამიტომ არასწორია იმ ავტორთა პოზიცია (მოსკოვის უნივერსიტეტის სამოქალაქო სამართლის კათედრის წევრები), რომლებიც თვლიან, რომ მემკვიდრეობის სამართალი სანივთო სამართლის ან კერძო საკუთრების სამართლის ლოგიკური გაგრძელება და მისი ნაწილია, რომ სამოქალაქო სამართლის სისტემაში მას დამოუკიდებელი ადგილი არ გააჩნია¹. არადა, რა ფართოდაც არ უნდა იქნეს

¹ Гражданское право, в 2-х томах, ответственный редактор Е. А. Суханов. том I, М. 1993

წარმოდგენილი ქონებრივ უფლება-მოვალეობათა შინაარსი, იგი სრულყოფილად ვერ ასახავს სამემკვიდრეო ურთიერთობათა თავისებურებებს. მასში მკვეთრად არ არის გამოხატული სამემკვიდროს დამტოვებლის არაქონებრივი უფლებების სხვაზე გადასვლის შესაძლებლობა და, მით უმეტეს, მისი ვალის გასტუმრების ვალდებულება. აღნიშნული პოზიცია ნაწილობრივ ეყრდნობა კონსტიტუციურ დებულებას იმის შესახებ, რომ „საკუთრება და მემკვიდრეობის უფლება აღიარებული და უზრუნველყოფილია“. აქედან სრულებითაც არ გამომდინარეობს ის დასკვნა, რომ მხოლოდ საკუთრების მემკვიდრეობით გადაცემაა შესაძლებელი. ამ ლოგიკით მამკვიდრებლის ვალების გადახდის ვალდებულებების მემკვიდრისათვის დაკისრების გამო შეიძლებოდა მემკვიდრეობის სამართლის ვალდებულებითი სამართლის შემადგენელ ნაწილად აღიარება. მაგრამ მემკვიდრეობითი ურთიერთობები ასეთ შემთხვევაშიც არასრულად იქნებოდა წარმოდგენილი. ამიტომ მემკვიდრეობის სამართალი სამოქალაქო სამართლის არა რომელიმე ან ინსტიტუტთან უნდა იყოს დაკავშირებული, არამედ მას სრულიად დამოუკიდებელი ადგილი უნდა გააჩნდეს. ეს ადგილი სამოქალაქო სამართლის სისტემის ბოლოს უნდა იყოს მოთავსებული, რადგან მემკვიდრეობის სამართალი მოიცავს არა მარტო ვალდებულებითი სამართლის, არამედ ინტელექტუალური საკუთრებისა და საოჯახო სამართლის პრობლემებთან დაკავშირებულ საკითხებს. მასში სამეწარმეო, შრომის სამართლისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის ელემენტებიცაა ჩართული. აქედან გამომდინარე, მემკვიდრეობის სამართალი სამოქალაქო სამართლისა და კერძო სამართლის სხვა დარგების დამაკავშირებელ რგოლად უნდა იქნეს მიჩნეული.

მემკვიდრეობის სამართლის, როგორც სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქვედანაყოფის დამოუკიდებელ ხასიათზე მეტყველებს მისი ზოგიერთი პრინ-

ციპის სპეციფიკა. სწორედ ასეთ პრინციპებში აისახება მემკვიდრეობის სამართლის შინაარსის განმსაზღვრელი ნიშნები. მათ შორის აღსანიშნავია: მემკვიდრეობითი უფლებამონაცვლეობის უნივერსალურობის პრინციპი, მამკვიდრებლის ნების თავისუფლების პრინციპი, მემკვიდრეთა უფლებებისა და, საერთოდ, მემკვიდრეობის არამართლზომიერი ზემოქმედებისაგან დაცვის პრინციპი და სხვ.

მემკვიდრეობითი უფლებამონაცვლეობის უნივერსალურობის პრინციპი გამოხატულებას იმაში პოულობს, რომ მამკვიდრებლისა და მემკვიდრის ნებას შორის რაიმე განმაპირობებელი რგოლი არ უნდა არსებობდეს, რომ მემკვიდრე მამკვიდრებლის იურიდიული პიროვნების ლოგიკურ გაგრძელებას წარმოადგენს მთელი სისრულით. აქ არ იგულისხმება ქმედუუნარო მემკვიდრე, რომლის ნაცვლად მისი კანონიერი წარმომადგენელი გამოდის სამოქალაქო ურთიერთობებში. სხვა შემთხვევებში მემკვიდრე იკავებს ყველა იმ ქონებრივ უფლება-მოვალეობებს, რომლებიც მამკვიდრებელს გააჩნდა სიცოცხლის ბოლო პერიოდში, თუ კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. მემკვიდრეობა მთლიანად გადადის მამკვიდრებლის უფლებამონაცვლეზე, მიუხედავად იმისა, იცის თუ არა მან რა შედის სამკვიდრო მასაში. დათქმები მემკვიდრეობის მიღებისას დაუშვებელია.

მამკვიდრებლის ნების თავისუფლების პრინციპი უშუალოდ გამომდინარეობს სამოქალაქო სამართალში გავრცელებული დისპოზიციურობისა და ავტონომიურობის პრინციპიდან და იმას ნიშნავს, რომ ნებისმიერ პირს შეუძლია სიკვდილის შემთხვევისათვის თავის შეხედულებისამებრ განკარგოს ქონება მემკვიდრეთა შორის ან უარი თქვას მის განკარგვაზე. მამკვიდრებელს შეუძლია თავისი ქონება ანდერძით დაუტოვოს სამოქალაქო სამართლის ნებისმიერ სუბიექტს, ჩამოართვას

მემკვიდრეობა ცალკეულ პირებს, გასცეს საანდერძო განკარგულებები, შეცვალოს ან გააუქმოს ანდერძი და ა.შ. არავის არა აქვს უფლება ხელი შეუშალოს მას ამ უფლებამოსილებათა განხორციელების პროცესში. ანდერძის შედგენის თავისუფლება მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში შეიძლება შეიზღუდოს. აქ იგულისხმება რომაული სამართლით სახელდებული, ე.წ. **აუცილებელი მემკვიდრეები**, რომელთაც მემკვიდრეობაში სავალდებულო წილის უფლება გააჩნიათ.

ასეთი შეზღუდვა მემკვიდრეთა ინტერესების დაცვის აუცილებლობიდან გამომდინარეობს. სამკვიდრო ქონებაში განსაზღვრული წილის აუცილებელი მემკვიდრეებისათვის დაჯავშნვა ფაქტობრივად ნიშნავს თავისი ახლობლებისათვის საალიმენტო ვალდებულების სიკვდილის შემდეგ გაგრძელების გარანტიას. მსგავსი შეზღუდვის მიზანშეწონილობას ეჭვქვეშ აყენებს ზოგიერთი ავტორი¹.

მემკვიდრეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვა, უპირველეს ყოვლისა, სამკვიდროს მიღების არჩევანის პრინციპში გამოიხატება. მემკვიდრეს შეუძლია მიიღოს სამკვიდრო ან უარი თქვას მის მიღებაზე. უარი შეიძლება განპირობებული იყოს როგორც სუბიექტური, ისე ობიექტური გარემოებებით. ყველა შემთხვევაში მემკვიდრეს თავისი ნების თავისუფლად გამოხატვის შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეს. როგორც მამკვიდრებლის, ისე მემკვიდრის შინაგანი ნების დეფექტური გამოვლინება შეიძლება გაბათილდეს.

მემკვიდრეობის სამართალში განსაზღვრული მნიშვნელობა **დაცვითი ხასიათის სხვა პრინციპებსაც** ენიჭება. ისინი მთელი მემკვიდრეობითი ურთიერთობების შინაარსს ეხება. მაგალითად, უღირსი მემკვიდრისათვის მემკვიდრეობის უფლების ჩამ-

¹ Гражданское право. Под редакцией А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. т. 3. М. 2001, с. 549.

ორთმევა, ანდერძის საიდუმლოების დაცვა, მამკვიდრებლის კრედიტორთა ინტერესების აუცილებელი გათვალისწინება და სხვ. ნათლად მიუთითებს სამემკვიდრეო ურთიერთობის სფეროში სამართლებრივი და ზნეობრივი ნორმების დიდ დაცვით მნიშვნელობაზე.

§2. სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობანი

მემკვიდრეობითი ურთიერთობები მრავალგვარია. მათი არსებობა დროის განსაზღვრულ მომენტთან არ არის დაკავშირებული. სამემკვიდრეოა ისეთი ურთიერთობები, რომლებიც წარმოიშობა არა მარტო სამკვიდროს გახსნის მომენტში, არამედ მანამდეც, აგრეთვე შემდეგაც — მემკვიდრეობის უფლების გაფორმებისა და მისი განხორციელების პროცესში. ამ ურთიერთობათა უმნიშვნელოვანესი ნაწილი რეგულირდება სამართლებრივი ნორმებით. ზნეობრივი ნორმები კი უმნიშველო ნაწილს აწესრიგებს. სამართლებრივი ნორმებით რეგულირების შემდეგ მემკვიდრეობითი ურთიერთობები იძენენ სამართლებრივ ურთიერთობათა ფორმას. შინაარსი კი იგივე რჩება. სამართლებრივი რეგულირება არ წყვეტს მემკვიდრეობის საზოგადოებრივ ურთიერთობას. მხოლოდ ფორმას უცვლის მას. მემკვიდრეობითი ურთიერთობები კონკრეტული უფლებებითა და მოვალეობებით შეიმოსება და განისაზღვრება მათი განხორციელების წესი. სამართლებრივი ნორმების ერთობლიობა, რომლის საფუძველზეც რეგულირდება მემკვიდრეობითი ურთიერთობა, წარმოადგენს **მემკვიდრეობის კანონმდებლობას**. იგი სამოქალაქო კანონმდებლობის ნაწილია და მემკვიდრეობის სამართლის საფუძველი. საქართველოს

კონსტიტუციის 21-ე მუხლში მოცემულია მემკვიდრეობის კანონმდებლობის ძირითადი დებულებები. კონსტიტუციით აღიარებული და უზრუნველყოფილია მემკვიდრეობის უფლება, დაუშვებელია საკუთრების მემკვიდრეობით მიღების უფლების გაუქმება, აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის დასაშვებია მემკვიდრეობის უფლების შეზღუდვა კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით. ეს დებულებები უდევს საფუძვლად სამოქალაქო კოდექსის მეექვსე წიგნის — მემკვიდრეობის სამართალი — კონკრეტულ სამართლებრივ ნორმებს. მემკვიდრეობის კანონმდებლობა მოიცავს სხვა დარგების ნორმებსაც. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ მემკვიდრეობის კანონმდებლობა კომპლექსური ხასიათისაა. მასში უმნიშვნელოვანესი ნაწილი სამოქალაქო-სამართლებრივი ნორმებია. ამასთან, მემკვიდრეობითი ურთიერთობების განსაზღვრული ნაწილი რეგულირდება მიწის, საფინანსო, ადმინისტრაციული, პროცესუალური და სხვა სახის საკანონმდებლო ნორმების დახმარებით. მემკვიდრეობის კანონმდებლობის მოქმედების სფერო შედარებით ფართოა, ვიდრე მემკვიდრეობის წმინდა სამოქალაქო-სამართლებრივი ნორმებისა. სხვა დარგების ნორმების გამოყენების აუცილებლობა მემკვიდრეობის კანონმდებლობას ანიჭებს კომპლექსურ ხასიათს, რაც, თავის მხრივ, მემკვიდრეობით ურთიერთობათა ყველა დეტალის სამართლებრივი რეგულირების უზრუნველყოფის საფუძველია.

როდესაც ესა თუ ის პირი ანდერძს აფორმებს სანოტარო ბიუროში, იგი მემკვიდრეობის კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად მოქმედებს, თუმცა მემკვიდრეობითი სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობამდე ჯერ კიდევ ადრეა. შეიძლება რამდენიმე წლის შემდეგ მოხდეს სამკვიდროს გახსნა. მონდერძის გარდაცვალებამდე კონკრეტული მემკვიდრეობის

სამართლებრივი ურთიერთობა არ წარმოიშობა. როცა იგი წარმოიშობა, მოანდერძე არ იქნება ცოცხალი და, ბუნებრივია, არც ამ სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტად შეიძლება მისი ჩათვლა. მეორე მხრივ, როცა მემკვიდრე სამკვიდროს მიღებისას იხდის სამკვიდრო მონაშობის მისაგებელს ან გადასახადს, რომლითაც სამკვიდრო ქონებაა დაბეგრული, იგი მემკვიდრეობის კანონმდებლობის მოთხოვნებს ექვემდებარება და მემკვიდრეობითი სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტს წარმოადგენს მანამ, ვიდრე მისი ინტერესების დაცვა აუცილებელი იქნება. აქედან გამომდინარე, **მემკვიდრეობის სფეროში წარმოშობილი ურთიერთობების სამართლებრივად მოსაწესრიგებელი საკითხების წრე გაცილებით უფრო ფართოა, ვიდრე კონკრეტული მემკვიდრეობითი სამართლებრივი ურთიერთობა.**

სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობა განვითარების ორი ძირითადი ეტაპით ხასიათდება. პირველი ეტაპი იწყება სამკვიდროს გახსნით, ანუ მამკვიდრებლის გარდაცვალებითა და მისი უფლებამონაცვლის მემკვიდრედ აღიარებით. ამ მომენტიდან მემკვიდრეს წარმოეშობა სამკვიდროს მიღების უფლება. მისი შინაარსი კი გულისხმობს მემკვიდრისათვის სამკვიდროს მიღების ან უარყოფის შესაძლებლობის შექმნას. ამ უფლებას შეესაბამება, ერთი მხრივ, ნებისმიერი პირის ვალდებულება, არ შეუშალოს ხელი მის განხორციელებაში და, მეორე მხრივ, შესაბამისი ორგანოების ვალდებულება — ხელი შეუწყოს მის განხორციელებას. კერძოდ, სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანო, საბინაო და სანოტარო ორგანოები ვალდებული არიან გასცენ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული დოკუმენტები. ამიტომ არასწორად უნდა ჩაითვალოს შეხედულება იმის თაობაზე, რომ სამკვიდროს მიღების უფლებას ან მიღებაზე უარის თქმას

არავისი ვალდებულება არ ახლავს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სამკვიდროს მიღების უფლება მიეკუთვნება ისეთ უფლებებს, რომლებიც ახალი სახის უფლებებს წარმოშობენ. ამ შემთხვევაში იგულისხმება საკუთრების მფლობელობაში მიღების უფლება. ამ თავისებურებით სამკვიდროს მიღების უფლებაში შეიმჩნვა უფლებაუნარიანობის ელემენტები. სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობა ამ ეტაპზე ატარებს აბსოლუტურ ხასიათს — ყველა ვალდებულია თავი შეიკავოს სამკვიდროს მიღების უფლების დარღვევისაგან. სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის პირველი ეტაპი მემკვიდრისათვის მთავრდება იმ მომენტში, როცა მან მოახდინა აღნიშნული უფლების რეალიზაცია — მიიღო სამკვიდრო ან უარი თქვა მის მიღებაზე.

მემკვიდრემ თუ სამკვიდრო მიიღო, მაშინ მისთვის იწყება სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის მეორე ეტაპი. იგი გრძელდება მანამდე, ვიდრე არ გადაწყდება სამკვიდროს ბედი, ვიდრე არ მოხდება სამემკვიდრეო უფლებათა გაფორმება. მემკვიდრეს სამკვიდროს მიღების შემდეგ, სამკვიდროს შემადგენლობიდან გამომდინარე, შეიძლება წარმოეშვას საკუთრების უფლება ქონებაზე, პირადი არაქონებრივი უფლება მემკვიდრებლის ნაწარმოების გამოქვეყნებაზე, მემკვიდრებლის ვალის გადახდის ვალდებულება და სხვ. სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის მეორე ეტაპზე იგი არ შეიძლება ცალსახად ჩაითვალოს აბსოლუტურად ან ფარდობითად, ქონებრივად ან არაქონებრივად. სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობა სხვადასხვა კონკრეტულ შემთხვევაში შესაძლებელია ნებისმიერ ხასიათს ატარებდეს.

მემკვიდრემ თუ უარი განაცხადა სამკვიდროს მიღებაზე, იგი ეთიშება სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობას პირველსავე ეტაპზე და მეორე ეტაპი მისთვის არ დგება.

ამასთან, სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმა დაკავშირებულია სხვადასხვა სამართლებრივ შედეგთან. შეიძლება მისი წილი სხვა მემკვიდრეების ხელში გადავიდეს და სხვ.

სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის ელემენტებია: სუბიექტები, ობიექტი და უფლება-მოვალეობები.

სუბიექტებად გამოდიან მხოლოდ მემკვიდრეები. ლიტერატურაში შეცდომით ზოგჯერ მამკვიდრებელსაც თვლიან სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტად¹. მამკვიდრებელი, რომელიც მემკვიდრეობითი ურთიერთობების ყველაზე მთავარი ფიგურაა, არ წარმოადგენს სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტს, რადგან სამკვიდროს გახსნის მომენტისათვის იგი ცოცხალი აღარ არის. რაც შეეხება ცალკეულ ორგანოებს, რომლებიც ვალდებული არიან ხელი შეუწყონ მემკვიდრეებს მემკვიდრეობის უფლების რეალიზაციაში, ისინი მხოლოდ პირობითად შეიძლება ჩაითვალოს სუბიექტებად. მემკვიდრეებს მათთან აკავშირებს კანონით განსაზღვრული ურთიერთობანი.

ობიექტი, ანუ მემკვიდრეობის საგანი არის როგორც ქონებრივი, ისე არაქონებრივი ხასიათის სიკეთე, როგორც აქტივი ისე პასივი. უფლება-მოვალეობათა მნიშვნელოვანი ნაწილის რეალიზაცია ხდება მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს მიღების უფლების მემკვიდრეობის უფლებად ტრანსფორმაციისა და მისი განხორციელების პროცესში.

¹ Гражданское право, В 2-х томах, ответственный редактор Е. А. Суханов. М, т. I. 1993. с. 222.

მემკვიდრეობა ანდერძით

§1. ანდერძის ცნება და შინაარსი

ანდერძი სპარსული წარმოშობის სიტყვაა და ნიშნავს პირის უკანასკნელ ნება-სურვილს, მითითებას ან დანაბარებს. ამ ტერმინის დამკვიდრებამდე საქართველოში იმავე მნიშვნელობით იხმარებოდა ტერმინი „ალთქუმა“. მართალია, იგი უმეტესად პირთა შორის შეთანხმებას ნიშნავდა, მაგრამ ანდერძის მნიშვნელობაც ჰქონდა¹. სამემკვიდრეო ურთიერთობათა ფართოდ განვითარებამ „ანდერძის“ საყოველთაოდ დამკვიდრება განაპირობა. მისი ზოგადი ცნება განსაზღვრულია ივ. ჯავახიშვილის მიერ, რომლის მიხედვითაც „ჩვეულებრივ განსაცდელის მოლოდინში მყოფის ან მომაკვდავის, სიტყვიერად თუ წერილობით გამოთქმულს, სიკვდილის შემდგომ ასასრულებლად განკუთვნილს, უკანასკნელის ნების გამოცხადებას, ანდერძი ეწოდება“². იგივე მნიშვნელობითაა ანდერძი განმარტებული იოანე ბაგრატიონისა და სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონებში.

ანდერძის აღნიშნულ ცნებას ეყრდნობა თანამედროვე სამოქალაქო კანონმდებლობა. სამოქალაქო კოდექსის 1344-ე მუხლის მიხედვით, „ფიზიკურ პირს შეუძლია სიკვდილის შემთხვევისათვის თავისი ქონება ან მისი ნაწილი დაუტოვოს ერთ ან რამდენიმე პირს როგორც მემკვიდრეთა წრიდან, ისე გარეშე პირებსაც“. ამ ნორმაში ანდერძის რამდენიმე სპეციფიკურ

¹ ქართული მემკვიდრეობითი სამართლის ისტორიის ფრაგმენტები აქ და ქვემოთაც მოტანილია **ბესარიონ ზოიძის** წიგნიდან „ძველი ქართული მემკვიდრეობითი სამართალი“, თბ. 2000.

² ივ. **ჯავახიშვილი**, თხზულებანი, ტ. VII, თბ. 1984, გვ. 276.

თავისებურებაზეა ყურადღება გამახვილებული. უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ანდერძი არის მამკვიდრებლის ნების გამოხატვის აქტი სიკვდილის შემთხვევაში მისი ქონებრივი აქტივისა და პასივის სხვა პირებისათვის გადაცემის შესახებ. მასში ნათლადაა გამოხატული მემკვიდრეთა თავისუფალი არჩევის შესაძლებლობა. მამკვიდრებელს შეუძლია თავისი ქონება დაუტოვოს ნებისმიერ პირს — იქნება იგი კანონით მემკვიდრეთა წრიდან თუ სრულიად უცხო. არავის არა აქვს უფლება ზეგავლენა მოახდინოს მამკვიდრებლის შინაგან ნებაზე, რომლის გარეგანი გამოხატულება ანდერძში კანონით განსაზღვრული მოთხოვნების შესაბამისად უნდა მოხდეს. ანდერძის თავისუფლების პრინციპისათვის დამახასიათებელია ისიც, რომ მამკვიდრებელს ყოველთვის შეუძლია გააუქმოს ანდერძი, შეცვალოს იგი მთლიანად ან ნაწილობრივ და სხვ. ნების თავისუფალი გამოხატვის ფართო შესაძლებლობების გამო ლიტერატურაში ანდერძს მამკვიდრებლის იმპერატიულ განკარგულებადაც მიიჩნევენ.

ანდერძის თავისუფლების აღნიშნული ხარისხი სათავეს ისტორიულ ანალებში იღებს. ამ მხრივ განსაკუთრებით გამოირჩევა რომის სამართალი. იგი ანდერძის თავისუფლების კლასიკურ ნიმუშს წარმოადგენს. ჯერ კიდევ XII ტაბულის კანონების პერიოდიდან ანდერძის თავისუფლება იმდენად უსაზღვრო იყო, რომ მისი ყოველგვარი შეზღუდვა ბოროტებად ითვლებოდა. უფრო მეტიც, კანონისმიერ მემკვიდრეობასთან შედარებით უპირატესობა ანდერძით მემკვიდრეობას ენიჭებოდა. ეს მაშინ, როცა მამკვიდრებლის ქონება მემკვიდრეზე ან კანონით უნდა გადასულიყო, ან ანდერძის საფუძველზე. ორივე საფუძვლის ერთდროულად გამოყენება შეუძლებელი იყო. რომაულმა მემკვიდრეობის სამართალმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა სხვა ქვეყნების სამართალზე. მიუხედა-

ვად ამისა, ბიზანტიურ, ებრაულ, გერმანულ, მუსლიმანურ ან რუსულ სამართალში ანდერძის თავისუფლება გარკვეულ შეზღუდვებთან არის დაკავშირებული. ნებისმიერი შეზღუდვა კანონისმიერი მემკვიდრეობისათვის უპირატესობის მინიჭებისაკენ იხრებოდა.

საქართველოში ანდერძი ადრეფეოდალური პერიოდიდანაა ცნობილი. მაშინდელი ანდერძების მცირე ნაწილია ცნობილი. ისინი მეფეთა და დიდებულთა ნება-სურვილს გამოხატავდნენ უმეტესად. ასეთ ანდერძებში არა მარტო ქონებრივი, არამედ საქვეყნო და საოჯახო ურთიერთობის საკითხები იყო გადაწყვეტილი. მაგალითად, მეფე მირიანმა ანდერძით გადასცა სამეფო გვირგვინი თავის ვაჟიშვილს. ვახტანგ გორგასალმა კი თავისი დის გათხოვების საკითხი ანდერძში ჩართო. ამგვარად, ქართველ მეფეთა ანდერძებს საჯარო ხასიათი ჰქონდა და ისინი სახელმწიფოებრივი პოლიტიკის გამოხატულება უფრო იყო, ვიდრე მოანდერძეთა კერძო ინტერესებისა. გვიანფეოდალური პერიოდიდან კი შესამჩნევი ხდება ანდერძების კერძო-სამართლებრივი ხასიათი, რაც უმეტესად საკუთრების ინსტიტუტის დამკვიდრების დიდი მნიშვნელობით განისაზღვრებოდა. სოციალური კიბის უმაღლეს საფეხურებზე მყოფ პირთა, აგრეთვე მსხვილ მესაკუთრეთა საანდერძო ნება-სურვილის შეუზღუდავი განხორციელება შესაბამისი პერიოდის პოლიტიკური და სოციალური მდგომარეობით იყო განპირობებული. ამიტომ, ქართული მემკვიდრეობითი სამართალი, განიცდიდა რა რომაულ-ბიზანტიური სამართლის გავლენას, ანდერძის თავისუფლების საკმაოდ ფართო ხარისხით ხასიათდება.

ანდერძი ყოველთვის გამოხატავს მამკვიდრებლის ნებას. ამიტომ იგი **გარიგებაა**. ნების გამოვლენა იმდენად მნიშვნელოვანია სამართლებრივად, რომ იგი გარიგების სინონიმადაა მიჩნეული, მიუხედავად იმისა, რომ ნება ფსიქოლოგიური კატ-

ეგორიაა. ნების გამოვლენა სამართლებრივი შედეგის დადგომასთან არის დაკავშირებული და სამოქალაქო სამართალში მას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება. ანდერძში რადგან ერთი პირის ნებაა გამოსხატული, იგი ცალმხრივი გარიგების ყველაზე გავრცელებულ და კლასიკურ მაგალითს წარმოადგენს. ჩვეულებრივ, თუ ცალმხრივ გარიგებათა ერთი ჯგუფი ნების გამომვლენ პირისათვის წარმოშობს გარკვეულ სამართლებრივ ურთიერთობაში მონაწილეობის საფუძველს, მაგალითად, სამკვიდროს მიღებაზე თანხმობის გამოცხადება, მეორე ჯგუფს მიეკუთვნება ისეთი ცალმხრივი გარიგებები, რომლებიც უპირატესობებს მესამე პირებს აკუთვნებენ. სწორედ ასეთ გარიგებებს მიეკუთვნება ანდერძი¹. მამკვიდრებლის ნების საფუძველზე მემკვიდრე იღებს უფლებრივ უპირატესობას — მიიღოს სამკვიდრო. ანდერძის ცალმხრივობას ისიც განაპირობებს, რომ მისი ნამდვილობისათვის არ არის საჭირო სხვა პირის წინასწარი ნების თანდამთხვევა. საკმარისია მხოლოდ მოანდერძის ნება. ანდერძი უნდა შეადგინოს პირადად მოანდერძემ. მართალია, ზოგჯერ წერა-კითხვის არცოდნის ან ფიზიკური ნაკლის გამო, მას ანდერძის შედგენის პროცესში ეხმარება მესამე პირი, მაგრამ ეს არ ნიშნავს ამ პირის ნების ანდერძში ჩართვას. ყველა შემთხვევისათვის, **არ შეიძლება ანდერძის შედგენა წარმომადგენლის მეშვეობით**. მოანდერძის ნების ნამდვილობის გარანტირებულობის აუცილებლობიდან გამომდინარე, კანონმდებელი მას რამდენიმე მოთხოვნას უყენებს, რომელთა შესრულება სავალდებულოა. კანონით მემკვიდრეობის დროს მამკვიდრებლის მიმართ მსგავსი მოთხოვნები არ არსებობს. სამოქალაქო კოდექსის 1345-ე მუხლის მიხედ-

¹ **ლადო ჭანტურია**, შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში. თბ. 1997. გვ. 316.

ვით, მოანდერძე შეიძლება იყოს სრულწლოვანი და ქმედუნარიანი პირი, რომელსაც ანდერძის შედგენის მომენტში შეუძლია გონივრულად განსაჯოს საკუთარი მოქმედება და ნათლად გამოხატოს თავისი ნება. სრულწლოვანება თავისთავად არ ნიშნავს ქმედუნარიანობას. შეიძლება პირი სრულწლოვანი იყოს, მაგრამ ქმედუნარო. ამიტომ მას ანდერძის შედგენა არ შეუძლია. ქმედუნარიანობა სრული მოცულობით პირს 18 წლის ასაკში წარმოეშობა. მხოლოდ სრულწლოვანების პერიოდში აქვს პირს თავისი მოქმედების გონივრული განსჯისა და ნების თავისუფლად გამოხატვის შესაძლებლობა. ამიტომ ანდერძის შედგენის მომენტში პირი ერთდროულად უნდა იყოს სრულწლოვანიც და ქმედუნარიანიც.

პირმა შეიძლება ანდერძის შედგენის შემდეგ დაკარგოს ქმედუნარიანობა. ეს ანდერძის ნამდვილობაზე გავლენას არ მოახდენს. მაგრამ ქმედუნარიანი პირი, თუ ანდერძის შედგენის მომენტში ძლიერი ფიზიკური ტკივილის ან სულიერი განცდის პირობებში გონივრულად ვერ განსჯის და ნათლად ვერ გამოხატავს თავის ნებას, შეიძლება ანდერძის გაბათილების საკითხი დადგეს. ამ დროს არაა აუცილებელი მოანდერძის ქმედუნაროდ სასამართლო წესით აღიარება. სასამართლომ იმაზე უნდა იმსჯელოს, შეიძლებოდა თუ არა ასეთ პირობებში მოანდერძეს თავისი ნება უხარვეზოდ გამოეკვლინებია.

სამოქალაქო კანონმდებლობით სრული ქმედუნარიანობა პირმა შეიძლება 18 წლის ასაკამდეც შეიძინოს. მაგალითად, დაქორწინების შემთხვევაში პირი 16 წლიდან შეიძლება იყოს სრული ქმედუნარიანი. დაქორწინებულ არასრულწლოვანს შეუძლია დამოუკიდებლად მიიღოს მონაწილეობა ნებისმიერ სამოქალაქო-სამართლებრივ ურთიერთობაში. მას შეუძლია ანდერძის შედგენაც. მაგრამ, რაც შეეხება არასრულწლოვანის ემანსიპაციის საკითხს საწარმოს დამოუკიდებლად გაძლო-

ლის სფეროში, იგი გარკვეული თავისებურებით ხასიათდება. სამოქალაქო კოდექსის 65-ე მუხლის მიხედვით, თუ კანონიერი წარმომადგენელი 16 წლის ასაკს მიღწეულ არასრულწლოვანს ანიჭებს საწარმოს დამოუკიდებლად გაძღოლის უფლებას, მაშინ ამ სფეროსათვის ჩვეულებრივ ურთიერთობებში იგი შეუზღუდავად ქმედუნარიანი ხდება. ეს წესი გამოიყენება როგორც საწარმოს დაფუძნების, ასევე ლიკვიდაციისა და შრომითი ურთიერთობების დაწყების ან შეწყვეტის მიმართაც. რა ფართოდაც არ უნდა იქნეს წარმოდგენილი ასეთი არასრულწლოვნის ქმედუნარიანობა, იგი მაინც არ ცდება სამეწარმეო ურთიერთობის ფარგლებს. სხვა სახის სამართლებრივ ურთიერთობებში იგი, ჩვეულებრივ, შეზღუდულ ქმედუნარიან პირად რჩება. ამიტომ მას არა აქვს უფლება შეადგინოს ანდერძი. მართალია, სხვა სახის სამოქალაქო-სამართლებრივ ურთიერთობებში მას შეუძლია კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობით მიიღოს მონაწილეობა, მაგალითად დაქორწინდეს, იყიდოს საცხოვრებელი სახლი ან მიწის ნაკვეთი, მაგრამ იგივეს თქმა არ შეიძლება საანდერძო ურთიერთობებზე. ანდერძის შედგენისას კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა აზრს უკარგავს ცალმხრივი გარიგების სამართლებრივ ხასიათს. ანდერძი უნდა გამოხატავდეს ერთი პირის — მოანდერძის ნებას. ვინმეს თანხმობა, ზოგჯერ დაძალებაც ან, მითუმეტეს, უარი თანხმობაზე, მოანდერძის შინაგანი ნების საწინააღმდეგო შედეგებთან იქნება ყოველთვის დაკავშირებული. ამიტომაც არ შეიძლება არასრულწლოვანმა შეადგინოს ანდერძი. იგივე შეიძლება ითქვას სრულწლოვანი შეზღუდულქმედუნარიანი პირის მიმართაც. არსებობს ამ საკითხისადმი განსხვავებული მიდგომაც.

ახალი სამოქალაქო კანონმდებლობის მიღების პროცესში შეიქმნა შესაძლებლობა საანდერძო უფლებაუნარიანობა მინი-

ჭებოდა 16-დან 18-წლამდე არასრულწლოვანს იმ შემთხვევაში, თუ მას არ ჰყავდა კანონით მემკვიდრეები. მოგვიანებით იგი უარყოფილ იქნა. ასეთი პოზიცია ეფუძნებოდა ზოგიერთი ქვეყნის საკანონმდებლო პრაქტიკას. მაგალითად, გერმანიის სამოქალაქო დებულების მესამე განყოფილებაში, რომელიც ანდერძს ეძღვნება, საანდერძო უფლებათუნარიანობის ქვედა ზღვრად მიჩნეულია 16 წელი. ამასთან, 2229-ე მუხლში მითითებულია, რომ არასრულწლოვანის მიერ ანდერძის შედგენისას საჭირო არაა კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა. საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის 904-ე მუხლის საფუძველზე 16-დან 18-წლამდე არასრულწლოვნებს შეუძლიათ ანდერძის საფუძველზე თავიანთი ქონების ნახევრის განკარგვა. მთლიან ქონებაზე ანდერძის შედგენა მხოლოდ მაშინ შეუძლიათ, თუ არა ჰყავთ კანონისმიერი მემკვიდრეები. ინგლისის სამემკვიდრეო სამართალი სამხედრო მოსამსახურეებსა და მეზღვაურებს აძლევს არასრულწლოვნების პერიოდში ანდერძის შედგენის შესაძლებლობას. ამერიკის შტატების უმრავლესობაში 18 წლის და ზოგან უფრო მეტის შემდეგ იწყება საანდერძო უფლებათუნარიანობა. ზოგიერთ შტატში ეს შესაძლებელია 14 წლიდან, თუ იგი დაქორწინებულია, ემანსიპირებულია ან იმყოფება ექსტრემალურ სიტუაციაში. საქართველოს კანონმდებლობა არასრულწლოვანისათვის საანდერძო უფლებათუნარიანობის მინიჭების საკითხში ზომაზე მეტად ფრთხილობს.

იურიდიულ ლიტერატურაში ზოგჯერ აყენებენ საკითხს სრულწლოვანი, მაგრამ შეზღუდულქმედუნარიანი პირებისათვის ანდერძის დამოუკიდებლად შედგენის უფლების მინიჭების თაობაზე. მათი აზრით, შეზღუდულქმედუნარიანი პირი არ შეიძლება გათანაბრებულ იქნეს ქმედუნაროსთან. მას მხოლოდ ეზღუდება ქმედუნარიანობა, თანაც, ანდერძის აღსრულება ასეთი პირის გარდაცვალების შემდეგ ხდება და არ შეიძლება

ნაანდერძევი ქონება ოჯახის ინტერესების საწინააღმდეგოდ გამოყენების საშუალებად იქცევს მოანდერძის სიცოცხლეში. მაგრამ აქაც, ანდერძის ღრმად პირადულ ხასიათზე მითითებით ხდება ასეთ წინადადებათა უარყოფა.

სასამართლო პრაქტიკა ჯერჯერობით მკაცრად იცავს საქართველოს სამოქალაქო კანონმდებლობით დადგენილ წესს.

ანდერძში, როგორც ცალმხრივ გარიგებაში, მხოლოდ ერთი პირის ნება უნდა იყოს გამოვლენილი. მოანდერძე, თავის ქონებაზე ან თავის წილზე საერთო საკუთრებაში, აკეთებს შესაბამის განკარგულებას. აქედან გამომდინარე, არ დაიშვება ორი ან მეტი პირის მიერ ერთობლივად ანდერძის შედგენა. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილია ერთი გამონაკლისი. **მხოლოდ მეუღლეებს შეუძლიათ შეადგინონ ერთობლივი ანდერძი ურთიერთმემკვიდრეობის შესახებ.** მათ შეუძლიათ შეთანხმდნენ არა იმაზე, რომ ერთ-ერთი მათგანის გარდაცვალების შემთხვევაში მათი თანაზიარი საკუთრება გადაეცეს სხვა რომელიმე პირს, არამედ ურთიერთმემკვიდრეობაზე. ერთი მეუღლის გარდაცვალებისას, მეორე მეუღლე უნდა ჩაითვალოს მის მემკვიდრედ. დანარჩენ მემკვიდრეებს ფაქტობრივად ერთმევათ მემკვიდრეობის უფლება. ეს არის ანდერძში გამონაკლისი შეთანხმება ერთმანეთის შემდეგ მემკვიდრეობის შესახებ. მეუღლეთა ერთობლივი ანდერძი შეიძლება გაუქმებულ იქნეს ორივე მეუღლის ნებით. ეს ლოგიკურიცაა. შესაძლებელია ერთობლივი ანდერძის გაუქმება ერთ-ერთი მეუღლის მოთხოვნითაც. მაგრამ ეს აუცილებლად ორივე მეუღლის სიცოცხლეში უნდა მოხდეს. მეუღლეთა ურთიერთმემკვიდრეობის ერთობლივი ანდერძი თავისი შინაარსითა და შედეგებით ზოგჯერ ემთხვევა კანონით მემკვიდრეობისას მათ შორის არსებულ სამემკვიდრეო ურთიერთობებს. ეს უმეტესად

ეხება იმ მეუღლეებს, რომელთაც კანონით მემკვიდრეები არა ჰყავთ.

ერთობლივი ანდერძის შედგენის შესაძლებლობა, ზოგჯერ საკმაოდ ფართო გაგებითაც, გათვალისწინებულია სხვა ქვეყნების კანონმდებლობაშიც. გერმანიის სამოქალაქო დებულების 226ნ-ე მუხლში აღნიშნულია, რომ ერთობლივი ანდერძი შეუძლიათ შეადგინონ მხოლოდ მეუღლეებმა. შემდგომ მუხლებში მოცემულია ასეთი ანდერძის დეტალური რეგლამენტაცია. ერთობლივი იქნება ანდერძი მაშინაც, როცა მას შეადგენს ერთ-ერთი მეუღლე, ხოლო მეორე კი ხელს მოაწერს და ამით გამოხატავს თავისი ნების ნამდვილობას. ამასთან, ამ უკანასკნელმა ანდერძში უნდა მიუთითოს ანდერძს როდის და რა ადგილზე მოაწერა ხელი. ქორწინების გაბათილების ან განქორწინების შემთხვევაში ერთობლივი ანდერძი გაუქმებულად ითვლება. იგივე შედეგი დგება მაშინაც, როცა ერთ-ერთმა მეუღლემ თანხმობა განაცხადა განქორწინებაზე ან სარჩელი შეიტანა ქორწინების გაბათილების შესახებ. ქართული კანონმდებლობისაგან განსხვავებით, გერმანიაში მეუღლეები არ იფარგლებიან ურთიერთმემკვიდრეობის უფლებით. მათ აგრეთვე შეუძლიათ ანდერძში მიუთითონ მესამე პირის შესახებ, რომელზეც უნდა გადავიდეს მეუღლეთა ქონება ცოცხლად დარჩენილი მათგანის გარდაცვალების შემთხვევაში. ერთობლივი ანდერძის გაუქმების უფლება მეუღლეებს სიცოცხლის პერიოდში გააჩნიათ. ერთ-ერთის გარდაცვალების შემდეგ ცოცხლად დარჩენილ მეუღლეს ასეთი უფლება მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჰქონდეს, თუ იგი უარს იტყვის სამკვიდროს მიღებაზე.

ერთობლივი ანდერძის შედგენის შესაძლებლობას არ ითვალისწინებს საფრანგეთისა და რუსეთის კანონმდებლობა. საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის 968-ე მუხლით აკრძა-

ლულია ასეთი ანდერძის შედგენა. იგივეა დაფიქსირებული რუსეთის სამოქალაქო კოდექსის 1118-ე მუხლში. შვეიცარიის კანონმდებლობაში არაფერია ამ მხრივ აღნიშნული, მაგრამ სასამართლო პრაქტიკაში აშკარადაა გამოხატული უარყოფითი დამოკიდებულება. სასამართლოები ბათილად ცნობენ ერთობლივ ანდერძებს, თუნდაც ისინი მეუღლეთა მიერ იყოს შედგენილი.

ანდერძი, როგორც ქონების განკარგვის აქტი, განსხვავდება მსგავსი შინაარსის შემცველი ჩუქებისაგან. ბევრი ქვეყნისა და მათ შორის საქართველოს კანონმდებლობით არ არის გათვალისწინებული ქონების ჩუქება სხვა პირებისათვის გამჩუქებლის სიკვდილის შემთხვევისათვის. ასეთი გარიგება ბათილია და არავითარ სამართლებრივ შედეგებს არ წარმოშობს. არ მიიჩნევა იგი ანდერძის ნაირსახეობადაც.

ზოგიერთ ქვეყანაში სამოქალაქო კანონმდებლობა ითვალისწინებს **მემკვიდრეობის ხელშეკრულებას**. მისი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ მამკვიდრებელსა და ერთ ან რამდენიმე პირს შორის იდება ხელშეკრულება სიკვდილის შემთხვევისათვის მისი მემკვიდრედ დანიშვნის შესახებ. ასეთი ხელშეკრულება ძალაში შედის მხარეთა შორის შეთანხმების მიღწევის მომენტიდან.

გერმანიის სამოქალაქო დებულებაში ასეთ ხელშეკრულებასთან დაკავშირებული ურთიერთობების რეგულირებას მემკვიდრეობის სამართლის სპეციალური განყოფილება ეძღვნება. მემკვიდრეობის ხელშეკრულება მეუღლეებს შორის მაშინაც შეიძლება დაიდოს, როცა ერთ-ერთი მათგანი, რომელიც მემკვიდრედ უნდა იქნეს ცნობილი, შეზღუდულქმედუნარიანია. ამ დროს აუცილებელია ამ უკანასკნელის კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა. ხელშეკრულება იდება სასამართლოში ან ნოტარიუსთან. შესაძლებელია, სამემკვიდრეო ხელშეკრულება

საქორწინო ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილადაც იქნეს მიჩნეული. მემკვიდრეობის ხელშეკრულება დადგენილი წესით გაფორმების შემდეგ შესანახად გადაეცემა ოფიციალურ ორგანოებს. მემკვიდრეობის ხელშეკრულებით ფაქტობრივად პირის მემკვიდრედ დანიშვნა ხდება. რადგან იგი ორმხრივი გარიგებაა, მისი გაუქმება, მხოლოდ ერთ-ერთი მხარის სურვილით არ შეიძლება. ამიტომ, როცა მამკვიდრებელი ხელშეკრულებით დანიშნული მემკვიდრის ინტერესების საზიანოდ მესამე პირს საჩუქრად გადასცემს თავის ქონებას ან მის ნაწილს, სამკვიდროს გახსნის შემდეგ ხელშეკრულებით მემკვიდრეს წარმოეშობა უფლება დასაჩუქრებულისაგან სამი წლის განმავლობაში მოითხოვოს საჩუქარი, როგორც უსაფუძვლოდ მიღებული ქონება. მსგავსადაა წარმოდგენილი მემკვიდრეობის ხელშეკრულება შვეიცარიის კანონმდებლობაში, ხოლო საფრანგეთში ეს ინსტიტუტი გამოიყენება გამონაკლისის სახით და ისიც მხოლოდ მეუღლეთა შორის.

ქონების გაჩუქება სიკვდილის შემთხვევისათვის შეიძლება ანდერძის სუროგატად ჩაითვალოს. მისი დამკვიდრება ანდერძის თავისუფლების შეზღუდვით უნდა იყოს განპირობებული. ამ გაგებით ანდერძის ჩანაცვლება ჩუქებით შესაძლებლად იყო მიჩნეული ძველ საქართველოშიც. მემკვიდრეობის სავალდებულო წილის ინსტიტუტის შემოღება საკმაო საფუძვლად მიიჩნეოდა იმისათვის, რომ პირს თავისი ქონება სრულად არ გადაეცა სხვისთვის. თავდაპირველად ჩუქება არავითარ შეზღუდვას არ ითვალისწინებდა. ამიტომ სიკვდილის შემთხვევისათვის ქონების გაჩუქება მესაკუთრეს იმის შესაძლებლობას უქმნიდა, რომ მისთვის არასასურველ კანონისმიერ მემკვიდრეს არ დარჩენოდა მისი ქონება. იმ შემთხვევაში, თუ ჩუქებასაც რაიმე შეზღუდვა დაემუქრებოდა, მაგალითად, გაზრდილი ბაჟი, მაშინ სხვა უფრო მარტივი გზის ძებნა

დგებოდა დღის წესრიგში. ერთ-ერთი ასეთი გზა იყო ქონების სხვა პირებისათვის გადაცემა შეწირულობის წესით. ქონების შეწირვა ანუ ანდერძით გადაცემა უმეტესად ეკლესია-მონასტრების მიმართ ხდებოდა. ეს გზა მამკვიდრებლის სულისათვის ზრუნვის გამოხატულებასაც წარმოადგენდა. თანამედროვე პირობებში ქონების ჩუქება ან შეწირვა გარდაცვალების შემთხვევისათვის მემკვიდრეობის არქაულ წესად ითვლება.

ანდერძი, როგორც გარიგება, ვადიანია და ცალმხრივი გარიგების სახით მოქმედებს სამკვიდროს გახსნამდე. მოანდერძის სიკვდილი გარდღუვალა. ადრე თუ გვიან იგი დადგება. ამიტომ მოანდერძეს სიცოცხლეში შეუძლია ანდერძი გააუქმოს ან შეცვალოს. აქედან გამომდინარე, ანდერძს, როგორც ცალმხრივ გარიგებას, პირობითობის ელემენტებიც ახასიათებს. ანდერძის შედგენის აქტი, მოანდერძის სიკვდილამდე, სრულებითაც არ წარმოადგენს შეუცვლელსა და მყარ საფუძველს სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოსაშობად. უფრო მეტიც, ანდერძის შედგენა, რა შინაარსისაც არ უნდა იყოს იგი, თავისთავად ასეთ ურთიერთობებს არ წარმოშობს. მას სხვა ფაქტთან ერთად აქვს სამართლებრივი მნიშვნელობა. იგი პირველადი იურიდიული ფაქტია, რომელიც სხვა იურიდიულ ფაქტთან — სამკვიდროს გახსნასთან ურთიერთკავშირში იწვევს სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობას და ანდერძში მითითებულ პირთა მემკვიდრეობად აღიარებას.

§2. ანდერძი და სამკვიდრო ქონება

ანდერძის, როგორც გარიგების ცალმხრივობა, განაპირობებს მოანდერძის ფართო უფლებამოსილებებს სამკვიდრო ქონების განკარგვის სფეროში. ამ დროს საჭირო არ არის იმ პირის თანხმობა, ვის სასარგებლოდაც ხდება ანდერძის შედგენა. მოანდერძე არა მარტო ირჩევს მემკვიდრეს, არამედ მასზე გადასაცემი ქონების ოდენობასაც განსაზღვრავს. არა აქვს მნიშვნელობა მემკვიდრედ ერთი პირია დანიშნული თუ რამდენიმე. მხედველობაშია მისაღები ისიც, რომ ანდერძი შეიძლება შეეხოს როგორც მთელ სამკვიდრო ქონებას, ისე მის ნაწილს. სამოქალაქო კოდექსი დეტალურად არეგულირებს ამ სფეროში წარმოშობილ საზოგადოებრივ ურთიერთობებს. 1348-ე მუხლის მიხედვით მოანდერძეს შეუძლია ანდერძით განსაზღვროს დანიშნულ მემკვიდრეთა წილი სამკვიდროს ქონებიდან ან მიუთითოს თუ რომელ მემკვიდრეზე კონკრეტულად რომელი ქონება გადავა. მაგალითად, თუ მოანდერძეს გააჩნია საცხოვრებელი სახლი, ავტომანქანა და ფულადი დანაზოგი და ჰყავს ანდერძით დანიშნული ორი მემკვიდრე — მას შეუძლია ერთს უანდერძოს მთელი ქონების 40%, მეორეს კი — 60%. ასევე შესაძლებელია ერთს დაუტოვოს საცხოვრებელი სახლი, ხოლო მეორეს — ავტომანქანა და ფულადი დანაზოგი. მაგრამ, თუ ანდერძში არც წილია განსაზღვრული და არც კონკრეტულ ქონებაზეა მითითება, მაშინ მთელი სამკვიდრო თანაბრად ნაწილდება მემკვიდრეებს შორის. მოცემულ შემთხვევაში საცხოვრებელი სახლისა და ავტომანქანის ღირებულებას დაემატება ფულადი დანაზოგის ოდენობა და შუაზე გაიყოფა.

შესაძლებელია ისეთი შემთხვევაც, როცა ანდერძით რამდენიმე მემკვიდრეა დანიშნული, მაგრამ მასში მხოლოდ

ერთი პირის წილია განსაზღვრული, დანარჩენისა კი არა. ამ დროს დანარჩენი მემკვიდრეები თანაბრად მიიღებენ წილით განუსაზღვრელ ქონებას. მაგალითად, თუ მოანდერძემ სამკვიდროს ნახევარი უანდერძა შვილიშვილს, მაშინ მეორე ნახევარი თანაბრად განაწილდება ანდერძით მემკვიდრეებად დანიშნულ მეუღლესა და შვილს შორის.

მოანდერძის უფლებამოსილება მემკვიდრეების არჩევისა და მათ შორის წილების გაყოფის თაობაზე შესაძლებელია შინაგანი წინააღმდეგობით იყოს დატვირთული. მაგალითად, მრავალთაგან ერთ მემკვიდრეს აქვს მიკუთვნებული მთელი სამკვიდრო, სხვებისათვის კი არაფერი რჩება. ასეთ შემთხვევაში განსაზღვრელია მოანდერძის ნება მემკვიდრეებად პირთა დანიშვნის შესახებ. მათ შორის სამკვიდროს განაწილების პროცესში დაშვებული შეუსაბამობა კანონით შეიძლება გამოსწორდეს. 1349-ე მუხლი სწორედ ასეთ შემთხვევას ითვალისწინებს. მასში აღნიშნულია, რომ, თუ ანდერძით რამდენიმე მემკვიდრეა დანიშნული და ერთ-ერთი მემკვიდრისათვის განსაზღვრული ქონება მთელ სამკვიდროს მოიცავს, მაშინ ყველა ანდერძით მემკვიდრემ თანაბარი წილი უნდა მიიღოს. ე.ი. ანდერძით ერთი მემკვიდრის მიმართ განსაზღვრული წილი მხედველობაში არ მიიღება და მთელი სამკვიდრო თანაბრად გაიყოფა ყველა მემკვიდრეს შორის.

ზოგჯერ ანდერძით დანიშნულ მემკვიდრეებს შორის განაწილებული ქონება მთლიანად არ მოიცავს მთელ სამკვიდროს. ანდერძით მემკვიდრეების მიერ მიღებული ქონების გარდა, მამკვიდრებელს რჩება სხვა ქონებაც. ასეთ ქონებას, ჩვეულებრივ, **ანდერძის გარეთ დარჩენილ ქონებას უწოდებენ**. იგი უნდა განაწილდეს კანონით მემკვიდრეებს შორის.

სამოქალაქო კოდექსის 1350-ე მუხლის საფუძველზე, ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონების მემკვიდრეობაზე შეი-

ძლება პრეტენზია ჰქონდეს იმ მემკვიდრეს, რომელმაც სამკვიდროს ნაწილი უკვე მიიღო ანდერძის საფუძველზე, მაგრამ, ამავე დროს, იგი კანონისმიერი მემკვიდრეც არის. მაგალითად, თუ მამკვიდრებლის ორი შვილიდან ერთმა ანდერძით მიიღო სამკვიდრო ქონების ნახევარი, მეორე ნახევარი, როგორც ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონება, განაწილდება პირველი რიგის კანონისმიერ ყველა მემკვიდრეს შორის. მათ რიცხვში (მეუღლე და მეორე შვილი) შევა ანდერძით მემკვიდრედ დანიშნული შვილიც და იგი დამატებით მიიღებს სამკვიდრო ქონების მეორე ნახევრის ერთ მესამედს. ეს წესი მოქმედებს იმ შემთხვევისათვის, თუ ანდერძით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. მაგალითად, ანდერძში შეიძლება მითითებულ იქნეს, რომ ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონება განაწილდეს სხვა კანონისმიერ მემკვიდრეებს შორის. ასეთ შემთხვევაში ის კანონისმიერი მემკვიდრე, რომელმაც ანდერძით მიიღო სამკვიდროს ნაწილი, კანონით მემკვიდრეობის საფუძველზე ვერ მიიღებს წილს ანდერძის გარეთ დარჩენილი სამკვიდრო ქონებიდან. ასეთი ქონება განაწილდება სხვა იმ კანონისმიერ მემკვიდრეებს შორის, რომელთა მოწვევაც რიგითობის მიხედვით უნდა მოხდეს მემკვიდრეობის მისაღებად (მეუღლე და მეორე შვილი).

ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონება შესაძლებელია ანდერძით მემკვიდრეებს შორისაც განაწილდეს. ეს იმ შემთხვევაში ხდება, როცა მოანდერძეს არა ჰყავს კანონისმიერი მემკვიდრეები, ხოლო ანდერძით მემკვიდრეებს შორის განაწილებული ქონება მთლიანად არ ამოწურავს სამკვიდროს. მაგალითად, თუ მოანდერძემ დანიშნულ მემკვიდრეებს უანდერძა თავისი ქონების 30% და 50%, და კანონისმიერი მემკვიდრე არ დარჩენია, მაშინ სამკვიდროს დარჩენილი 20%-იც ანდერძისმიერ მემკვიდრეებზე განაწილდება თანაბრად.

ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონების ანდერძისმიერ მემკვიდრეებზე განაწილებისას, არა აქვს მნიშვნელობა ანდერძით მათ თანაბრად მიიღეს წილი სამკვიდროდან თუ არა. ყველა შემთხვევაში დამატებითი სამკვიდრო მათ თანაბრად ეკუთვნით.

ანდერძი მამკვიდრებლის შინაგანი ნების გამოხატვის უშუალო და საუკეთესო საშუალებაა. ამიტომ სავსებით ლოგიკურია კანონის მითითება იმაზე, რომ **მოანდერძეს უფლება არა აქვს სხვას მიანდოს მემკვიდრის დასახელება**, ანუ მოანდერძეს არ შეუძლია ანდერძში დაასახელოს პირი, რომელსაც დაევალება იმის განსაზღვრა, თუ ვინ უნდა მიიღოს სამკვიდრო და რა რაოდენობით. ეს თვითონ მოანდერძემ უნდა გააკეთოს. ამასთან, შეუძლებელია ანდერძით მემკვიდრის დანიშვნა ისე, რომ არ იყოს მითითებული მისი სახელი და გვარი. მაგალითად, ანდერძში ჩაიწერა იმის შესახებ, რომ სამკვიდრო ქონება ან მისი ნაწილი უნდა გადაეცეს ორიდან ერთ ძმისშვილს. ასეთ შემთხვევაში აუცილებელია ანდერძში მიეთითოს, თუ კონკრეტულად რომელი ძმისშვილი არის მემკვიდრე. ამ უკანასკნელის მშობელი არ შეიძლება განხილულ იქნეს იმ პირად, რომელსაც მოანდერძემ მემკვიდრის დანიშვნის უფლება მისცა. იგი საერთოდ არ მონაწილეობს სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობაში.

სხვა ვითარებაა მაშინ, როდესაც მამკვიდრებელმა მემკვიდრის პიროვნება განსაზღვრა ისეთი ზოგადი ნიშნებით, რომლებიც დამახასიათებელია რამდენიმე პირისათვის და შეუძლებელია იმის დადგენა, თუ რომელი პირი ჰყავდა მხედველობაში მამკვიდრებელს. ასეთ შემთხვევაში სამოქალაქო კოდექსის 1353-ე მუხლის საფუძველზე, ყველა მათგანი ჩაითვლება მემკვიდრედ თანაბარი წილის უფლებით. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელმა ანდერძში მიუთითა, რომ თავის ქონებას

გადასცემს შვილიშვილს, მაგრამ არ დააკონკრეტა, კერძოდ რომელს — თავისთან მცხოვრებს თუ სხვა ქალაქში მცხოვრებ შვილიშვილს, მაშინ მემკვიდრედ ჩაითვლება ორივე შვილიშვილი და ანდერძში მითითებული სამკვიდრო ქონება მათ შორის თანაბრად გაიყოფა.

რადგან მამკვიდრებლის ნება-სურვილზეა დამოკიდებული, თუ ვის დანიშნავს ანდერძით მემკვიდრედ, ბუნებრივია, რომ მას შეუძლია ანდერძით მემკვიდრეობა ჩამოართვას ერთ, რამდენიმე ან ყველა კანონით მემკვიდრეს. ასეთ შემთხვევაში იგი ვალდებული არ არის ანდერძში მიუთითოს ამის მოტივზე. მამკვიდრებელს კანონით მემკვიდრეებისათვის ანდერძით მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა შეუძლია ორი გზით: ანდერძში იმის პირდაპირი მითითებით, რომ ამა თუ იმ მემკვიდრეს ან ყველა მათგანს ერთმევა მემკვიდრეობა ან ანდერძით ქონების განაწილებისას ამა თუ იმ კანონით მემკვიდრისათვის, ან ყველა მათგანისათვის გვერდის ავლით. პირველ შემთხვევაში ანდერძში მიეთითება, მაგალითად, იმის შესახებ, რომ შვილებს ერთმევა ანდერძით მემკვიდრეობის უფლება და მთელი სამკვიდრო რჩება მეუღლეს. პირი, რომელსაც ანდერძის პირდაპირი მითითებით ჩამოერთვა მემკვიდრეობა, ვერც კანონით მემკვიდრე იქნება იმ ქონებაზე, რომელიც ანდერძში არ შესულა. ასევე ვერ იქნება იგი კანონით მემკვიდრე იმ შემთხვევაშიც, როცა ანდერძით მემკვიდრეებმა უარი თქვეს სამკვიდროს მიღებაზე. მეორე შემთხვევაში სხვა გარემოებასთან გვაქვს საქმე. კანონით მემკვიდრეები, რომლებიც მითითებული არ არიან ანდერძში, ვერ მიიღებენ მემკვიდრეობას ანდერძში აღნიშნული სამკვიდროდან, მაგრამ ისინი ინარჩუნებენ უფლებას სამკვიდროს იმ ნაწილზე, რომელსაც ანდერძი არ შეხებია. ისინი აგრეთვე მიიღებენ ანდერძით გათვალისწინებულ ქონებასაც, თუ სამკვიდროს გახსნის მო-

მენტისათვის ცოცხლები არ არიან ანდერძით მემკვიდრეები ან ყველა მათგანმა უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე. ამ დროს, ბუნებრივია, აზრს კარგავს საანდერძო — სამართლებრივი ურთიერთობა და მამკვიდრებლის მთელი ქონება გადადის კანონით მემკვიდრეებზე.

მოანდერძის შინაგანი ნების შეუვალობის დამადასტურებელია სამოქალაქო კოდექსის 1356-ე მუხლის შინაარსი. მასში აღნიშნულია, რომ, თუ ანდერძით მთელი სამკვიდრო ქონება განაწილებული იყო ანდერძით მემკვიდრეებს შორის, მაგრამ სამკვიდროს გახსნის დროისათვის ერთ-ერთი მემკვიდრე ცოცხალი არ არის, მის წილ ქონებაზე კანონით მემკვიდრეობა კი არ წარმოიშობა, არამედ იგი ანდერძში მითითებულ სხვა მემკვიდრეებს შორის განაწილდება თანაბრად. იგივე შედეგი დადგება მაშინაც, როცა ანდერძით მემკვიდრეებიდან ერთ-ერთმა მათგანმა უარი თქვა მისი წილის მიღებაზე, მაგრამ არ მიუთითა, თუ ვის სასარგებლოდ თქვა უარი სამკვიდროს მიღებაზე. აღნიშნულ შემთხვევებში, გარდაცვლილი ანდერძისმიერი მემკვიდრის ან ცოცხალი, მაგრამ თავისი წილის უარმყოფელი პირის სანაცვლოდ კანონით მემკვიდრეთა მოწვევა მემკვიდრეობის მისაღებად, მოანდერძის ნების სანინააღმდეგო იქნებოდა. მამკვიდრებელს სურვილი რომ ჰქონოდა თავისი ქონების ნაწილი კანონით მემკვიდრეებისთვისაც დაეტოვებინა, მაშინ ანდერძში იგი მთელ სამკვიდრო ქონებას არ შეიტანდა და ანდერძით მემკვიდრეებს შორის არ გაანაწილებდა. სულ სხვა შემთხვევაა, როცა მოანდერძემ მთელი სამკვიდრო ქონება გაანაწილა ანდერძით მემკვიდრეებს შორის, მაგრამ ერთ-ერთი ან რამდენიმე ანდერძით მემკვიდრის მიმართ ანდერძი ბათილად იქნა ცნობილი. ამ დროს იმ მემკვიდრის წილი, რომლის მიმართაც გაბათილდა ანდერძი, სხვა ანდერძისმიერ მემკვიდრეებს შორის კი არ გა-

ნაწილდება, არამედ გადავა კანონისმიერ მემკვიდრეებზე.

ამ უკანასკნელთ შეიძლება ანდერძით განკარგულ ქონებაზე სხვა სამართლებრივი საფუძვლითაც წარმოეშვათ განსაზღვრული უფლება (სამოქალაქო კოდექსის მეექვსე წიგნის მეექვსე თავი).

მოანდერძის სურვილის მაქსიმალურად გათვალისწინების დასტურია, **სათადარიგო მემკვიდრის** დანიშვნის შესაძლებლობა. ეს განპირობებულია იმით, რომ მოანდერძემ არ შეიძლება წინასწარ იცოდეს მემკვიდრედ დანიშნული პირის სიცოცხლის ხანგრძლივობა ან სამკვიდრო ქონებასთან მისი ურთიერთობის ფსიქიკურ-სამართლებრივი საფუძვლები. შეიძლება ანდერძით დანიშნული მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვალოს, უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე ან ჩამოერთვას მემკვიდრეობის უფლება. ასეთი შემთხვევისათვის მოანდერძე გარანტირებული უნდა იყოს მისი ნების შემდგომი რეალიზაციის სამართლებრივი მექანიზმით. სწორედ ამიტომ, სამოქალაქო კოდექსის 1370-ე მუხლის საფუძველზე, მოანდერძეს უფლება აქვს ძირითად მემკვიდრესთან ერთად დაასახელოს მემკვიდრის მემკვიდრე, ანუ სათადარიგო მემკვიდრე იმ შემთხვევისათვის, თუ მის მიერ დანიშნული ძირითადი მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვლება, არ მიიღებს სამკვიდროს, ან სასამართლო წესით ჩამოერთმევა მემკვიდრეობის უფლება. მოანდერძის ამ უფლების განხორციელებას არ სჭირდება რაიმე დამოუკიდებელი ფორმით გამოხატვა. ანდერძში შეიძლება მიეთითოს როგორც ძირითადი, ისე სათადარიგო მემკვიდრის შესახებ. სამოქალაქო სამართლის თეორიაში სამკვიდრო ქონების გადასვლას ძირითადი მემკვიდრიდან სხვა პირზე, **სუბსტიტუცია** ეწოდება. არსებობს ორდინალური და ფიდეიკომისარული სუბსტიტუცია. საქართველოს კანონმდებლობა იზიარებს

მხოლოდ ორდინალური სუბსტიტუციის პრინციპს, რომლის მიხედვითაც, შესაძლებელია, ანდერძით ძირითად მემკვიდრესთან ერთად, წინასწარ განსაზღვრული შემთხვევებისათვის, დაინიშნოს სათადარიგო მემკვიდრე. ეს უკანასკნელი მხოლოდ კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში ჩაენაცვლება ძირითად მემკვიდრეს. ფიდეიკომისარული სუბსტიტუციის დროს მოანდერძე, რომელმაც დაინიშნა მემკვიდრე, განსაზღვრავს არა მარტო მისგან მემკვიდრეზე ქონების გადასვლის საკითხს, არამედ ასეთი ქონების შემდგომ ბედსაც. იგი ანდერძში მიუთითებს იმ პირს, რომელზეც უნდა გადავიდეს ქონება სამკვიდროს მიმღები მემკვიდრის გარდაცვალების შემდეგ. გამოდის, რომ მემკვიდრე, რომელმაც ანდერძით მიიღო სამკვიდრო ქონება, თავისი სურვილით ვერ განკარგავს მას გარდაცვალების შემთხვევისათვის. ამიტომ ეს პრინციპი ქართულმა კანონმდებლობამ უარყო.

ძირითადი მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმა გულისხმობს მის ზოგად შინაარსს, ე.ი. უარის თქმას საერთოდ და არა ვინმეს სასარგებლოდ. იგულისხმება, რომ ასეთ შემთხვევაში ცნობილია პირი, რომელმაც უნდა მიიღოს ძირითადი მემკვიდრის წილი.

სათადარიგო მემკვიდრედ შეიძლება დაინიშნოს ნებისმიერი პირი, რომელსაც სამოქალაქო კანონმდებლობის შესაბამისად გააჩნია სამემკვიდრეო უფლებაუნარიანობა. არა აქვს მნიშვნელობა კანონით მემკვიდრეთა წრიდან იქნება იგი თუ სხვა, ფიზიკური პირი იქნება თუ იურიდიული. მას არჩევს და ნიშნავს მხოლოდ მოანდერძე.

§3. ანდერძის ფორმა

მამკვიდრებლის საანდერძო ნება გამოვლენილ უნდა იქნეს კანონით დადგენილი ფორმით. აუცილებელი ფორმის დაუცველობა ანდერძის გაბათილების საფუძველს წარმოადგენს. ეს ბუნებრივიცაა. ანდერძის შედგენა არსებითად ეხება არა მარტო მოანდერძის, არამედ მასთან დაკავშირებული სხვა პირების მნიშვნელოვან ინტერესებს. მოანდერძე დაინტერესებულია იმაში, რომ ანდერძის აღსრულების დროს არ მოხდეს მისი ნების შეცვლა, რომ სამკვიდრო ქონების ბედი განისაზღვროს ისე, როგორც მას სურდა. თავის მხრივ, მემკვიდრეები არა მარტო მატერიალური, არამედ ზნეობრივ-ეთიკური და თუნდაც სამართლებრივი მოსაზრებებით დაინტერესებული უნდა იყვნენ მოანდერძის უკანასკნელი ნების მართლზომიერად განხორციელებით. სწორედ ამისათვისაა აუცილებელი სამკვიდროს დამტოვებლის ნების მკვეთრად, გასაგებად და არაორაზროვნად გამოხატვა ანდერძში. უნდა არსებობდეს სრული გარანტია იმისა, რომ ანდერძის შედგენის შემდეგ არ მოხდება მისი შინაარსის გაყალბება და მოანდერძის ნების დამახინჯება.

ისტორიულად ანდერძის როგორც ზეპირი, ისე წერილობითი ფორმებია ცნობილი. პირველად ზეპირი ფორმა აღმოცენდა¹. რომაული სამართლის მიხედვით გავრცელებული იყო სახალხო კრების, აგრეთვე სალაშქროდ გამზადებული ჯარის წინაშე წარმოთქმული ანდერძები. ზეპირი ანდერძის ნამდვილობის დადასტურება შესაძლებელი ხდება რამდენიმე მოწმის თანდასწრებითაც. მაგალითად, ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნში შესული ბერძნულ-რომაული სამართალი

1 **Е. О. Харитонов**, история частного (гражданского) права европы. Одесса 1998, с. 268

ნამდვილად ცნობს ორსული ქალის ანდერძს, რომელიც მან დაიბარა აბანოში ბანაობის დროს სიკვდილის წინ ცხრა-ათი სხვა მობანავე მოწმის თანდასწრებით. ასევე ნამდვილად ითვლებოდა დაბადებიდანვე ბრმა პირის ანდერძი, რომელიც ექვსი-შვიდი მოწმის თანდასწრებით ითქვა, ან მოლაშქრე მხედრის ანდერძი სამ-ოთხ მოწმესთან შესრულებული. პარალელურად მკვიდრდება წერილობითი ანდერძები, როგორც უფრო საიმედო და მოანდერძის ნების სრულად გამომხატველი ფორმა. ანდერძს ჰქონდა როგორც საჯარო, ისე კერძო ხასიათი. წერილობითი ანდერძები უმეტესად შესანახად ბარდებოდა მოსამართლეებს, ნოტარიუსებს და სასულიერო პირებს, რომლებსაც მოანდერძის გარდაცვალების შემდეგ ანდერძი უნდა მიეტანათ და მემკვიდრეებისათვის წაეკითხათ. ანდერძი იწერებოდა მოანდერძის ხელით ან სხვა პირის მიერ, რაც დასტურდებოდა მოანდერძის ან მოწმეთა ხელმოწერით.

თანამედროვე სამოქალაქო სამართალი ანდერძის მხოლოდ წერილობით ფორმას ითვალისწინებს. ამასთან, ეს ფორმა იმდენად მრავალი კუთხითაა წარმოდგენილი, რომ ტრადიციული ზეპირი ანდერძის საჭიროებას აშკარად გამორიცხავს. სამოქალაქო კოდექსის 1357-ე მუხლის მიხედვით, ანდერძი უნდა შედგეს წერილობითი ფორმით. ასეთი ანდერძი შეიძლება დადასტურდეს სანოტარო წესით, ხოლო იქ, სადაც ნოტარიუსი არ არის — თვითმმართველობის ადგილობრივი ორგანოს მიერ. სავალდებულო არ არის ყველა ანდერძის დადასტურება. კანონი არ განსაზღვრავს, თუ რა შემთხვევაში უნდა დადასტურდეს ანდერძი ნოტარიალურად და როდის არაა საჭირო ამის გაკეთება. ამ საკითხს წყვეტს თვითონ მოანდერძე. სანოტარო ფორმა მოითხოვს, რომ ანდერძი შედგენილ და ხელმოწერილ იქნეს მოანდერძის

მიერ და დადასტურებულ იქნეს ნოტარიუსის ან მასთან გათანაბრებული პირების მიერ.

როცა ანდერძი დგება სანოტარო დადასტურების გარეშე, წერილობით ანდერძზე მამკვიდრებლის ხელმოწერას სანოტარო წესით დამოწმება არ სჭირდება.

სანოტარო წესით დასამოწმებელი ანდერძი შეიძლება ორნაირი წესით შედგეს. ერთი, როცა ანდერძს დამოუკიდებლად ადგენს მოანდერძე და ადასტურებს ნოტარიუსი და მეორე, როცა ანდერძს მოანდერძის სიტყვებით ჩაიწერს ნოტარიუსი ორი მოწმის თანდასწრებით. მოანდერძის სიტყვებით ნოტარიუსის მიერ ჩაწერილი ანდერძი უნდა წაიკითხოს მოანდერძემ და ნოტარიუსისა და მოწმეების თანდასწრებით მოაწეროს ხელი. ანდერძის ჩაწერისას შესაძლებელია ტექნიკური საშუალებების გამოყენებაც. ამ გზით ჩაწერილი ანდერძი ქალაქში უნდა იქნეს გადატანილი. მოანდერძესთან ერთად ანდერძს ხელი უნდა მოაწეროს ნოტარიუსმა და მოწმეებმა. ანდერძში უნდა მიეთითოს იმის შესახებ, რომ მისი ჩაწერა ხდებოდა კონკრეტული მოწმეების თანდასწრებით.

მართალია, ანდერძის დადასტურება ნოტარიუსის პრეზოგატივას წარმოადგენს, მაგრამ ზოგჯერ ამა თუ იმ ადგილზე ან ამა თუ იმ მდგომარეობაში მყოფ მოანდერძეს არა აქვს შესაძლებლობა მიმართოს ნოტარიუსს. მას კი დამოწმებული ანდერძი მეტი სიმშვიდის საფუძველს აძლევს. სწორედ ასეთ შემთხვევებს ითვალისწინებს კანონი და განსაზღვრულ პირებს აძლევს ანდერძის დამოწმების შესაძლებლობას. ანდერძის დადასტურებისას ნოტარიუსთან გათანაბრებული არიან:

ა. საავადმყოფოს, ჰოსპიტლისა და სხვა სამკურნალო დაწესებულების, სანატორიუმის მთავარი ექიმი, უფროსი,

მათი მოადგილე სამედიცინო დარგში, მორიგე ექიმი, მოხუცებულთა და ინვალიდთა სახლის დირექტორი ან მთავარი ექიმი, თუ მოანდერძე ამ დაწესებულებაში მკურნალობს ან ცხოვრობს;

ბ. საძიებო, გეოგრაფიული ან სხვა მსგავსი ექსპედიციის უფროსი, თუ მოანდერძე ასეთ ექსპედიციაში იმყოფება;

გ. გემის კაპიტანი ან საჰაერო ხომალდის მეთაური, თუ მოანდერძე გემზე ან საჰაერო ხომალდზე იმყოფება;

დ. სამხედრო ნაწილის, შენაერთის, დაწესებულებისა და სასწავლებლის მეთაური, თუ სამხედრო ნაწილების დისლოკაციის პუნქტში ნოტარიუსი არ არის და თუ მოანდერძე სამხედრო მოსამსახურე ან სამხედრო ნაწილში მომსახურე სამოქალაქო პირი ან მათი ოჯახის წევრია;

ე. თავისუფლების აღკვეთის ადგილის უფროსი, თუ მოანდერძე თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში იმყოფება.

ჩამოთვლილი თანამდებობის პირები ნოტარიუსს მხოლოდ ანდერძის დამოწმებაში უთანაბრდებიან და არა სხვა სახის სანოტარო მოქმედების შესრულებაში. თანაც მათ ნებისმიერი მოანდერძის ანდერძის დამოწმების უფლება კი არა აქვთ, არამედ მხოლოდ კანონით განსაზღვრული პირებისა, რომლებსაც ობიექტურად არსებული მიზეზების გამო არ შეუძლიათ მიმართონ ნოტარიუსს.

ნოტარიუსთან გათანაბრებული პირების მიერ დადასტურებული ანდერძი ძალაში რჩება მაშინაც, როცა უკვე აღარ არსებობს ის პირობები, რომლებიც საფუძვლად დაედო ანდერძის დამოწმების ასეთ წესს. თუ სამკურნალო დაწესებულებაში მყოფი მოანდერძე განიკურნა და სახლში დაბრუნების შემდეგ კვლავაც სურს ქონება იმ პირს დაუტოვოს, რომელიც მთავარი ექიმის მიერ დადასტურებულ

ანდერძში იყო მითითებული, ასეთ ანდერძს არ სჭირდება ნოტარიუსის მიერ ხელახალი დადასტურება. თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მოანდერძეს არ შეეძლოს ანდერძის შეცვლა ან საერთოდ გაუქმება. ზემოაღნიშნულ თანამდებობის პირთა მიერ დადასტურებული ანდერძი შესაბამისად ეგზავნება სანოტარო ორგანოს მოანდერძის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. ამით ხაზი ესმება ანდერძის დადასტურების სხვადასხვა წესის სამართლებრივი შედეგების ერთგვაროვნებას.

მოანდერძეს, ფიზიკური ნაკლის ან ავადმყოფობის გამო, თუ არ შეუძლია ანდერძზე ხელის მოწერა, შესაძლებელია, მისი თხოვნით, ეს გააკეთოს სხვა პირმა. ამასთან, უნდა აღინიშნოს მიზეზი, რის გამოც მოანდერძემ ვერ შეძლო ანდერძზე ხელის მოწერა. მოანდერძის ნაცვლად ანდერძზე ხელის მოწერა შეუძლია ნებისმიერ პირს, გარდა იმისა, ვის სასარგებლოდაც არის შედგენილი იგი. იგულისხმება, რომ თვით ნოტარიუსი ან მასთან გათანაბრებული პირები, აგრეთვე მოწმეები ამ ფუნქციას ვერ შეასრულებენ. მოანდერძის ნაცვლად ხელმოწერ პირს უფლება აქვს გაეცნოს ანდერძის შინაარსს. ანდერძის გაცნობა სავალდებულო არ არის. ამიტომ ნოტარიუსს ან მოანდერძეს უფლება არა აქვს უარი უთხრას ასეთ პირს ანდერძის გაცნობის მოთხოვნაზე ან ნოტარიუსმა არ დაადასტუროს ანდერძი იმის გამო, რომ ხელის მოწმერი უარს ამბობს ანდერძის შინაარსის გაცნობაზე. ანდერძზე სხვა პირის მიერ ხელის მოწერას აუცილებლად უნდა ესწრებოდეს მოანდერძე და ნოტარიუსი.

გარკვეული თავისებურებები ახასიათებს ყრუ-მუნჯისა და ბრმა პირის ანდერძების გაფორმებას. ამ მხრივ, კანონის მომეტებული ყურადღება მოანდერძეთა ინტერესების

დაცვის გარანტირებულობის მაღალი ხარისხის აუცილებლობითაა განპირობებული. ასეთი კატეგორიის პირთა ნამდვილი ნების გამოვლენა გასაგებ სირთულეებთანაა დაკავშირებული. ამიტომ კანონმა დამატებითი პირობები გაითვალისწინა. სამოქალაქო კოდექსის 1361-ე მუხლის მიხედვით, თუ მოანდერძე ყრუ-მუნჯია და, ამავე დროს, წერა-კითხვის უცოდინარიც, მან საანდერძო განკარგულება უნდა გააკეთოს ნოტარიუსთან ორი მოწმისა და ისეთი პირის თანდასწრებით, რომელსაც შეუძლია გააგებინოს მას საქმის არსი და დაადასტუროს თავისი ხელმოწერით, რომ ანდერძის შინაარსი შეესაბამება მოანდერძის ნებას. მოანდერძემ, რომელიც ბრმა ან არ შეუძლია წერა-კითხვა, საანდერძო განკარგულება უნდა გააკეთოს ნოტარიუსთან სამი მოწმის თანდასწრებით. ამის შესახებ უნდა გაკეთდეს სათანადო ჩანაწერი და წაეკითხოს მოანდერძეს. ჩამწერი და ნამკითხველი, სხვა პირების მსგავსად, შეიძლება იყვნენ მოწმეებიც, მაგრამ ჩამწერი, ამავე დროს, არ უნდა იყოს ნამკითხველიც. ჩანაწერში მითითებულ უნდა იქნეს, თუ ვინ გააკეთა ჩანაწერი და ვინ წაუკითხა მოანდერძეს. ჩანაწერს ხელი უნდა მოაწერონ მოწმეებმა და დაადასტუროს ნოტარიუსმა. ასეთი დოკუმენტი სრულფასოვანი ანდერძია.

გარკვეულ სიძნელეებთან არის დაკავშირებული ისეთი შემთხვევები, როცა აღმოჩნდება, რომ ნოტარიუსმა ან მათთან გათანაბრებულმა თანამდებობის პირმა არ იცის ის ენა, რომელზეც შედგენილია ანდერძი. ასეთ დროს მოწვეულ უნდა იქნეს მთარგმნელი. მან უნდა თარგმნოს ანდერძის ტექსტი და თარჯიმნობაც გასწიოს ანდერძის დადასტურების პროცესში. მთარგმნელის ვინაობისა და მისი მოწვევის საფუძვლის შესახებ ანდერძში უნდა გაკეთდეს სპეციალური აღნიშვნა.

ანდერძის სიმტკიცის მნიშვნელოვან საფუძველს მასში მონმეთა მონაწილეობა წარმოადგენს. ანდერძის მონმედ შეიძლება ნებისმიერი პირი გამოვიდეს. ამასთან, კანონი განსაზღვრავს პირთა იმ წრეს, რომლებიც არ შეიძლება იყვნენ ანდერძის მონმეები. მათ რიგს, უპირველეს ყოვლისა, მიეკუთვნება არასრულწლოვანები და ქმედუუნაროდ აღიარებული პირები. ეს გასაგებიცაა. მათი ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობა ანდერძის სანდოობას ვერაფერს შემატებს. ასევე გამორიცხულია იმ პირთა მონმეობა, რომელთაც შესაძლებელია ანდერძში მატერიალური ინტერესები გააჩნდეთ. მათ რიცხვს მიეკუთვნებიან: ანდერძით მემკვიდრე და მისი ნათესავები როგორც დაღმავალი, ისე აღმავალი ხაზით, აგრეთვე დები, ძმები, მეუღლე და საანდერძო დანაკისრის მიმღები. ჩამოთვლილ პირთა წრე განსაზღვრულია. არ შეიძლება მისი გაფართოება. ამიტომ არასწორად უნდა ჩაითვალოს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარებში გამოთქმული მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც, მართალია, კანონი გვერდითი ხაზის ნათესავებიდან აკრძალვას მხოლოდ დებისა და ძმების მიმართ ავრცლებს, მაგრამ აქ იგულისხმებიან ამ უკანასკნელთა ნათესავებიც¹. ანდერძის მონმეებად ნათესავთა და მოყვარეთა ფართო წრის მონწევა ისტორიულადაც არ მიიჩნეოდა მიზანშეწონილად. კერძო ანდერძები საქართველოში უმეტესად სამი-შვიდი მონმის თანდასწრებით დგებოდა. ნათესავები და მოყვარეები იშვიათად მონაწილეობდნენ მონმეთა სახით. თუმცა სპეციალური აკრძალვა არ გამოიყენებოდა, სამაგიეროდ მონმეთა სხვაგვარი შეზღუდვა არსებობდა. ვახტანგ VI-ის სამართლის მიხედვით, ანდერძის

¹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მეხუთე. თბ. 2000. გვ. 418.

მონმედ ღვთის მოშიში, ჭკვიანი, სამართლიანი და სანდო პირი უნდა ყოფილიყო მონვეული. სხვა მონმედ ვერ გამოდგებოდა. მხოლოდ ასეთ მონმეს დაეჯერებოდა.

საჯარო ანდერძებში მონმეთა ოდენობის განსაზღვრა და სხვაგვარი შეზღუდვა არ გვხვდება. მემატიანის გადმოცემით მირიან მეფის ანდერძის მონმეებია მისი შვილი ბაქარი და ცოლი ნანა. ვახტანგ გორგასალი ოსებზე ლაშქრობის წინ საიდუმლოდ წერს ანდერძს ყოველგვარი მონმის გარეშე და შესანახად დედას აბარებს. სამაგიეროდ სიკვდილის პირას მისული მეფე ვახტანგი ანდერძს წარჩინებულთა წინაშე წარმოსთქვამს. დავით აღმაშენებლის ანდერძებში ერთადერთ მონმედ მისი მოძღვარი, სულიერი მამა არსენ ბერი მონაწილეობს.

სანოტარო წესით ანდერძის დადასტურება ყოველთვის არაა სავალდებულო. შესაძლებელია წერილობითი ანდერძის შედგენა სანოტარო დადასტურების გარეშეც. ეს მნიშვნელოვანი სიახლეა და საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი მას შინაურული და დახურული ანდერძის სახეებით წარმოადგენს.

შინაურული ენოდება ისეთ ანდერძს, რომელიც მოანდერძემ თავისი ხელით დაწერა და ხელიც თვითონვე მოაწერა. ასეთი ანდერძი ინახება მოანდერძესთან და მას სრული იურიდიული ძალა გააჩნია. შესაძლებელია აგრეთვე ასეთი ანდერძი დალუქული კონვერტით შესანახად გადაეცეს ნოტარიუსს ან მასთან გათანაბრებულ შესაბამის თანამდებობის პირს. კანონი ასეთი შემთხვევისათვის აწესებს ფორმალურ მოთხოვნას. გადაცემას უნდა ესწრებოდეს სამი მონმე და ისინი კონვერტზე ხელმოწერით უნდა ადასტურებდნენ ამ ფაქტს. ნოტარიუსისათვის ანდერძის ოფიციალური მიბარება მისი შენახვის გარანტირებულ

უზრუნველყოფას წარმოადგენს. მოანდერძესთან ან მის ახლობელთან ანდერძის შენახვას მისი დაკარგვის, გაფუჭების ან მოსპობის გარკვეული რისკი ახლავს. ამიტომ, უმჯობესია, შინაურული ანდერძი ინახებოდეს იმ პირთან, რომლისთვისაც ეს ფუნქცია მისი საქმიანობის ერთ-ერთი მახასიათებელია.

დახურულია ანდერძი, როცა იგი შედგენილია პირადად მოანდერძის მიერ და დადასტურებულია მოწმეების მიერ მისი შინაარსის გაუცნობლად. იგულისხმება, რომ მოწმეები ესწრებოდნენ ანდერძის შედგენას. კანონის ფორმალური მოთხოვნა, რომ მოწმეები ესწრებოდნენ ანდერძის მოანდერძის მიერ პირადად შედგენას, მაგრამ ანდერძის შინაარსს არ გასცნობიან, ასახულ უნდა იქნეს ანდერძის დადასტურებისას. მოწმეების მოწვევა მოანდერძის სურვილზეა დამოკიდებული. შინაურული ანდერძისაგან განსხვავებით, მოწმეები დახურული ანდერძის შედგენის ფაქტს ადასტურებენ. მოანდერძის სურვილზეა აგრეთვე დამოკიდებული, ანდერძის შინაარსს გააცნობს თუ არა მოწმეებს. თუ მოწმეები ანდერძის შინაარსს გაეცნობიან, მაშინ ანდერძი დახურული არ იქნება და შინაურულის სახეს მიიღებს. ასევე, შინაურული ანდერძი თუ მოანდერძესთან არ ინახება და ამისათვის ნოტარიუსს ჩაბარდა ოფიციალურად, ანდერძი სანოტარო წესით დადასტურებულს ემსგავსება. როგორც შინაურულ, ისე დახურულ ანდერძში მთავარია მოანდერძის ნების უხარვეზოდ გამოვლენა, რაც სხვადასხვა ფორმაში მოწმეთა სხვადასხვანაირი სტატუსით დასტურდება. შინაურული და დახურული ანდერძების ფართოდ გავრცელებას ხელს უწყობს ანდერძის შედგენის პროცესის გამარტივება, მოანდერძის ნების საიდუმლოების დაცვის მეტი ხარისხი და გაყალბების შეუძლებლობა. ამიტომ უსაფუძვლოდ უნდა ჩაითვალოს ლიტერატურაში

გამოთქმული აზრი იმის თაობაზე, რომ ასეთი ანდერძების შედგენისას მაინც რჩება მოანდერძის ნებაზე ფიზიკური ან ფსიქიკური ზემოქმედების შესაძლებლობა¹.

კანონი ტექნიკური საშუალებების გამოყენების შესაძლებლობას უშვებს არა მარტო მაშინ, როცა ნოტარიუსი ან მასთან გათანაბრებული პირი ახდენს მოანდერძისაგან ანდერძის ჩაწერას, არამედ თვით მოანდერძის მიერ ანდერძის შედგენისასაც. პირველთან შედარებით მეორე შემთხვევაში ანდერძის დადასტურების პროცესი შედარებით რთულ სახეს ატარებს. საბეჭდ მანქანაზე ან კომპიუტერზე შედგენილი ანდერძი ხელმოწერილ უნდა იქნეს მოანდერძის მიერ. ასეთ შემთხვევაში ანდერძის შედგენა და მოანდერძის ხელის მოწერა უნდა მოხდეს ორი მოწმის თანდასწრებით. მოწმეებმა უნდა დაადასტურონ, რომ ანდერძი შედგენილი იყო მათი თანდასწრებით და ტექნიკური საშუალების გამოყენებით. მოწმეთა მიერ ანდერძის დადასტურება უნდა მოხდეს მოანდერძის მიერ ანდერძზე ხელის მოწერის შემდეგ დაუყოვნებლივ — მოანდერძისა და ორივე მოწმის თანდასწრებით. ამასთან, ზუსტად უნდა მიეთითოს მოწმეების სახელი, გვარი და საცხოვრებელი ადგილი.

ნებისმიერი ფორმით შედგენილი ანდერძის აუცილებელ კომპონენტს წარმოადგენს თარიღი. ანდერძში მითითებული უნდა იყოს მისი შედგენის თარიღი. ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს ანდერძის ნამდვილობისათვის. თარიღის არარსებობა იწვევს ანდერძის ბათილობას. გარდა ამისა, მოანდერძეს შეუძლია ნებისმიერ დროს გააუქმოს ან ნაწილობრივ შეცვალოს ანდერძი. ასეთ შემთხვევებში აუცილებელია მოანდერძის უკანასკნელი ნების გამოვლენის თარიღის

¹ შალვა ჩიკვაშვილი, საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი. თბ. 1999. გვ. 452.

დადგენა. შესაძლებელია ეჭვქვეშ დადგეს ანდერძის სი-
ახლე, როცა მისი შედგენის თარიღი არ არის მითითებული,
მით უმეტეს, თუ რამდენიმე ანდერძია შედგენილი. მნიშ-
ვნელოვნად რთულდება საქმე, როცა იგი დაკავშირებულია
მოანდერძის ქმედუნარიანობასთან. თუ პირი ქმედუნარო
გახდა ანდერძის შედგენის შემდეგ, ეს, ბუნებრივია, გავლენ-
ას არ მოახდენს ანდერძის ნამდვილობაზე. მაგრამ როცა,
ანდერძში თარიღი მითითებული არ არის, შესაძლებელია ეს
სერიოზული ეჭვის საფუძველი გახდეს იმის თაობაზე, თუ
როდისაა შედგენილი ანდერძი — მოანდერძის ქმედუნარო-
ბის თუ ქმედუნარიანობის პერიოდში. ასეთი ეჭვი შეიძლება
გაქარწყლდეს სხვადასხვა დამამტკიცებელი საბუთით. თუ
ეს შეუძლებელი გახდა, ანდერძი უნდა გაბათილდეს.

ანდერძის საიდუმლოების დაცვასა და მისი შინაარსით
დაინტრესებულ პირთათვის გაცნობის წესს ეხება სამოქალაქო
კოდექსის 1363-ე და 1369-ე მუხლები.

ანდერძის საიდუმლოების შინაარსი იმაში მდგომარეობს,
რომ ყოველგვარი ცნობა ანდერძის შესახებ უნდა გაიცეს
მხოლოდ მოანდერძის გარდაცვალების შემდეგ. მანამდე
კი, ნოტარიუსს ან მასთან გათანაბრებულ პირს, რომელმაც
დაადასტურა ანდერძი, მონმეს, აგრეთვე სხვა პირებს, რომ-
ლებმაც ხელი მოაწერეს ანდერძს მოანდერძის ნაცვლად,
უფლება არა აქვთ სამკვიდროს გახსნამდე გაამხილონ
ცნობები ანდერძის შინაარსის, მისი შედგენის, შეცვლის ან
გაუქმების შესახებ. ამ ვალდებულების შეუსრულებლობა
გამოიწვევს აღნიშნულ პირთა პასუხისმგებლობას. კერძოდ,
თუ ანდერძთან დაკავშირებული ცნობების გავრცელებამ
ზიანი მიაყენა მემკვიდრეს, იგი უნდა აანაზღაუროს
დამრღვევმა პირმა. მართალია, კანონი ჩამოთვლის პოტენ-
ციურ დამრღვევ პირებს, მაგრამ ეს სრულებითაც არ ნიშნავს

იმას, რომ პასუხისმგებლობა არ დაეკისრებათ იმათ, ვისთვისაც ანდერძის შინაარსი ცნობილი გახდა სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით (მაგალითად, სანოტარო ბიუროს სხვა მუშაკი) და მან გაამყლავნა ანდერძის საიდუმლოება. ასეთ შემთხვევაში მასაც უნდა დაეკისროს სამოქალაქო პასუხისმგებლობა. ერთადერთი პირი, ვისაც უფლება აქვს გაამყლავნოს ანდერძის საიდუმლოება, არის თვითონ მოანდერძე.

ანდერძთან დაკავშირებული ცნობების გამყლავნება, ჩვეულებრივ, მოანდერძის გარდაცვალების შემდეგ ხდება. ამას აკეთებს ნოტარიუსი. იგი ნიშნავს დღეს, მოიწვევს დაინტერესებულ პირებს და მათ გააცნობს ანდერძის შინაარსს. ეს ეხება არა მარტო იმ ანდერძს, რომელიც ნოტარიუსმა დაადასტურა, არამედ მისთვის შესანახად მიბარებულ ნებისმიერ ანდერძს. ნოტარიუსმა ყველა დაინტერესებულ პირს უნდა აუხსნას ანდერძთან დაკავშირებული მათი უფლება-მოვალეობები.

§4. სავალდებულო წილი

ანდერძის თავისუფლების პრინციპისათვის დამახასიათებელ თავისებურებას ოდითგანვე წარმოადგენდა მისი აბსოლუტური ხასიათის ერთგვარი შეზღუდვა. მოანდერძეს არ უნდა ჰქონოდა მთელი თავისი ქონების ანდერძით მემკვიდრეთა შორის სრულად განაწილების უფლება. ქონების განსაზღვრული ნაწილი უნდა დარჩენილიყო ანდერძის მიღმა და გამოყენებულიყო ოჯახის წევრთა ინტერესების უზრუნველსაყოფად. მათ გარანტირებული უნდა ჰქონოდათ მოანდერძის ქონებიდან წინასწარ განსაზღვრული წილის მიღების შესაძლებლობა. მას მემკვიდრეობაში სავალდებულო

წილი ერქვა. ანდერძის თავისუფლების ასეთი შეზღუდვა დღემდე მემკვიდრეობის სამართლის პროგრესულ ნიშნად ითვლება.

ამგვარად, სავალდებულო წილი მემკვიდრეობაში ნიშნავს მოანდერძის ქონებიდან კანონით განსაზღვრული პირების მიერ წინასწარ დადგენილი ოდენობით წილის მიღების უფლებას, ანდერძის შინაარსის მიუხედავად.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე მუხლის საფუძველზე მამკვიდრებლის შვილებს, მშობლებსა და მეუღლეს, ანდერძის შინაარსის მიუხედავად, ეკუთვნით სავალდებულო წილი, რომელიც უნდა იყოს იმ წილის ნახევარი, რაც თითოეულ მათგანს კანონით მემკვიდრეობის დროს ერგებოდა. ამ ნორმიდან გამომდინარე, სავალდებულო წილის მიღების უფლება გააჩნიათ მამკვიდრებლის შვილებს, მშობლებსა და მეუღლეს. მისი ოჯახის სხვა წევრები მსგავსი უფლებით არ სარგებლობენ. სავალდებულო წილის ოდენობაც განსაზღვრულია. იგი უნდა იყოს იმ ქონების ნახევარი, რასაც აღნიშნული პირები მიიღებდნენ ანდერძი რომ არ ყოფილიყო. სავალდებულო წილის მიღების უფლება არა აქვთ უღირს მემკვიდრეებს. მათ, საერთოდ, ჩამორთმეული აქვთ მემკვიდრეობის უფლება.

შესაძლებელია, მოანდერძემ ანდერძით მემკვიდრედ გაითვალისწინა მაგალითად, მეუღლე, და სამკვიდრო ქონების ნაწილი მას დაუტოვა. მეუღლეს ყოველთვის ექნება მისთვის ანდერძით დატოვებული ქონების კუთვნილ სავალდებულო წილამდე გაზრდის მოთხოვნის უფლება.

განსახვავებული წესი არსებობდა ადრე მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით. სხვაგვარად იყო განსაზღვრული სავალდებულო წილის უფლების სუბიექტები და წილის ოდენობაც. სავალდებულო მემკვიდრეებად ითვლებოდნენ

მამკვიდრებლის არასრულწლოვანი და სრულწლოვანი, მაგრამ არაშრომისუნარიანი შვილები, არაშრომისუნარიანი მეუღლე, მშობლები და მამკვიდრებლის რჩენაზე მყოფი სხვა კანონისმიერი მემკვიდრეები. არაშრომისუნარიანობას განმსაზღვრელი მნიშვნელობა ჰქონდა. სავალდებულო წილის ოდენობა კი არ უნდა ყოფილიყო იმ ქონების ორ მესამედზე ნაკლები, რაც პირს კანონით მემკვიდრეობის დროს უნდა მიეღო. ახალი კანონმდებლობით ზუსტად განისაზღვრა სავალდებულო წილის უფლების მქონე პირთა რიცხვი. მასში არ შედიან მამკვიდრებლის კმაყოფაზე მყოფი სხვა მემკვიდრეები. სავალდებულო წილის მისაღებად არასრულწლოვანება და არაშრომისუნარიანობა აუცილებელი არ არის. შედარებით შემცირდა სავალდებულო წილის ოდენობა. იგი კანონისმიერი მემკვიდრეობის დროს მისაღები ქონების ორი მესამედის ნაცვლად გახდა ნახევარი. აღნიშნული ცვლილებები ნაკარნახევია ახალი რეალობის შესაბამისი გარემოებებით. ამიტომ არასწორად უნდა ჩაითვალოს ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრება იმის შესახებ, რომ სავალდებულო წილის მიღების უფლება უნდა ჰქონდეთ მხოლოდ შრომისუნარო მემკვიდრეებს, რომ სავალდებულო წილი უნდა იქცეს მათთვის არსებობის ერთ-ერთ ძირითად წყაროდ.¹ ასეთი პოზიცია თავისი შინაარსით საბჭოური ხასიათისაა და არსებითად ეწინააღმდეგება საბაზრო ურთიერთობათა პრინციპებს. იგი არ გამომდინარეობს აგრეთვე ოჯახის წევრთა ინტერესებიდანაც. თუ სავალდებულო წილის ინსტიტუტი უმეტესწილად მამკვიდრებლის ახლობელ პირთა უსახსრობის აღმოფხვრის საშუალებად მოიაზრებოდა, ეს ამოცანა მას ახალ ვითარებაშიც შერჩა. შრომისუნარიანი უმუშევარი

¹ შალვა ჩიკვაშვილი, საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი. თბ. 1999. გვ. 461.

შვილი, მშობელი ან მეუღლე არსებობისათვის საჭირო სახსრების მოპოვების პროცესში არავითარი უპირატესობით არ სარგებლობს შრომისუუნაროსთან შედარებით. გარდა ამისა, სავალდებულო წილისადმი კანონის ახლებური მიდგომა ოჯახის წევრებისადმი ზნეობრივი ვალდებულებების რეალურად შესრულების გამოხატულებაა.

სავალდებულო წილის ინსტიტუტის დიდი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ანდერძის დადასტურებისას მოანდერძეს უნდა განემარტოს მის შესახებ და ეს აისახოს კიდევ ანდერძში, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ანდერძის აღსრულებისას შესაძლო გაუგებრობანი.

სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლება მემკვიდრეს წარმოეშობა სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან. ასეთი მოთხოვნის უფლება გადადის მემკვიდრეობით. ეს იმას ნიშნავს, რომ, თუ სამკვიდროს გახსნის შემდეგ მემკვიდრე გარდაიცვალა და მან ვერ მოასწრო სავალდებულო წილის მიღება, მაშინ მემკვიდრის მემკვიდრეებს უფლება წარმოეშობათ მოითხოვონ ის სავალდებულო წილი, რაც გარდაცვლილ მემკვიდრეს ერგებოდა. სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლება მემკვიდრეობით გადადის არა ყველა მემკვიდრეზე, არამედ იმათზე, რომელთაც გარდაცვლილი მემკვიდრისგან ეკუთვნით სავალდებულო წილი ე.ი. მხოლოდ შვილებზე, მშობლებსა და მეუღლეზე. თუ მემკვიდრის მემკვიდრე, რომელსაც სავალდებულო წილის მიღების უფლება გააჩნია, რამდენიმეა, მათ მემკვიდრის კუთვნილი სავალდებულო წილი თანაბრად ეკუთვნით. იმ შემთხვევაში, თუ მემკვიდრის მემკვიდრემ ვერ მოასწრო სავალდებულო წილიდან ქონების მიღება და ისე გარდაიცვალა, მაშინ შესაბამისად მის მემკვიდრეებზე გადავა სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლება.

სავალდებულო წილის განსაზღვრის დროს აუცილებელია კანონით განსაზღვრული რამდენიმე მოთხოვნის მკაცრად დაცვა. უპირველეს ყოვლისა, უნდა გაირკვეს სამკვიდრო ქონების მთელი მოცულობა. სწორედ მთელი სამკვიდრო ქონებაა სავალდებულო წილის განსაზღვრის საფუძველი და არა ანდერძში მითითებული ქონება. აქედან გამომდინარე, სავალდებულო წილი უნდა განისაზღვროს არა მარტო ანდერძში მითითებული, არამედ ანდერძს გარეთ დარჩენილი ქონებიდანაც.

სამკვიდრო ქონების მთლიან მოცულობაში უნდა ჩაირთოს ის ქონებაც, რომელიც გათვალისწინებულია საანდერძო დანაკისრის, ანუ სხვა პირის სასარგებლოდ რაიმე ვალდებულების ან საერთო-სასარგებლო მიზნით რაიმე მოქმედების შესასრულებლად. მაგალითად, თუ მოანდერძემ 5000 ლარი დაუტოვა თავის ყოფილ თანამშრომელს, რომელსაც, ამავე დროს, დააკისრა შვილიშვილისათვის სწავლის საფასურის 3 000 ლარის ოდენობით გადახდა და ანდერძში არაფერი აღნიშნა მისი დანარჩენი 12 000 ლარის ქონების შესახებ, სავალდებულო წილის განსაზღვრა უნდა მოხდეს არა ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონებიდან (12 000 ლ.) ან ანდერძით გათვალისწინებული და გაუთვალისწინებელი ქონების ჯამიდან (17 000 ლ.), არამედ მთელი სამკვიდრო ქონებიდან (20 000 ლ.).

სავალდებულო წილის განსაზღვრისას მნიშვნელოვანია კანონით მემკვიდრეთა რიცხვის დადგენაც. სწორედ, კანონით მემკვიდრეთა წრიდან ხდება ზოგიერთისათვის სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლების მინიჭება. ამიტომ აუცილებელია დადგინდეს, თუ რამდენია ასეთი პირი. რაც უფრო მეტია სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლების მქონე პირი, მით უფრო ნაკლები ქონება ერგება

თითოეულს კანონით მემკვიდრეობის დროს და, ბუნებრივია, რომ თითოეულის სავალდებულო წილიც შესაბამისად შემცირდება. კანონით მემკვიდრეთა რიცხვი კი განისაზღვრება მოანდერძის გარდაცვალების მომენტისათვის. მემკვიდრეთა რიცხვში შევა უღირსი მემკვიდრეც. თუ მას ჩამოერთმევა მემკვიდრეობის უფლება, მისი წილი ქონება უნდა განაწილდეს სხვა მემკვიდრეებს შორის, რამაც შეიძლება სავალდებულო წილის გაზრდა გამოიწვიოს. მას შემდეგ, რაც დადგინდება კანონით მემკვიდრეთა ის წრე, რომელთაც მემკვიდრეობის მიღების უფლება აქვთ ანდერძის არარსებობის შემთხვევაში, სამკვიდრო ქონების მთელი მოცულობა უნდა გაიყოს ასეთ პირთა რიცხვზე. მიღებული სიდიდის ნახევარი იქნება თითოეული წევრის სავალდებულო წილი. მაგალითად, თუ სამკვიდრო ქონების მთელი მოცულობა 20 000 ლარის ღირებულებისაა და სავალდებულო წილის უფლების მქონე კანონისმიერი მემკვიდრეები არიან მამკვიდრებლის ორი შვილი, მშობლები და მეუღლე, თითოეული მათგანი ანდერძის არარსებობის შემთხვევაში, რადგან 4000 ლარის ქონებას მიიღებდა, ანდერძით სხვა პირისათვის ქონების დატოვების შემთხვევაში, აღნიშნული ხუთი მემკვიდრიდან თითოეული სავალდებულო წილის სახით 2000 ლარის ქონებას მიიღებს. მაგრამ, თუ მამკვიდრებელს მხოლოდ ერთი შვილი დარჩა და მასაც ანდერძით ჩამოართვა მემკვიდრეობა და სხვას გადასცა, მაშინ მთელი სამკვიდრო ქონება შუაზე გაიყოფა. ერთ ნახევარს შვილი მიიღებს სავალდებულო წილის სახით, ხოლო მეორე ნახევარს — ანდერძისმიერი მემკვიდრე.

კანონისმიერი მემკვიდრე, რომელსაც სავალდებულო წილის მიღების უფლება გააჩნია, ვალდებულია სამკვიდროს გახსნამდე მამკვიდრებლისაგან მიღებული მთელი ქონება ჩათვალოს სავალდებულო წილში. ამისათვის კი

დრო ქონების მის კუთვნილ წილზე. უფრო მეტიც, მას შეუძლია უარი თქვას თავის წილზე სხვა მემკვიდრის სასარგებლოდ. ამ საერთო წესიდან გამონაკლისი სავალდებულო წილს ეხება. სავალდებულო წილის მიღების უფლების მქონე მემკვიდრეს შეუძლია უარი თქვას მის მიღებაზე, მაგრამ ეს არ გამოიწვევს სხვა თანამემკვიდრეების სავალდებულო წილის გაზრდას. სავალდებულო მემკვიდრეების ნაცვლად, მისი წილი განაწილდება ანდერძით მემკვიდრეებს შორის. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელს ჰყავს მეუღლე, შვილი და მშობლები, მაგრამ ანდერძით მან თავისი ქონება დაუტოვა სიდედრსა და მშობლებს, გაბრაზებულ მეუღლეს შეუძლია უარი თქვას თავისი კუთვნილი სავალდებულო წილის მიღებაზე, მაგრამ არ შეუძლია ეს უარი თავისი შვილის სასარგებლოდ გამოიყენოს. მას ასევე არ შეუძლია უარის თქმა ანდერძით მემკვიდრეთაგან რომელიმეს სასარგებლოდ. მისი კუთვნილი სავალდებულო წილი ასეთ შეთხვევაში თანაბრად განაწილდება მამკვიდრებლის სიდედრსა და მშობლებს შორის.

სავალდებულო წილის მიღება ან მასზე უარის თქმა უნდა მოხდეს იმ ვადებში, რაც სამკვიდროს მიღების ან მასზე უარის თქმისათვის არის დადგენილი. ასეთ ვადად, შესაბამისად, დადგენილია ექვსი და სამი თვე. რადგან კანონით დადგენილია მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა, ეს სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ მემკვიდრეობის უფლება ჩამორთმეულ პირს ავტომატურად ჩამოერთმევა სავალდებულო წილის უფლებაც.

მართალია, სავალდებულო წილის მიღების უფლება შეიძლება ჩამორთმეულ იქნეს იმ საფუძვლების არსებობისას, რომლებიც იწვევენ საერთოდ მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევას, მაგრამ მას სპეციფიკური თა-

ვისებურება ახასიათებს. სავალდებულო წილის მიღების უფლება მემკვიდრეს შეიძლება ჩამოერთვას მამკვიდრებლის სიცოცხლეში, თუ ეს უკანასკნელი ამის შესახებ მიმართავს სასამართლოს. სასამართლოს გადაწყვეტილება შეიძლება მამკვიდრებლის სიცოცხლეშივე იქნეს მიღებული, მაგრამ იგი ამოქმედდება მისი გარდაცვალების შემდეგ — სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან. ასეთივე შედეგი დადგება მაშინაც, როცა მამკვიდრებელმა ჯერ კიდევ სიცოცხლეში მიმართა სასამართლოს, მაგრამ გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა მისი გარდაცვალების შემდეგ. მამკვიდრებლის გარდასხვა დაინტერესებულ პირებსაც შეუძლიათ მოითხოვონ სავალდებულო წილის ჩამორთმევა. ეს უნდა მოხდეს არა მამკვიდრებლის სიცოცხლეში, არამედ სამკვიდროს გახსნის შემდეგ. იმ მემკვიდრის წილი, რომელსაც სავალდებულო წილის მიღების უფლება ჩამოერთმევა, ანდერძის გარეშე დარჩენილ ქონებად კი არ ჩაითვლება და განაწილდება სხვა სავალდებულო მემკვიდრეებს შორის, არამედ გააადის ანდერძით მემკვიდრეებზე და მათ შორის ნაწილდება თანაბრად და არა თითოეული მათგანის წილის შესაბამისად. მაგალითად, მამკვიდრებელმა მეუღლეს ჩამოართვა სავალდებულო წილის მიღების უფლება სასამართლოს მეშვეობით, ხოლო 1000 ლარის ღირებულების ქონებიდან 600 ლარის ქონება უანდერძა ორ შვილს თანაბრად და 200-200 ლარისა — მშობლებს. ასეთ შემთხვევაში მეუღლის სავალდებულო წილი — 100 ლარი გაიყოფა ოთხად და თითოეული ანდერძისმიერი მემკვიდრე დამატებით მიიღებს 25 ლარს.

სავალდებულო წილის ოდენობის განსაზღვრაზე გარკვეულ ზეგავლენას ახდენს საანდერძო დანაკისრი. როცა პირი სავალდებულო მემკვიდრეცაა და საანდერძო დანაკისრის მიმღებიც, შეუძლია სავალდებულო წილი

სრულად მოითხოვოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ უარს იტყვის საანდერძო დანაკისრის შესრულებისათვის გათვალისწინებული ქონების მიღებაზე. იგულისხმება, რომ საანდერძო დანაკისრის შესასრულებლად სავალდებულო მემკვიდრეს სამკვიდრო მასიდან ქონება არ უნდა გამოეყოს. თუკი იგი საანდერძო დანაკისრზე უარს არ იტყვის, მაშინ სავალდებულო წილს სრულად ვერ მიიღებს. მას უფლება ექნება მოითხოვოს ქონების ის ნაწილი, რომელიც სავალდებულო წილის ფარგლებში აღემატება საანდერძო დანაკისრს. აქედან გამომდინარე, თუ საანდერძო დანაკისრი სავალდებულო წილის ტოლფასია ან მასზე მეტი, სავალდებულო მემკვიდრე ვერაფერს მიიღებს სავალდებულო წილის სახით. მაგალითად, თუ საანდერძო დანაკისრი ითვალისწინებს მემკვიდრისათვის 500 ლარის ღირებულების ქონების გადაცემას, ხოლო სავალდებულო წილის ოდენობა 800 ლარია და მემკვიდრე საანდერძო დანაკისრის მიღებაზე უარს არ იტყვის, მაშინ მას უფლება ექნება მიიღოს საანდერძო დანაკისრი მთლიანად, ანუ 500 ლარი და სავალდებულო წილიდან მხოლოდ 300 ლარი (800-500), რითაც ნაკლებია საანდერძო დანაკისრი სავალდებულო წილზე. მაგრამ, თუ საანდერძო დანაკისრი 500 ლარია და სავალდებულო წილი კი — 400 ლარი, მემკვიდრე მიიღებს მხოლოდ 500 ლარს საანდერძო დანაკისრის სახით, სავალდებულო წილიდან იგი ვერაფერს ვერ მიიღებს. როგორც პირველ, ისე მეორე შემთხვევაში მემკვიდრე ვალდებულია შეასრულოს საანდერძო დანაკისრით გათვალისწინებული ვალდებულება.

სავალდებულო წილის ინსტიტუტი მემკვიდრეობის სპეციფიკურ სახედ შეიძლება იქნეს მიჩნეული. იგი ცალსახად არც კანონისმიერ და არც ანდერძისმიერ მემკვიდრეობას არ მიეკუთვნება. მასში ორივე სახის მემკვიდრეობის ელემენტ-

ების პოვნა შეიძლება. სავალდებულო წილის მემკვიდრეობით მიღება კანონით მემკვიდრეობის სახესხვაობა იმიტომ არ არის, რომ იგი მთლიანად არის განპირობებული ანდერძის არსებობით. ანდერძით მემკვიდრეობისაგან კი იმით განსხვავდება, რომ გულისხმობს ანდერძის შეზღუდვას და კანონით იმ პირთა განსაზღვრას, რომელთაც გააჩნიათ სავალდებულო წილის მიღების უფლება. სწორედ ამიტომ წარმოადგენს იგი მემკვიდრეობის ორივე სახის მიჯნაზე აღმოცენებულ და მთელი სამემკვიდრეო ურთიერთობის შინაარსისა და ფუნქციის განმსაზღვრელ აუცილებელ ინგრედიენტს¹.

სავალდებულო წილის მსგავსი ინსტიტუტი ცნობილია უმრავლესი ქვეყნების კანონმდებლობებისათვის. მათ შეიძლება სხვადასხვა სახელწოდება, ამ უფლების მქონე პირთა სხვადასხვა შემადგენლობა და წილის სხვადასხვა ოდენობა ჰქონდეთ განსაზღვრული. ყველგან ეს ინსტიტუტი ითვალისწინებს სამკვიდროს დამტოვებლის ახლობელთა გარანტირებულ უზრუნველყოფას სამკვიდროდან განსაზღვრული წილის მიღებით.

ზოგიერთ ქვეყანაში (საფრანგეთი, იტალია და სხვ.) ცნობილია ე.წ. „რეზერვის სისტემა“, რომლის მიხედვითაც მოანდერძეს უფლება აქვს თავისი ქონების განსაზღვრული ნაწილი განკარგოს ანდერძის შედგენისას. ქონების ასეთი თავისუფალი ნაწილის ოდენობა შეიძლება იყოს ნახევარი ან უფრო ნაკლები იმის მიხედვით თუ რამდენი შვილი და პირდაპირი აღმავალი შტოს ნათესავი ჰყავს. მაგალითად,

¹ დაწვრილებით იხილეთ: **ზ. ახვლედიანი**, ანდერძით მემკვიდრეობის ზოგიერთი საკითხი საქართველოს ახალი სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით. *უ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“*, თბ., 1998. **ნ. ძნელაძე**, სავალდებულო წილის ინსტიტუტის პრობლემები მემკვიდრეობით სამართალში *უ. „სამართალი“*, 2000, №6-7.

საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, მამკვიდრებელს შეუძლია ანდერძით განკარგოს თავისი ქონების ნახევარი თუ ერთი შვილი ჰყავს, მესამედი — თუ ორი შვილი ჰყავს და მეოთხედი — თუ სამი და მეტი შვილი ჰყავს. დარჩენილი ქონება ითვლება რეზერვად შვილების, მეუღლისა და სხვა ახლო ნათესავების ინტერესების დასაკმაყოფილებლად.

სავალდებულო წილის მოდელის მსგავსი ინსტიტუტი არსებობს რუსეთსა და გერმანიაში. რუსეთის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით სავალდებულო წილის, ანუ სამკვიდრო ქონების წინასწარ „დაჯავშნული“ წილის მიღების უფლება აქვს არაშრომისუნარიან მეუღლეს, მშობლებსა და არასრულწლოვან შვილებს იმ ქონების არანაკლებ ორი მესამედის ოდენობით, რასაც მიიღებდნენ კანონით მემკვიდრეობის დროს. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მეხუთე განყოფილება, რომელიც სავალდებულო წილის საკითხებს ეხება, ქართული სამემკვიდრეო სამართლის ნორმების ანალოგიურია.

ინგლისური სამართლისათვის უცნობია როგორც სარეზერვო სისტემა, ისე სავალდებულო წილის ინსტიტუტი. იგი ეყრდნობა ანდერძის სრული თავისუფლების პრინციპს. ამიტომ არაშრომისუნარიან მეუღლესა და შვილებს გააჩნიათ უფლება, მიმართონ სასამართლოს რჩენისათვის აუცილებელი გონივრული წილის განსაზღვრისა და მათთვის მიკუთვნების თაობაზე. სამკვიდრო ქონებიდან ალიმენტის დანიშვნა მხოლოდ სასამართლოს პრეროგატივაა.

ამერიკის ბევრ შტატში (ნიუ-იორკი, პენსილვანია, მიჩიგანი და სხვ.) დამკვიდრებულია მამკვიდრებლის მეუღლის მიერ „წილის არჩევის“ სისტემა, რომლის მიხედვითაც მას შეუძლია აირჩიოს მემკვიდრეობის სახე — კანონისმიერი ან ანდერძისმიერი, რაც საშუალებას მისცემს მას უკეთესი შესაძლებლობა გამოიყენოს სამკვიდრო ქონებიდან „გონივრული

წილის“ მისაღებად. წილის ოდენობა დამოკიდებულია პირდაპირი დაღმავალი ხაზის მემკვიდრეთა რაოდენობაზე. იგი არ შეიძლება აღემატებოდეს სამკვიდრო ქონების ნახევარს.

§ 5. საანდერძო დანაკისრი

საანდერძო განკარგულებათა შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია **საანდერძო დანაკისრს**. იგი მოანდერძის ნების სრულად გამოხატვისა და სამკვიდრო ქონების რაციონალურად განკარგვის საშუალებას წარმოადგენს. მისი ძირითადი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ **მოანდერძეს შეუძლია დააკისროს მემკვიდრეს ერთი ან რამდენიმე პირის სასარგებლოდ რაიმე ვალდებულების შესრულება სამკვიდროს ხარჯზე**.

საანდერძო დანაკისრი მემკვიდრეობითი სამართლის უძველესი ინსტიტუტია. იგი სრულყოფილი სახით რომის სამართლის ეპოქაში ჩამოყალიბდა და დღემდე თითქმის უცვლელად არსებობს. მაშინდელი სამართლის მიხედვით მოანდერძეს შეეძლო ანდერძში აღენიშნა, რომ სამკვიდრო ქონებიდან განსაზღვრული ნაწილი გადასულიყო არა მემკვიდრის, არამედ სხვა პირთა ხელში. ასეთ განკარგულებას ლეგატი (Legatum) ეწოდებოდა. ლეგატის დანიშნულება იყო ლეგატარისათვის ანუ საანდერძო დანაკისრის მიმღებისათვის განსაზღვრული სარგებლის მოტანა. იგი გამორიცხავდა მემკვიდრის მდგომარეობის გაუარესებას. თუ ასეთი რამ გამოვლინდებოდა, ლეგატი ბათილად ცხადდებოდა. ამიტომ სავსებით ბუნებრივად ითვლებოდა ის, რომ მემკვიდრე არა მარტო ვალდებული იყო ლეგატარისათვის გადაეცა გარკვეული ნივთი, არამედ დახმარებოდა მის მიღებაში და ხელი არ შეეშალა სერვიტუტისა თუ უზუფრუქტის გამოყენებაში.

ლეგატის შესახებ განკარგულება თავდაპირველად ანდერძში შედიოდა. შემდგომ დაუშვეს მისი ცალკე გაფორმების შესაძლებლობა. ასეთ განკარგულებებს კოდიცილები (Codicili) ეწოდებოდა. თუ ლეგატარი უარს იტყოდა ლეგატზე, შესაბამისი ქონება მემკვიდრეს რჩებოდა. მემკვიდრის უარი სამკვიდროს მიღებაზე არ ნიშნავდა ლეგატის გაუქმებას. ლეგატარი მაინც ღებულობდა კუთვნილ ლეგატს სამკვიდრო ქონების ხარჯზე.

ლეგატი ადრეც და ამჟამადაც ითვლებოდა და ითვლება არა მემკვიდრეობით, არამედ ვალდებულებით სამართლებრივ ურთიერთობად. ასეთი ურთიერთობა წარმოიშობა მემკვიდრესა და ლეგატარს შორის. მასში კრედიტორია ლეგატარი, ხოლო მოვალე — მემკვიდრე. მართალია, ამ ვალდებულებაში ლეგატარის სამართლებრივი მდგომარეობა განპირობებულია ანდერძის არსებობით, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, იგი მაინც არ შეიძლება ჩაითვალოს სრულფასოვან მემკვიდრედ. ამიტომაც, რომ ლეგატარს უფლება აქვს მოსთხოვოს მემკვიდრეს ანდერძით გათვალისწინებული ლეგატის შესრულება. მას არ გააჩნია არავითარი ვალდებულება მემკვიდრის წინაშე თუნდაც სამკვიდროს დამტოვებლის ვალის გასტუმრების თვალსაზრისით. მემკვიდრე კი ვალდებულია ლეგატარს გადასცეს შესაბამისი ქონება და უფლება აქვს მოითხოვოს მისი მიღების დროული შესრულება და იმ ხარჯების ანაზღაურება, რომელიც ლეგატით გადასაცემი ქონების შენახვასა და მოვლასთან არის დაკავშირებული. აქედან გამომდინარე, ლეგატარი შეიძლება ჩაითვალოს განსაკუთრებული სახის კრედიტორად და პრივილეგირებულ პირობით მემკვიდრედ.

მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს საანდერძო დანაკისრის სპეციალური დოკუმენტით გაფორმებას. იგი მხოლოდ ანდერძში უნდა იყოს აღნიშნული. ანდერძის გარეშე

საანდერძო დანაკისრი არ შეიძლება არსებობდეს. ანდერძისაგან დამოუკიდებლად მისი გაფორმება და ვინმესთვის სხვა პირის სასარგებლოდ რაიმე ქონების გადაცემის დაკისრება არავითარ სამართლებრივ შედეგს არ გამოიწვევს. ანდერძის გარეშე მემკვიდრეც არ არის გარკვეული, რომ არაფერი ითქვას, კანონით დადგენილი ფორმის დაუცველობაზე.

საანდერძო დანაკისრის მიმღები შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი — როგორც მემკვიდრეთა წრიდან, ისე გარეშეც. მოანდერძე არ არის შეზღუდული ლეგატარის არჩევაში. საანდერძო დანაკისრის შესრულება შეიძლება დაეკისროს მხოლოდ ანდერძით მემკვიდრეს — ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს, აგრეთვე სახელმწიფოს. რომის სამართლისათვის ცნობილი ფიდეიკომისი (fideicomissum), რომელიც კანონით მემკვიდრისათვის ითვალისწინებდა ლეგატის მსგავსი ვალდებულების დაკისრებას, მისი შესრულების ქმედითი სამართლებრივი მექანიზმების არარსებობის გამო, არაეფექტური გახდა და იუსტინიანეს დროს ლეგატთან გაერთიანდა¹. ამჟამად, საანდერძო დანაკისრი ყოველთვის მხოლოდ ანდერძით მემკვიდრესთან დაკავშირებით მოიაზრება. მხოლოდ ანდერძით მემკვიდრე იტვირთება ლეგატით.

საანდერძო დანაკისრი სრულდება სამკვიდრო ქონების ხარჯზე. ეს იმას ნიშნავს, რომ მემკვიდრე არაა ვალდებული თავისი სახსრები გამოიყენოს ლეგატის შესრულების პროცესში, მაგრამ არ ნიშნავს იმას, რომ ლეგატით გათვალისწინებული ქონება შემოიფარგლოს სამკვიდროთი ან ლეგატით მხოლოდ ქონების გადაცემა იყოს გათვალისწინებული. ამიტომ მკვეთრად უნდა გაიმიჯნოს ლეგატის საგანი. სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით საანდერძო დანაკისრის საგანი შეიძლება

¹ ვ. მეტრეველი, რომის სამართლის საფუძვლები, თბ, 1995. გვ. 96.

იყოს: 1. ლეგატარისათვის სამკვიდროში შემავალი ქონებიდან ნივთის გადაცემა საკუთრებაში, სარგებლობაში ან სხვა სანივთო უფლებით; 2. მისთვის ისეთი ქონების შეძენა ან გადაცემა, რომელიც არ შედის სამკვიდროში; 3. განსაზღვრული სამუშაოს შესრულება; 4. მომსახურების გაწევა და ა.შ.

მართალია, ლეგატი უმეტესად სამკვიდროს ქონებიდან ლეგატარისათვის რაიმე ნივთის გადაცემას ავალებს მემკვიდრეს, მაგრამ შესაძლებელია მემკვიდრეს სხვა ნივთის შეძენა და გადაცემაც დაევალოს. მაგალითად, მონადერძემ შეიძლება ანდერძში მიუთითოს იმის შესახებ, რომ მეუღლე, ვისაც თავის ქონებას ანდერძით უტოვებს, ვალდებულია მისი კუთვნილი ავტომანქანა გადასცეს ერთ ძმისშვილს, ხოლო მეორეს შეუძინოს კომპიუტერი. ლეგატარისათვის ქონების გადაცემა არაა აუცილებელი. მაგალითად, თუ მემკვიდრეს დაეკისრა უმაღლეს სასწავლებელში ლეგატარის სწავლის საფასურის გადახდა, ესეც ლეგატის საგანი იქნება. ლეგატის საგანი განსაზღვრული არ არის. ლეგატი არ შეიძლება მემკვიდრის ინტერესების საწინააღმდეგოდ იქნეს გამოყენებული. დაუმკვებელია შეიზღუდოს მემკვიდრეობით მიღებული ქონების გამოყენების შესაძლებლობა. მაგალითად, თუ მონადერძეს სურს, რომ მისმა მემკვიდრე შვილმა გაყიდოს მემკვიდრეობით მიღებული აგარაკი და შვილიშვილს შეუძინოს ავტომანქანა, ასეთი ანდერძი არ უნდა იქნეს დადასტურებული. მსგავსი შინაარსის დადასტურებული ანდერძი უნდა გაბათილდეს, რადგან იგი ეწინააღმდეგება ლეგატის შინაარსის განმსაზღვრელ პრინციპებს.

სპეციფიკური თავისებურება ახასიათებს საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობას საანდერძო დანაკისრის საფუძველზე. სამოქალაქო კოდექსის 1385-ე მუხლის მიხედვით, შესაძლებელია მემკვიდრისათვის იმის დაკისრება, რომ მან

მემკვიდრეობით მისაღები საცხოვრებელი სახლი, ბინა ან სხვა საცხოვრებელი ნაგებობა გადასცეს ლეგატარს. საერთოდ, ასეთი გადაცემა უნდა მოხდეს განსაზღვრული ვადით. გამონაკლის შემთხვევაში, შესაძლებელია გადაცემა მოხდეს სამისდღემშიო სარგებლობის უფლებით. გამონაკლისი ეხება მხოლოდ იმ პირს, რომელიც მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრობდა სამკვიდროს გახსნამდე არანაკლებ ერთი წლის განმავლობაში. ლეგატარი მთელი სიცოცხლის მანძილზე სარგებლობს მისთვის გადაცემული საცხოვრებელი ნაგებობით ან მისი ნაწილით. მას უფლება არა აქვს განკარგოს ასეთი ქონება. რაც შეეხება სარგებლობის უფლებას, იგი ყოველთვის ლეგატართან რჩება, მიუხედავად იმისა, მემკვიდრე ამ ნაგებობას გაყიდის, გააჩუქებს, გაცვლის თუ მემკვიდრეობით გადასცემს სხვას.

საცხოვრებელი ნაგებობით სამისდღემშიო სარგებლობის უფლება გაუსხვისებელია და იგი არ გადადის საანდერძო დანაკისრის მიმღების მემკვიდრეებზე. ამიტომ ლეგატარის გარდაცვალება იწვევს აღნიშნული სამისდღემშიო უფლების შეწყვეტას. საცხოვრებელი ნაგებობით სამისდღემშიო სარგებლობის უფლება ეძლევა მხოლოდ ლეგატარს და არა მისი ოჯახის წევრებს. ამ უფლების პირადი ხასიათის გამო, იგი არ წარმოადგენს საცხოვრებელ ნაგებობაში საანდერძო დანაკისრის მიმღების ოჯახის წევრთა ცხოვრების საფუძველს. გამონაკლისი შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, თუ ამის შესახებ მითითებულია ანდერძში. ასეთ შემთხვევაში ლეგატარის ოჯახის წევრები დროებით სარგებლობენ ასეთი უფლებით და არა სამისდღემშიოდ. იგი შეიძლება გაგრძელდეს ლეგატარის გარდაცვალებამდე.

საცხოვრებელი ნაგებობით ან მისი ნაწილით სარგებლობის უფლების გადაცემა როცა იმ პირზე ხდება, რომელიც

მამკვიდრებელთან ერთად არ ცხოვრობდა ერთი წლის განმავლობაში, მიუხედავად ამ უფლების დროით განსაზღვრულობისა, იგი მაინც ინარჩუნებს გაუსხვისებლობისა და პირადულ ხასიათს. ამიტომ არც ასეთ ლეგატარს შეუძლია სარგებლობის უფლება სხვას გადასცეს მთლიანად ან ნაწილობრივ.

საანდერძო დანაკისრის შესრულების გარანტიას წარმოადგენს მოანდერძისაგან მემკვიდრეობით მიღებული ქონება. რომის სამართალში ცნობილი იყო ლეგატის ისეთი სახეც, როცა სამკვიდრო ქონებიდან წინასწარ გამოიყოფოდა ქონების განსაზღვრული ნაწილი საანდერძო განკარგულების შესასრულებლად. ასეთი ქონება მემკვიდრეთა წილების განსაზღვრის დროს აღარ გაითვალისწინებოდა. შემდგომ ლეგატის ასეთი სახე თანდათან გაქრა და საანდერძო დანაკისრის შესრულება მემკვიდრის ტვირთი გახდა. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1387-ე მუხლი განსაზღვრავს საანდერძო დანაკისრის შესრულების ფარგლებს. მის მიხედვით მემკვიდრემ, რომელსაც საანდერძო დანაკისრის შესრულება დაევალა, უნდა შეასრულოს იგი ნაანდერძევი სამკვიდროს ნამდვილი ღირებულების ფარგლებში მამკვიდრებლის ვალების იმ ნაწილის გამოკლებით, რომლის გასტუმრებაც მას შეხვდა. ამ ნორმიდან გამომდინარე, ლეგატარს როგორც მემკვიდრის კრედიტორს უფლება აქვს საანდერძო დანაკისრის შესრულება მოითხოვოს არა ყველა მემკვიდრისგან, არამედ მხოლოდ იმისგან, რომელსაც მოანდერძისაგან დაეკისრა მისი შესრულება და ასეთი მემკვიდრის არა მთელი წილისაგან, არამედ მხოლოდ იქიდან, რაც დარჩა მას მამკვიდრებლის ვალის გასტუმრებაში მონაწილეობის შემდეგ. მამკვიდრებლის ვალის გასტუმრება ყველა მემკვიდრეს ევალება მემკვიდრეობით მიღებული სამკვიდრო ქონების წილის შესაბამისად. საანდერძო დანაკისრი მამკვიდრებლის ვალს არ წარმოადგენს და მის

შესრულებაში სხვა მემკვიდრეები არ მონაწილეობენ.

მემკვიდრემ საანდერძო დანაკისრი უნდა შეასრულოს მემკვიდრეობით მიღებული სუფთა წილის ღირებულების ფარგლებში. აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია ლეგატის ნაწილობრივი შესრულება თუ მემკვიდრის წილი ნაკლებია, ვიდრე ლეგატის ოდენობა. პრაქტიკაში ასეთი შემთხვევები იშვიათია. თუ მემკვიდრეს მამკვიდრებლის ვალიც აქვს გასასტუმრებელი, საანდერძო დანაკისრიც შესასრულებელი და მას ამის შემდეგ რეალურად არაფერი რჩება, იგი, ჩვეულებრივ, უარს ამბობს სამკვიდროს მიღებაზე. საანდერძო დანაკისრის შესრულების მოტივაცია მემკვიდრისათვის საბოლოოდ სამკვიდრო ქონების განსაზღვრული ნაწილის რეალურ მიღებასთან არის დაკავშირებული. მაგალითად, თუ მემკვიდრის წილი სამკვიდრო ქონებიდან 5000 ლარია, მამკვიდრებლის ვალის გასტუმრებაში სხვა მემკვიდრეებთან ერთად მონაწილეობა უნდა მიიღოს 1000 ლარით და საანდერძო დანაკისრის შესრულებას 2000 ლარი სჭირდება, მაშინ მას საბოლოოდ 2 000 ლარი მაინც დარჩება. ასეთ შემთხვევაში მემკვიდრისათვის საანდერძო დანაკისრის შესრულება ლოგიკურია.

სამკვიდროს მიღებაზე მემკვიდრემ უარი შეიძლება არა მარტო მაშინ თქვას, როცა იგი მისთვის სარფიანი არ არის, არამედ სხვა მოტივითაც, მაგალითად, მამკვიდრებელთან ცუდი ურთიერთობის გამო. თუ ასეთ მემკვიდრეს საანდერძო დანაკისრის შესრულება ევალებოდა, ბუნებრივია, ეს არ მოხდება და ამ ეტაპზე ლეგატის საკითხი ღიად რჩება. იგივე მდგომარეობა იქმნება მაშინაც, როცა ლეგატიტ დავითური თუ მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვლება. მსგავს შემთხვევებში საანდერძო დანაკისრის შესრულების ვალდებულება გადადის სხვა მემკვიდრეებზე, რომლებმაც შესაბამისად დამატებით მიიღეს სამკვიდრო ქონების წილი.

საანდერძო დანაკისრის შესრულების ვალდებულების გამონაკლისის სახით სხვა მემკვიდრეებზე გადატანა, სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ ეს უკანასკნელნი მოვალენი არიან შეასრულონ საანდერძო დანაკისრი სამკვიდროდან მიღებული ძირითადი წილის ღირებულების ფარგლებში. მათ მხოლოდ იმ ქონების ფარგლებში ევალებათ ამის გაკეთება, რაც მათ დამატებით მიიღეს იმის გამო, რომ ლეგატივით დატვირთულმა მემკვიდრემ უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე ან იგი მამკვიდრებელზე ადრე გარდაიცვალა. მაგალითად, მემკვიდრემ, რომელსაც დაკისრებული ჰქონდა 5 000 ლარის გადახდა ლეგატარისათვის, უარი თქვა სამკვიდრო ქონებიდან 10 000 ლარის წილის მიღებაზე. მაშინ იგი თანაბრად განაწილდება ანდერძით გათვალისწინებულ სხვა ორ მემკვიდრეს შორის. მათზე გადავა საანდერძო დანაკისრის შესრულებაც თითოეულისათვის 2 500 ლარის ოდენობით.

სხვა მემკვიდრეებზე საანდერძო დანაკისრის ვალდებულება მხოლოდ იმ შემთხვევაში გადადის, თუ ანდერძით სხვა რამე არ არის გათვალისწინებული. შეიძლება ანდერძში მითითებული იყოს იმის შესახებ, რომ თუ მემკვიდრემ უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე ან იგი სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვალა, მისი ვალდებულება საანდერძო დანაკისრის შესრულების შესახებ სხვა მემკვიდრეებზე არ გადავა. ასეთ შემთხვევაში საანდერძო დანაკისრი გაუქმდება. იგივე მდგომარეობა შეიქმნება მაშინაც, როცა საანდერძო დანაკისრის შესრულება შეუძლებელია იმ მემკვიდრის გარეშე, რომელსაც საანდერძო დანაკისრის შესრულება დაევალა. მაგალითად, საგვარეულო წამლის დამზადების საიდუმლოების შვილიშვილისათვის გადაცემა შეუძლებელია მისი მცოდნე მემკვიდრე შვილის გარეშე. ამიტომ, ბუნებრივია, თუ იგი უარს ამბობს მემკვიდრეობის მიღებაზე ან სამკვიდროს გახსნამდე

გარდაიცვალა, შეუძლებელი ხდება საანდერძო დანაკისრის შესრულება. თუ პირადი მონაწილეობის გარეშე შეუძლებელია მემკვიდრისათვის დავალებული საანდერძო დანაკისრის შესრულება, ასეთი ვალდებულება უპირობოდ შეწყდება.

შესაძლებელია, მამკვიდრებელმა საანდერძო დანაკისრის შესრულება ერთს კი არა, რამდენიმე მემკვიდრეს დააკისროს. თუ ანდერძით თითოეული მემკვიდრის წილი განსაზღვრული არ არის, იგულისხმება რომ სამკვიდრო ქონება მათ თანაბრად ეკუთვნით და, აქედან გამომდინარე, საანდერძო დანაკისრის შესრულებაც თანაბრად უნდა დაევალოს ყველა მემკვიდრეს. მაგრამ, თუ სამკვიდრო ქონება მემკვიდრეებს სხვადასხვა ოდენობით აქვთ განაწილებული, საანდერძო დანაკისრის შესრულებაში ყველა ღებულობს მონაწილეობას, ოღონდ სამკვიდრო ქონებაში თავისი წილის პროპორციულად. მაგალითად, თუ მთელი სამკვიდრო ქონების ღირებულებიდან ერთ მემკვიდრეს ერგო 5 000 ლარი, მეორეს — 3000, მესამეს კი — 1000 ლარი და საანდერძო დანაკისრის ღირებულება 4500 ლარია, მემკვიდრეები შესაბამისად გადაიხდიან 2500, 1500 და 500 ლარს. ამ წესიდან გამონაკლისი შეიძლება ანდერძში იყოს გათვალისწინებული. მაგალითად, პირველ და მეორე მემკვიდრეს საანდერძო დანაკისრის შესრულება დაევალოთ თანაბრად — თითოეულს 1900 ლარის, მესამეს კი — 700 ლარის ოდენობით.

საანდერძო დანაკისრის მიმღები ყველა შემთხვევაში გამოდის მემკვიდრის კრედიტორის როლში. მემკვიდრე ვალდებულია შეასრულოს მოანდერძის მიერ მასზე დაკისრებული მოვალეობა. ლეგატარი უფლებამოსილია მოითხოვოს ლეგატის შესრულება სამწლიანი ხანდაზმულობის ვადის ფარგლებში. ამ ვადის დენა იწყება არა იმ დღიდან, როცა ლეგატარმა გაიგო ან უნდა გაეგო ლეგატის არსებობის შესახებ ან იმ დღი-

დან, როცა მემკვიდრემ უარი თქვა ლეგატის შესრულებაზე, არამედ სამკვიდროს გახსნის დღიდან. საანდერძო დანაკისრის შეუსრულებლობისას ლეგატარს შეუძლია სასამართლო ჩართოს საქმეში. შემხვედრი ვალდებულება ლეგატარს არ გააჩნია. იგი არ ითვლება მემკვიდრედ და პასუხსაც არ აგებს მამკვიდრებლის ვალებისათვის. მისი მოთხოვნის უფლება კი უზრუნველყოფილია კანონით.

კანონისმიერმა მემკვიდრემ შესაძლებელია ანდერძითაც მიიღოს ქონება. აქედან გამომდინარე, სავსებით შესაძლებელია ასეთ მემკვიდრეს სავალდებულო წილის მიღების უფლებასთან ერთად წარმოეშვას საანდერძო დანაკისრის შესრულების ვალდებულებაც. ასეთ შემთხვევაში მისი ინტერესები მაქსიმალურად უნდა იქნეს დაცული. სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით თუ ანდერძით მემკვიდრეს, რომელსაც საანდერძო დანაკისრის შესრულება ევალება, სავალდებულო წილის მიღების უფლებაც აქვს, მაშინ იგი საანდერძო დანაკისრს ასრულებს მისთვის ნაანდერძები სამკვიდროს მხოლოდ იმ წილის ფარგლებში, რაც სავალდებულო წილის ზემოთ მიიღო. სავალდებულო მემკვიდრის საანდერძო დანაკისრის შესრულების ზუსტი მოცულობის დასადგენად ჯერ უნდა განისაზღვროს სავალდებულო წილის ოდენობა ანდერძის არარსებობის შემთხვევისათვის; შემდეგ — ანდერძით მისთვის მიკუთვნებული ქონების ოდენობა. უნდა გაირკვეს აგრეთვე მამკვიდრებლის ვალი და საანდერძო დანაკისრის შემსრულებელი სავალდებულო მემკვიდრის წილი მის გასტუმრებაში. ამის შემდეგ შესაძლებელი იქნება ლეგატის მოცულობის განსაზღვრა. მაგალითად, თუ მოანდერძის სამკვიდრო ქონების ღირებულება 6 ათასი ლარია, ვალად დარჩა 2 ათასი ლარი, მეუღლეს კი უანდერძა 3 ათასი ლარის ქონება და მასვე დააკისრა 500 ლარის გადახდა შვილის სასარგებლოდ. მაშინ

სამკვიდროს გახსნისას ვალის გასტუმრების შემდეგ დარჩენილი ქონებიდან (4 ათასი ლარი) მეუღლის სავალდებულო წილი იქნება (4 ათასი:2) 2 ათასის ნახევარი — 1000 ლარი. საანდერძო დანაკისრი კი მან შვილს უნდა შეუსრულოს (1000 ლარს — 500 ლარი) 500 ლარის ოდენობით. ეს ისეთი შემთხვევაა, როცა სავალდებულო მემკვიდრისათვის საანდერძო ქონება მის სავალდებულო წილს აღემატება. მაგრამ, თუ იგი სავალდებულო წილზე ნაკლებია ან მისი ტოლი, მაშინ მემკვიდრე საერთოდ თავისუფლდება საანდერძო დანაკისრის შესრულებისაგან.

საანდერძო დანაკისრის მიმღებს უფლება აქვს უარი თქვას დანაკისრის მიღებაზე. მემკვიდრესაც გააჩნია სამკვიდრო ქონებიდან წილის მიღებაზე უარის თქმის უფლება, მაგრამ მისგან განსხვავებით, ლეგატარს უფლება არა აქვს უარი თქვას სხვა მემკვიდრეების სასარგებლოდ. ამიტომ საანდერძო დანაკისრის შესასრულებლად გათვალისწინებული ქონება დარჩება იმ მემკვიდრეს, რომელსაც ანდერძით ევალებოდა საანდერძო დანაკისრის შესრულება. თუ საანდერძო დანაკისრის შესრულება რამდენიმე მემკვიდრეს ევალებოდა, მაშინ ეს ქონება შესაბამისად მათვე დარჩებათ. მსგავს შემთხვევებში საანდერძო დანაკისრით დატვირთული მემკვიდრე თავისუფლდება მისი შესრულების მოვალეობისაგან. ამიტომ ყოფილ ლეგატარს უფლება არა აქვს სავალდებულო წილის მიღებაზე უარის თქმის შემდეგ კვლავ დააყენოს მემკვიდრისაგან საანდერძო დანაკისრის მიღების საკითხი. მსგავსი მდგომარეობაა მაშინაც, როცა ლეგატარი სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვლება. იგულისხმება, რომ მას საანდერძო დანაკისრის მიღების უფლება არც წარმოშობია. სხვა მდგომარეობაა, თუ საანდერძო დანაკისრის მიმღები სამკვიდროს გახსნის შემდეგ გარდაიცვალა, მაგრამ ვერ მოასწრო თანხმობის გამოთქმა დანაკისრის

მიღებაზე. ასეთ შემთხვევაში, რადგან სამკვიდროს გახსნის მომენტი სათვის იგი ცოცხალი იყო, საანდერძო დანაკისრის მოთხოვნის უფლებაც წარმოეშვა, ამის შემდეგ, გარდაცვალებისას, მოთხოვნის უფლება გადადის მის მემკვიდრეებზე. საანდერძო დანაკისრით დატვირთულმა მოანდერძის მემკვიდრემ იგი ლეგატარის მემკვიდრეებს უნდა შეუსრულოს.

საანდერძო დანაკისრთან ერთად საანდერძო განკარგულების ნაირსახეობას წარმოადგენს **საანდერძო დანაკისრი საერთო-სასარგებლო მიზნით**. სამოქალაქო კოდექსის 1397-ე მუხლის საფუძველზე, მოანდერძეს შეუძლია დააკისროს მემკვიდრეს რაიმე მოქმედების შესრულება საერთო-სასარგებლო მიზნით, რასაც შეიძლება ჰქონდეს როგორც ქონებრივი, ისე არაქონებრივი ხასიათი. მაგალითად, შესაძლებელია მოანდერძემ მემკვიდრეებს დაუტოვოს საცხოვრებელი სახლი და თან დააკისროს სახლის განსაზღვრული ნაწილის გამოყენება რეგიონის ეთნოგრაფიული მუზეუმის მოსაწყობად, ანდა მემკვიდრეს დაევალოს მისთვის ნაანდერძები ცნობილი მხატვრის სურათების პერიოდული ჩვენების მოწყობა დაინტერესებულ პირთა წრისათვის. საანდერძო დანაკისრისაგან განსხვავებით, რომელიც ყოველთვის ქონებრივ ხასიათს ატარებს, საერთო-სასარგებლო მიზნით განსახორციელებელი მოქმედება შეიძლება არაქონებრივი ხასიათისადაც იყოს. გარდა ამისა, საანდერძო დანაკისრი, თუ კონკრეტული პირის სასარგებლოდ სრულდება, საერთო-სასარგებლო მიზნის მოქმედება მიმართულია პირთა განუსაზღვრელი წრისათვის. მოანდერძის მიერ რაიმე საერთო-სასარგებლო მიზნის მოქმედების დაკისრება მემკვიდრისათვის უმეტესად არაქონებრივ ხასიათს ატარებს. გამონაკლის შემთხვევებში მოქმედება შეიძლება ქონების გადაცემას გულისხმობდეს საერთო-სასარგებლო მიზნის მისაღწევად; მაგალითად, ბიბლიოთეკის ან ეკლესიის

ასაშენებლად. ასეთ შემთხვევაში წარმოშობილ ურთიერთობათა მოწესრიგება უნდა მოხდეს საანდერძო დანაკისრის მარეგულირებელი ნორმების საფუძველზე.

საერთო-სასარგებლო მიზნის მოქმედებით დატვირთული მემკვიდრის გარდაცვალების შემთხვევაში, ამ ვალდებულების შესრულება გადადის იმ სხვა მემკვიდრეებზე, რომელთაც თავიანთი წილი მიიღეს სამკვიდრო ქონებიდან. სამკვიდროს მიღებაზე რომელიმე მემკვიდრის უარის თქმა იწვევს მისი ვალდებულების შეწყვეტას. მემკვიდრისაგან საერთო-სასარგებლო მიზნის მოქმედების შესრულების მოთხოვნის უფლება აქვს სპეციალურად დანიშნულ ანდერძის აღმსრულებელს, ყოველ მემკვიდრეს, აგრეთვე დაინტერესებულ საზოგადოებრივ და რელიგიურ ორგანიზაციებს, ფონდებს, სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს. მოთხოვნის უფლების მქონე სუბიექტთა სიმრავლე განპირობებულია ამ საანდერძო განკარგულების შინაარსით — საერთო-სასარგებლო მიზნის მისაღწევად დაკისრებული მოქმედების შესრულება განუსაზღვრელ პირთა ინტერესებს ეხება. მოთხოვნის უფლების რეალიზაცია ხდება სასამართლოს მეშვეობით.

§6. ანდერძის შეცვლა, მოშლა და ბათილობა

ანდერძით მემკვიდრე სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი ხდება მხოლოდ სამკვიდროს გახსნის შემდეგ. მანამდე, სამკვიდრო ქონების მიმართ შეუზღუდავი უფლებებით სარგებლობს მხოლოდ მამკვიდრებელი. რადგან ამ უფლებათა სამომავლო განკარგვის ყველაზე ეფექტური ფორმა ანდერძია,

ყოველთვის შეიძლება მისი შეცვლა ან მოშლა ანუ გაუქმება მოანდერძის ნების გათვალისწინებით. სამოქალაქო კოდექსის 1398-ე მუხლში მოცემულია ანდერძის შეცვლისა და მოშლის საშუალებები. ანდერძის შეცვლა შესაძლებელია ახალი ანდერძის შედგენით. მოანდერძეს ახალ ანდერძში შეუძლია მიუთითოს, თუ რა ცვლილებები შეაქვს ძველ ანდერძში. თუ ახალ ანდერძში ცვლილებების შესახებ არაფერია აღნიშნული, მაშინ გაუქმებულად ჩაითვლება წინა ანდერძის ის ნაწილი, რომელიც ახალ ანდერძს ეწინააღმდეგება; ახალი ანდერძი თუ მთლიანად ეწინააღმდეგება ძველს, იგულისხმება, რომ ძველი ანდერძი მთლიანადაა გაუქმებული. ასევე შესაძლებელია მოანდერძემ მიუთითოს ახალ ანდერძში, რომ ძველს მთლიანად აუქმებს. ანდერძის გაუქმება ახალი ანდერძის შედგენის გარდა, შესაძლებელია სანოტარო ორგანოში განცხადების შეტანით და ანდერძის ყველა ეგზემპლარის მოსპობით. სანოტარო ორგანოში განცხადება მხოლოდ მაშინაა აუცილებელი, როცა გასაუქმებელი ანდერძი დადასტურებულია სანოტარო წესით. განცხადების შეტანა შეიძლება ნებისმიერ სანოტარო ბიუროში, რომელიც ვალდებულია იგი გადაუგზავნოს ანდერძის დამადასტურებელ სანოტარო ორგანოს. ადრინდელი ანდერძის ეგზემპლარების მოსპობა ხდება მოანდერძისა და ნოტარიუსის მიერ. თუ მხოლოდ მოანდერძესთან არსებული ეგზემპლარი მოისპო ან მასში გარკვეული ცვლილებები იქნა შეტანილი გადაშლით ან შესაბამისი მინაწერების გაკეთებით, ეს არ გამოიწვევს ანდერძის შეცვლას ან მოშლას. ანდერძის ეგზემპლარებიდან იურიდიული ძალა ნოტარიუსთან შენახულ ანდერძს გააჩნია. ასეთი ეგზემპლარის მოსპობას ნოტარიუსი ახდენს მოანდერძის განკარგულების საფუძველზე.

ანდერძი, რომელიც გაუქმდა შემდგომში შედგენილი ანდერძით, არ შეიძლება აღდგენილ იქნეს იმ შემთხვევაშიც კი,

თუ უფრო გვიან შედგენილი ანდერძი შემდგომში გაუქმდება სანოტარო ორგანოში განცხადების შეტანით. ჩვეულებრივ, ერთხელ გაუქმებული ანდერძის აღდგენა ავტომატურად არ ხდება. ეს შესაძლებელია იმავე შინაარსის ახალი ანდერძის შედგენის გზით. მაგრამ, როცა ახალი აუქმებს ძველ ანდერძს, ახალი ანდერძი კი უქმდება მოანდერძის განცხადების საფუძველზე ისე, რომ მესამე ანდერძი არ არის შედგენილი, ასეთ შემთხვევაში პირველი ანდერძის აღდგენა დაუშვებელია. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელმა თავისი ქონება პირველად მეუღლეს უანდერძა, შემდგომ მასზე გაბრაზებულმა იგივე ქონება ანდერძით საყვარელს მიაკუთვნა, მაგრამ მეუღლესთან შერიგებისას სანოტარო ორგანოს მიმართა მეორე ანდერძის გაუქმების თაობაზე, ასეთ შემთხვევაში უკანასკნელი ანდერძი გაუქმდება. მამკვიდრებლის მეუღლეს უფლება არა აქვს მოითხოვოს პირველი ანდერძის აღდგენა და მისი აღიარება ანდერძით მემკვიდრედ.

მამკვიდრებლის მიერ რამდენიმე ანდერძის შედგენის შემთხვევაში, მთავარია იმის გარკვევა, თუ რამდენად ეწინააღმდეგებიან ისინი ერთმანეთს და როდისაა თითოეული მათგანი შედგენილი. ამის მიხედვით გადაწყდება ანდერძის ნამდვილობა და იურიდიული ძალის საკითხი. მაგრამ, თუ ანდერძები არ ეწინააღმდეგებიან და მხოლოდ ავსებენ ერთმანეთს, მაშინ ყველა ანდერძი ინარჩუნებს ძალას. იგულისხმება, რომ მოანდერძის ადრინდელი განკარგულებები შეცვლილი არ არის შემდგომი ანდერძით. სავსებით შესაძლებელია, როცა მოანდერძემ ქონების ერთ ნაწილი უანდერძა ერთ მემკვიდრეს, ხოლო ქონების მეორე ნაწილი ახალი ანდერძით გაითვალისწინა მეორე მემკვიდრისათვის. ასეთ შემთხვევაში სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან დასაწყისშია ორივე ანდერძი. ან კიდევ, თუ მოანდერძის ძველი განკარგულებებიდან ახალი ანდერძით

ყველა კი არ უქმდება, არამედ რამდენიმე, მაშინ იურიდიულ ძალას ინარჩუნებს ყველა ის განკარგულება, რომელსაც ახალი ანდერძი არ შეხებია. მაგალითად, თუ ანდერძით საცხოვრებელი სახლი და ავეჯი მიეკუთვნა მეუღლეს, ხოლო აგარაკი და ავტომანქანა — ქალიშვილს, ხოლო ახალი ანდერძით მეუღლეს ეანდერძა სახლი, ავეჯის ნაწილი და ავტომანქანა, ქალიშვილს კი ავტომანქანის სანაცვლოდ — როიალი, ასეთ შემთხვევაში მონადერძის ქალიშვილი იყო და კვლავაც რჩება აგარაკზე მემკვიდრეობის მოთხოვნის უფლების სუბიექტად, რადგან სამკვიდრო ქონების ამ ნაწილს მონადერძის ახალი განკარგულება არ შეხებია.

ანდერძის სამართლებრივი ძალის გარკვევისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მისი ფორმის საკითხსაც. თუ მამკვიდრებელმა რამდენიმე ანდერძი შეადგინა, რომელთაგან ერთ-ერთი შედგენილია სანოტარო ფორმით, დანარჩენი კი არა, უპირატესობა სანოტარო ფორმით შედგენილ ანდერძს მიენიჭება. მისი უპირატესობა იმაშიც ვლინდება, რომ იგი არ შეიძლება მოიშალოს სხვა ფორმის ანდერძით. სანოტარო ფორმით შედგენილი ანდერძი შეიძლება შეიცვალოს ან მოიშალოს მხოლოდ ამავე ფორმით შედგენილი ანდერძით ან სანოტარო ორგანოში შეტანილი განცხადებით. შინაურული ანდერძის შესაცვლელად ან მოსაშლელად სავალდებულო არ არის სანოტარო ფორმით შედგენილი ანდერძი. ეს შეიძლება ახალი შინაურული ანდერძითაც მოხდეს. ანდერძთა კონკურენცია არ დაიშვება მაშინ, როცა მამკვიდრებელმა ქონების ერთი ნაწილი გაითვალისწინა სანოტარო ფორმით შედგენილი ანდერძით, ხოლო მეორე ნაწილი კი მოგვიანებით სხვა ფორმის ანდერძით გაანაწილა სხვა მემკვიდრეებს შორის. ასეთ შემთხვევაში ორივე ანდერძი ძალაშია, რადგან შემდგომი ანდერძი არ ცვლის და არც აუქმებს წინა ანდერძს. იგი მხოლოდ ავსებს ნოტარიალურად

დადასტურებულ ანდერძს. ანდერძებს შორის უპირატესობის განსაზღვრა მაშინ დგება დღის წესრიგში, როცა ისინი სხვადასხვანაირად წყვეტენ სამკვიდრო ქონების მემკვიდრეებს შორის განაწილების საკითხს.

ანდერძმა რომ სამართლებრივი შედეგები გამოიწვიოს, ამისათვის კანონი ადგენს განსაზღვრულ წინაპირობებს: უნდა მოხდეს სამკვიდროს გახსნა, სახეზე უნდა იყოს სამკვიდრო ქონება და მემკვიდრემ უნდა მიიღოს თავისი წილი სამკვიდრო. თუ რომელიმე პირობა არ არსებობს, მაშინ ანდერძი ცხადდება ძალადაკარგულად. ანდერძს ძალა არ ექნება, თუ:

1. პირი, რომლის სასარგებლოდაც შედგენილი იყო ეს ანდერძი, გარდაიცვალა მოანდერძეზე ადრე; 2. ნაანდერძევი ქონება დაიკარგა მოანდერძის სიცოცხლეში ან მოანდერძემ გაასხვისა იგი; 3. ერთადერთი მემკვიდრე უარს იტყვის სამკვიდროს მიღებაზე. სამივე შემთხვევაში გამორიცხულია სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობა, რადგან პირველ და მესამე შემთხვევაში სახეზე არ არის სუბიექტი, მეორეში კი — ობიექტი. ანდერძის ძალადაკარგულად გამოცხადება სასამართლოს პრეროგატივაა.

ანდერძი რადგან გარიგების ნაირსახეობაა, მის მიმართ გამოიყენება ის სამოქალაქო-სამართლებრივი ნორმები, რომლებიც გარიგებას ეხება, ანდერძის ნამდვილობა და ბათილობა განპირობებულია იმ გარემოებებით, რომლებიც გარიგებისთვისაა დამახასიათებელი. ეს გარემოებები კი ეხება გარიგების მონაწილეთა სამართალსუბიექტობას, მათ მიერ შინაგანი ნების გარეგან გამოხატულებას, კანონისადმი გარიგების მიზნების შესაბამისობასა და გარიგების ფორმას. ამ გარემოებათა შინაარსის გაუთვალისწინებლობა ანდერძის გაბათილების საფუძველია. სამოქალაქო კოდექსის 1403-ე მუხლი სპეციალურად ამახვილებს ყურადღებას ისეთ გარემოებებზე,

რომელიც უფრო ხშირია პრაქტიკაში და დავაც მათ თაობაზე წარმოიშობა. ასეთია, მაგალითად, საანდერძო განკარგულების კანონისა და საზოგადოებრივი ინტერესების საწინააღმდეგო ხასიათი. ასეთი გარემოების არსებობისას ანდერძი უნდა გაბათილდეს. ბათილია ანდერძი მაშინაც, როცა განკარგულების შინაარსი გაუგებარია, ან ერთი განკარგულება ეწინააღმდეგება მეორეს. თუ ანდერძში აღნიშნულია, რომ პირი საცხოვრებელ სახლს უტოვებს მეზობელს, რომელიც კეთილად იყო მის მიმართ განწყობილი, და არ არის დაკონკრეტებული თუ რომელი მეზობელია მემკვიდრე, ბუნებრივია, იგი უნდა გაბათილდეს. იგივე შედეგი დადგება თუ მამკვიდრებელმა აგარაკი მეუღლის სამკვიდრო ქონების წილშიც ჩართო და შვილისაშიც. არ შეიძლება საანდერძო დანაკისრი კანონსაწინააღმდეგო ან საზოგადოებრივი ინტერესებისადმი აშკარად შეუსაბამო მოქმედების შესრულებას ავალეზდეს მემკვიდრეს. ანდერძი სასამართლოს მიერ შეიძლება ბათილად იქნეს ცნობილი, თუ იგი შედგენილია კანონით დადგენილი წესების დარღვევით; მაგალითად, მოწმეთა თანდასწრების გარეშე. ასევე შეიძლება გაბათილდეს არა მარტო ქმედუნარიო პირის მიერ შედგენილი ანდერძი, არამედ თუნდაც ქმედუნარიანი პირის მიერ ისეთ მდგომარეობაში შედგენილი ანდერძი, როცა მას არ შეეძლო შეეგნო თავისი მოქმედების მნიშვნელობა და წარემართა იგი. ასეთ მდგომარეობად შეიძლება მიჩნეულ იქნეს უეცარი სულიერი ტრავმა ან ძლიერი ფიზიკური ტკივილი.

კანონი ითვალისწინებს ცალკეული საანდერძო განკარგულებების ბათილობას. მათ რიცხვს, უპირველეს ყოვლისა, მიეკუთვნება ის საანდერძო განკარგულება, რომლის საფუძველზედაც ხდება სამკვიდროში არარსებულ ნივთზე მემკვიდრედ მოწვევა. მაგალითად, თუ ანდერძში მითითებულია, რომ შვილს სხვა ნივთებთან ერთად ეანდერძა კომპიუტერი,

მაგრამ სამკვიდრო ქონებაში იგი არ აღმოჩნდა იმის გამო, რომ მამკვიდრებელმა სიცოცხლეში ვერ მოასწრო შექენა, მაშინ საანდერძო განკარგულება კომპიუტერის შესახებ ბათილი იქნება. სხვა, რეალურად არსებული ნივთების მიმართ, განკარგულება ძალაშია. საანდერძო განკარგულება ბათილია მაშინაც, როცა განკარგულებით ნაანდერძები ფულადი თანხა არ აღმოჩნდება სამკვიდრო ქონებაში. მაგალითად, პირს ეანდერძა საცხოვრებელი სახლი და ათასი ლარი, მაგრამ სამკვიდროს გახსნისას მასში ფული არ აღმოჩნდა. ასეთ შემთხვევაში მემკვიდრეს შეუძლია მოითხოვოს ანდერძით გათვალისწინებული სხვა ქონება — საცხოვრებელი სახლი. ფულის მოთხოვნის უფლება სხვა ქონებიდან, თუნდაც იგი ანდერძის გარეთ იყოს დარჩენილი, მას არ გააჩნია.

ბათილია საანდერძო განკარგულება იმის თაობაზე, რომ მემკვიდრე სამკვიდრო ქონებას მიიღებს განსაზღვრული დროით, მაგალითად, აგარაკს — ორი საკურორტო სეზონით ანდა განსაზღვრული დროის გასვლის შემდეგ, მაგალითად, ორი წლით გაქირავებული აგარაკის დაცლის შემდეგ. ასევე გაბათილდება საანდერძო განკარგულება, რომლითაც განსაზღვრულია ის, თუ ვისზე უნდა გადავიდეს სამკვიდრო ქონება მემკვიდრის გარდაცვალების შემდეგ. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელმა თავისი სახლი უანდერძა მეუღლეს და იქვე მიუთითა, რომ მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ სახლი უნდა გადავიდეს მეუღლის ძმაზე, ასეთი განკარგულება ცოლის ძმაზე სახლის მემკვიდრეობით გადასვლის თაობაზე უნდა გაბათილდეს. მართალია, სამემკვიდრეო კანონმდებლობით შესაძლებელია მემკვიდრის მემკვიდრე დანიშნოს მამკვიდრებელმა, მაგრამ ეს დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევისათვის, როცა მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვლება,

სამკვიდროს მიღებაზე ნებაყოფლობით თქვა უარი ან სასამართლომ იძულებით ჩამოართვა მემკვიდრეობის უფლება. ასეთ შემთხვევებში სათადარიგო მემკვიდრე ძირითადი მემკვიდრის ადგილს იჭერს სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობამდე, ამიტომ საანდერძო განკარგულება სათადარიგო მემკვიდრის დანიშვნის შესახებ კანონიერია და მისი გაბათილება არ შეიძლება.

ისეთი საანდერძო განკარგულება, რომლის შესრულებაც მემკვიდრეს არ შეუძლია ჯანმრთელობის მდგომარეობის ან სხვა ობიექტური მიზეზების გამო, შეიძლება სასამართლოს მიერ ბათილად იქნეს ცნობილი. აქ ძირითადად მხედველობაშია საანდერძო დანაკისრის შესრულების საკითხი; მაგალითად, მემკვიდრეს ავადმყოფობის გამო არ შეუძლია ეკლესიის გუმბათის პირადად მოხატვა. საანდერძო დანაკისრი კი ამას ითვალისწინებს. საანდერძო განკარგულების ბათილობა მისი შესრულების შეუძლებლობის გამო, შესაძლებელია მხოლოდ მემკვიდრის სარჩელის საფუძველზე.

ერთი ანდერძი შეიძლება რამდენიმე განკარგულებას შეიცავდეს და ზოგი მათგანი ერთმანეთთან არც იყოს დაკავშირებული. ასეთ შემთხვევაში მათი ნამდვილობის საკითხი ცალ-ცალკე უნდა გადაწყდეს. თუ რამდენიმე საანდერძო განკარგულებიდან ერთ-ერთი ბათილია ან ძალა დაკარგა, მაშინ დანარჩენი საანდერძო განკარგულებები ძალაში რჩება თუ მამკვიდრებელს სხვა განკარგულება არ დაუტოვებია. აქედან გამომდინარე, ზოგიერთი საანდერძო განკარგულების ბათილობა არ გამოიწვევს მთლიანი ანდერძის გაბათილებას. ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმაზე, რომ მამკვიდრებელს ახალი განკარგულებით, ანდერძით, უკვე გათვალისწინებულ განკარგულებათა ნამდვილობის საკითხი ეჭვქვეშ ხომ არ დაუყენებია.

ანდერძის ბათილად ცნობის შემთხვევაში, მემკვიდრეს თუ

ამ ანდერძით მემკვიდრეობის უფლება ჰქონდა ჩამორთმეული, შეუძლია მიიღოს სამკვიდრო ქონება საერთო საფუძვლებით. ანდერძის გაბათილებამ გააუქმა მემკვიდრეობის ჩამორთმევის უფლება, რის გამოც მემკვიდრეს მიეცა შესაძლებლობა, შეუზღუდავად მიეღო მონაწილეობა სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობებში. მაგალითად, თუ მოანდერძემ თავის შვილს ჩამოართვა მემკვიდრეობა და ამის შესახებ ანდერძშიც აღნიშნა ან იგი საერთოდ არ მოიხსენია ანდერძში, მისი გაბათილების შემთხვევაში შვილს უფლება აქვს კანონით მემკვიდრე იყოს და იქიდან მიიღოს სამკვიდრო ქონების კუთვნილი ნაწილი.

ანდერძის ნამდვილობა შეიძლება სადავოდ გახადონ და, აქედან გამომდინარე, სასამართლოში სარჩელი შეიტანონ კანონით მემკვიდრეებმა და სხვა დაინტერესებულმა პირებმა. სარჩელის საფუძველი უნდა იყოს კონკრეტული გარემოება, რომელიც კანონის შესაბამისად იწვევს გარიგების ბათილობას. მოსარჩელეთა წრე განსაზღვრული არ არის. ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს.

სარჩელი ანდერძის ბათილობის შესახებ წარდგენილ უნდა იქნეს სამკვიდროს გახსნიდან ორი წლის განმავლობაში. ხანდაზმულობის ეს სპეციალური ვადა არ ვრცელდება იმ მესაკუთრის სარჩელზე, რომლის ქონება მამკვიდრებელმა არასწორად უანდერძა მემკვიდრეს. მაგალითად, მამკვიდრებელმა სამკვიდრო მასაში შეცდომით შეიტანა ადრე გასხვისებული ქონება და იგი უანდერძა თავის მემკვიდრეს. ასეთ შემთხვევაში მესაკუთრეს უფლება აქვს თავისი ქონების მიმართ საკუთრების უფლების აღიარების შესახებ სარჩელის სასამართლოში წარდგენა განახორციელოს არა ორწლიან შემცირებულ ვადაში, არამედ უფრო ხანგრძლივ, ხანდაზმულობის საერთო ვადებში.

ანდერძის შეცვლა და გაუქმება ცნობილი იყო ძველ

ქართულ სამართალშიც. ბექას სამართლის წიგნში მითითებულია, რომ მოანდერძეს თავის სიცოცხლეში ხელენიფება მისი შეცვლაც და გაუქმებაც. პრაქტიკაც ამას ადასტურებს. მაგალითად, დავით აღმაშენებელი შესაძლებლად მიიჩნევს სალაშქროდ წასვლის წინ ნაჩქარევად შედგენილი ანდერძის შეცვლას. თუ ღმერთმა ინება და ცოცხლად დავბრუნდი ანდერძი „უმჯობესად შეიცვალოს, თუ არა და ესე იყოს აწინდელის“-ო. ბერძნული სამართლის ქართულ ვერსიაში ასეთი დებულებაც არსებობს: თუ პირმა უცხო კაცს უანდერძა მამული და თავისი შვილი უმკვიდროდ დატოვა, შვილის შეწყალების შემთხვევაში, მას უფლება აქვს მოშალოს ასეთი ანდერძი და ახალი დაწეროს თავისი შვილის სასარგებლოდ. ანდერძის შეცვლა ცნობილია მხითარ გომის სამართლის ქართული ვერსიისთვისაც, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელია, ავადმყოფმა თავისი ნებით ანდერძი გამოცვალოს და ძალაში დარჩეს ბოლო ანდერძი. ახალი ანდერძი ძველს ყოველთვის აუქმებდა. შუა საუკუნეებში ანდერძის გაუქმების ძირითად მოტივად მემკვიდრის მიერ მამკვიდრებლის სიცოცხლეში მისდამი გამოვლენილი უპატივცემულობა იყო. მემკვიდრეები ნაადრევად ცდილობდნენ ნაანდერძეები ქონების დაუფლებას და ამით მოანდერძეთა რისხვას იმსახურებდნენ.

§7. ანდერძის აღსრულება

ანდერძის შედგენა და მისი კანონიერად გაფორმება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს მამკვიდრებლის ნების სრულად განხორციელებას. მთავარია, ანდერძით გათვალისწინებული განკარგულებების შესრულება. ამიტომ სამოქალაქო კოდექსი დეტალურად არეგულირებს ანდერძის აღსრულების პროცესს.

საერთო წესის მიხედვით ანდერძის აღსრულება ევალებათ მემკვიდრეებს. ასეთი მოვალეობა აკისრიათ მხოლოდ ანდერძით მემკვიდრეებს. შესაძლებელია, ანდერძში მითითებული იყოს ერთი ან რამდენიმე მემკვიდრე, რომელთაც ევალებათ ანდერძის აღსრულება. თუ ასეთი რამ მითითებული არ არის, შესაძლებელია, ერთ-ერთ მემკვიდრეს მიენდოს ანდერძის აღსრულება. ასეთ შემთხვევაში საჭიროა სხვა მემკვიდრეთა თანხმობა. ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე მათ შეუძლიათ ანდერძის აღსრულება მიანდონ არამემკვიდრესაც. მაგალითად, მამკვიდრებლის ნათესავს, მეგობარს და ა.შ. თუ ანდერძში არაფერია ნათქვამი ანდერძის კონკრეტული აღმსრულებლის შესახებ და ვერც ანდერძით მემკვიდრეები შეთანხმდნენ ასეთი პირის შესახებ, მაშინ ანდერძის აღსრულება ევალებათ ყველა მემკვიდრეს თანაბრად. როცა მამკვიდრებელი ანდერძით ნიშნავს აღმსრულებელს, საჭიროა ამ უკანასკნელის თანხმობა, თუ იგი არ არის ანდერძით მემკვიდრეთა წრიდან. თანხმობა მან უნდა გამოხატოს ანდერძზე გაკეთებული წარწერით ან ანდერძზე დართული განცხადებით. თუ ანდერძის აღმსრულებლად მამკვიდრებელი ანდერძით მემკვიდრეს დანიშნავს, მისი თანხმობა საჭირო არ არის. ანდერძის აღმსრულებლად დანიშნულ პირს, მიუხედავად იმისა, ანდერძით მემკვიდრეა იგი თუ გარეშე პირი, ნებისმიერ დროს შეუძლია უარი თქვას მონდერძის მიერ დაკისრებული მოვალეობის შესრულებაზე. ამისათვის საჭიროა მხოლოდ ის, რომ მან უარის თაობაზე წინასწარ გააფრთხილოს ანდერძით მემკვიდრეები.

მამკვიდრებელს შეუძლია თვითონ კი არ დანიშნოს ანდერძის აღმსრულებელი, არამედ სხვას დაავალოს ეს ფუნქცია. ამისათვის აუცილებელია ანდერძში მიუთითოს იმ პირის შესახებ, რომელსაც ავალებს ანდერძის აღმსრულებლის დან-

იშვნას. ასეთი დავალებისათვის პირის წინასწარი თანხმობა საჭირო არ არის. ანდერძის აღმსრულებლის დამნიშნავმა პირმა ეს მოვალეობა უნდა შეასრულოს სამკვიდროს გახსნისას. მან დაუყოვნებლივ უნდა დანიშნოს ანდერძის აღმსრულებელი და ამის შესახებ აცნობოს ანდერძით მემკვიდრეებს. მას შეუძლია უარი თქვას ამ დავალების შესრულებაზე, მითუმეტეს, რომ იგი მასთან წინასწარ არ ყოფილა შეთანხმებული. უარის შესახებ მან დაუყოვნებლივ უნდა შეატყობინოს ანდერძით მემკვიდრეებს.

ანდერძის აღმსრულებელს შეიძლება დაეკისროს ანდერძის მთლიანად ან მისი ცალკეული ნაწილების — ამა თუ იმ საანდერძო განკარგულების აღსრულება. მაგალითად, თუ ანდერძის აღმსრულებელს ანდერძით დავალებული აქვს მხოლოდ საანდერძო დანაკისრის აღსრულება, ანდერძის სხვა ნაწილს მემკვიდრეები აღასრულებენ.

სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან მემკვიდრეობის მიღებამდე სამკვიდრო ქონებას მეპატრონე არ ჰყავს, მისი ადრინდელი მფლობელი სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამოვიდა, ხოლო ახალი ჯერ არ შესულა.¹ ამიტომ აუცილებელია სამკვიდრო მასის დაცვის ღონისძიებათა განხორციელება. ასეთი ფუნქციის შესრულება ევალება ანდერძის აღმსრულებელს. იგი მოვალეა სამკვიდროს გახსნის მომენტიდანვე შეუდგეს სამკვიდროს დაცვასა და მართვას. დაცვაში შედის მისი მოვლა-პატრონობა, დალუპვის, დატაცებისა და გაფუჭების თავიდან აცილებისათვის ზრუნვა. მართვაში კი იგულისხმება გადასახადების გადახდა, გაქირავებული ქონების საფასურის მიღება, მამკვიდრებლის მოვალეებისაგან

¹ Шершенович Г. Ф., Учебник русского гражданского права. м. г. М., 1915, см 328. Гуляев А. М., Русское гражданское право. С. Петербург 1913, с. 599

დაბრუნებული ვალის მიღება და სხვ. ანდერძის აღმსრულებელი უფლებამოსილია შეასრულოს ყველა მოქმედება, რაც აუცილებელია ანდერძის აღსრულებისათვის. მას უფლება აქვს, მაგალითად, შეატყობინოს ანდერძით მემკვიდრეებს სამკვიდროს გახსნის შესახებ, გაყოს სამკვიდრო ქონება მემკვიდრეებს შორის, განუმარტოს მემკვიდრეებს თავიანთი მოვალეობანი მამკვიდრებლის ვალის გასტუმრებასთან დაკავშირებით და სხვ. ანდერძის აღმსრულებლის უფლებამოსილების ფარგლებში სამკვიდროს მართვის უფლებას კარგავენ ანდერძით მემკვიდრეები. მათ არ შეუძლიათ იმ მოქმედებათა შესრულება, რაც მამკვიდრებლისაგან ანდერძის აღმსრულებელს აქვს დაკისრებული. ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ანდერძით მემკვიდრეებს ეკრძალებათ სამკვიდრო ქონების დაცვასა და მოვლა-პატრონობასთან დაკავშირებული ქმედებების განხორციელება.

მამკვიდრებელმა თუ ანდერძის რამდენიმე აღმსრულებელი დანიშნა, მაშინ ისინი მის აღსრულებასთან დაკავშირებულ საკითხებს ურთიერთშეთანხმებით უნდა წყვეტდნენ. მათ უფლება არა აქვს იმოქმედონ ერთპიროვნულად, გარდა ერთი შემთხვევისა — როცა საკითხი ეხება სამკვიდროს დაცვას. ასეთ შემთხვევაში თითოეული აღმსრულებელი უფლებამოსილია იმოქმედოს ერთპიროვნულად და მიიღოს სამკვიდრო ქონების საიმედოდ დაცვის აუცილებლობიდან გამომდინარე გადაწყვეტილება.

ანდერძის აღმსრულებელი მამკვიდრებლის მიერ მასზე დაკისრებულ მოვალეობას, ჩვეულებრივ, უსასყიდლოდ ასრულებს. შესაძლებელია, მან გასამრჯელოც მიიღოს თუ ეს ანდერძით იქნება გათვალისწინებული. რაც შეეხება სამკვიდრო ქონების დაცვასა და მართვაზე განუულ აუცილებელ ხარჯებს, მათი ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება ანდერ-

ძის აღმსრულებელს უპირობოდ გააჩნია, მიუხედავად იმისა, ანდერძში ამის შესახებ მითითებული იყო თუ არა. არამემკვიდრე ანდერძის აღმსრულებელი შედარებით შეზღუდული უფლებებით სარგებლობს. მას უფლება აქვს სამკვიდრო ქონებიდან გაილოს ხარჯები — მხოლოდ მამკვიდრებლის მოვლისა და მკურნალობისათვის მისი ავადმყოფობის დროს და დაკრძალვისათვის; მამკვიდრებლის რჩენაზე მყოფი პირების შენახვისათვის; ხელფასის გასტუმრებისა და სამკვიდროს დაცვისა და მართვისათვის. სხვა ხარჯების გაღება მას არ შეუძლია. უფლებამოსილების ეს ფარგლები დადგენილია სამოქალაქო კოდექსის 1427-ე მუხლით და იგი ეხება არა მარტო ანდერძით დანიშნულ აღმსრულებელს, არამედ კანონით მემკვიდრეობის დროს იმ მემკვიდრეს, რომელიც ვადაზე ადრე შეუდგება სამკვიდროს ფლობას ან მართვას.

ანდერძის აღსრულების შემდეგ მისი აღმსრულებელი მოვალეა მემკვიდრეების მოთხოვნით წარუდგინოს მათ ანგარიში გაწეული საქმიანობის შესახებ. ანგარიშის წარდგენა უნდა მოხდეს ანდერძის სრულად აღსრულების შემდეგ, რადგან ანდერძის აღმსრულებელი თავის ფუნქციას ასრულებს ყველა მემკვიდრის მიერ სამკვიდრო ქონებიდან თავისი ნილის მიღებამდე.

ანდერძის აღმსრულებლის მიერ თავისი მოვალეობის შეუსრულებლობისას კანონი შესაძლებლად მიიჩნევს მის გადაყენებას. გადაყენების მოთხოვნის უფლება აქვთ მემკვიდრეებს, სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობათა მონაწილეების მეურვეებსა და მზრუნველებს, მათ წარმომადგენლებსა და სხვა დაინტერესებულ პირებს. ანდერძის აღმსრულებლის გადაყენება უნდა მოხდეს სასამართლოს მეშვეობით. გარდა ამისა, ანდერძის აღმსრულებელს შეიძლება მემკვიდრის სასარგებლოდ დაეკისროს ქონებრივი პასუხ-

ისმგებლობა იმ ზიანისათვის, რომელიც მასზე ანდერძით დაკისრებული მოვალეობის განზრახ ან უხეში გაუფრთხილებლობით შეუსრულებლობის შედეგია. თუ უმნიშვნელო ზიანი გამოწვეულია ანდერძის აღმსრულებლის უბრალო გაუფრთხილებლობით, ამისათვის მას ქონებრივი პასუხისმგებლობა არ დაეკისრება.

ანდერძის აღსრულებას ძველ ქართულ სამართალშიც განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა. ივანე ჯავახიშვილის აზრით, ანდერძის დამტოვებელი თავისი ანდერძის აღმსრულებლად, ჩვეულებრივ, განსაკუთრებულ პირს ასახელებდა. ასეთად მოანდერძეს შეეძლო აერჩია მემკვიდრე ან სხვა პირი. ვახტანგ გორგასალი ოსებზე გალაშქრების წინ დაწერილი ანდერძის აღსრულებას თავის დედას ავალებს, დავით აღმაშენებლის ანდერძის აღმსრულებლად მეფე დემეტრე გამოდის, რომელიც, ამავე დროს, მემკვიდრეცაა. ქართლის ერისთავი გრიგოლ სურამელი ანდერძის აღმსრულებლად თავის ძმას ივანესა და შვილს ბეგას ნიშნავს. მელქისედეკ კათალიკოსის ანდერძში მისი აღსრულების ფუნქცია სასულიერო პირებს ეკისრებათ. ძველ ანდერძებში ხაზგასმულია ის, რომ აღმსრულებელმა ყველა განკარგულება ისე უნდა აღასრულოს როგორც დაიბარა მოანდერძემ. მოანდერძის ნება ყოველთვის სავალდებულო უნდა ყოფილიყო აღმსრულებლისათვის. თუმცა ზოგჯერ კეთილი სურვილებით ხსნიდნენ მისი დარღვევის შესაძლებლობებს. მაგალითად, წმინდა ნინომ ანდერძით დაიბარა, რომ იგი დაეკრძალათ ზედა კუხეთს. აღმსრულებლები კი მიიჩნევდნენ, რომ ქრისტიანობის გამავრცელებელი საპატიო ადგილას — მცხეთას უნდა დაეკრძალათ. მაგრამ ლეონტი მროველის გადმოცემით, ვერ გადაუხვიეს მოანდერძის ნებას და „დამარხეს ძლევით შემოსილი გვამი მისი ადგილსავე ზედა კუხეთსა, დაბასა, ბოდბისასა... მწუხარე

იყო მეფე და ყოველნი წარჩინებულნი მუნ დაფლვასა მისსა, არამედ ცნებისა და ანდერძისა მისისა აღსრულებისათვის დაფლეს მუნ“.

ანდერძის შედგენისას მოანდერძე აღმსრულებლისაგან კატეგორიულად მოითხოვდა მის ზუსტ შესრულებას და უმნიშვნელო გადახვევასაც კრძალავდა. მოანდერძე ითხოვდა ანდერძის დაცვას არა მარტო აღმსრულებელთაგან, არამედ ყველასაგან, ვისაც კი რაიმე შემხებლობა ექნებოდა მათთან. მოანდერძე წყევლა-კრულვას უთვლიდა მათ, ვინც მის ანდერძს დაარღვევდა. წყევლა-კრულვასა და ანათემაზე გადაცემას სოციალური დანიშნულება ჰქონდა. ხალხში იყო იმის რწმენა, რომ წყევლას შეეძლო ფიცისა და ანდერძის გამტეხი პირისათვის ცუდი რამ შეემთხვია. წყევლა-კრულვის გვერდით ანდერძებში იმათი დალოცვაც იყო აღნიშნული, ვინც ანდერძს მოანდერძის ნების შესაბამისად შეასრულებდა.

თავი IV

მემკვიდრეობა კანონით

სამკვიდრო ქონების გადასვლა მემკვიდრეებზე ხდება არა მარტო ანდერძით, რომელშიც გამოხატულია მამკვიდრებლის ინდივიდუალური ნება, არამედ კანონის საფუძველზეც, რომელიც საუკუნეების მანძილზე საზოგადოებაში ჩამოყალიბებული ჩვეულებების ანარეკლია და კოლექტიური ნების გამოხატველი. კანონი თვითონ განსაზღვრავს პირის გარდაცვალების შემდეგ თუ ვისზე უნდა გადავიდეს მისი ქონება. მასში მაქსიმალურად უნდა აისახოს მემკვიდრეთა ინტერესები. თუმცა ანდერძის თავისუფლება და კანონით მემკვიდრეობის მიღების გარანტიაც, სამკვიდრო ქონების განაწილების სფეროში ობიექტური სამართლიანობის სრულ საფუძველს მაინც ვერ ქმნის. ანდერძით მემკვიდრეობის დროსაც შეიძლება დაიჩაგროს მამკვიდრებლის ახლობელი, თუ ანდერძით ქონება სუბიექტური გადაწყვეტილებით სხვა პირს გადაეცემა და კანონით მემკვიდრეობის დროსაც, როცა მას დადგენილი წესისა და რიგის მიხედვით არ უწევს მემკვიდრედ მოწვევა სამკვიდროს გახსნის დროს, მიუხედავად იმისა, რომ მას გაცილებით უფრო მეტი სიახლოვე ჰქონდა მამკვიდრებელთან, ვიდრე სხვა კანონისმიერ მემკვიდრეს. ყოველ შემთხვევაში მემკვიდრეობის ორივე სახე, ცალ-ცალკე აღებული, სრულყოფილად ვერ გამოხატავს მემკვიდრეობის შინაარსს. ისინი ერთმანეთს ავსებენ და ურთიერთგანპირობებულნიც არიან.

კანონით მემკვიდრეობა **საოჯახო ან ნათესაურ** საწყისებს ემყარება. პირველ შემთხვევაში პირის ახლო მემკვიდრეებად ითვლებიან მამკვიდრებლის ოჯახის წევრები — მეუღლე,

შვილები, მშობლები და სხვ. შვილებთან გათანაბრებულია შვილად აყვანილები. მეორე შემთხვევაში მემკვიდრეობა სისხლით ნათესაობას ემყარება. მეუღლე კი სისხლით ნათესავი არ არის. მამკვიდრებელთან ფიზიოლოგიური კავშირი ყოველთვის არ შეესაბამება თანამედროვე ინდივიდუალიზმის პირობებში არსებულ ზნეობრივ წარმოდგენებს. ამიტომაც, რომ კანონმდებლობათა უმეტესობა კანონით მემკვიდრეობას ნათესაობის განსაზღვრული ხარისხის ოდენობის ფარგლებში აწესებს.

საქართველოში მემკვიდრეობა ტრადიციულად ოჯახურ სანყისებს ეყრდნობოდა. განსაზღვრული მნიშვნელობა ჰქონდა აგრეთვე ნათესაობასაც. ცნობილი მკვლევრების (გ. ნადარეიშვილი, დ. ფურცელაძე, ბ. ზოიძე) აზრით, ჩვენში იმდენად ძლიერი იყო ერთად ცხოვრების მოთხოვნილება, რომ მემკვიდრედ მოწოდების საკითხი ბევრად იყო დამოკიდებული მასზე. ამ მხრივ ქართული და რომაული სამართალი თითქმის ერთმანეთს ემსგავსება. ოჯახის გაყრის შემდეგ ნათესაობას აღარ ჰქონდა ის ძალა, რომელიც საკმარისი იქნებოდა მემკვიდრედ მოწოდებისათვის. მემკვიდრეა არა ჩვეულებრივი, არამედ ერთ ოჯახად მცხოვრები ნათესავი. გაუყრელი პირის მდგომარეობა უკეთესი იყო, ვიდრე გაყრილისა. ამ უკანასკნელს უფლება ჰქონდა დაუფლებოდა მხოლოდ ბეთალმან, ანუ უმემკვიდრეო ქონებას და ისიც სათანადო ნებართვით. ვახტანგ VI-ის სამართლის მიხედვით, ქალაქური მემკვიდრეობა ინდივიდუალურ ოჯახში ცოლ-შვილის ფარგლებს გარეთ არ გადიოდა. მემკვიდრეებად მიიჩნეოდნენ შვილები — ვაჟიშვილი და ზოგჯერ ქალიშვილიც და მეუღლეც. ამის შემდეგ ქონება ბეთელმანად ცხადდებოდა. მემკვიდრეთა წრე ადრე უფრო ფართოდ იყო წარმოდგენილი. ჯერ მთელი გვარია თავისი წევრებით კანონით მემკვიდრეებად აღიარებული, შემდეგ

ვინროვდება ეს წრე და გარეთ დარჩენილთა ადგილს სახელმწიფო იკავებს. რაც უფრო იშლება დიდი ოჯახები, უფრო ფართოვდება სახელმწიფოს უფლებები სამკვიდრო ქონებაზე. მეფე და ბატონი ენაცვლება მემკვიდრეობის ადრინდელ სუბიექტებს, გაყრილ ოჯახებში გვერდით ნათესავებზე მემკვიდრეობა არ ვრცელდებოდა. მემკვიდრეობის ხაზი, ძირითადად, დაღმავალი ნათესავებით იწყებოდა. აღმავალი ნათესაობაც ზოგჯერ მიიჩნეოდა მემკვიდრეებად. კანონით მემკვიდრეობის ასეთი წესის პირობებში დიდ ოჯახებში გაუყრელად, ერთად ცხოვრება გარკვეული საშუალება იყო ოჯახის ქონებრივ ურთიერთობებში სახელმწიფოს ჩარევის თავიდან ასაცილებლად. ალბათ, ესეც იყო გაუყრელ ოჯახთა სიძლიერის საფუძველი.

მოქმედი სამოქალაქო კანონმდებლობით საკმაოდ დეტალურადაა განსაზღვრული კანონით მემკვიდრეობის ძირითადი მიმართულებები, მასში გათვალისწინებულია ქართული მემკვიდრეობითი სამართლის ისტორიული ნიუანსები და თანამედროვე იურისპრუდენციის მიღწევებიც, რამაც მნიშვნელოვნად განაპირობა სამემკვიდრეო ურთიერთობის ახლებურად მოწესრიგება.

კანონით მემკვიდრეობა მაშინ არის ეფექტური და სრულყოფილად ასრულებს მასზე დაკისრებულ ფუნქციას, როცა ანდერძით მემკვიდრეობის სფეროში მოუწესრიგებელი რჩება საზოგადოებრივ ურთიერთობათა განსაზღვრული ნაწილი. გარდაცვლილის ქონების გადასვლა კანონში მითითებულ პირებზე მხოლოდ მაშინაა შესაძლებელი, როცა: მემკვიდრეობას არ დაუტოვებია ანდერძი; ანდერძი ეხება სამკვიდრო ქონების მხოლოდ ნაწილს; ანდერძი ნაწილობრივ ან მთლიანად იქნა ცნობილი ბათილად და მემკვიდრე გარდაიცვალა სამკვიდროს გახსნამდე ან უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე.

ასეთ შემთხვევებში კანონი ერევა საქმეში. იგი მამკვიდრებლის ნების შესაძლო ვარაუდს კოლექტიური ნების ხასიათს აძლევს და ზოგად სამემკვიდრო სამართლებრივ პრინციპებს უსადაგებს. ამიტომაც, რომ მემკვიდრეობის ამ ორ სახეს შორის არსებითი ხასიათის წინააღმდეგობა ფაქტობრივად არ არსებობს. ორივე სახისათვის მამკვიდრებელთან საოჯახო და ნათესაური ურთიერთობის საწყისია განმსაზღვრელი. ამ კრიტერიუმებით შესაძლებელი ხდება მამკვიდრებლისათვის ყველაზე ახლობელი ადამიანების სამემკვიდრო უფლებების მაქსიმალურად დაცვა.

კანონით მემკვიდრეთა წრე, ადრე მოქმედი კანონმდებლობისაგან განსხვავებით, მნიშვნელოვნად გაფართოვდა. ყველა მათგანს სხვადასხვა დონის სიახლოვე აკავშირებთ მამკვიდრებელთან. ზოგიერთი ახლო ნათესავია, მაგალითად, შვილი ან მშობელი, ზოგიერთიც — ოჯახის წევრი, მაგალითად, მეუღლე, შვილი და შვილიშვილი და ა.შ. შესაძლებელია მემკვიდრეთა წრეში აღმოჩნდეს ისეთი პირი, რომელიც არ იცნობდა მამკვიდრებელს ან მისი შორეული ნათესავია. სამკვიდრო ქონების მემკვიდრეთა შორის სამართლიანად განაწილების უზრუნველყოფის მიზნით, სამოქალაქო კოდექსის 1336-ე მუხლი ადგენს კანონით მემკვიდრეთა ხუთ რიგს. თითოეულ რიგში გაერთიანებული მემკვიდრეები სამკვიდრო ქონებიდან თანასწორი წილის მიღების უფლებით სარგებლობენ.

კანონით მემკვიდრეებად ითვლებიან:

პირველ რიგში — გარდაცვლილის შვილები; შვილი, რომელიც მისი გარდაცვალების შემდეგ დაიბადა; მეუღლე და მშობლები.

— ნაშვილები და მისი შთამომავლები, როგორც მშვილებლის ან მისი ნათესავების მემკვიდრეები, გათანაბრებული

არიან მშვილებლის შვილებთან და მათ შთამომავლებთან. ამიტომ ნაშვილები აღარ მიიჩნევა კანონით მემკვიდრედ მისი მშობლებისა და აღმავალი ხაზის სხვა ღვიძლი ნათესავების, აგრეთვე დებისა და ძმების გარდაცვალების შემდეგ.

— შვილიშვილები, შვილიშვილის შვილებისა და ამ უკანასკნელთა შვილები კანონით მემკვიდრეებად ჩაითვლებიან, თუ სამკვიდროს გახსნის დროისათვის ცოცხალი აღარ არის მათი მშობელი, რომელიც მამკვიდრებლის მემკვიდრე უნდა ყოფილიყო და თანასწორად იღებენ იმ წილს, რაც კანონით მემკვიდრეობის დროს მათ გარდაცვლილ მშობელს ეკუთვნოდა. ისინი ვერ გახდებიან მემკვიდრეები, თუ მათმა მშობლებმა უარი თქვეს სამკვიდროს მიღებაზე.

— მშვილებელი და მისი ნათესავები, როგორც ნაშვილებისა და მისი შთამომავლების მემკვიდრეები, გათანაბრებული არიან ნაშვილების მშობლებსა და სხვა ღვიძლ ნათესავებთან. ამიტომ ნაშვილების მშობლებს, აღმავალი ხაზის სხვა ღვიძლ ნათესავებსა და და-ძმებს, აღარ ეკუთვნით კანონით მემკვიდრეობა ნაშვილების ან მისი შთამომავლების გარდაცვალების შემდეგ.

მეორე რიგში — გარდაცვლილის დები და ძმები. მამკვიდრებლის დისწულები და ძმისწულები, აგრეთვე მათი შვილები კანონით მემკვიდრეებად ითვლებიან, თუ სამკვიდროს გახსნის დროისათვის ცოცხალი აღარ იყო მათი მშობელი, რომელიც მამკვიდრებლის მემკვიდრე იქნებოდა. ისინი თანასწორად იღებენ სამკვიდროს იმ წილს, რომელიც კანონით მემკვიდრეობის დროს მათ გარდაცვლილ მშობლებს ერგებოდათ.

მესამე რიგში — ბებია და პაპა, როგორც დედის, ისე მამის მხრიდან. ბებუის დედ-მამა და პაპის დედ-მამა კანონით მემკვიდრეებად ითვლებიან, თუ სამკვიდროს გახსნის დროისათვის ბებია და პაპა ცოცხლები აღარ არიან.

მეოთხე რიგში — ბიძები (დედის ძმა და მამის ძმა), დედები და მამიდები.

მეხუთე რიგში — ბიძაშვილები, დეიდაშვილები და მამიდაშვილები, ხოლო თუ ეს უკანასკნელები არ არიან, მაშინ მათი შვილები.

ნიშანდობლივია, რომ კანონით მემკვიდრეობა იწყება დაღმავალი ხაზით და გრძელდება ნათესაობის ოთხი ხარისხის ჩათვლით. აღმავალი ხაზით იგი სამ ხარისხს მოიცავს. გვერდითი ხაზით მემკვიდრეობაც მხოლოდ სამი ხარისხით შემოიფარგლება.

შვილები მხოლოდ მაშინ ჩაითვლებიან კანონით მემკვიდრეებად, თუ ისინი რეგისტრირებული ქორწინების შედეგად გაჩნდნენ. ქორწინების გაბათილება გავლენას არ ახდენს მანამდე გაჩენილი ბავშვის მემკვიდრეობის უფლებაზე. რაც შეეხება არარეგისტრირებულ ქორწინებაში გაჩენილ ბავშვს, იგი კანონისმიერი მემკვიდრე შეიძლება იყოს მხოლოდ დედისა. ფაქტობრივი მამის გარდაცვალების შემდეგ იგი მემკვიდრედ არ მოიწვევა. აქედან გამონაკლისია დაშვებული მხოლოდ იმ შემთხვევისათვის, როცა სავარაუდო მამამ ნებაცხოფლობით აღიარა მამობა ან მამობა იძულებით დაადგინა სასამართლომ. ორივე შემთხვევაში მამობა უნდა გაფორმდეს სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოში. თუ ქორწინების გარეშე გაჩენილი ბავშვი მამად ცნობილ პირზე ადრე გარდაიცვლება, მის შვილებს შეუძლიათ მოითხოვონ წილი იმ სამკვიდრო ქონებიდან, რომელიც მათ მამას ეკუთვნოდა. კანონისმიერ მემკვიდრედ ითვლება აგრეთვე შვილი, რომელიც მშობლის გარდაცვალების შემდეგ ცოცხალი დაიბადა. მამის გარდაცვალებიდან შვილის დაბადებამდე არ უნდა იყოს გასული ათ თვეზე მეტი, წინააღმდეგ შემთხვევაში ეჭვქვეშ დადგება მამობაც და ბავშვის მემკვიდრეობის უფლებაც.

ნაშვილები სრულად უთანაბრდება ღვიძლ შვილს ყოველგვარ სამემკვიდრეო ურთიერთობაში. შვილად აყვანის ფაქტი საფუძვლად ედება მშვილებელსა და ნაშვილებს შორის საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობას. ნაშვილები თავის ღვიძლ მშობლებთან და სხვა ნათესავებთან არსებულ სამართლებრივ ურთიერთობას წყვეტს. ამიტომ, ბუნებრივია, იგი მშვილებლის და არა მშობლების კანონიერ მემკვიდრედ ითვლება. მას მშვილებლის გარდაცვალების შემთხვევაში, თუ ანდერძით ქონება სხვას გადაეცა, გააჩნია მემკვიდრეობაში სავალდებულო წილის მიღების უფლებაც. შესაძლებელია ნაშვილებს ღვიძლი მშობლებიდან ერთ-ერთთან შეუნარჩუნდეს ნათესაობაზე დამყარებული ურთიერთობა, თუ იგი იშვილა მარტოხელა პირმა. როცა მშვილებელი ქალია, ნაშვილები ღვიძლი დედის კანონით მემკვიდრე ვერ იქნება, მაგრამ მამასა და მას შორის ორმხრივი სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობა შენარჩუნებული იქნება. მშვილებელი თუ კაცია, ნაშვილებს ღვიძლ მამასთან უწყდება, ხოლო დედასთან უნარჩუნდება მსგავსი ურთიერთობა. ნაშვილები არ ითვლება ღვიძლი და-ძმის მემკვიდრედაც. მათ ადგილს სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობაში მშვილებლის შვილები, ანუ ნაშვილების შეძენილი და-ძმები იჭერენ. შვილად აყვანის გარდა ოჯახში ბავშვის აღსაზრდელად მიღების არც ერთი ფორმა აღმზრდელსა და აღსაზრდელს შორის არ წარმოშობს მშობლებსა და შვილებს შორის არსებულ სამართლებრივ კავშირს და, ბუნებრივია, მათ შორის კანონისმიერი ურთიერთმემკვიდრეობაც გამოორიცხებულია. შვილება სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე ფორმდება. სასამართლო ახდენს მის გაბათილებასაც. ასეთ შემთხვევაში სამემკვიდრეო ურთიერთობა პირვანდელ მდგომარეობაში აღდგება.

ძველ ქართულ სამართალში შვილებიდან უპირატესი

სამემკვიდრეო უფლებები ვაჟიშვილებს გააჩნდათ. ისინი ითვლებოდნენ პირველი რიგის მემკვიდრეებად. ამავე დროს, უცნობი იყო ერთმემკვიდრეობის პრინციპი, რომლის მიხედვითაც მშობლის ქონების მემკვიდრე მხოლოდ უფროსი ვაჟიშვილი (მაიორატი) ან მხოლოდ უმცროსი ვაჟიშვილი (მინორატი) უნდა ყოფილიყო. ცნობილი იყო ვაჟიშვილთა მხოლოდ განსაკუთრებული წილი — საუფროსო, სასაშუალო და საუმცროსო. რაც შეეხება ქალიშვილთა მემკვიდრეობას, მიუხედავად მისი ფართო შინაარსისა, იგი ვაჟიშვილების მემკვიდრეობასთან არ გათანაბრებულა. მათ შედარებით შეზღუდული სამემკვიდრეო უფლებაუნარიანობა გააჩნდათ. მშობლის ქონებაში ქალიშვილთა წილი უმეტესად მზითევში გამოიხატებოდა. მშობელი ყველა შემთხვევაში ვალდებული იყო უზრუნველყო ქალიშვილები მზითევით. მზითევში ხშირად სხვა ნივთებთან ერთად მამულებიც შედიოდა. უშუალო მემკვიდრედ გათხოვილი ქალიშვილი მხოლოდ ანდერძით შეიძლებოდა ჩათვლილიყო. მას კანონით მემკვიდრეობა არ ეკუთვნოდა. გაუთხოვარი ქალიშვილი კი ძმასთან ერთად იყო მშობლის ქონების მემკვიდრე და შეეძლო მიეღო მშობლის საქონლის ნახევარი ან მზითვი. თუ იგი არ გათხოვდებოდა და დარჩებოდა მშობლის ოჯახში, მაშინ მზითვზე მეტი ქონება ეძლეოდა. გაუთხოვარი ქალიშვილი მშობლის სრული მემკვიდრე გახდებოდა მხოლოდ მაშინ, როცა სახეზე არ იყვნენ ტრადიციული მემკვიდრეები — ვაჟიშვილი, გაუყრელი ძმა, ბიძა და სხვ.

ვაჟიშვილების უპირატესობა სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობებში განპირობებული იყო მათი სოციალური და საოჯახო მდგომარეობით — მათ უნდა ემსახურათ არმიაში, მამის სიბერეში მეფისადმი სამსახურით შეეცვალათ იგი, მოევლოთ მამულისათვის, სისხლის აღებაც მათი ვალი იყო და სხვ. ქალიშვილს კი ასეთი ფუნქციების

განხორციელება არ შეეძლო. ამან განაპირობა ზედსიძეობის ინსტიტუტის ჩამოყალიბება. ოჯახში ქალის ადგილს აღნიშნულ ურთიერთობებში სიძე იჭერდა. მას ზოგჯერ შვილობილ სიძესაც უწოდებდნენ. ზედსიძეს მამულის პატრონი უნდა შეეცვალა მეფის სამსახურში. ქალიშვილი მაშინაც ხდებოდა მშობლის უძრავ-მოდრავი ქონების სრული მემკვიდრე, როცა ქმარს მშობლის სახლში მოიყვანდა საცხოვრებლად. ნაშვილებიც იმავე სამემკვიდრეო უფლებებით სარგებლობდა, რითაც ღვიძლი შვილები. რაც შეეხება ბუმს ანუ ნაბიჭვარს, იგი მემკვიდრედ არ ითვლებოდა, მაგრამ არსებობისთვის აუცილებელ საზრდოს მოთხოვნის უფლება კი გააჩნდა.

მეუღლეთა ურთიერთმემკვიდრეობის უფლება წარმოიშობა მათი ქორწინების რეგისტრაციის მომენტიდან და გრძელდება ერთად ცხოვრების მთელი პერიოდის მანძილზე. ეს უფლება წყდება განქორწინების შედეგად. განქორწინებული მეუღლეები არ შეიძლება ერთმანეთის მემკვიდრეები იყვნენ, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი საოჯახო ურთიერთობა, მაგალითად საალიმენტო, განსაზღვრული დროით კვლავაც შეიძლება შენარჩუნებული იყოს. მაგრამ განქორწინების შესახებ სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანა, რადგან ჯერ კიდევ არ ნიშნავს ქორწინების შეწყვეტას და საჭიროა მისი რეგისტრაცია, განქორწინებიდან მის რეგისტრაციამდე პერიოდში, თუ ერთ-ერთი მეუღლე გარდაიცვალა, მის კანონიერ მემკვიდრედ უნდა ჩაითვალოს ცოცხალი მეუღლე. მეუღლეთა ურთიერთმემკვიდრეობის უფლება შეწყდება განქორწინების, როგორც სამოქალაქო აქტის, რეგისტრაციის მომენტიდან.¹ არარეგისტრირებული ქორწინება მამაკაცსა და ქალს შორის ურთიერთმემკვიდრეობის უფლე-

¹ რომან შენგელა, საოჯახო სამართალი. თბ., 1999. გვ. 46.

ბას არ წარმოშობს, მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლება მათ საერთო ბავშვი ჰყავდეთ და სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოში მის მშობლებადაც იყვნენ გატარებული. ასეთი მდგომარეობა მხოლოდ შვილის მიმართ, ედება საფუძვლად სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობას, ისიც კანონით გათვალისწინებული გარემოებების არსებობისას. მამაკაცსა და ქალს შორის არსებული მსგავსი ურთიერთობა კანონის მიერ განიხილება მათ უბრალო თანაცხოვრებად და ერთერთის გარდაცვალების შემთხვევაში ცოცხლად დარჩენილის ქონებრივი პრეტენზიები განიხილება არა სამემკვიდრეო, არამედ სანივთო-სამართლებრივი ნორმების საფუძველზე იმის მხედველობაში მიღებით, თუ რა წვლილი ჰქონდა შეტანილი მას გარდაცვლილთან ერთად შექმნილ საერთო საკუთრებაში.

შესაძლებელია, მეუღლეს კანონით მემკვიდრეობის უფლება ჩამოერთვას სასამართლოს მიერ, თუ დადასტურებულ იქნება, რომ ქორწინება მამკვიდრებელთან ფაქტობრივად შეწყვეტილი იყო სამკვიდროს გახსნამდე არანაკლებ სამი წლის განმავლობაში და მეუღლეები ცალ-ცალკე ცხოვრობდნენ. იგულისხმება, რომ უკანასკნელ სამ წლამდე მეუღლეები ერთმანეთის ურთიერთმემკვიდრეებად ითვლებოდნენ. სხვა მდგომარეობაა, როცა ქორწინების გაბათილების საფუძველი არსებობს. ქორწინების ბათილობა მეუღლეებს შორის აუქმებს ყოველგვარ სამართლებრივ ურთიერთობას. ამიტომ ცოცხლად დარჩენილი მეუღლე დაკარგავს მემკვიდრეობის უფლებას, თუ არსებობდა ქორწინების ბათილად ცნობის საფუძველი და მამკვიდრებლის მიერ სარჩელი იყო წარდგენილი. აქ სახეზეა ისეთი მდგომარეობა, როცა მამკვიდრებელმა სასამართლოში შეიტანა სარჩელი ქორწინების ბათილად ცნობის შესახებ, მაგრამ გარდაიცვალა გადაწყვეტილების მიღებამდე. ქორ-

წინების ბათილად აღიარების სერიოზული საფუძველი უნდა არსებობდეს და სასამართლომ სარჩელი უნდა დააკმაყოფილოს. მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში დაკარგავს ცოცხლად დარჩენილი მეუღლე კანონით მემკვიდრეობის უფლებას. თუ სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, ცოცხალი მეუღლე ჩაითვლება მემკვიდრედ. მაგრამ თუ მამკვიდრებლის სიცოცხლეში მოესწრო სარჩელის განხილვა და იგი დაკმაყოფილდა, ქორწინება საერთოდ არავითარი სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობის საფუძველად არ იქნება მიჩნეული და, ბუნებრივია, არ იარსებებს ყოფილ მეუღლეთა ურთიერთმემკვიდრეობის უფლებაც.

მეუღლის წილის განსაზღვრა უნდა მოხდეს მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრების პერიოდში შექმნილი ქონების სტატუსის გათვალისწინებით. ჩვეულებრივ, მეუღლეებს ასეთი ქონება თანაზიარი საკუთრების უფლებით ეკუთვნით, შესაძლებელია, თანაბრობის პრეზუმფციის დარღვევა კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, აგრეთვე მაშინაც, თუ ეს საქორწინო ხელშეკრულებითაა გათვალისწინებული. ერთ-ერთი მეუღლის გარდაცვალებისას სამკვიდრო იხსნება არა მეუღლეთა მთლიან თანასაკუთრებაზე, არამედ მხოლოდ მამკვიდრებლის წილზე. თანასაკუთრებიდან, როგორც წესი, ნახევარი ცოცხალი მეუღლის საკუთრებაა. მეორე ნახევარი კი წარმოადგენს სამკვიდრო ქონებას, რომელშიც სხვა პირველი რიგის კანონით მემკვიდრეებთან ერთად შესაბამისი წილი მეუღლესაც ერგება. გარდა აღნიშნულისა, სამკვიდრო მასაში შევა ის ქონებაც, რომელიც მამკვიდრებლის ინდივიდუალური საკუთრებაა. კომლში სამკვიდროს გახსნის შემთხვევაში მემკვიდრეობა გავრცელდება მამკვიდრებლის წილზეც კომლის საერთო ქონებიდან. შესაძლებელია, მეუღლეებმა თანაზიარი საკუთრება ქორწინების პერიოდშიც გაიყონ. ეს შეიძლება

არათანაბრადაც მოხდეს. ამიტომ მამკვიდრებლის სამკვიდრო ქონებაში თანაზიარი საკუთრების ნახევარი ყოველთვის არ მოიაზრება. საქორწინო ხელშეკრულებაც უმეტესად იმისათვის იდება, რომ კანონის მოთხოვნებისაგან განსხვავებული, მეუღლეთა შორის ქონების განაწილების სხვა წესი იქნეს განსაზღვრული. აღნიშნულ შემთხვევებში სამკვიდრო ქონებაში უნდა ჩაირთოს მამკვიდრებლის რეალურ საკუთრებაში არსებული ნივთები, ფული და სხვა აქტივები.

ძველი ქართული სამართლის მიხედვით ცოლ-ქმარი ერთმანეთის მემკვიდრეებად ითვლებოდნენ. სამკვიდროს მიღების საკითხი არაერთგვაროვნად წყდებოდა ცალკეული ეპოქებისა და საკანონმდებლო ძეგლების მიხედვით. ყველა შემთხვევაში ცოლის მზითევი და საცოლის ოჯახში ქმრის მიერ მიტანილი საჩუქარი მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა მემკვიდრეობის განსაზღვრაში¹.

აღბუღას სამართლით, როცა ცოლ-ქმარი უშვილო იყო, ქმრის გარდაცვალების შემთხვევაში ქალს რჩებოდა თავისი მზითევი, ხოლო ცოლის გარდაცვალებისას ქმარი მზითევს ვერ ლებულობდა, იგი გადადიოდა ცოლის მშობლების ოჯახზე. უშვილო ცოლ-ქმარი ფაქტობრივად არ მკვიდრობდნენ ერთმანეთს. თითოეულის უფლება თავისი პირადი ქონებით განისაზღვრებოდა. თუ ცოლ-ქმარი შვილიანი იყო, ქმრის გარდაცვალებისას ცოლის უფლება ვრცელდებოდა სასაქონლოზე — უსულო მოძრავ ქონებაზე. მამული კი შვილებს ეკუთვნოდათ. ცოლის გარდაცვალების შემთხვევაში მისი ქონება ქმარსა და შვილებს რჩებოდათ. ვახტანგ VI-ის სამართლის მიხედვით, ცოლის გარდაცვალებისას ქმარი

¹ დაწვრილებით იხ. **ლელა შოშიაშვილი**, ქორწინების ინსტიტუტი ძველ ქართულ და რომაულ სამართალში. თბ., 2003.

მზითევის სრული მემკვიდრე იყო, თუ დიდი ხნის მანძილზე ცხოვრობდნენ ერთად, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მზითვის მესამედზე ვრცელდებოდა მისი უფლება. საერთოდ, შვილიანი ქვრივი ქმრის სასაქონლოს მემკვიდრედ ითვლებოდა. მამული კი შვილებს რჩებოდათ. უშვილო ქვრივი, თუ ოჯახში ზედსიძეს შემოიყვანდა, მაშინ იგი გარდაცვლილი ქმრის ქონება-მამულის სრული მემკვიდრე ხდებოდა. სხვა შემთხვევაში მზითვის ნაწილსა და სარჩოზე შეიძლებოდა უფლება ჰქონოდა. შვილიანი ქვრივი ოჯახში დიდი პატივით სარგებლობდა. შვილიანი ქვრივი ქალი თუ ოჯახიდან წავიდოდა, მას უნდა მისცემოდა თავისი მზითევი და სარჩოც. სამკვიდრო ქონების ძირითად ნაწილს სწორედ სარჩო წარმოადგენდა.

მშობლები შვილების აღმავალი ხაზის პირველი რიგის მემკვიდრეები არიან. დედა ყოველთვის არის შვილის მემკვიდრე. არა აქვს მნიშვნელობა შვილი მას რეგისტრირებულ ქორწინებაში გაუჩნდა თუ არა. მამა კი მხოლოდ რეგისტრირებულ ქორწინებაში გაჩენილი შვილის კანონიერ მემკვიდრედ ითვლება. არარეგისტრირებულ ქორწინებაში გაჩენილი შვილის მემკვიდრედ პირი მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს, როცა მან მამობა ნებაყოფლობით აღიარა ან იგი სასამართლომ დაადგინა. ორივე შემთხვევაში მამას მშობლის უფლებამოვალეობები ეკისრება და, აქედან გამომდინარე, იგი შვილის მემკვიდრედაც უნდა იქნეს აღიარებული. მშობლები მაშინაც არიან შვილის მემკვიდრეები, როცა მათ შორის ქორწინება შეწყვეტილია. არა აქვს მნიშვნელობა განქორწინების შემდეგ რომელ მშობელთან ცხოვრობდა შვილი და რომელი იხდიდა აღიშენებს. განქორწინება მხოლოდ მეუღლეებს შორის წყვეტს სამართლებრივ ურთიერთობას და არა შვილებთან.

მამინაცვალ-დედინაცვალი და გერები არ არიან ერთმანეთის მემკვიდრეები. მშობელი კარგავს მემკვიდრეობის

უფლებას შვილის გარდაცვალებისას, თუ მას ჩამორთმეული ჰქონდა მშობლის უფლება და ამ მომენტისთვის არ იყო აღდგენილი პირვანდელ მდგომარეობაში.

მშობლებთან არიან გათანაბრებული მშვილებლები, იმ შემთხვევაში, თუ გაუქმებული ან გაბათილებული არ არის შვილება. ნაშვილების გარდაცვალების შემთხვევაში მისი ღვიძლი მშობლების ნაცვლად, კანონით მემკვიდრეობის პირველი რიგის მემკვიდრედ მშვილებელი გამოდის. სხვა რიგის მემკვიდრეებადაც, მამკვიდრებლის შთამომავლობასთან ერთად, მშვილებლის ნათესავები მიიჩნევიან.

ძველ საქართველოში მშობლები, მართალია, მეორე რიგის მემკვიდრეებად ითვლებოდნენ, მაგრამ მემკვიდრეობას მხოლოდ ისინი ღებულობდნენ, რომლებიც შვილებთან გაუყრელად ცხოვრობდნენ. გაყრილი შვილის მემკვიდრედ მშობელი არ ითვლებოდა, ისე როგორც გაყრილი შვილი არ იყო მშობლის მემკვიდრე. აღმავალი ხაზის ნათესავებთან შედარებით უპირატესობა გვერდითი ხაზის ნათესავებს გააჩნდათ.

შვილიშვილები, შვილიშვილის შვილები და მათი შვილები კანონით მემკვიდრეთა დამოუკიდებელ რიგში არ შედიან. ისინი მემკვიდრეებად მხოლოდ მაშინ ჩაითვლებიან, თუ სამკვიდროს გახსნის დროს ცოცხალი აღარ არის მათი მშობელი, რომელიც მამკვიდრებლის მემკვიდრე უნდა ყოფილიყო. მაგალითად, თუ მამკვიდრებლის შვილი სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვალა, მისი წილი სამკვიდრო გადავა მამკვიდრებლის შვილიშვილზე, მისი გარდაცვალების შემთხვევაში — შვილიშვილის შვილზე, ხოლო თუ ეს უკანასკნელიც არ არის ცოცხალი, მაშინ მემკვიდრე გახდება მისი შვილი, ანუ მამკვიდრებლის დაღმავალი შტოს მეოთხე ხარისხის შთამომავალი. პრაქტიკაში ასეთი რამ არარეალურ იშვიათობას წარმოადგენს. ჩვეულებრივ, შვილიშვილები ან მათი შვილები

შეიძლება გახდნენ კანონით მემკვიდრეები. მემკვიდრეობის ასეთი წესი სპეციფიკურ ხასიათს ატარებს. ამის გამო მან მიიღო სახელწოდება **მემკვიდრეობა წარმომადგენლობის უფლებით**. მის კიდევ ერთ თავისებურებას ის წარმოადგენს, რომ, თუ წარმომადგენლობითი მემკვიდრის მშობელს ჩამორთმეული ჰქონდა მშობლის უფლება და სამკვიდროს გახსნამდე ისე გარდაიცვალა, რომ არ აღმდგარა მისი ძველი უფლებები, ეს გავლენას არ მოახდენს მემკვიდრეობის შინაარსზე. სამკვიდრო მაინც გადავა წარმომადგენლობით მემკვიდრეზე. შვილიშვილები მხოლოდ მაშინ ვერ გახდებიან მემკვიდრეები, თუ მათმა მშობლებმა უარი თქვეს სამკვიდრო ქონებიდან თავიანთი წილის მიღებაზე. ასეთ შემთხვევაში მემკვიდრეობა გამოირიცხება დაღმავალი ხაზის შემდგომი შთამომავლებისთვისაც.

დები და ძმები გვერდითი ხაზის ძირითადი მემკვიდრეები არიან. კანონით მემკვიდრეობა ვრცელდება გარდაცვლილის არა მარტო ღვიძლ დებსა და ძმებზე, არამედ დედით ერთ ან მამით ერთ დებსა და ძმებზე, რომელთაც საერთო დედა ან მამა ჰყავთ. დედინაცვლის შვილებსა და მამინაცვლის შვილებს შორის ნათესაური კავშირი არ არსებობს და ისინი ურთიერთმემკვიდრეებიც არ არიან.

მამკვიდრებლის დისწულები და ძმისწულები წარმომადგენლობითი მემკვიდრეები არიან და თანასწორად გაინაწილებენ სამკვიდრო ქონების იმ ნაწილს, რომელიც მათ მშობელს ერგებოდა სამკვიდროს გახსნამდე რომ არ გარდაცვლილიყო.

ბებია და პაპა როგორც დედის, ისე მამის მხრიდან ერთნაირად მაშინ მიიჩნევიან კანონით მემკვიდრეებად, თუ გარდაცვლილის შვილიშვილი რეგისტრირებულ ქორწინებაში იყო გაჩენილი. თუ ეს ასე არ იყო, მაშინ დედის მხრივ ბებია და

პაპა უპირობოდ იქნებიან მემკვიდრეებად აღიარებული, ხოლო მამის მხრიდან ბებია და პაპა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მამკვიდრებელსა და მის მამას შორის სამართლებრივი ურთიერთობა ჩამოყალიბებული იყო მამობის ნებაყოფლობითი აღიარების ან სასამართლო წესით დადგენის საფუძველზე. რაც შეეხება ბებიის დედ-მამისა და პაპის დედ-მამის კანონით მემკვიდრეობას, იგი წარმომადგენლობითი ხასიათისაა და ვრცელდება მამკვიდრებლის როგორც დედის, ისე მამის ხაზით. ისინი მაშინ მიიღებენ მემკვიდრეობას, თუ სამკვიდროს გახსნის დროისათვის ბებია და პაპა ცოცხლები აღარ არიან.

ბიძები, დეიდები და მამიდები ძირითადი მემკვიდრეები არიან. მათთან არ არის დაკავშირებული წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობა. ამიტომ მომდევნო და კანონით მემკვიდრეთა ბოლო რიგში შედიან **ბიძაშვილები, დეიდაშვილები და მამიდაშვილები** როგორც ძირითადი მემკვიდრეები, ხოლო მათი შვილები წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობის საფუძველზე თანაბრად მიიღებენ სამკვიდროს გახსნამდე გარდაცვლილი მშობლის წილს.

ზემოაღნიშნული პირების გარდა, არავინ არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონით მემკვიდრეთა წრეში, რა ახლობლობაც არ უნდა აკავშირებდეს მას მამკვიდრებელთან. ადრე მოქმედი კანონმდებლობით, მამკვიდრებლის კმაყოფაზე არანაკლებ ერთი წლის განმავლობაში მყოფი პირი ითვლებოდა კანონისმიერ მემკვიდრედ. ახალმა კოდექსმა გამორიცხა ასეთი პირების მემკვიდრეობა, თუმცა მათ მიეცათ სამკვიდრო ქონებიდან სარჩოს მოთხოვნის უფლება. სარჩოს ოდენობას განსაზღვრავს სასამართლო. ეს უფლება არ წარმოიშობა მაშინ, თუ მამკვიდრებელმა მის კმაყოფაზე მყოფი არაშრომისუნარიანი ისეთი პირისთვის, რომელსაც დამოუკიდებლად თავის რჩენა არ შეუძლია, ანდერძით გაითვალისწინა

სამკვიდრო ქონების განსაზღვრული ნაწილის გადაცემა.

სამკვიდროს გახსნის შემდეგ მემკვიდრეთა მოწვევა ხდება რიგითობის მიხედვით. სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით წინა რიგის თუნდაც ერთ-ერთი მემკვიდრის არსებობა გამორიცხავს შემდგომი რიგის მემკვიდრეობას. ეს იმას ნიშნავს, რომ, თუ პირველი რიგის მემკვიდრეებიდან ერთ-ერთი მაინც ცოცხალია, ის მოიწვევა სამკვიდრო ქონების მისაღებად და მეორე რიგის ვერც ერთი მემკვიდრე ვერ მიიღებს წილს ამ ქონებიდან. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელს მხოლოდ მეუღლე დარჩა ცოცხალი, სამკვიდროდან წილს ვერ მიიღებს ვერც და-ძმა, ვერც ბებია და პაპა, ვერც ბიძა, დეიდა, მამიდა და მით უმეტეს, მათი შვილები და შვილიშვილები. ყოველი შემდგომი რიგის კანონის მემკვიდრის მოწვევა სამკვიდროს მისაღებად არა მარტო მაშინ ხდება, როცა წინა რიგის არც ერთი მემკვიდრე არ არის, არამედ მაშინაც, როცა წინა რიგის ყველა მემკვიდრემ უარი თქვა მემკვიდრეობის მიღებაზე ან წინა რიგის ყველა მემკვიდრეს ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება.

კანონით მემკვიდრეთა ხუთრიგიანი სისტემა ქართული კანონმდებლობისათვის სიახლეა. ადრე მოქმედი სამოქალაქრო სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული იყო მხოლოდ ორი რიგი. პირველში შედიოდნენ: მეუღლე, შვილები და მშობლები; მეორეში კი — და-ძმები და პაპა-ბებიები. გათვალისწინებული იყო წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობა შვილიშვილების, დისშვილებისა და ძმისშვილების მიმართ. მამკვიდრებელის კმაყოფაზე მყოფი პირის მემკვიდრეობა განისაზღვრებოდა მოწვეული მემკვიდრის რიგითობის შესაბამისად. საოჯახო მოხმარების საგნები მემკვიდრეობით გადადიოდა მამკვიდრებელთან მცხოვრებ კანონით მემკვიდრეებზე, მიუხედავად მათი რიგითობისა და მამკვიდრებლის კმაყოფაზე ყოფნისა.

კანონით მემკვიდრეობის ეს სქემა მომდინარეობდა საბჭოთა სინამდვილიდან. თითქმის ყველა მოკავშირე რესპუბლიკა იმეორებდა მას. მათ უმრავლესობაში იგი ამჟამადაც შენარჩუნებულია.

რუსეთის სამოქალაქო კოდექსში კანონით მემკვიდრეთა ორრიგანი სისტემაა განსაზღვრული ზემოაღნიშნული შემადგენლობით.

საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, კანონით მემკვიდრეები მამკვიდრებელთან ნათესაური სიახლოვის მიხედვით ოთხ თანრიგად იყოფიან. პირველში შედიან დაღმავალი ხაზის ნათესავეები — შვილები, შვილიშვილები, შვილიშვილის შვილები; მეორეში — მშობლები, და-ძმები და მათი დაღმავალი ნათესავეები; მესამეში — აღმავალი ხაზის ნათესავეები მშობლების გარდა: ბებია და პაპა, ბებიისა და პაპის მშობლები; მეოთხეში — გვერდითი ხაზის ნათესავეები და-ძმის გარდა: ბიძები, დეიდები, მამიდები და მათი შთამომავლობა. მოქმედებს წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობა. გერმანიაში კანონით მემკვიდრეთა რიგითობას საფუძვლად უდევს ერთი წინაპრიდან წარმოშობილი სისხლით ნათესავთა ჯგუფების სისტემა. ასეთ ჯგუფებს პარენტელები ეწოდებათ. პირველ პარენტელში შედიან — მამკვიდრებლის შვილები და სხვა დაღმავალი ხაზის ნათესავეები; მეორეში — მშობლები და მათი დაღმავალი ხაზის ნათესავეები; მესამეში — ბებია და პაპა და მათი დაღმავალი ხაზის ნათესავეები; მეოთხეში — ბებიისა და პაპის მშობლები და დაღმავალი ნათესავეები და ა.შ. პარენტელთა რაოდენობა განსაზღვრული არ არის.

სპეციფიკური თავისებურებებით ხასიათდება მეუღლის მემკვიდრეობა. საფრანგეთის კანონმდებლობით იგი ფორმალურად მემკვიდრეთა არც ერთ თანრიგში არ შედის. ფაქტობრივად კი მეოთხე თანრიგის მემკვიდრეთა წინ დგას,

გამორიცხავს მათ მემკვიდრეობასა და შესაბამის ქონებას საკუთრებაში იღებს თვითონ. ეს ქონება შეიძლება იყოს სამკვიდროს ნახევარი, თუ არიან გვერდითი ხაზის ნათესავები მხოლოდ დედის ან მხოლოდ მამის ხაზით. დანარჩენ შემთხვევებში ცოცხლად დარჩენილი მეუღლე უზუფრუქტით მიიღებს სამკვიდრო ქონების ერთ მეოთხედს პირველი თანრიგის მემკვიდრეთა მოწვევისას და ნახევარს — დანარჩენ შემთხვევებში. არც გერმანიაშია ცოცხლად დარჩენილი მეუღლე რომელიმე პარენტელში გათვალისწინებული. მიუხედავად ამისა, მისი მოწვევა ხდება პირველი ან მეორე პარენტელის მემკვიდრეებთან ერთად. თუ პირველ პარენტელთან ერთად ხდება მეუღლის მოწვევა, იგი სამკვიდრო ქონების მეოთხედს მიიღებს. მეორე პარენტელთან მოწვევისას — ნახევარს. თუ არ არიან პირველი და მეორე პარენტელის მემკვიდრეები, მთელი სამკვიდრო ქონება მეუღლის ხელში გადავა.

ინგლისში ცოცხლად დარჩენილ მეუღლეს სამემკვიდრეო ურთიერთობაში პრივილეგირებული მდგომარეობა უჭირავს. მისი წილი სამკვიდრო ქონებაში იმაზეა დამოკიდებული, თუ რომელი კატეგორიის მემკვიდრე დარჩა გარდაცვლილ მეუღლეს. კანონით მემკვიდრეები კი შვიდ რიგად არიან განანიღებული: პირველი რიგი — დაღმავალი ხაზის ნათესავები; მეორე — მშობლები; მესამე — ღვიძლი დები და ძმები; მეოთხე — არაღვიძლი დები და ძმები; მეხუთე — ბებია და პაპა; მეექვსე — ღვიძლი ბიძები და დეიდები; მეშვიდე — არაღვიძლი ბიძები და დეიდები. მეუღლე, მიუხედავად იმისა, რომ არც ერთ რიგში არ შედის, ფაქტობრივად მეოთხე რიგის წინ დგას. წინა რიგების მემკვიდრეებთან ერთად იგი განსხვავებული წესით ღებულობს მემკვიდრეობას. სამი რიგის შემდეგ მთელი სამკვიდრო მასზე გადადის. მეოთხე და შემდეგი რიგის მემკვიდრეები ქონებას ღებულობენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში,

თუ ცოცხალი მეუღლე არ არსებობს. დაღმავალი ხაზის სრულწლოვანი ნათესავები და მშობლები ქონებას იღებენ საკუთრების უფლებით, ხოლო დანარჩენი მემკვიდრეები კი — მინდობილი საკუთრების უფლებით. მაგალითად, თუ მემკვიდრეებად მოწვეული არიან დაღმავალი ხაზის ნათესავები სამკვიდროს მისაღებად, მაშინ ცოცხალ მეუღლეს ფიქსირებული ფულადი თანხის მიღების უფლება გააჩნია. გარდა ამისა, იგი მუდმივი სარგებლობისთვის იღებს ვალების გასტუმრების შემდეგ დარჩენილი ქონების ნახევარს; მეორე ნახევარი კი დაღმავალი ხაზის ნათესავებზე გადადის. თუ დაღმავალი ხაზის ნათესავები არ არიან, მაშინ მემკვიდრეებად მოიწვევიან მშობლები და და-ძმები. ცოცხალ მეუღლეს უფლება აქვს ფიქსირებულ თანხაზე და ვალებისაგან სუფთა სამკვიდრო ქონების ნახევარზე. მეორე ნახევარი ეკუთვნით მშობლებს. თუ ისინი არ არიან, მაშინ და-ძმებს. ფიქსირებული თანხები სხვადასხვა ოდენობით განისაზღვრება. ორივე შემთხვევაში ცოცხალ მეუღლეს რჩება საოჯახო მოხმარების საგნები.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსმა კანონით მემკვიდრეთა რიგი ორიგინალურად განსაზღვრა. მამკვიდრებელთან ნათესაური სიახლოვის ხარისხი მიიჩნია რიგითობის კრიტერიუმად. ცოცხლად დარჩენილი მეუღლე ყოველგვარი დათქმებისა და პირობების გარეშე ჩართო პირველი რიგის ყველაზე ახლო სისხლით ნათესავ მემკვიდრეებს შორის. ამით მან მემკვიდრეობის საოჯახო-სამართლებრივი საწყისი ნათესაურს გაუთანაბრა.

ორიგინალურადაა გადაწყვეტილი აგრეთვე **უმკვიდრო ქონების** სამართლებრივი მდგომარეობა. შესაძლებელია სამკვიდრო ქონება ან მისი ნაწილი დარჩეს მემკვიდრის გარეშე. ასეთ შემთხვევაში ქონებას ვილაც უნდა დაეპატრონოს. სამოქალაქო კოდექსის 1343-ე მუხლი — „უმკვიდრო ქონების

გადასვლა სახელმწიფოზე“ — განსაზღვრავს ამისათვის აუცილებელ გარემოებებს: 1. არც კანონით და არც ანდერძით მემკვიდრეები არ არიან; 2. არც კანონითა და არც ანდერძით მემკვიდრეებმა სამკვიდრო არ მიიღეს; 3. ყველა მემკვიდრეს ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება. ასეთ შემთხვევაში უმკვიდრო ქონება გადადის სახელმწიფოზე. შესაძლებელია, ყველა მემკვიდრემ ზოგადად კი არ თქვა უარი სამკვიდროს მიღებაზე, არამედ სახელმწიფოს სასარგებლოდ. ასეთ შემთხვევაშიც ქონება უმკვიდროდ უნდა ჩაითვალოს. უმკვიდროდ ითვლება მთელი სამკვიდრო ქონება. გამონაკლის შემთხვევაში, როცა მამკვიდრებელმა თავისი ქონების ნაწილი უანდერძა სახელმწიფოს ან სხვა მემკვიდრეს, კანონით მემკვიდრეები კი არ არიან, სამკვიდრო ქონების ბეითელმანად დარჩენილი ნაწილი, უმკვიდრო ქონებად ჩაითვლება და სახელმწიფოს ხელში გადავა.

სახელმწიფოს ხელში ქონების გადასვლა დღის წესრიგში მისი სტატუსის გარკვევის საკითხს აყენებს — ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში სახელმწიფო უბრალო მესაკუთრის როლში გამოდის თუ იგი მემკვიდრის უფლება-მოვალეობებით არის დატვირთული. მემკვიდრის როლში სახელმწიფოს გამოსვლა ჩვეულებრივი მოვლენაა ანდერძით მემკვიდრეობისას. მამკვიდრებელს შეუძლია თავისი ქონება ან მისი ნაწილი სახელმწიფოს უანდერძოს. რაც შეეხება კანონით მემკვიდრეობას იგი თითქოს არ ვრცელდება სახელმწიფოზე. მემკვიდრეთა, არც ერთ რიგში იგი არ შედის. მიუხედავად ამისა, სახელმწიფო უმკვიდრო ქონების კანონისმიერ მემკვიდრედ გამოდის. ანდერძით მემკვიდრეობის მსგავსად სახელმწიფოზე უმკვიდრო ქონების გადასვლა ხდება კანონით მემკვიდრეობის ჩარჩოებში უნივერსალური უფლებამონაცვლეობის წესით. ამაზე მეტყველებს თუნდაც ის, რომ სახელმწიფო სხვა მემკვიდრეების

მსგავსად, პასუხს აგებს მამკვიდრებლის ვალებზე უმკვიდრო ქონების შესაბამისი ნაწილით. სახელმწიფოს მონაწილეობა კანონით მემკვიდრეობაში სპეციფიკურობით ხასიათდება. იგი უფლებამოსილი არ არის უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე. აქ იგულისხმება არა მარტო ანდერძით სახელმწიფოსათვის დატოვებული ქონება, არამედ უმკვიდრო ქონების კანონით სახელმწიფოზე გადასვლის შემთხვევაც. ამ სპეციფიკის გათვალისწინებით, **სახელმწიფო შეიძლება ჩაითვალოს კანონით მემკვიდრეთა მეექვსე რიგის მემკვიდრედ.**

უმკვიდრო ქონება სახელმწიფოზე არ გადადის მაშინ, თუ მამკვიდრებელი მოხუცთა, ინვალიდთა, სამკურნალო, აღმზრდელით და სოციალური დაცვის სხვა დაწესებულებათა რჩენაზე იმყოფებოდა. ასეთ შემთხვევებში უმკვიდრო ქონება ამ დაწესებულებათა საკუთრებაში გადავა. საკითხის ასეთ გადაწყვეტას მამკვიდრებლის რჩენის ფაქტი განაპირობებს. მნიშვნელობა არა აქვს იმას, მამკვიდრებელი ცხოვრობდა თუ არა ასეთ დაწესებულებაში.

განსხვავებულად წყდება საკითხი, როცა იგი ეხება არა მთელ უმკვიდრო ქონებას, არამედ მის მხოლოდ ნაწილს. ეს ნაწილი შეიძლება იყოს სამენარმეო საზოგადოებაში მამკვიდრებლის წილი ან აქცია, ასევე კოოპერატივში კუთვნილი პაი. თუ ასეთი ქონება უმკვიდროდ იქნა ჩათვლილი, იგი გადავა ზემოაღნიშნულ სუბიექტთა საკუთრებაში. უმკვიდრო ქონების სხვა ნაწილი მემკვიდრეობით გადავა სახელმწიფოს ხელში.

უმკვიდრო ქონების საკუთრებაში მიღება არ ავალდებულებს მამკვიდრებლის ვალების გასტუმრებას არც სარჩოს მიმცემ დაწესებულებას და არც სამენარმეო-სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტებს.

თავი V

სამემკვიდრეო უფლებათა განხორციელება

§1. სამკვიდროს მიღება

სამკვიდროს გახსნის მომენტში წარმოშობილი სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსში შედის მემკვიდრის უფლება, მიიღოს სამკვიდრო ქონება ან უარი თქვას მის მიღებაზე და ნებისმიერი სხვა პირის ვალდებულება, თავი შეიკავოს ისეთი მოქმედებებისაგან, რომლებიც ხელს უშლიან მემკვიდრეს ამ უფლებათა განხორციელებაში. როგორც ანდერძით, ისე კანონით სპეციალურად გათვალისწინებულ პირებს, ამ უფლებათა განხორციელებაში მემკვიდრისათვის ხელის შეწყობაც კი ევალებათ.

სამკვიდროს მიღების ან უარის თქმის უფლება მემკვიდრეს ენიჭება მისი ნების გარეშე, ძირითადად, მამკვიდრებლის გარდაცვალების საფუძველზე. ეს უფლება მემკვიდრეს აძლევს მხოლოდ ალტერნატიულ შესაძლებლობას, მიიღოს ან არ მიიღოს მემკვიდრეობა და სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ იგი სამემკვიდრეო-სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი გახდა. იგი ჯერ კიდევ არ ითვლება მამკვიდრებლის უფლებამონაცვლედ. იმისათვის, რომ გახდეს მამკვიდრებლის უფლებებისა და მოვალეობების მატარებელი, მან უნდა მიიღოს მემკვიდრეობა. **სამკვიდროს მიღება ნიშნავს მემკვიდრედ მონოდებული პირის ნების გამოხატვას სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობებში შესვლის შესახებ.** ამ მომენტიდან მემკვიდრე ითვლება სამკვიდრო ქონების მესაკუთრედ, მამკვიდრებლის ვალდებულებების კრედიტორად და მოვალედ.

სამკვიდროს მიღების შემდეგ მემკვიდრე სამართლებრივი ურთიერთობის სრულფასოვანი სუბიექტი ხდება.

სამკვიდროს მიღების უფლების განხორციელება შეიძლება მოხდეს როგორც ნების პირდაპირი გამოვლენის საფუძველზე, როდესაც მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნის ადგილის სანოტარო ორგანოში შეიტანს განცხადებას სამკვიდროს მიღების შესახებ, ისე კონკლუდენტური მოქმედებებით, რაც ადასტურებს მემკვიდრის სურვილს სამკვიდროს მიღების თაობაზე. ასეთი მოქმედება შეიძლება გამოიხატოს იმაში, რომ მემკვიდრე შეუდგა იმ ქონების ფლობას ან მართვას, რომლითაც მამკვიდრებელთან ერთად სარგებლობდა მის სიცოცხლეში. ასეთი მოქმედება უდავოდ ადასტურებს სამკვიდროს მიღებას.

ქონების ფაქტობრივ ფლობაში უმეტესად იგულისხმება საცხოვრებელი სახლი, რომელშიც მემკვიდრე მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრობდა. იგივე შინაარსისაა მემკვიდრის მიერ მამკვიდრებლის ნივთების თავის საცხოვრებელ ადგილზე გადატანა, ფასიანი ქალაქების შენახვა და სხვ. სამკვიდროს მიღების აქტად ითვლება ერთ-ერთი მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს გაყოფის თაობაზე სასამართლოში სარჩელის წარდგენაც.

სამკვიდროს ფაქტობრივი მართვაა ისეთი შემთხვევა, როცა მემკვიდრე, მართალია, არ ფლობს მამკვიდრებლის ქონებას, მაგრამ მისი მოქმედებებიდან დასტურდება, რომ თავისად მიიჩნევს — იხდის ქონების გადასახადს, განკარგავს ამ ქონებიდან მიღებულ შემოსავალს და სხვ.

სამკვიდროს მიღების აქტი უნივერსალურ ხასიათს ატარებს. იგი ვრცელდება მთელ სამკვიდრო ქონებაზე, რაშიც არ უნდა იყოს გამოხატული და სადაც არ უნდა იყოს; თუ სამკვიდროს ქონება სხვადასხვა ადგილას იმყოფება, სამკვიდროს

გახსნის ადგილის მიხედვით სამკვიდროს მიღება ნიშნავს სხვა ადგილებზე არსებული ქონების მიღებასაც. სამკვიდროს მიღებისას მემკვიდრეს შეიძლება სრული წარმოდგენა არც ჰქონდეს სამკვიდრო ქონების ზუსტ შემადგენლობაზე. ამიტომ, თუ მემკვიდრე ფაქტობრივად შეუდგა სამკვიდროს ნაწილის ფლობას, ითვლება, რომ მან მთლიანად მიიღო სამკვიდრო. ასევე, თუ ერთ-ერთი მემკვიდრე სამკვიდროს ნაწილის მიღებაზე უარს იტყვის სხვა მემკვიდრის სასარგებლოდ, ჩაითვლება, რომ იგი თანახმაა სამკვიდროს სხვა ნაწილის მიღებაზე. ასეთი მოქმედება სამკვიდროს მიღებას ნიშნავს.

სამკვიდროს მიღების აქტი უპირობო ხასიათისაა. სამკვიდროს მიღება რაიმე პირობით ან დათქმით არ დაიშვება. სამკვიდრო მიღებულ უნდა იქნეს მთლიანად. არ შეიძლება მისგან რაღაც ნაწილის გამოჩევა და მხოლოდ მისი მიღება. აქ იგულისხმება მამკვიდრებლის არა მთელი სამკვიდრო, არამედ მისი ის ნაწილი, რომელიც მემკვიდრეს სამკვიდრო წილის სახით ეკუთვნის.

სამკვიდროს მიღების აქტს გააჩნია შეუქცევადი და უკუქცევის ხასიათი. თუ მემკვიდრემ სამკვიდროს მიღების თაობაზე განცხადებით მიმართა სანოტარო ორგანოს და იგი რეგისტრაციაში გატარდა, ითვლება, რომ სამკვიდრო მიღებულია და განცხადების უკანგათხოვა არ შეიძლება. სამკვიდროს მიღება ძალაშია. იგი მოქმედებს არა სამკვიდროს მიღების აქტის დაფიქსირებიდან, არამედ სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან. სამკვიდრო ქონების მესაკუთრედ მემკვიდრე ითვლება მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან და არა სანოტარო ორგანოში განცხადების შეტანისა და რეგისტრაციის მომენტიდან.

სამკვიდროს მიღება ან უარის თქმა მის მიღებაზე ცალმხრივი ნების გამოვლენის საფუძველზე ხდება. ამიტომ

მისი, როგორც გარიგების, ნამდვილობისათვის აუცილებელია მემკვიდრე იყოს ქმედუნარიანი. ასეთ პირს შეუძლია სამკვიდრო მიიღოს პირადად ან წარმომადგენლის მეშვეობით. ამ შემთხვევაში წარმომადგენლობა განხორციელდება რწმუნებულების საფუძველზე. თუ მემკვიდრე ქმედუნარო ან შეზღუდულქმედუნარიანია, იგი სამკვიდროს მიიღებს კანონიერი წარმომადგენლის მეშვეობით.

შვიდ წლამდე ქმედუნარო პირის კანონიერი წარმომადგენელი მისი მშობელია ან მეურვე და მემკვიდრის სახელით ის მიიღებს სამკვიდროს. მაგრამ შვიდიდან თვრამეტე წლამდე მემკვიდრეს თვითონ შეუძლია მიიღოს სამკვიდრო. ამისათვის კი აუცილებელია მშობლის ან კანონის საფუძველზე დანიშნული მზრუნველის თანხმობა. შესაძლებელია, ასეთი თანხმობა არ იყოს საჭირო, თუ აშკარაა, რომ სამკვიდროს მიღება შეზღუდულქმედუნარიანი მემკვიდრისათვის სარგებლის მომტანია. თუ სამკვიდროს მიღება მამკვიდრებლის ვალების გასტუმრებასაც არ ეყოფა, მაშინ სამკვიდროს მიღების საკითხი შეზღუდულქმედუნარიანმა მემკვიდრემ დამოუკიდებლად არ უნდა გადაწყვიტოს.

მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს მიღება უნდა მოხდეს კანონით განსაზღვრულ დროში. სამოქალაქო კოდექსის 1424-ე მუხლის მიხედვით, სამკვიდრო მიღებულ უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან. მემკვიდრემ ამ დროის განმავლობაში უნდა მიმართოს სანოტარო ორგანოს განცხადებით სამკვიდროს მიღების თაობაზე ან შეასრულოს სამკვიდროს მიღების დამადასტურებელი მოქმედებები. თუ ექვსი თვის განმავლობაში მემკვიდრე არ მიიღებს სამკვიდროს, შემდეგ იგი კარგავს მისი მიღების უფლებას. სამკვიდროს მიღების დადგენილი ვადა მიეკუთვნება პრეკლუზიურ ვადებს, რომლის გასვლა წყვეტს სამ-

კვიდროს მიღების თვით უფლებას, განსხვავებით სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადისაგან, რომლის გასვლაც კონკრეტულ უფლებას კი არა, არამედ მისი იძულებითი დაცვის შესაძლებლობას სპობს. სამკვიდროს მიღების ვადაზე არ მოქმედებს ვადის დენის დაწყების, შეჩერების, შეწყვეტისა და აღდგენის ხანდაზმულობის ვადისათვის დამახასიათებელი წესი. მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ დაუშვებელია სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელება. ობიექტური გარემოება ან სხვა საპატიო მიზეზი შეიძლება ამ ვადის გაგრძელების საფუძველი გახდეს. თუ მემკვიდრეს სამკვიდროს მიღების უფლება წარმოეშვა მოგვიანებით, სამკვიდროს გახსნიდან რამდენიმე თვის გასვლის შემდეგ იმის გამო, რომ წინა რიგის მემკვიდრეებმა უარი თქვეს სამკვიდროს მიღებაზე, სამკვიდროს მიღება უნდა მოხდეს ექვსთვიანი ვადის დარჩენილი დროის განმავლობაში. ხოლო თუ ეს ვადა სამ თვეზე ნაკლებია, იგი გრძელდება სამ თვემდე. ყველა შემთხვევაში მემკვიდრეს სამკვიდროს მისაღებად მინიმუმ სამთვიანი ვადა გარანტირებული აქვს. სამკვიდროს მიღების უფლება, ასეთ შემთხვევაში, მემკვიდრეს სამთვიანი ვადის დაწყების წინა პერიოდში წარმოეშვა და არა მამკვიდრებლის გარდაცვალების მომენტიდან. ასეთ ვადას სამოქალაქო კოდექსი სამკვიდროს მიღების **სპეციალურ ვადას** უწოდებს.

სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ექვსთვიანი ვადა საპატიო მიზეზის არსებობის შემთხვევაში შეიძლება გააგრძელოს სასამართლომ. წინასწარ არ არის განსაზღვრული, თუ რომელი მიზეზი უნდა ჩაითვალოს საპატიოდ. ეს სასამართლოს პრეროგატივაა. როცა სასამართლოში სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელების საკითხი დგას, იგულისხმება, რომ სხვა მემკვიდრეებმა გასულ ექვსთვიან ვადაში უკვე მიიღეს სამკვიდრო ან სამკვიდრო გადაეცა სახელმწიფოს.

აქედან გამომდინარე, სასამართლოს მიერ სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელება სრულებითაც არ ნიშნავს დამატებითი დროის დანიშვნას. ვადის გაგრძელებაში იგულისხმება ის დრო, რომელიც გავიდა სამკვიდროს დადგენილი დროის გასვლიდან სასამართლოს მიერ ვადის გაგრძელების თაობაზე სარჩელის განხილვამდე, ამიტომ ვადის გაშვების მიზეზს სასამართლო თუ საპატიოდ თვლის, მაშინ გადანყვეტს სამკვიდროში მის ხვედრ ქონებაზე უფლების ცნობის საკითხსაც. ვადის გაშვება თუ არასაპატიოდ ჩათვალა სასამართლომ, მაშინ არც მემკვიდრედ ცნობის საკითხი განიხილება, რადგან ვადის გასვლა ნყვეტს სამკვიდროს მიღების უფლებას.

სასამართლოს მიერ სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელების შედეგად ვადის გამშვებ მემკვიდრეს მისი ხვედრი ქონებიდან, რომელიც სხვა მემკვიდრეებმა მიიღეს ან გადავიდა სახელმწიფოს საკუთრებაში, ნატურად უნდა მიეცეს ის, რაც შენარჩუნებულია, დანარჩენი ნაწილი კი უნდა აუნაზღაურდეს მისი ღირებულების ოდენობით. ამ თანხაში არ უნდა შევიდეს ნატურად მიღებული ნივთების ცვეთის, შემთხვევით გაფუჭების საზღაური და სხვ. სხვა მემკვიდრეები არ არიან ვალდებული ვადის გამშვებ მემკვიდრეს სამკვიდრო ქონებასთან ერთად დაუბრუნონ ის შემოსავალი, რომელიც მათ მიიღეს ამ ქონებიდან მათ მფლობელობაში არსებობის პერიოდში, თუ მათი მფლობელობა ითვლებოდა მართლზომიერად.

სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლის შემდეგ ზოგჯერ სასამართლოსათვის მიმართვა მისი აღდგენის თაობაზე შეიძლება არც იყოს საჭირო. მაგალითად, თუ ყველა მემკვიდრე თანახმაა, მიღებული სამკვიდრო ქონების თავიანთი წილიდან ახალ მემკვიდრეს გამოუყონ კუთვნილი ქონება, ეს უკვე სამკვიდროს მიღებად ჩაითვლება.

სამკვიდროს მიღების გაშვებული ვადის აღდგენისას

სამკვიდრო ქონების ადრინდელი მფლობელების ქონებრივი ვალდებულებებისაგან გათავისუფლების საფუძვლები შესაძლებელია სხვა შემთხვევებშიც იქნეს გამოყენებული. ეს ზოგადი დებულება დაკონკრეტებულია სამოქალაქო კოდექსის 1428-ე მუხლში. მასში მითითებულია იმ შემთხვევებზე, როცა: 1. კანონით მემკვიდრემ, რომელიც შეუდგა სამკვიდროს ფლობას, არ იცოდა ანდერძის არსებობის შესახებ. ანდერძით კი ეს ქონება მამკვიდრებელმა სხვას დაუტოვა; 2. ანდერძით მემკვიდრემ, რომელმაც სამკვიდრო მიიღო, არ იცოდა ანდერძის ბათილობის საფუძვლების არსებობის შესახებ. ეს საფუძვლები კი შემდგომში ანდერძის გაბათილების მიზეზი გახდა; 3. კანონით მემკვიდრემ არ იცოდა წინა რიგის მემკვიდრის არსებობის შესახებ და შეუდგა სამკვიდროს ფაქტობრივ ფლობას. შემდეგ აღმოჩნდა, რომ თვითონ ყოფილა მეორე რიგის მემკვიდრე და არ დაელოდა საზღვარგარეთ წასული პირველი რიგის მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს მიღებას; 4. ანდერძით მემკვიდრემ არ იცოდა სხვა ანდერძის არსებობის შესახებ. სამკვიდროს მიღების შემდეგ აღმოჩნდა ახალი ანდერძი, რომლითაც გაუქმებული იყო მისი მემკვიდრეობა; ყველა შემთხვევაში სამკვიდრო ქონების ფლობა არამართლზომიერია. ამიტომ ნამდვილ მემკვიდრეებს უფლება აქვთ მიმართონ სასამართლოს და მოითხოვონ სამკვიდრო ქონების განსაზღვრულ წილზე მემკვიდრეობის უფლება. სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში სამკვიდრო ქონების ადრინდელ მფლობელებს უფლება აქვთ დაიტოვონ ის შემოსავალი, რაც მათ მიიღეს სარჩელის აღძვრამდე. მათ უფლება აქვთ აგრეთვე მოითხოვონ ის თანხები, რაც მათ დააბანდეს სამკვიდრო ქონების მოვლა-პატრონობაში. ასეთი შედეგების დადგომის საფუძველი არის სამკვიდრო ქონების შეცდომით მიღება და მიმღებთა ბრალის არარსებობა. სამკვიდრო ქონების

შეცდომით მიმღებმა, თუ ზოგიერთი ნივთი დავის აღძვრამდე გაყიდა, ნასყიდობის ხელშეკრულება არ უნდა გაბათილდეს. ამ შემთხვევაში მყიდველიცა და გამყიდველიც კეთილსინდისიერად მოქმედებდნენ. მაგრამ გამყიდველმა, როგორც არამართლზომიერმა მფლობელმა, გაყიდული ნივთის ღირებულება ნამდვილ მემკვიდრეს უნდა გადაუხადოს. თუ დავის აღძვრის შემდეგ გაიყიდა სამკვიდროში შემავალი რომელიმე ნივთი, ნასყიდობის ხელშეკრულება აუცილებლად უნდა გაბათილდეს.

მემკვიდრე, რომელმაც სამკვიდრო მიიღო, მაგრამ არ დაელოდა სხვა მემკვიდრეების გამოცხადებას და სამკვიდრო ფლობას ან მართვას შეუდგა, არ არის უფლებამოსილი განკარგოს სამკვიდრო ქონება სამკვიდროს გახსნის დღიდან ექვსი თვის გასვლამდე ან სამკვიდრო მონაშობის მიღებამდე. ამ წესიდან კანონი ითვალისწინებს გამონაკლისს. მემკვიდრეს შეუძლია გაიღოს ხარჯები მხოლოდ: მამკვიდრებლის მოვლისა და მკურნალობისათვის მისი ავადმყოფობის დროს და დაკრძალვისათვის; მამკვიდრებლის რჩენაზე მყოფი პირების შენახვისათვის; ხელფასის გასტუმრებისა და სამკვიდროს ქონების დაცვა-მართვისათვის. ეს ხარჯები უნდა დაიფაროს სამკვიდროში შემავალი ფულადი სახსრებიდან. თუ სამკვიდროში ფული არ არის, მაშინ სხვა ქონებიდან. მიზნობრივი დანიშნულების გარდა, ხარჯების გაღება შეიძლება სამკვიდრო ქონების შემცირების საფუძველი გახდეს. სამკვიდროს მიღება და უარის თქმაც მის მიღებაზე მემკვიდრის ნებელობითი აქტია. ასეთ შემთხვევებში ნათლად ჩანს მისი დამოკიდებულება იმ უფლება-მოვალეობათა მიმართ, რომელთა პოტენციური მატარებელიც შეიძლება გახდეს. ამასთან, არის შემთხვევები, როცა სამკვიდროს მიღება შეუძლებელი ხდება მემკვიდრის ნებისაგან დამოუკიდებლად. ეს ისეთი შემთხვევაა, როცა

მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნის შემდეგ, მაგრამ სამკვიდროს მიღებამდე გარდაიცვლება. რადგან მან ვერ მოასწრო სამკვიდროს მიღება, ეს უფლება გადავა მის მემკვიდრეებზე. **მემკვიდრის გარდაცვალების გამო სამკვიდროს მიღების უფლების გადასვლას მის მემკვიდრეებზე, მემკვიდრეობითი ტრანსმისია ეწოდება.** მემკვიდრეს, რომლის სამკვიდროს მიღების უფლება გადადის სხვა პირზე, **ტრანსმიტენტი ჰქვია**, ხოლო იმ პირს, რომელზეც მემკვიდრეობით გადადის სამკვიდროს მიღების უფლება — **ტრანსმისარი**. მაგალითად, თუ გარდაიცვალა მამა და მისი სამკვიდროს მისაღებად მიიწვიეს შვილი, მაგრამ მან სამკვიდროს მიღება ვერ მოასწრო, ისე გარდაიცვალა სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადის გასვლამდე, მაშინ მისი წილი სამკვიდროს მიღების უფლება გადავა ამ უკანასკნელის მემკვიდრეებზე. ამ შემთხვევაში შვილი ტრანსმიტენტია, ხოლო მისი მემკვიდრე კი — ტრანსმისარი. მემკვიდრეობით სამართლებრივ ურთიერთობაში ტრანსმიტენტი მამკვიდრებლის როლში თავის ქონებასთან ერთად გამოდის იმ წილის საფუძველზე, რაც მას მთელ სამკვიდრო მასაში ეკუთვნოდა გარდაცვალებამდე. ტრანსმისარი ტრანსმიტენტის უშუალო მემკვიდრეა, მაგრამ გარკვეული სამართლებრივი კავშირი ტრანსმიტენტს მამკვიდრებელთანაც გააჩნია, რაც, უპირველეს ყოვლისა, იმაში გამოიხატება, რომ მას არა მარტო ტრანსმიტენტის, არამედ ტრანსმიტენტის მამკვიდრებლის ვალების გასტუმრებაც ეკისრება. მემკვიდრეობითი ტრანსმისია გარეგნულად ჰგავს სათადარიგო მემკვიდრეს ანდერძით მემკვიდრეობისას და წარმომადგენლობით მემკვიდრეობას კანონით მემკვიდრეობისას, თუმცა მათ შორის არსებითი სხვაობაა. ჯერ ერთი, ტრანსმისია გამოიყენება როგორც ანდერძით, ისე კანონით მემკვიდრეობის დროს. მეორე, მემკვიდრეობით ტრანსმი-

სიას მაშინ აქვს ადგილი, როცა მემკვიდრედ მონოდებული პირი სამკვიდროს მიღებამდე გარდაიცვლება. სამკვიდროს გახსნის დროს იგი ცოცხალი იყო. სათადარიგო მემკვიდრე კი ინიშნება იმ შემთხვევისათვის მოანდერძის მიერ, თუ ანდერძით მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვლება, უარს იტყვის სამკვიდროს მიღებაზე ან ჩამოერთმევა მემკვიდრეობა. ასევე წარმომადგენლობით მემკვიდრეობასაც მაშინ აქვს ადგილი, თუ კანონით მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე გარდაიცვლება. გარდა ამისა, წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობის უფლება კანონით განსაზღვრულ პირებს გააჩნიათ მხოლოდ (შვილიშვილები, დისწულები და ძმისწულები და ა.შ.). ტრანსმისიისას მემკვიდრეობის უფლება შეიძლება მოიპოვოს ნებისმიერმა მემკვიდრემ, მათ შორის შვილიშვილმაც. განსხვავება ტრანსმისიასა და წარმომადგენლობით მემკვიდრეობას შორის ამ შემთხვევაშიც იქნება შენარჩუნებული. თუ შვილიშვილი მემკვიდრედ იქნა მონვეული იმის გამო, რომ პირველად გარდაიცვალა მისი მშობელი, რომელიც ბების ან პაპის მემკვიდრე იქნებოდა, შემდეგ კი — ბებია ან პაპა, ადგილი ექნება მემკვიდრეობას წარმომადგენლობის უფლებით. ხოლო თუ პირველად გარდაიცვალა ბებია ან პაპა, ხოლო შემდეგ მათი მემკვიდრე შვილი, რომელმაც ვერ მოასწრო სამკვიდროს მიღება დადგენილ დროში, შვილიშვილი სამკვიდროს მიიღებს მემკვიდრეობითი ტრანსმისიის საფუძველზე.

წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობით სამკვიდროს მიღებისას ქონების გადასვლა ერთი მამკვიდრებლიდან (ბებია ან პაპა) ხდება მეორეზე (შვილიშვილი) შუალედური მემკვიდრის (შვილიშვილის ადრე გარდაცვლილი მშობლები) გამოტოვებით. ტრანსმისიის დროს სხვა მდგომარეობაა. სახეზეა ორი მამკვიდრებელი, რომლებიც ერთმანეთს

ცვლიან. ერთია ბებია ან პაპა და მეორე — შვილიშვილის მშობელი. შვილიშვილი მემკვიდრეობით იღებს თავისი მშობლის სამკვიდრო ქონებას, რომლის შემადგენლობაშიც შედის ბებიის ან პაპის ქონებაზე მემკვიდრეობის უფლება. აქედან გამომდინარე, ტრანსმისიით მემკვიდრეობისას შვილიშვილი თუ ორივე მამკვიდრებლის ვალებისათვის აგებს პასუხს, წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობისას შვილიშვილს მხოლოდ ბებიის ან პაპის ვალების გასტუმრება დაეკისრება. მაგალითად, თუ შვილიშვილს ჯერ გარდაცვალა მშობელი, რომლისგან მიიღო სამკვიდრო 500 ლარი. შემდეგ გარდაიცვალა პაპა, რომლის სამკვიდრო ქონება 300 ლარია. შვილიშვილი მიიღებს მშობლის სამკვიდროს ცალკე და პაპისას — წარმომადგენლობის უფლებით — ცალკე. შვილიშვილი მიღებული სამკვიდროს ღირებულების ფარგლებში ვალდებულია გადაიხადოს მამკვიდრებლის ვალები. თუ მშობელს 600 ლარი, ხოლო პაპას — 100 ლარი ჰქონდა ვალი, შვილიშვილი ვალდებულია გადაიხადოს, მშობლის ვალი — 500 ლარი და პაპის ვალი — 100 ლარი, შვილიშვილს კი დარჩება 200 ლარი, რადგან მან სამკვიდრო ქონებიდან ცალ-ცალკე გაისტუმრა შესაბამისი ვალები. თუ შვილიშვილმა ტრანსმისიის საფუძველზე მიიღო მშობლის სამკვიდრო, რომელშიც ჩართული იყო პაპის სამკვიდრო ქონების მიღების უფლება, საბოლოოდ შვილიშვილი მემკვიდრეობით მიიღებს ერთიან 800 ლარს, საიდანაც მან უნდა გაისტუმროს ორივე მამკვიდრებლის ვალი სრულად 700 ლარის ოდენობით. შვილიშვილს კი დარჩება 100 ლარი.

მემკვიდრეობითი ტრანსმისიის დროს გარდაცვლილი მემკვიდრის მემკვიდრეებმა სამკვიდრო უნდა მიიღონ სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ექვსთვიანი ვადის დარჩე-

ნილი ხნის განმავლობაში. თუ ეს დრო სამ თვეზე ნაკლებია, იგი სამ თვემდე უნდა გაგრძელდეს. მხედველობაშია მისაღები ის გარემოება, რომ მემკვიდრის გარდაცვალება იწვევს სამკვიდროს გახსნას მის მფლობელობაში არსებულ ქონებაზე, რომელშიც, თავის მხრივ, დამატებით უნდა ჩაირთოს იმ სამკვიდროს მიღების უფლებაც, რომელიც მემკვიდრემ ვერ განახორციელა სამკვიდროს მიღების ვადის განმავლობაში. გამოდის, რომ გარდაცვლილი მემკვიდრის ძირითადი სამკვიდროს მისაღებად უფრო მეტი ვადაა დადგენილი, ვიდრე მასში ჩართული სხვა სამკვიდროს მიღებისათვის. მაგალითად, თუ პირველადი მამკვიდრებელი გარდაიცვალა 1 მარტს, მის მემკვიდრეს სამკვიდროს მიღების უფლება აქვს 1 სექტემბრამდე. მაგრამ მან ვერ მოასწრო სამკვიდროს მიღება ისე გარდაიცვალა 20 მაისს. მემკვიდრეობითი ტრანსმისიის საფუძველზე მისი ხვედრი სამკვიდრო ქონება ეკუთვნის მის მემკვიდრეს. ამ უკანასკნელმა ამ წილზე სამკვიდროს მიღება, უნდა განახორციელოს 1 სექტემბრამდე, რადგან ამისათვის სამ თვეზე მეტი ვადაა დარჩენილი. ამასთან, გარდაცვლილი მემკვიდრის, ანუ შემდგომი მამკვიდრებლის სამკვიდრო ქონების მიღების ვადა მემკვიდრის მემკვიდრეს აქვს 20 ნოემბრამდე, ამიტომ შესაძლებელია, რომ პირველადი მამკვიდრებლის სამკვიდრო ქონების წილის მიღების ვადა გავიდეს, ხოლო მეორადი მამკვიდრებლის სამკვიდროს მიღების ვადა კი — არა. ასეთ შემთხვევაში ტრანსმისიით მისაღები სამკვიდრო ქონება უნდა გადანაწილდეს პირველადი მამკვიდრებლის სხვა მემკვიდრეებს შორის ან გადაეცეს სახელმწიფოს.

ტრანსმისიით სამკვიდროს მიღებაზე შეიძლება უარი თქვას ტრანსმისარმა. სამკვიდროს მიუღებლობა არ ართმევს მას შესაძლებლობას, მიიღოს ის სამკვიდრო, რომელიც უშუალოდ

ეკუთვნოდა ტრანსმიტენტს. მემკვიდრეობითი ტრანსმისიით ქონების მიღებაზე უარის თქმისას ქონება გადადის იმ პირებზე, რომლებიც მოწვეული იყვნენ სამკვიდროს მისაღებად გარდაცვლილ მემკვიდრესთან ერთად. თუ მემკვიდრის მემკვიდრე უარს იტყვის იმ ძირითად სამკვიდროზე, რომელიც ტრანსმიტენტს ეკუთვნოდა, მაშინ სამკვიდრო ქონების ეს ნაწილი გარდაცვლილი მემკვიდრის სხვა მემკვიდრეებზე გადავა.

სამკვიდროს მიღების შემდეგ მემკვიდრეს უფლება აქვს მოითხოვოს სამკვიდრო ქონების აღწერა, რისთვისაც უნდა მიმართოს სანოტარო ორგანოს. ნოტარიუსი არა უმეტეს ორი თვის განმავლობაში მოახდენს ქონების აღწერას, რაზედაც შეადგენს შესაბამის ოქმს. სამკვიდრო ქონების აღწერა მისი დაცვისა და მემკვიდრის ინტერესების უზრუნველყოფის საშუალებას წარმოადგენს.

ხშირად სამკვიდროს გახსნას მაშინვე არ მოსდევს მისი მიღება. ექვსთვიან ვადაში ყოველთვის შეიძლება სამკვიდროს მიღება. სამკვიდროს გახსნიდან მის მიღებამდე გაშვებული დრო უარყოფითად არ მოქმედებს სამკვიდროს სტატუსზე. მემკვიდრე სამკვიდროს მესაკუთრედ ითვლება სამკვიდროს გახსნის და არა მიღების დღიდან. ამიტომ მემკვიდრეს სამკვიდრო ქონებიდან მიღებულ შემოსავალზე უფლება აქვს სამკვიდროს გახსნის დღიდან. ამ მომენტიდან არის იგი ვალდებულიც გახსნიოს სამკვიდროსათვის აუცილებელი ხარჯები.

§2. უარის თქმა სამკვიდროს მიღებაზე

მემკვიდრეს აქვს სამკვიდროს არა მარტო მიღების, არამედ მიღებაზე უარის თქმის უფლებაც. სამკვიდროს მიღების უფლებისაგან განსხვავებით, უარის თქმის უფლება თითქოს შემთხვევით ელემენტს წარმოადგენს მემკვიდრეობაში. არ არის აუცილებელი უარის თქმა, თუ იგივე მიზანი მიღწეულ იქნება სამკვიდროს მიღებისაგან თავის არიდებით. მით უმეტეს თუ სამკვიდროს მიღებაზე თავის არიდების გახანგრძლივება სრულებითაც არ აღიქმება მისი მიღების სასარგებლოდ შესრულებულ მოქმედებად. თავის არიდებაა, მაგალითად, როცა მემკვიდრე არ მიმართავს სანოტარო ორგანოს განცხადებით სამკვიდროს მიღების თაობაზე. იგულისხმება, რომ მას არ სურს სამკვიდროს მიღება. მაგრამ ასეთი ქცევა გაურკვეველ ვითარებაში აყენებს სხვა მემკვიდრეებსა და მამკვიდრებლის კრედიტორებსაც. ამიტომ უმჯობესია მემკვიდრის ნება აშკარად იყოს გამოხატული თავიდანვე. უარის თქმა სამკვიდროს მიღებაზე თავისი შინაარსით აშკარად განსხვავდება სამკვიდროს მიღებაზე თავის არიდებისაგან. უარის თქმა არის ერთჯერადი აქტი, ნების გამოხატვა, ცალმხრივი გარიგება, ხოლო თავის არიდება ანუ მიუღებლობა გაურკვეველობის მდგომარეობაა განსაზღვრულ დრომდე. აქედან გამომდინარე, კანონი არეგულირებს სამკვიდროს მიღებაზე მხოლოდ უარის თქმასთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს. მათგან ყველაზე მთავარია მემკვიდრედ მონვეული პირის განცხადება იმის თაობაზე, რომ მას არ სურს მიიღოს სამკვიდრო და ჩაებას სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობებში. ასეთი განცხადება წარდგენილ უნდა იქნეს სანოტარო ორგანოში. ამისათვის დადგენილია განსაზღვრული დრო. მემკვიდრეს შეუძლია უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე სამი თვის გან-

მავლობაში იმ დღიდან, როცა მან შეიტყო ან უნდა შეეტყო თავისი მოწვევის შესახებ სამკვიდროს მისაღებად. საპატიო მიზეზის არსებობისას ეს ვადა შეიძლება გააგრძელოს სასამართლომ, მაგრამ არა უმეტეს ორი თვისა. სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის ძირითადი და გაგრძელებული ვადის გასვლა ნიშნავს იმას, რომ მემკვიდრე თავს არიდებს სამკვიდროს მიღებას, რაც უარის თქმის ტოლფასია. იგი, იმ მიზეზით, რომ თავის დროზე კატეგორიულად არ გამოხატა თავისი ნება, არ არის უფლებამოსილი მომავალში სამკვიდროს მიღების უფლების აღდგენის საკითხი დააყენოს. მან კონკლუდენტური მოქმედებით გამოხატა სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის სურვილი, რამაც შეწყვიტა სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობებში ჩართვის შესაძლებლობა.

სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, არ დაიშვება სამკვიდროს მიღება ან მასზე უარის თქმა ნაწილობრივ, რაიმე დათქმით ან ვადით. მემკვიდრემ მთლიანად უნდა მიიღოს სამკვიდრო ან მთლიანად უარი თქვას მასზე. არც რაიმე დათქმა დაიშვება და არც რაიმე ვადის განსაზღვრა. მაგალითად, არ შეიძლება მემკვიდრემ უარი თქვას სამკვიდროს ნაწილის მიღებაზე იმ მოტივით, რომ სხვა მემკვიდრეები შეჰპირდნენ მისი ღირებულების გადახდას გაზრდილი ოდენობით, ან უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე იმ დრომდე, ვიდრე სხვა მემკვიდრე სამუშაოს იშოვნის. თუ მემკვიდრე უარს იტყვის სამკვიდროს ნაწილზე ან დათქვამს რაიმე პირობას, ითვლება, რომ ის უარს ამბობს სამკვიდროს მიღებაზე. სამკვიდროს ნაწილზე უარის თქმად ითვლება არა მთელი სამკვიდროდან მის კუთვნილ ნაწილზე უარის თქმა, არამედ მისი კუთვნილი წილიდან განსაზღვრულ ნაწილზე უარის თქმაც. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელს მხოლოდ მეუღლე და შვილი დარჩა, ხოლო მისი სამკვიდრო 1000 ლარის ღირებულებისაა, მეუღლის უარი

შვილის წილის მიღებაზე არ ითვლება სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმად. მაგრამ, თუ იგი უარს იტყვის თავისი წილი სამკვიდროდან მხოლოდ 300 ლარის ღირებულების ნივთის მიღებაზე, ხოლო 200 ლარის ქონებას მაშინ მიიღებს, თუ ვადაზე ადრე გაუშვებენ პენსიაზე, ჩაითვლება რომ მან საერთოდ უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე.

სამკვიდროს ნაწილობრივ მიუღებლობის დებულებიდან შეიძლება გამონაკლისის დაშვება, როცა ეს მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს გამოყენების მიზანშეწონილობასთან არის დაკავშირებული. მაგალითად, მემკვიდრეს, რომელიც არ მისდევს სოფლის მეურნეობას, შეუძლია უარი თქვას სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის, სხვადასხვა მონყობილობის, შრომის იარაღებისა და პირუტყვის მიღებაზე. მან შეიძლება მთელი სამკვიდროდან მიიღოს მხოლოდ საცხოვრებელი სახლი და ავტომანქანა. ასეთი ნაწილობრივი უარი არ ჩაითვლება საერთოდ უარის თქმად სამკვიდროს მიღებაზე. საკითხის სხვაგვარად გადაწყვეტა მემკვიდრის ინტერესების საწინააღმდეგოდ უნდა იქნეს მიჩნეული. არ ჩაითვლება მთელ სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმად ის, თუ მემკვიდრეს სხვადასხვა სააფუძვლით სამკვიდროდან რამდენიმე წილი ეკუთვნის და ერთ-ერთის მიღებაზე ამბობს უარს. მაგალითად, ანდერძით მემკვიდრე, ამავე დროს, კანონით მემკვიდრეცაა და ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონებიდანაც ეკუთვნის წილი. ასეთ შემთხვევაში მემკვიდრეს შეუძლია ნაანდერძებ ქონებაზე უარი თქვას და დარჩეს მხოლოდ კანონით მემკვიდრედ. ანდა პირიქით მოიქცეს, თუ კანონით მისაღები სამკვიდრო ნაანდერძებთან შედარებით უმნიშვნელო ღირებულებისაა. წილებს შორის არჩევა მემკვიდრისათვის სავალდებულო არაა. მას შეუძლია ყველა წილზე თქვას უარი. ასევე შეუძლია მემკვიდრეს უარი თქვას სამკვიდრო ქონების იმ ნაწილზე, რომელიც სხვა მემ-

კვიდრის მიერ თავისი წილის მიღებაზე უარის თქმის გამო გადანაწილდა დარჩენილ მემკვიდრეებს შორის და მის ხვედრ წილს დამატებით შეემატა. მემკვიდრის უარი ასეთ შემატებულ წილზე არ ნიშნავს უარის თქმას საერთოდ. მას უფლება აქვს მიიღოს სამკვიდრო შემატებული ნაწილის გარეშე.

მემკვიდრეს შეუძლია უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე სხვა პირთა სასარგებლოდ. ისინი შეიძლება მიეკუთვნებოდნენ როგორც ანდერძით, ისე კანონით მემკვიდრეებს. ეს იმას ნიშნავს, რომ მისი წილი სამკვიდრო უნდა გადავიდეს იმ პირებზე, რომელთა სასარგებლოთაც თქვა უარი მოწვეულმა მემკვიდრემ.

სამკვიდროს მიღებაზე შესაძლებელია პირველი რიგის მემკვიდრემ უარი თქვას მეორე ან მესამე რიგის მემკვიდრის სასარგებლოდ, თუ პირველი რიგის სხვა მემკვიდრეები სახეზე არიან. მამკვიდრებელთან ან მემკვიდრესთან ასეთი პირის ნათესაური ან საოჯახო ახლობლობა სავალდებულო არ არის. ამასთან, განსაზღვრულია ის პირები, რომელთა სასარგებლოდაც არ დაიშვება სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმა. მათ მიეკუთვნებიან ის პირები, რომლებიც სასამართლოს მიერ ცნობილი არიან უღირს მემკვიდრეებად ან, რომელთაც ანდერძის პირდაპირი მითითებით ჩამოერთვათ მემკვიდრეობის უფლება.

სხვა პირთა სასარგებლოდ გაკეთებული მემკვიდრის უარი სამკვიდროს მიღებაზე შეიძლება გასაჩივრდეს სასამართლოში დანარჩენი მემკვიდრეების მიერ. გასაჩივრების საფუძველი განსაზღვრული არ არის. იგი შეიძლება იყოს მემკვიდრის მიერ თავისი წილის არამართლზომიერად სხვისთვის გადაცემის სხვადასხვა შემთხვევა, რაც სხვა მემკვიდრეთა კანონიერი ინტერესების უგულველყოფას იწვევს.

თუ მემკვიდრემ უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე, მა-

გრამ არ განუცხადებია, თუ ვის სასარგებლოდ ამბობს უარს, მაშინ მისი წილი შეემატება მემკვიდრეებად მოწოდებულ კანონით მემკვიდრეთა წილს, ხოლო, თუ მთელი სამკვიდრო ანდერძით იყო განაწილებული, მაშინ — ანდერძით მემკვიდრეთა წილს. მემკვიდრის წილი განაწილებულ უნდა იქნეს სხვა მემკვიდრეთა წილის პროპორციულად. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელმა თავისი ქონებიდან მეუღლეს უანდერძა 1200 ლარის, ხოლო შვილებს 600-600 ლარის ღირებულების ქონება და ერთი შვილი უარს იტყვის სამკვიდროს მიღებაზე, მაშინ მისი წილი 600 ლარიდან 200 ლარი, შეემატება მეორე შვილის სამკვიდროს, ხოლო 400 ლარი — მეუღლისას. შესაძლებელია, ანდერძით იყოს განსაზღვრული იმ წილის განაწილების წესი, რომლის მიღებაზეც უარს იტყვის ერთ-ერთი მემკვიდრე. ასეთ შემთხვევაში პროპორციულობის პრინციპი არ იმოქმედებს.

კანონით მემკვიდრეობის დროს თუ მემკვიდრე ერთადერთია თავის რიგში და იგი უარს იტყვის სამკვიდროს მიღებაზე, მაშინ სამკვიდრო გადავა მომდევნო რიგის მემკვიდრეებზე. მაგალითად, თუ მამკვიდრებლის ერთადერთმა შვილმა უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე, მაშინ სამკვიდრო განაწილება მამკვიდრებლის დასა და ძმას შორის. თუ სამკვიდროს მისაღებად მოწვეული ერთადერთი ძმა უარი იტყვის მის მიღებაზე, სამკვიდრო გადავა მამკვიდრებლის ბებიასა და პაპაზე.

შესაძლებელია, მემკვიდრემ უარი თქვას არა ერთი, არამედ რამდენიმე მემკვიდრის სასარგებლოდ. ასეთ შემთხვევაში მისი წილი თანაბრად განაწილდება სხვა მემკვიდრეებს შორის, თუ მითითებული არ იქნა თითოეულის წილზე. ზემოაღნიშნული მაგალითის მიხედვით თუ მეუღლე უარს იტყვის სამკვიდროს მიღებაზე შვილების სასარგებლოდ, თითოეული მათგანი ცოცხალი მშობლის წილიდან 600 ლარის ქონებას მიიღებს. მაგრამ, თუ ანდერძში მითითებული იყო, რომ მეუღლის მიერ

სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შემთხვევაში, მისი წილის ორი მესამედი უფროსი შვილის სამკვიდროს შეემატება, ხოლო ერთი მესამედი — უმცროსისას, მაშინ შვილები, შესაბამისად დედის წილიდან მიიღებენ 800 და 400 ლარის ღირებულების სამკვიდრო ქონებას.

გარკვეული თავისებურება ახასიათებს შვილიშვილის სასარგებლოდ უარის თქმას სამკვიდროს მიღებაზე. კანონით მემკვიდრეობის დროს შვილიშვილი სამკვიდროს იღებს წარმომადგენლობითი მემკვიდრეობის უფლებით. სხვა შემთხვევაში იგი მემკვიდრედ არ ითვლება. ამიტომ შვილიშვილის სასარგებლოდ ბებია ან პაპამ მხოლოდ მაშინ შეიძლება უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე, თუ სამკვიდროს გახსნის დღისათვის ცოცხალი არ არის ის მშობელი, რომელიც მამკვიდრებლის მემკვიდრე უნდა ყოფილიყო. ანდერძით მემკვიდრეობისას შვილიშვილი უპირობოდ ითვლება მემკვიდრედ, ამიტომ მის სასარგებლოდ სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმა ყოველთვის შეიძლება. ერთადერთი სუბიექტი, ვისაც კანონით მემკვიდრეობისას უფლება არა აქვს უარი თქვას უმკვიდრო ქონების მიღებაზე — ეს სახელმწიფოა. უარის თქმის აკრძალვა ამ შემთხვევაში გამომდინარეობს სამკვიდროს სტატუსის განსაკუთრებულობიდან. სახელმწიფოს შემდეგ ბეითალმანი ქონების მემკვიდრე არ შეიძლება ვინმე იყოს. ამიტომ სახელმწიფომ აუცილებლად უნდა მიიღოს კანონიერი სამკვიდრო.

სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმა არ დაიშვება მას შემდეგ, რაც მემკვიდრემ სამკვიდროს გახსნის ადგილის მიხედვით შეიტანა განცხადება სამკვიდროს მიღების შესახებ. ეს თანხმობა თუ რეგისტრირებულია, მისი უარყოფა არ შეიძლება თუნდაც იმ დროში, რაც დადგენილია სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმისათვის. ასევე არ შეიძლება უარის თქმა

სამკვიდროს მიღებაზე, თუ მემკვიდრემ უკვე მიმართა სანოტარო ორგანოს სამკვიდრო მონუმობის მიღების შესახებ. ასეთ შემთხვევებში მემკვიდრისათვის უარის თქმის ტოლფასია თავის არიდება სამკვიდროს მიღებაზე.

მემკვიდრის განცხადებაში გამოხატული ნება სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შესახებ შეუქცევადია. ეს იმას ნიშნავს, რომ ერთხელ გამოხატული ნება, როგორც გარიგება, ძალაში შევიდა და მისი გაუქმება არ შეიძლება. უფრო მეტიც, მემკვიდრეს არ შეუძლია უარის თქმის განცხადებაში გარკვეული ცვლილებები შეიტანოს ისე, რომ საბოლოოდ უარის თქმის არსი შეიცვალოს. მაგალითად, თუ მემკვიდრემ უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე ზოგადად, არ შეიძლება ამის შემდეგ მან მოითხოვოს ამ უარის ვინმეს სასარგებლოდ გამოხატვა. ერთხელ მიღებული გადაწყვეტილება არ უნდა შეიცვალოს.

მემკვიდრეს, რომელიც განცხადებით მიმართავს სანოტარო ორგანოს სამკვიდროს მიღების შესახებ, უფლება არა აქვს შემდეგ უარი თქვას მის მიღებაზე. მაგრამ, თუ მან სამკვიდრო ქონების ფაქტობრივი დაუფლებით ან მართვის დაწყებით გამოხატა თანხმობა სამკვიდროს მიღებაზე, ეს არ ითვლება შეუქცევად ნების გამოხატვად და მას სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი დროის განმავლობაში ყოველთვის შეუძლია უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე. ამისათვის აუცილებელია მემკვიდრემ განცხადებით მიმართოს სანოტარო ორგანოს. სამკვიდრო ქონების ფაქტობრივი ფლობა ან მართვა, ამ შემთხვევაში, შეიძლება ჩაითვალოს მემკვიდრის ნების წინასწარ გამოვლინებად, რომელიც ძალაში მხოლოდ მაშინ დარჩება, თუ სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შესახებ ოფიციალურად არ განაცხადებს. სანოტარო ორგანოსადმი უარის თქმის შესახებ განცხადებით მიმართვა აბათი-

ლებს ფლობის ან მართვის ფორმით გამოხატულ თანხმობას სამკვიდროს მიღების შესახებ.

სამკვიდროზე უარის თქმის უფლება, ისე როგორც თანხმობის უფლებისა, მემკვიდრეობით გადადის. ეს კონკრეტულ გამოხატულებას იმაში პოულობს, რომ მემკვიდრის მემკვიდრესაც აქვს უფლება უარი თქვას იმ წილის მიღებაზე, რომელიც გარდაცვლილ მემკვიდრეს ეკუთვნოდა. თუ მემკვიდრე გარდაიცვალა სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმისათვის დადგენილი ვადის გასვლამდე, მაშინ ეს ვადა არ დასრულდება დარჩენილი დროის ამონურვამდე. მაგალითად, თუ მემკვიდრე გარდაიცვალა ორი თვის შემდეგ იმ დღიდან, რაც მან შეიტყო სამკვიდროს მისაღებად თავისი მოწვევის შესახებ და რადგან სწორედ ამ დღიდან იწყება მემკვიდრისათვის სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის სამთვიანი ვადა, ამიტომ გარდაცვლილი მემკვიდრის მემკვიდრემ დარჩენილი ერთი თვის ვადაში შეიძლება უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე. თუ გარდაცვლილ მემკვიდრეს რამდენიმე მემკვიდრე დარჩა, თითოეულს შეუძლია უარი თქვას მხოლოდ მის წილზე სამკვიდრო ქონებაში. ერთი მემკვიდრის უარი არ ნიშნავს სხვა მემკვიდრეების უარს. თავისი ხვედრი ქონების ნაწილზე უარის თქმა კი — გარდაცვლილი მემკვიდრის მემკვიდრეს სამკვიდროს მთლიან წილზე ართმევს მემკვიდრეობის უფლებას.

სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმა, ჩვეულებრივ, მემკვიდრის მიერ ხორციელდება. შესაძლებელია, ეს უფლება მან წარმომადგენლის მეშვეობითაც გამოხატოს. ამისათვის აუცილებელია მემკვიდრის მიერ გაცემულ მინდობილობაში სპეციალურად იყოს მითითება იმის შესახებ, რომ წარმომადგენელს გააჩნია სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის რწმუნება. ასეთი მითითების გარეშე წარმომადგენელი ამ

კონკრეტულ სამართლებრივ ურთიერთობაში ვერ შეცვლის მემკვიდრეს.

სამკვიდროს მიღებაზე თანხმობის გამოცხადების მსგავსად, შეიძლება უარის თქმაც სადავო გახდეს. ამიტომ დაინტერესებულმა პირებმა კანონით განსაზღვრულ ვადაში უნდა მიმართონ სასამართლოს. ასეთი ვადაა ორი თვე იმ დღიდან, როცა სხვა მემკვიდრეებმა, მათმა ნათესავებმა, მეურვეებმა, მზრუნველებმა ან სხვა დაინტერესებულმა პირებმა შეიტყვეს, რომ ამისათვის არსებობს სათანადო საფუძველი. სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, თუ უარის თქმისათვის დადგენილი ვადის განმავლობაში როდის იყო ის გამოთქმული, სამკვიდროს მიღების უფლება წყდება სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან.

§3. სამკვიდროს ბაჟოზა

სამკვიდრო მასა, როგორც უნივერსალური უფლებამონაცვლეობის ობიექტი, მიუხედავად იმისა, იგი ერთ ადგილზე არის თავმოყრილი თუ არა, სამკვიდროს გახსნის მომენტისათვის იურიდიულად ერთი კომპლექსის სახით მოიაზრება. არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს იმას, თუ რა კონკრეტული უფლებამონაცვლეობები შედის მის შემადგენლობაში. სამკვიდრო ქონება ყოველთვის შეიძლება გაიყოს მემკვიდრეებს შორის ისე, რომ თითოეულმა ნაწილმა არ დაკარგოს თავისი პირვანდელი სტატუსი. იგი კვლავაც დარჩება სამემკვიდრო-სამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტად. ისეთ შემთხვევებში, როცა სამკვიდროს მისაღებად ერთი პირის მოწვევა ხდება, ანდერძისმიერი მემკვიდრე იქნება იგი თუ კანონისმიერი, სამკვიდროს გაყოფის საკითხი არ დგას. შეიძლება გასარკვევი

იყოს მიეკუთვნება თუ არა ესა თუ ის ნივთი სამკვიდროს, მაგრამ გაყოფასთან ამას არავითარი კავშირი არა აქვს. ყველაზე ხშირად გაურკვეველობა ცოცხლად დარჩენილი მეუღლის წილის განსაზღვრისას წარმოიშობა. მეუღლეთა თანაზიარი საკუთრების ამ ნაწილზე სამკვიდრო საერთოდ არ იხსნება. მეუღლეთა ქონების კანონით განსაზღვრული რეჟიმიდან სახელშეკრულებოზე გადასვლისას, რომლის დროსაც მეუღლეები თავიანთი შეხედულების მიხედვით წყვეტენ ქონების ამა თუ იმ ნაწილისათვის ინდივიდუალური თუ თანაზიარი საკუთრების რეჟიმის მიკუთვნებას, ძნელი ხდება იმის გარკვევა, ქონების რა ნაწილი უნდა შევიდეს სამკვიდროში და რა რჩება ხელუხლებელი. მეუღლეთა ქონების გაყოფა არ ნიშნავს სამკვიდრო ქონების გაყოფას, თუმცა ცოცხლად დარჩენილი მეუღლის სამკვიდროს სწორად განსაზღვრისათვის, მას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. გაურკვეველობა და უფრო მეტი დავა მაშინ წარმოიშობა, როცა რამდენიმე მემკვიდრეს შორის უნდა მოხდეს სამკვიდროს გაყოფა¹.

მემკვიდრეთა შორის სამკვიდროს გაყოფა ხდება სამოქალაქო კოდექსის ნორმების მოთხოვნათა გათვალისწინებით. სამკვიდრო ქონების გაყოფა ნიშნავს თითოეული მემკვიდრისათვის საერთო მასიდან იმ ნაწილის განსაზღვრას, რაც მათ კანონით ან ანდერძით ერგებათ. გაყოფის ძირითადი კრიტერიუმი არის სამკვიდროში თითოეული მათგანის წილის ოდენობა. მაგრამ გამორიცხული არ არის მემკვიდრეები შეთანხმდნენ სამკვიდროს ისეთ განაწილებაზე, რომელიც არ იქნება კანონით ან ანდერძით განსაზღვრული წილის შესაბამისი. მემკვიდრეთა შორის შეთანხმება ყველა შემთხვევაში

¹ ევა ზარნაძე, მემკვიდრეობის სამართალი. კრებულში-სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი სამოქალაქო და საკორპორაციო სამართალში. თბ. 2003. გვ.94.

აუცილებელია. პრობლემა იხსნება მაშინ, როცა მემკვიდრეებს ეანდერძათ კონკრეტული ნივთები და ამით მამკვიდრებელმა თვითონ გადაწყვიტა მემკვიდრეთა შორის სამკვიდროს განაწილების საკითხი. მოანდერძეს შეუძლია ანდერძით განსაზღვროს სამკვიდროს გაყოფის წესი. მას შეუძლია სამკვიდროს გაყოფა მიანდოს მესამე პირსაც. არ არის გამორიცხული, რომ ამ დროს სამკვიდრო ქონება არამართლზომიერად განაწილდეს. მაგალითად, როიალი ასეთმა პირმა მიაკუთვნა არა მუსიკოს მემკვიდრეს, არამედ — პროფესიით მძღოლს, რაც მათ შორის უკმაყოფილების საბაბი გახდა. მესამე პირის გადაწყვეტილება არ არის სავალდებულო მემკვიდრეებისათვის, თუ ისინი თვლიან, რომ ასეთი გადაწყვეტილება აშკარად უსამართლოა. ასეთ შემთხვევაში ერთ-ერთის ან ორივე მემკვიდრის სარჩელის საფუძველზე სამკვიდროს გაყოფა უნდა მოხდეს სასამართლოს გადაწყვეტილებით.

სამკვიდროს გაყოფისას თითოეულ მემკვიდრეს შეუძლია მოითხოვოს თავისი წილის გამოყოფა ნატურით. არა აქვს მნიშვნელობა ქონება მოძრავია თუ უძრავი. აუცილებელია ის, რომ არსებობდეს ქონების ნატურით გამოყოფის შესაძლებლობა ან აკრძალული არ იყოს იგი კანონით. ნატურით გაყოფის შესაძლებლობაში იგულისხმება ნივთის ისეთი გაყოფა, რომელიც ცალკეულ ნაწილებს არ დაუკარგავს სამეურნეო ან სხვა მიზნობრივ დანიშნულებას. ასეთია ყველა გაყოფადი ნივთი, მათ შორის ხორბლის ან სიმინდის მოსავალი, საცხოვრებელი სახლი ან მიწის ნაკვეთი და სხვ. არ შეიძლება ავტომატურად ნატურით გაყოფა მემკვიდრეებს შორის და სხვ. გაუყოფადი ნივთი მემკვიდრეთა შეთანხმებით ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით შეიძლება მემკვიდრეთა საერთო წილობრივი საკუთრება გახდეს ან ერთ-ერთს დარჩეს და მეორემ სანაცვლოდ სხვა ნივთი ან მისი წილის ღირებულების

ტოლფასი ანაზლაურება მიიღოს. კანონით არ დაიშვება მემკვიდრეებს შორის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის დანაწევრება და დაყოფა, თუ ამის გამო შეუძლებელი იქნება სრული და ეფექტური მეურნეობის შენარჩუნება. მსგავს შემთხვევებში სამკვიდროს ნატურით გაყოფა არ უნდა მოხდეს. აქედან ლოგიკური გამოსავალი ის არის, რომ მოხდეს მიწის ნაკვეთისა და მასზე მდებარე მეურნეობის გაყიდვა და მემკვიდრეებმა მიიღონ თავიანთი წილის ფულადი ანაზლაურება. ერთი მემკვიდრისათვის მიწის ნაკვეთის მიკუთვნების შემთხვევაში, სხვებმა სამკვიდრო წილი სხვა ქონებით ან შესაბამისი ანაზლაურებით უნდა მიიღონ. ერთი მემკვიდრის გამორჩევის აუცილებლობისას, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმას, ვინც მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრობდა და მასთან ერთად ეწეოდა მეურნეობას. თუ ასეთი მემკვიდრე არ აღმოჩნდა, მაშინ მიწის ნაკვეთი იმას უნდა მიეკუთვნოს, რომელსაც აქვს უნარი და სურვილი გაუძღვეს მეურნეობას.

სამკვიდროს გაყოფისას თითოეული მემკვიდრის წილში ჩაითვლება იმ ქონების ღირებულება, რომელიც მან საჩუქრის სახით მიიღო მამკვიდრებლისაგან სამკვიდროს გახსნამდე ხუთი წლის განმავლობაში.

საჩუქრის ასეთი სტატუსი მნიშვნელოვნად არის განპირობებული საბაზრო მეურნეობის პრინციპების მოქმედებით. კერძო საკუთრების ობიექტების თავისუფალი ბრუნვა სამოქალაქო ურთიერთობებში, შესაძლებელს ხდის მნიშვნელოვანი ღირებულების ნივთების გაჩუქებას. ამჟამად შესაძლებელია ავტომანქანის, მიწის, საცხოვრებელი სახლის, სანარმოს და მისგან მიღებული დივიდენდების გაჩუქება და სხვ. ამიტომ გაჩუქებული ნივთის სტატუსის განსაზღვრაში გამჩუქებლის ინტერესისადმი ყურადღების გამახვილება სავსებით ლოგიკურად უნდა ჩაითვალოს. ადრინდელი კანონ-

მდებლობით მამკვიდრებელი თავის სიცოცხლეში მემკვიდრი-სათვის ნაჩუქარ ქონებას არ ტვირთავდა რაიმე ფუნქციით. ალბათ, იმიტომ, რომ სახელმწიფო საკუთრების მონოპო-ლიური მდგომარეობის პირობებში მამკვიდრებელი პირადი საკუთრების უმნიშვნელო ღირებულების ნივთის ჩუქებას თუ შეძლებდა მხოლოდ და მისი ინტერესიც გაჩუქებულ ნივთზე ამ მომენტში შეწყდებოდა. მაგალითად, საათის, ჰალსტუხის, პერანგის ან ფეხსაცმლის გაჩუქება დიდხანს არ შეიძლებოდა დამახსოვრობდა გამჩუქებელს ან დასაჩუქრებულს. მოქმედი სამოქალაქო კოდექსი საჩუქარს კანონზომიერად თვლის სამკვიდრო ქონების შემადგენელ ნაწილად. სამკვიდროს გახსნამდე მამკვიდრებლისაგან ნაჩუქარი ქონება, რა დიდი მნიშვნელობისაც არ უნდა იყოს იგი, სამკვიდრო ქონებაში ჩაითვლება.

სამკვიდროში ნაჩუქარი ქონების ჩათვლა სხვა მემკვი-დრეების ინტერესების დაცვის აუცილებლობითაცაა ნაკარ-ნახევი. თუ ადრე დასაჩუქრებულ მემკვიდრეს სამკვიდროში საჩუქარი ჩათვლება, ამით საჩუქრის შესაბამისი ქონება სხვა მემკვიდრეებზე გადანაწილდება და შესაბამისად გაიზრდება მათი წილი.

თანამემკვიდრეთა შეთანხმებით დასაშვებია მთელი სამ-კვიდროს გაყიდვა და მემკვიდრეთა შორის ფულის განაწილება თითოეული მათგანის წილის შესაბამისად. სამკვიდროს ამგვარი გაყოფა პირობითად ნატურით გაყოფის ნაირსახე-ობად შეიძლება ჩაითვალოს. ყველა მემკვიდრე სამკვიდრო ქონების ნატურით გაყოფისას მიღებული წილის ფულად ანაზღაურებას ლეზულობს. შესაძლებელია თანამემკვიდრეები შეთანხმდნენ იმაზე, რომ მთელი სამკვიდრო ქონება ერთ მემკვიდრეს გადაეცეს იმ პირობით, რომ იგი დანარჩენებს გადაუხდის შესაბამის კომპენსაციას. მაგალითად, თუ სამკვი-

დროს ღირებულება 5000 ლარია, რომელიც მამკვიდრებლის ხუთ მემკვიდრეს შორის უნდა განაწილდეს თანაბრად, მათ შორის მიღწეული შეთანხმებით, თუ სამკვიდრო ერთ-ერთ მათგანს დარჩება, იგი ვალდებული იქნება დარჩენილი ოთხი მემკვიდრიდან თითოეულს მისცეს კომპენსაცია 1000 ლარის ოდენობით. თუ სამკვიდროში თანამემკვიდრეებს სხვადასხვა ოდენობის წილი ეკუთვნით, მაშინ კომპენსაცია მათი წილის შესაბამისი უნდა იყოს.

თანამემკვიდრეები შეიძლება შეთანხმდნენ იმაზე, რომ სამკვიდროს გაყოფა შეჩერდეს განსაზღვრული დროით. ეს უმეტესად მაშინ ხდება, როცა ერთი ან რამდენიმე მემკვიდრე ობიექტური მიზეზების გამო მონაწილეობას ვერ ღებულობს სამკვიდროს გაყოფაში. თუ სამკვიდროს გაყოფა შეჩერდა განსაზღვრული დროით, მაშინ მის განმავლობაში მთელი სამკვიდრო ჩაითვლება თანამემკვიდრეთა საერთო წილობრივ საკუთრებად. ასეთი ქონების სტატუსი და თანამესაკუთრეთა უფლება-მოვალეობები განისაზღვრება საერთო საკუთრების მარეგულირებელი ნორმებით. იგულისხმება, რომ თანამემკვიდრეების მიერ დადგენილი დროის გასვლის შემდეგ სამკვიდრო გაიყოფა და მემკვიდრეებს შორის დანაწილდება ინდივიდუალური საკუთრების ობიექტებად. თანამემკვიდრეები შეიძლება იმაზეც შეთანხმდნენ, რომ სამკვიდრო საერთოდ არ გაიყოს და დარჩეს იგი საერთო წილობრივ საკუთრებაში. ეს მაშინ მოხდება, თუ სამკვიდროს გაყოფა გამოინვევს მისი სამეურნეო დანიშნულების მოშლას ან შესუსტებას. გარდა ამისა, თანამემკვიდრეებს სამკვიდრო ქონების გაყოფის სხვა მისაღები ფორმა არ უნდა გააჩნდეთ. თანამემკვიდრეებს შორის შეთანხმების მომენტი სათვის სამკვიდრო ქონების საერთო წილობრივ საკუთრებაში გადასვლა მისი გამოყენების ყველაზე საუკეთესო ვარიანტს უნდა წარმოადგენდეს.

გარკვეული თავისებურებებით ხასიათდება საადგილმამულო მეურნეობის გადასვლა მემკვიდრეობით. თუ საადგილმამულო მეურნეობა კომლს ეკუთვნის საერთო თანაზიარი საკუთრებით, მაშინ იქიდან გამომდინარე, რომ კომლის შიგნით შეიძლება არსებობდეს კომლის წევრთა ინდივიდუალური საკუთრება და მეუღლეთა თანაზიარი საკუთრება, კომლის ქონებაზე სამკვიდრო გაიხსნება მისი ბოლო წევრის გარდაცვალების შემთხვევაში. კომლის ბოლო წევრს აქვს უფლება, ანდერძით განკარგოს კომლის მთელი ქონება. მის მიერ ანდერძით რამდენიმე მემკვიდრის დანიშვნის შემთხვევაში გამოყენებულ უნდა იქნეს საადგილმამულო მეურნეობის მემკვიდრეობით გადასვლის ზემოთ აღნიშნული საერთო წესი. თუ კომლის ბოლო წევრს ანდერძი არ დაუტოვებია, მაშინ კომლის საერთო ქონება გადავა კანონით მემკვიდრეებზე იმ პირობით, რომ კომლის მეურნეობა არ დაიშალოს. კომლის საერთო ქონების მემკვიდრეებს შორის გაყოფის დროს ამოსავალ დებულებას უნდა წარმოადგენდეს საადგილმამულო მეურნეობის შენარჩუნებისა და მისი შემდგომი განვითარების აუცილებლობა. თუ ეს შეუძლებელია, თანამემკვიდრეთა შეთანხმებით კომლის მინა და მასზე მოწყობილი საადგილმამულო მეურნეობა შეიძლება არ გაიყოს და დარჩეს მათ საერთო საკუთრებაში. ანდერძით მემკვიდრეობისას კომლის ქონება მემკვიდრეებს ექნებათ საერთო წილობრივი საკუთრებით, თუ ანდერძში მითითებულია თითოეულის წილი. თუ მემკვიდრეთა წილები არ არის გამოყოფილი, მაშინ — საერთო თანაზიარი საკუთრებით. რაც შეეხება კანონით მემკვიდრეებს, ისინი მხოლოდ თანაზიარი საკუთრების უფლებით მიიღებენ კომლის ქონებას. კომლის ქონების გაუყოფლობის შესახებ შეთანხმება არ ნიშნავს მის მუდმივ ხასიათს. თანამემკვიდრეებს შეუძლიათ ხელახლა დააყენონ სამკვიდროს გაყოფის საკითხი, თუ

უკვე არ არსებობს გაყოფის ხელის შემშლელი პირობები.

ჩასახული, მაგრამ ჯერ არშობილი მემკვიდრის ინტერესებიდან გამომდინარე, სამკვიდროს გაყოფა მხოლოდ მაშინაა შესაძლებელი, როცა იგი დაიბადება. მემკვიდრის დაბადებამდე სხვა მემკვიდრეებს უფლება აქვთ მიიღონ სამკვიდრო, მაგრამ მისი გაყოფის უფლება არ გააჩნიათ. თუ ჩასახული მემკვიდრე ცოცხალი დაიბადება, მაშინ დანარჩენ მემკვიდრეებს უფლება აქვთ გაიყონ სამკვიდრო ახალშობილი მემკვიდრის წილის გათვალისწინებით. ახალშობილის ინტერესების დასაცავად გაყოფაში მონაწილეობისათვის მონვეულ უნდა იქნენ მისი წარმომადგენლები.

სამკვიდროს გაყოფისას თითოეულ მემკვიდრეზე თავისი წილის შესაბამისად უნდა გადანაწილდეს სამკვიდრებლის ვალების დაფარვის მოვალეობა. თანამემკვიდრეთა შეთანხმებით დასაშვებია სავალო მოთხოვნები მთლიანად დაეკისროს ერთ-ერთ მემკვიდრეს, მისთვის სამკვიდროდან შესაბამისად გაზრდილი წილის მიცემის სანაცვლოდ. მაგალითად, თუ სამკვიდრებელს 1000 ლარი დარჩა ვალად და მისი ორი მემკვიდრიდან ერთი თანახმაა გადაიხადოს იგი, მაშინ 3 000 ლარის ღირებულების სამკვიდროდან მან უნდა მიიღოს 2000 ლარი, მეორემ კი — 1000. მსგავს შემთხვევებში სამკვიდრო, ბურებრივია, არათანაბრად გაიყოფა.

სამკვიდროს გაყოფის დროს მოქმედებს თანამემკვიდრეთა ურთიერთდახმარებისა და სამკვიდრო წილის მიღებაში ხელშეწყობის პრინციპი. თითოეული მემკვიდრე მოვალეა უზრუნველყოს სხვა თანამემკვიდრეთა მიერ შესაბამისი წილის მიღება. განსაკუთრებით აღსანიშნავია კანონის მოთხოვნა იმის შესახებ, რომ, თუ ერთ-ერთი თანამემკვიდრე სამკვიდროს გაყოფის დროს მოთხოვნის უფლებას იძენს, სხვა მემკვიდრეები ვალდებული არიან მოვალის გადახდისუნარიანობა უზრუნველყონ

თავიანთი სამკვიდრო წილის მიხედვით. ეს იმას ნიშნავს, რომ მოთხოვნის უფლების მქონე მემკვიდრისათვის, თუ ეს უფლება ვერ განხორციელდა, ანუ მან ვერ მიიღო მამკვიდრებლის მიერ სხვაზე გასესხებული ვალი, მაშინ იგი სხვა თანამემკვიდრეების მიერ უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი. ამ დროს ფაქტობრივად ხდება მოთხოვნის უფლების რეალიზაცია არა ერთი, არამედ ყველა თანამემკვიდრის მონაწილეობით. თანამემკვიდრეთა ასეთი ვალდებულება უნდა შესრულდეს არა მარტო მაშინ, როცა სამკვიდროს გაყოფა ხდება, არამედ მაშინაც, როცა დადგება მოთხოვნის უფლების სამკვიდროს გაყოფის შემდეგ შესრულების დრო. **სამკვიდროს გაყოფისას თუ აღმოჩნდა, რომ ანდერძით განსაზღვრულ წილთა ჯამი აღემატება მთელ სამკვიდროს, მაშინ თითოეული მემკვიდრის წილი შემცირდება პროპორციულად.** მემკვიდრეთა შორის განაწილდება რეალურად არსებული სამკვიდროს ღირებულება. კანონით მემკვიდრეობისას ასეთი რამ გამორიცხულია, რადგან სამკვიდრო თავიდან არ არის განსაზღვრული და მემკვიდრეებს შორის რეალურად არსებული სამკვიდრო ნაწილდება.

სამკვიდროს გაყოფის თაობაზე შეიძლება თანამემკვიდრეები ვერ შეთანხმდნენ. შეუთანხმებლობა უმეტესად სამკვიდროში შემავალი ნივთის მიზნობრივი დანიშნულებისა და თითოეული მემკვიდრის პროფესიის გაუთვალისწინებლობის შედეგი ხდება. მაგალითად, თუ ერთ-ერთი მემკვიდრე დანტისტია, მაშინ მიზანშეწონილი იქნება შესაბამისი სამკურნალო მოწყობილობა მის წილში იქნეს ჩართული. გათვალისწინებულ უნდა იქნეს თითოეულის წილის შესაბამისი ღირებულებაც. დავის განხილვისას სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს ყოველივე ეს სამკვიდროს გაყოფისას ყველა მემკვიდრის ინტერესებიდან გამომდინარე.

თითოეულ თანამემკვიდრეს შეუძლია განკარგოს თავისი

წილი სამკვიდროში. აქ იგულისხმება წილის განკარგვის უფლება სამკვიდროს გაყოფამდე. სანამდე გაირკვეოდეს კონკრეტულად, თუ რა საგნები შევა სამკვიდროდან მის წილში, მანამდე მემკვიდრეს შეუძლია გაყიდოს, გაცვალოს ან გააჩუქოს იგი. ამ შემთხვევაში წილის განმსაზღვრელს ცალკეული ნივთები კი არ წარმოადგენს, არამედ საერთო მოცულობის ზოგადი საზომი. მაგალითად, თუ მემკვიდრეს სამკვიდროში ეკუთვნის ერთი მეხუთედი, მას შეუძლია ეს ნაწილი განკარგოს ისე, რომ ზუსტად არ იცოდეს არც მან და არც შემდგომმა კონკრეტულად რა ნივთებისაგან შედგება იგი. ეს სამკვიდროს გაყოფის შემდეგ გაირკვევა. ამიტომ მანამდე თანამემკვიდრეს არ შეუძლია განკარგოს ცალკეული საგნები თავისი წილიდან. გამორიცხული არ არის, რომ ასეთი საგანი სამკვიდროს გაყოფის დროს სხვა თანამემკვიდრის წილში შევიდეს. ამიტომ აუცილებელია ნოტარიუსის მიერ დადასტურდეს ის ხელშეკრულება, რომლითაც ერთ-ერთი თანამემკვიდრე განკარგავს თავის წილს. თანამემკვიდრის მიერ თავისი წილის განკარგვის შემთხვევაში სხვა თანამემკვიდრეებს ურთიერთ შეთანხმების საფუძველზე შეიძლება ჰქონდეთ ამ წილის უპირატესი შესყიდვის უფლება. ასეთი უფლებით თანამემკვიდრეები სარგებლობენ წილის გასხვისების გამოცხადებიდან განსაზღვრული ვადის განმავლობაში. ეს იმას ნიშნავს, რომ თანამემკვიდრეს არა აქვს უფლება სხვა თანამემკვიდრეთა თანხმობის გარეშე გაასხვისოს თავისი წილი დადგენილი დროის განმავლობაში. ამ დროში ნებისმიერ თანამემკვიდრეს შეუძლია გამოთქვას სურვილი წილის შექენის შესახებ. თუ ხელშეკრულება წილის გასხვისების შესახებ ამ მოთხოვნის უგულებელყოფით დაიდო, იგი უნდა გაბათილდეს. შესაძლებელია წილის შექენის სურვილი რამდენიმე თანამემკვიდრემ გამოთქვას. მაშინ თითოეულ მათგანს შეუძლია შეიძინოს გასასხვისებელი წილის შესაბამისი ნაწილი.

წილის შესყიდვის უპირატესი უფლება გადადის მემკვიდრეობით. თუ ამ უფლების მქონე მემკვიდრე გარდაიცვალა ისე, რომ ვერ მოასწრო მისი განხორციელება, მაშინ ეს უფლება გადავა მის მემკვიდრეებზე, ანუ მემკვიდრის მემკვიდრეებს გაუჩნდებათ უპირატესი შესყიდვის უფლება. ეს უფლება უნდა განხორციელდეს დადგენილი ვადის დარჩენილ პერიოდში. წინააღმდეგ შემთხვევაში სამკვიდროს წილის შესყიდვის უპირატესი უფლება დაიკარგება.

თანამემკვიდრეთა უპირატესი შესყიდვის უფლება მოქმედებს დადგენილი ვადის განმავლობაში მანამდე, სანამ მემკვიდრეს სამკვიდროდან თავისი წილი გამოეყოფა და გადაეცემა. თუ ამის შემდეგ მემკვიდრე მისთვის გამოყოფილ წილს გაყიდის, თანამემკვიდრეებს უპირატესი შესყიდვის უფლება არ ექნებათ. მემკვიდრე ასეთ შემთხვევაში საერთო-სამკვიდრო ქონების თანამესაკუთრე კი არ არის, არამედ ინდივიდუალური საკუთრების უფლებით ფლობს და განკარგავს თავის წილ სამკვიდროს.

წილის გასხვისების შემთხვევაში შემძენზე გადადის მამკვიდრებლის კრედიტორთა მოთხოვნის დაკმაყოფილების მოვალეობა, შეძენილი წილის ოდენობის შესაბამისად. შემძენი იხდის იმდენს, რასაც გადაიხდიდა თანამემკვიდრე თავისი წილი რომ არ გაესხვისებინა. მაგალითად, მამკვიდრებლის ოთხ მემკვიდრეს თანაბრად ეკუთვნით 12 000 ლარის ღირებულების სამკვიდრო. ამავე დროს, მამკვიდრებელს ვალად დარჩა 6000 ლარი. ერთ-ერთი მემკვიდრის მიერ სამკვიდროდან თავისი ერთი მეოთხედი წილის გასხვისების შემთხვევაში, წილის შემძენი ვალდებული იქნება შეძენილი 3 000 ლარის ღირებულების ქონებიდან მამკვიდრებლის ვალის დასაფარად გადაიხადოს 1500 ლარი.

სამკვიდროს გაყოფისას ზოგიერთ მემკვიდრეს შეიძლება

წარმოეშვას თანამესაკუთრებთან ქონებრივი გათანაბრების უფლება. სამოქალაქო კოდექსის 1473-ე მუხლის მიხედვით, მემკვიდრეები, რომლებიც მოწვეული იქნებიან სამკვიდროს მისაღებად, ვალდებულნი არიან წილთა გათანაბრებისათვის, გაყოფამდე, სამკვიდროს მიათვალონ ყოველივე ის, რაც მათ მიიღეს მამკვიდრებლისაგან მის სიცოცხლეში — მშობლების ქონებიდან გამოყოფის სახით. წილის გათანაბრების მიზანია სამკვიდრო ქონებიდან განსაზღვრული ნაწილის გამოკლება და იმ თანამემკვიდრის წილისათვის მიმატება, რომელსაც ასეთი მოთხოვნის უფლება აქვს. ამით ყველა თანამემკვიდრე ფაქტობრივად ერთნაირ წილს მიიღებს სამკვიდროდან. მაგალითად, მამკვიდრებელს გარდაცვალების შემდეგ დარჩა პირველი რიგის კანონით მემკვიდრეები — მეუღლე და სამი შვილი. სამკვიდროს ღირებულება 12 000 ლარია. სამკვიდროს გაყოფისას გაირკვა, რომ უფროსმა შვილმა გარდაცვლილი მშობლის სიცოცხლეში ცალკე ცხოვრება დაიწყო და გამოყოფის სახით მიიღო 1000 ლარის ღირებულების ქონება. ასეთ შემთხვევაში უმცროს შვილებს წარმოეშობათ გათანაბრების უფლება, რის გამოც მათ უფლება აქვთ სამკვიდრო ქონებიდან მოითხოვონ 2 000 ლარის გამოკლება თავიანთ წილზე დასამატებლად და დარჩენილი 10 000 ლარის ღირებულების ქონების თანაბრად გაყოფა. თითოეულ მემკვიდრეს სამკვიდროდან წილის სახით ერგება 2 500 ლარი, უმცროს შვილებს კი დამატებით ერგებათ გათანაბრების თანხა თითოეულს 1000 ლარი. საბოლოოდ უფროსი შვილი თუ 2 500 ლარის ქონებას მიიღებს სამკვიდროდან წილის სახით, უმცროსი ორი შვილიდან თითოეულს ერგება 3500 ლარის ქონება. წილის გათანაბრების საფუძველზე სამართლიანობის პრინციპის გათვალისწინება მემკვიდრეთა ქონებრივი უფლებების დაცვის საუკეთესო საშუალებაა. წილთა გათანაბრება

არ მოხდება მაშინ, თუ მამკვიდრებელმა უკვე გაითვალისწინა თავის მემკვიდრეთა ინტერესების დაცვის სხვა საშუალებები, მაგალითად, ანდერძის საშუალებით მათი წილის საბოლოო გათანაბრება და სხვ. წილის გათანაბრების მოთხოვნის გავრცელებულ საფუძველს წარმოადგენს ქალიშვილისათვის მზითევის გამოყოფა. სხვა შვილებს სამკვიდროს გაყოფისას მზითვის ღირებულების გათვალისწინების მოთხოვნის უფლება გააჩნიათ.

წილის გათანაბრების საკითხი დადგება მაშინაც, როცა სამკვიდროს გახსნამდე ან გახსნის შემდეგ გარდაიცვლება ის შთამომავალი, რომელიც, როგორც მემკვიდრე ვალდებული იყო გაეთანაბრებინა წილი. ასეთ შემთხვევაში წილის გათანაბრებაზე ზრუნვის ვალდებულება გადავა გარდაცვლილი მემკვიდრის მემკვიდრეზე. მაგალითად, ორი კანონისმიერი მემკვიდრიდან ერთმა მამკვიდრებლისაგან გამოყოფის სახით მიიღო 1000 ლარის ღირებულების ქონება. მამკვიდრებელს კი 5000 ლარის ღირებულების ქონება დარჩა. მამკვიდრებლისაგან გამოყოფილი მემკვიდრე სამკვიდროს გახსნამდე ან მისი გახსნის შემდეგ გარდაიცვალა. რადგან მისი კუთვნილი წილი მემკვიდრეობით მის ორ შვილზე უნდა გადავიდეს, ცოცხლად დარჩენილ მემკვიდრეს უფლება აქვს წილის გათანაბრება მოითხოვოს გარდაცვლილი მემკვიდრის შვილებისაგან 1000 ლარის ოდენობით, იმ წილიდან, რომელიც 2 500 ლარის ღირებულებისაა. საბოლოოდ ცოცხალი მემკვიდრე მიიღებს (2500+1000) 3500 ლარს, ხოლო გარდაცვლილი მემკვიდრის შვილები, გათანაბრების შემდეგ, დარჩენილი ქონების (2500-1000) ნახევარს, თითოეული 750 ლარის ღირებულების ოდენობით. მამკვიდრებლის შთამომავალს, რომელიც საოჯახო მეურნეობაში გაწეული შრომით, მამკვიდრებლის პროფესიულ და კომერციულ საქმიანობაში აქტიური მონაწილეობით, მამ-

კვიდრებლის ქონებაზე მნიშვნელოვანი ხარჯების გაწევით ან სხვა სახის საქმიანობით განსაკუთრებული წვლილი შეიტანა მამკვიდრებლის ქონების შენარჩუნებასა და გაზრდაში, სამკვიდროს გაყოფისას უფლება აქვს მოითხოვოს წილის გათანაბრება იმ ნათესავებისაგან, რომლებიც მასთან ერთად კანონით მემკვიდრეები არიან და ითხოვენ სამკვიდროს. ასეთ შემთხვევაში გათანაბრება უნდა მოხდეს იმ ოდენობით, რითაც შენარჩუნებულ იქნა სამკვიდრო ან გაიზარდა იგი. სამკვიდროს გაყოფისას გათანაბრების თანხა ემატება იმ მემკვიდრის წილს, რომელსაც მისი მოთხოვნის უფლება აქვს. სამკვიდრო კი ამ თანხის გარეშე ნაწილდება მემკვიდრეებს შორის.

გათანაბრების მოთხოვნის უფლება არ წარმოიშობა იმ შემთხვევაში, თუ მომსახურებისათვის ნათესავი იღებდა გასამრჯელოს ან გასამრჯელო წინასწარ იყო შეთანხმებული. გათანაბრების მოთხოვნა არ დაიშვება იმ შემთხვევაშიც, როცა არსებობს სხვა სამართლებრივი საფუძველი. მაგალითად, თუ ნათესავი მამკვიდრებლის ქონების გაზრდაში ღებულობდა მონაწილეობას, მაგრამ, ამავე დროს, იგი შესაბამის წილს ღებულობდა.

გათანაბრების საკითხის გადაწყვეტისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული არა მარტო გაწეული მომსახურების ეფექტურობა, არამედ თვით სამკვიდროს მოცულობა. მცირე მოცულობის სამკვიდროს მომსახურება, ბუნებრივია, მის მნიშვნელოვან ზრდას არ გამოიწვევს და ამიტომ გათანაბრების მოთხოვნაც არ უნდა იქნეს დაკმაყოფილებული. აუცილებელია, მომსახურების ეფექტურობამ და სამკვიდროს საკმაო მოცულობამ შექმნას გათანაბრების აუცილებლობა.

სამკვიდროს გაყოფისას აუცილებელია ყველა მემკვიდრის ინტერესი იქნეს დაცული. თუ მემკვიდრეთა შორის არიან ის-

ეთებიც, რომელთა ადგილსამყოფელი ცნობილი არ არის, დანარჩენი მემკვიდრეები მოვალენი არიან მიიღონ გონივრული ზომები მათი ადგილსამყოფელის დასადგენად, რათა ისინი მოწვეულ იქნენ სამკვიდროს მისაღებად.

მემკვიდრის გამოუცხადებლობა სამკვიდროს მისაღებად სხვადასხვა შედეგებს იწვევს იმის მიხედვით, დადგენილია თუ არა მისი ადგილსამყოფელი. თუ სამკვიდროს მისაღებად მოწვეული მემკვიდრე, რომლის ადგილსამყოფელი დადგენილია, მაგრამ ადგილზე არ იმყოფება, სამი თვის განმავლობაში უარს არ იტყვის სამკვიდროზე, მაშინ დანარჩენი მემკვიდრეები ვალდებული არიან შეატყობინონ მას თავიანთი განზრახვა სამკვიდროს გაყოფის თაობაზე. თუ ასეთი მემკვიდრე შეტყობინებიდან სამი თვის განმავლობაში არ აცნობებს დანარჩენ მემკვიდრეებს ქონების გაყოფის თაობაზე შეთანხმებაში მონაწილეობის შესახებ, მაშინ დანარჩენ მემკვიდრეებს უფლება აქვთ ურთიერთშეთანხმებით გაყონ სამკვიდროს ქონება და გაითვალისწინონ ადგილზე არამყოფი მემკვიდრის წილიც. მაგრამ, თუ მემკვიდრის ადგილსამყოფელი ვერ დადგინდა სამკვიდროს გახსნიდან ექვსი თვის განმავლობაში და არც რაიმე ცნობა არსებობს მისგან სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შესახებ, მაშინ დანარჩენ მემკვიდრეებს შეუძლიათ გაყონ სამკვიდრო და გამოუცხადებელ მემკვიდრეს თავისი კუთვნილი წილი დაუტოვონ ხელუხლებლად.

სამკვიდრო ქონების გაყოფის დროს აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნეს **უპირატესი მემკვიდრეობის უფლება**, რაც იმას ნიშნავს, რომ ამ უფლების მქონე მემკვიდრეებს კანონით განსაზღვრული ქონების თავის წილში აუცილებელი ჩართვის შესაძლებლობა გააჩნიათ. დანარჩენ თანამემკვიდრეებს ამით თავიანთი წილი არ უმცირდებათ. ისინი სამკვიდროს წილს სხვა ქონებიდან მიიღებენ. მაგალითად, მემ-

კვიდრებს, რომლებსაც მამკვიდრებელთან ერთად გააჩნიათ საერთო საკუთრება ქონებაზე, უპირატესი უფლება აქვთ საერთო საკუთრებაში შემავალი ქონების მემკვიდრეობაზე. თუ მამა და შვილს საერთო საკუთრებაში გააჩნდათ 600 ლარის ღირებულების კომპიუტერი, მამის გარდაცვალების შემთხვევაში 1000 ლარის ღირებულების სხვა ქონებასთან ერთად სამკვიდროში ჩაირთვება 300 ლარი მამის წილი კომპიუტერის ღირებულებიდან. სამკვიდრო მთლიანად იქნება 1300 ლარის ქონება. 600-ლარიანი კომპიუტერი ერგება მამკვიდრებლის თანამესაკუთრე შვილს, მან, ამავე დროს, დამატებით უნდა მიიღოს 350 ლარის ქონება. ხოლო მეორე შვილის სამკვიდრო იქნება 650 ლარის ქონება. საბოლოოდ ორივე მემკვიდრეს თანაბარი ღირებულების სამკვიდრო წილი შეხვდება.

უპირატესი მემკვიდრეობის უფლება მემკვიდრეს სხვა შემთხვევებშიც შეიძლება წარმოეშვას. კანონის მიხედვით, ქონების გაყოფისას მემკვიდრეს, რომელიც სამკვიდროს გახსნამდე არანაკლებ ერთი წლის მანძილზე ცხოვრობდა მამკვიდრებელთან ერთად, აქვს სამკვიდროდან საცხოვრებელი სახლის, ბინის ან სხვა საცხოვრებელი ნაგებობის, ასევე საოჯახო მოხმარების საგნების მიღების უპირატესი უფლება. პრაქტიკაში შეიძლება სადავო გახდეს ის, თუ რა მიეკუთვნება საოჯახო მოხმარების საგნებს — ავეჯი, ტელევიზორი, ბიბლიოთეკა, სატრანსპორტო საშუალება, პირუტყვი, ფრინველი, ხელოვნების ნაწარმოებები თუ სხვ. ასეთ დავებს განიხილავს სასამართლო დამკვიდრებული პრაქტიკის გათვალისწინებით.

ადრინდელი ქართული კანონმდებლობით საოჯახო მონყობილობასა და საყოფაცხოვრებო საგნებზე მემკვიდრეობის განსაკუთრებული რეჟიმი ვრცელდებოდა. ასეთი საგნები სამკვიდროს ცალკე ნაწილს წარმოადგენდა და იგი გადა-

დიოდა იმ მემკვიდრეებზე, რომლებიც მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრობდნენ არანაკლებ ერთი წლის განმავლობაში მის გარდაცვალებამდე. მამკვიდრებელთან ერთად მცხოვრებ მემკვიდრეს საერთო მეურნეობა უნდა ქონოდა მასთან ან მის კმაყოფაზე უნდა ყოფილიყო. მნიშვნელობა არ ჰქონდა რიგს. ამიტომ შეიძლებოდა ასეთი ქონება მემკვიდრეობით გადასულიყო და-ძმაზე, მაშინ როცა მამკვიდრებელს ცალკე მცხოვრები შვილებიც ჰყავდა. საოჯახო მონყობილობა და საყოფაცხოვრებო საგნები სამკვიდროს დამტოვებელთან მცხოვრებ მემკვიდრეზე გადადიოდა არა უპირატესი მემკვიდრეობის უფლებით, არამედ დამატებით იმ წილზე, რაც მას ეკუთვნოდა ამ საგნების გამოკლებით მიღებული სამკვიდრო მასის სხვა თანამემკვიდრეებთან თანაბრად გაყოფის შემთხვევაში. აღნიშნული საგნების მემკვიდრეობის საერთოდ გამორჩეული წესი მიზნად ისახავდა მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ჩამოყალიბებული ყოფითი პირობების სტაბილურობის უზრუნველყოფას.

მოქმედმა კანონმდებლობამ აღნიშნული საგნები ჩართო საერთო სამკვიდროში და მათ მიმართ გაავრცელა უპირატესი მემკვიდრეობის რეჟიმი. უპირატესი მემკვიდრეობის უფლების განხორციელების დროს აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული იმ სხვა მემკვიდრეთა ქონებრივი ინტერესები, რომლებიც სამკვიდროს გაყოფაში მონაწილეობენ. თუ ქონება საკმარისი არ იქნება მათი კუთვნილი წილის მისაღებად, მაშინ უპირატესი უფლების მფლობელმა მემკვიდრეებმა უნდა მისცენ მათ შესაბამისი ფულადი ან ქონებრივი კომპენსაცია. მაგალითად, თუ მამასა და მასთან მცხოვრებ ერთ შვილს ჰქონდა 10 000 ლარის ღირებულების ბინა, ხოლო სხვა სამკვიდრო ქონება 8000 ლარის იყო, საერთო-სამკვიდრო ქონება 18 000 ლარის ღირებულებისა იქნება. აქედან, მამკვიდრე-

ბელთან მცხოვრები შვილი უპირატესი მემკვიდრეობის უფლებით მიიღებს ბინას, ხოლო ცალკე მცხოვრებ მეორე შვილს უფლება აქვს მოითხოვოს კომპენსაცია თავისი ძმისაგან 1000 ლარის ოდენობით.

საკომპენსაციო თანხა ზოგჯერ შეიძლება ბევრად აჭარბებდეს უპირატესი მემკვიდრეობის უფლების მქონე მემკვიდრის რეალურ წილს სამკვიდროში. ასეთ შემთხვევაში თუ იგი ერთდროულად ვერ გადაიხდის საკომპენსაციო თანხას, მაშინ სასამართლო განუსაზღვრავს მას გადახდის ვადას. ასეთი ვადა არ უნდა აღემატებოდეს ათ წელს.

§4. მამკვიდრებლის კრედიტორთა დაკმაყოფილება

მემკვიდრე ვალდებულია გაისტუმროს მამკვიდრებლის ვალები მიღებული სამკვიდროს ფარგლებში. მემკვიდრეობის სამართლის ეს ზოგადი დებულება კონკრეტულ გამოხატულებას სრულყოფილად პოულობს სამოქალაქო კოდექსის ნორმებში. ისინი ერთნაირად არეგულირებენ ანდერძითა და კანონით მემკვიდრეობის დროს ამ მხრივ წარმოშობილ საზოგადოებრივ ურთიერთობებს. სამკვიდროს ღირებულება, რომლის ფარგლებშიც უნდა მოხდეს მამკვიდრებლის ვალების გასტუმრება, უნდა განისაზღვროს სამკვიდროს გახსნის მომენტისათვის. სამკვიდროს მიღებამდე მიღებული ყოველგვარი შემოსავალი ამ ღირებულებაში არ ჩაითვლება. ასევე, სამკვიდროს პირვანდელი ღირებულებიდან არ გამოირიცხება ის ხარჯები, რომელთა გადახდაც სამკვიდროს გახსნის შემდეგ ვალებათ მემკვიდრეებს. მხოლოდ სამკვიდროს გახსნის მომენტისათვის დაფიქსირებული ღირებულება არის მთავარი. ეს

ღირებულება სამკვიდრო ქონების სახით ნაწილდება მემკვიდრეებს შორის. თითოეული მემკვიდრე ვალდებულია გადაიხადოს მამკვიდრებლის ვალი მიღებული წილის ღირებულების პროპორციულად. როცა სამკვიდროს ერთი მემკვიდრე ღებულობს, მამკვიდრებლის ვალის გასტუმრების საკითხი მარტივად წყდება — მემკვიდრე ვალდებულია დაფაროს მთელი ვალი მიღებული სამკვიდროს ღირებულების ფარგლებში. მაგრამ, თუ სამკვიდრო ქონება რამდენიმე მემკვიდრეს შორის იყოფა, მაშინ უნდა განისაზღვროს თითოეული მემკვიდრის წილის ღირებულება და მთელ სამკვიდრო ქონებასთან მისი პროპორცია. მაგალითად, თუ მთელი სამკვიდრო ქონების ღირებულება 10 000 ლარია, ხოლო ერთმა მემკვიდრემ მისი გაყოფისას მიიღო 4000, მეორემ კი 6000 ლარის ღირებულების ქონება, მათი პროპორცია მთელ სამკვიდროსთან მიმართებაში იქნება შესაბამისად ორი მეხუთედი და სამი მეხუთედი. მამკვიდრებლის 2 000 ლარის ვალის გადახდა პირველ მემკვიდრეს დაეკისრება ორი მეხუთედის — 800 ლარის, ხოლო მეორეს — სამი მეხუთედის — 1200 ლარის ოდენობით. ორივე მემკვიდრე მიღებული წილის ღირებულების ფარგლებში, მაგრამ თავიანთი წილის პროპორციულად ისტუმრებენ მამკვიდრებლის ვალს. თუ მამკვიდრებელი სოლიდარული მოვალე იყო, მაშინ მემკვიდრეებიც სოლიდარულად აგებენ პასუხს. სოლიდარულად გადასახდელი თანხა არ უნდა აცდეს მიღებული სამკვიდროს წილის ფარგლებს. მამკვიდრებლის ვალებისათვის პასუხისმგებელი არიან სავალდებულო წილის მიმღები მემკვიდრეებიც. ამ შემთხვევაში, ვალის გადახდა უნდა მოხდეს მხოლოდ სავალდებულო წილის სახით მიღებული ქონებისა და არა ანდერძის არსებობისას მისაღები ქონების ღირებულების ფარგლებში.

მამკვიდრებლის ვალები შეიძლება უფრო მეტი აღმოჩნდეს,

ვიდრე მემკვიდრის მიერ მიღებული წილის ღირებულებაა. თუ სამკვიდრო ქონება ნოტარიუსის მიერ იყო აღწერილი, საქმე მარტივად გადაწყდება და მემკვიდრე ვალის გადახდისაგან გათავისუფლდება. მაგრამ, თუ სამკვიდროს აღწერა არ ჩატარებულა, მაშინ მემკვიდრემ უნდა დაამტკიცოს, რომ მამკვიდრებლის ვალები აღემატება სამკვიდროს. საბოლოო სიტყვა ასეთ შემთხვევაში სასამართლოს ეკუთვნის.

ანდერძით მემკვიდრეობისას, თუ მამკვიდრებელმა მისი ვალის გადახდა დააკისრა ერთ ან რამდენიმე მემკვიდრეს და ეს ვალი ამ მემკვიდრეთა წილის ღირებულების ფარგლებშია, მაშინ სხვა მემკვიდრეები ვალის გადახდისაგან თავისუფლდებიან. მაგრამ, თუ ვალი აღემატება ამ მემკვიდრეთა წილის ღირებულებას, მის გადახდაში აუცილებლად უნდა ჩაირთოს სხვა მემკვიდრეებიც. ისინი გადაიხდიან ვალის მხოლოდ იმ ნაწილს, რომელიც აღემატება მამკვიდრებლის მიერ ვალის გადამხდელებად განსაზღვრული მემკვიდრეების წილის ღირებულებას.

მემკვიდრეები ვალდებულნი არიან შეატყობინონ მამკვიდრებლის კრედიტორებს სამკვიდროს გახსნის შესახებ. ეს მოვალეობა მათ მაშინ ეკისრებათ, თუ იციან იმის შესახებ, რომ მამკვიდრებელს ვალები დარჩა. მაგრამ თუ ეს არ იციან, მაშინ ამ მოვალეობას სანოტარო ორგანოები და სხვა დაინტერესებული პირები ასრულებენ. კანონი ზუსტად განსაზღვრავს იმ ვადებს, რომელთა განმავლობაში კრედიტორებს თავიანთი უფლებების განხორციელების შესაძლებლობა ეძლევათ. მამკვიდრებლის კრედიტორებმა სამკვიდროს მიმღებ მემკვიდრეებს ვალის გადახდის მოთხოვნა უნდა წარუდგინონ ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის შესახებ ცნობების მიღებიდან. მნიშვნელობა არა აქვს იმას, თუ როდის დადგა გადახდის მოთხოვნის უფლება. შეიძლება საერთოდ

არც იყოს ჯერ დამდგარი ვალის გადახდის ვადა. კრედიტორმა მაინც უნდა წარადგინოს მოთხოვნა. სხვა შემთხვევაა, როცა მამკვიდრებლის კრედიტორებმა არ იცოდნენ სამკვიდროს გახსნის შესახებ და გაიგეს მოთხოვნის ვადის დადგომის დღეს ან უფრო ადრე. მაშინ მათ მოთხოვნა მემკვიდრეებს უნდა წარუდგინონ მოთხოვნის ვადის დადგომიდან ერთი წლის განმავლობაში. მაგალითად, თუ მამკვიდრებელსა და კრედიტორს შორის დადებული სესხის ხელშეკრულებით ვალის გადახდა უნდა მომხდარიყო ორი წლის თავზე, მაგრამ მემკვიდრე ხელშეკრულების დადებიდან ერთ წელიწადში გარდაიცვალა და კრედიტორმა სამკვიდროს გახსნის შესახებ არაფერი იცოდა, მაშინ მას უფლება აქვს ვალის გადახდის მოთხოვნა წარუდგინოს მემკვიდრეს ერთი წლის განმავლობაში, არა სამკვიდროს გახსნიდან, არამედ მოთხოვნის უფლების წარმოშობიდან. ამ შემთხვევაში მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან გასულ ერთ წელს დაემატება ის ერთწლიანი პერიოდი, რომლის განმავლობაშიც უნდა იქნეს მოთხოვნა წაყენებული. ზემოაღნიშნული წესების დაუცველობა, ანუ დადგენილი ვადების გადაცილება გამოიწვევს კრედიტორების მიერ ვალის გადახდის მოთხოვნის უფლების დაკარგვას.

კრედიტორების მიერ მოთხოვნის წარდგენის ვადა არ ვრცელდება იმ დანახარჯების მოთხოვნებზე, რომლებიც გამოწვეული იყო მამკვიდრებლის უკანასკნელი ავადმყოფობის დროს მოვლითა და მკურნალობით, ხელფასის გასტუმრებით, დაკრძალვით, სამკვიდროს დაცვითა და მართვით. კრედიტორების მოთხოვნის ვადა არ ვრცელდება აგრეთვე მესამე პირების იმ მოთხოვნებზე, რომლებიც ეხება ქონებაზე საკუთრების უფლების ცნობას და მათი კუთვნილი ქონების გამოთხოვას მემკვიდრეებისაგან. აღნიშნული ყველა მოთხოვნის მიმართ გამოიყენება ხანდაზმულობის საერთო ვადები.

თუ კრედიტორმა მოთხოვნა წარადგინა ვადაზე ადრე, ანუ ხელშეკრულების შესრულებისათვის განსაზღვრულ დღემდე, მემკვიდრეს უფლება აქვს გადადოს მოთხოვნის შესრულების ვადა ამ დღემდე. მაგალითად, თუ მამკვიდრებლის მიერ სესხად მიღებული ფულის გადახდის ვადა, მისი გარდაცვალებიდან ორი წლის თავზე დადგება, მემკვიდრეს უფლება აქვს ამ ვალის გადახდის მოთხოვნა გადაავადოს ორი წლით. გადახდის ვადის დადგომიდან კრედიტორს უფლება აქვს მოითხოვოს შესრულება სასარჩელო ხანდაზმულობის საერთო ვადის განმავლობაში. ასეთ შემთხვევაში კრედიტორი არ არის შეზღუდული მოთხოვნის წარდგენის ერთწლიანი ვადით.

შესაძლებელია, კრედიტორები ყავდეთ მემკვიდრეებსაც და სწორედ სამკვიდროს გახსნა და მისი მიღება გახდეს საფუძველი ვალის დაფარვის მოთხოვნის წარდგენისა. ასეთ შემთხვევაში უპირატესობა ენიჭებათ მამკვიდრებლის კრედიტორებს. პირველ რიგში, ისინი უნდა დაკმაყოფილდნენ, ხოლო შემდეგ კი — მემკვიდრის კრედიტორები. კრედიტორთა დაკმაყოფილება უმკვიდრო ქონებიდან უნდა მოხდეს სახელმწიფოსათვის მოთხოვნის წაყენების საფუძველზე. სახელმწიფო მემკვიდრეა და მამკვიდრებლის ვალის გასტუმრებაც მას ეკისრება. მემკვიდრის ზემოაღნიშნული უფლება-მოვალეობანი ვრცელდება სახელმწიფოზეც.

თუ მამკვიდრებელმა ქონება თავის კრედიტორს უანდერძა, ეს არ შეიძლება ჩაითვალოს კრედიტორის მოთხოვნის უფლების გაქვითვად, ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ ანდერძი მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ყოველთვის შეიძლება შეიცვალოს და, მეორეც, მამკვიდრებლის მიერ ვალის გადახდის ვადის დადგენა აზრს კარგავს. სამართლებრივად ასეთ შემთხვევაში ადგილი აქვს ვალდებულებაში მოვალისა და კრედიტორის უფლება-მოვალეობების ერთი პირის ხელში თავმოყრას. როცა

მოვალე და კრედიტორი ერთი და იგივე პირია, ვალდებულება უნდა შეწყდეს. ვალდებულების შეწყვეტა ლოგიკურია ყველა შემთხვევაში, როცა მამკვიდრებელმა მთელი თავისი ქონება უანდერძა პირს, რომელიც მისი ერთადერთი კრედიტორია. ამ დროს მოვალეც გარკვეულია თავისი ქონებით და კრედიტორიც — თავისი მოთხოვნის უფლებით. მაგრამ სიტუაცია რთულდება, თუ მემკვიდრე-კრედიტორის გარდა სამკვიდროს მისალებად სხვა მემკვიდრეებიც არიან მონვეული და თანაც მემკვიდრე-კრედიტორის მოთხოვნა საკმაოდ აღემატება მისთვის ნაანდერძევი ქონების ღირებულებას. ასეთ შემთხვევაში ვალდებულების შეწყვეტის მოდელი არ იმოქმედებს. რჩება ორი ვარიანტი — პირველი, თუ იგი სამკვიდროს მიიღებს, უნდა დაკმაყოფილდეს მიღებული ქონებით. მას არა აქვს უფლება ნაანდერძევი ქონებით დაუფარავი ვალი სხვა მემკვიდრეებს მოსთხოვოს და, მეორე, მას შეუძლია უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე და როგორც კრედიტორმა, სხვა მემკვიდრეებს წაუყენოს მამკვიდრებლის ვალის დაფარვის მოთხოვნა.

კრედიტორთა მოთხოვნები მემკვიდრეებმა უნდა დააკმაყოფილონ ერთჯერადი გადახდის გზით. შესაძლებელია, კრედიტორები და მემკვიდრეები შეთანხმდნენ დროის განსაზღვრულ პერიოდში მამკვიდრებლის ვალის ნაწილ-ნაწილ გადახდის თაობაზე.

§5. სამკვიდროს ღაცვა

სამკვიდროს გახსნიდან მის მიღებამდე განსაზღვრული დრო გადის. ამ პერიოდში ქონება გამოსულია მამკვიდრებლის მფლობელობიდან, მაგრამ ჯერ კიდევ არ არის გადასული მის

უფლებამონაცვლეზე. ამიტომ საჭიროა სამკვიდრო ქონების სპეციალური დაცვა, რომ არ მოხდეს მისი განადგურება, განიავება და დატაცება. სამოქალაქო კოდექსის 1495-ე მუხლის მიხედვით, ადგილზე არმყოფი მემკვიდრეების, საანდერძო დანაკისრის მიმღებთა და საჯარო ინტერესების დასაცავად სამკვიდროს გახსნისას ნოტარიუსი დაინტერესებული პირების, ანდერძის აღმსრულებლის ან თავისი ინიციატივით იღებს სამკვიდროს დაცვისათვის აუცილებელ ზომებს. სამკვიდრო ქონების დაცვა გაგრძელდება სამკვიდროს მიღებამდე ან სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადის გასვლამდე. უმეტესად სამკვიდრო ქონების დაცვის აუცილებლობის საფუძველია ის, რომ: სრულად არ არის გარკვეული მემკვიდრეთა ვინაობა; ზუსტად არ არის განსაზღვრული სამკვიდრო ქონების შემადგენლობა; სამკვიდროს გახსნის შემდეგ მემკვიდრეები ადგილზე არ არიან და სხვ. მართალია, ზოგჯერ სამკვიდრო ქონების დაცვას ახორციელებენ ის მემკვიდრეები, რომლებიც ადრე შეუდგნენ მის ფლობას ან მართვას, მაგრამ ნოტარიუსმა მაინც უნდა შეამოწმოს თუ რამდენად სრულყოფილად და კვალიფიციურად მიმდინარეობს ეს ღონისძიება. თუ სამკვიდრო ქონების დასაცავად ზომების მიღება შეუძლებელია იმის გამო, რომ ქონების აღწერის წინააღმდეგი არიან მემკვიდრეები, სამკვიდრო ქონება გადატანილია სხვა ადგილას და ა.შ., ნოტარიუსმა უნდა შეადგინოს აქტი და ამის შესახებ შეატყობინოს დაინტერესებულ პირებს, საჭიროების შემთხვევაში კი — სამართალდამცავ და საფინანსო ორგანოებს შესაბამისი ღონისძიებების გასატარებლად.

სამკვიდრო ქონების დაცვა შეიძლება გაგრძელდეს სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადის გასვლის შემდეგაც. ეს იმ შემთხვევაში ხდება, როცა სამკვიდროს მიღების უფლება

წარმოიშობა შედარებით გვიან, ძირითადი მემკვიდრის მიერ მასზე უარის თქმის გამო, რადგან შესაძლებელია ეს ვადა გაგრძელდეს განსაზღვრული დროით. გაგრძელებულ ვადაში ახალ მემკვიდრეს შეუძლია მიმართოს ნოტარიუსს სამკვიდროს მიღების შესახებ. ამიტომ ექვსთვიანი საერთო ვადის გასვლის შემდეგაც უნდა გაგრძელდეს სამკვიდროს დაცვა, მანამ ახალი მემკვიდრე მიიღებს სამკვიდროს.

საქართველოს მოქალაქის საზღვარგარეთ გარდაცვალების შემთხვევაში იქ არსებული ქონების დაცვა ევალება საკონსულო დაწესებულების შესაბამის თანამდებობის პირს.

დაცვის გარეშე დარჩენილ ქონებას სამკვიდროს გახსნის ადგილის ნოტარიუსი დეტალურად აღწერს და შესაძლებლად ჩააბარებს მემკვიდრეს ან სხვა პირს. პარალელურად იღებს ზომებს იმ მემკვიდრეთა მოსაძებნად, რომლებიც ადგილზე არ იმყოფებიან. სამკვიდროში შემავალი ფულადი სახსრები მემკვიდრეებზე გადაცემამდე შეინახება დეპოზიტზე. ასევე ხდება ბანკში მამკვიდრებლის იმ ქონების შენახვა, რომელიც სპეციალურ დაცვას საჭიროებს. ასეთ ქონებას მიეკუთვნება: ოქრო, ვერცხლი, პლატინა და პლატინის ჯგუფის ლითონები — მონეტებში, ზოდების ან ნედლეულის სახით და უცხოური ვალუტის ბანკნოტები, სახაზინო ბილეთები, ფასიანი ქაღალდები — ჩეკების, თამასუქების, აქციების, ობლიგაციების, აკრედიტივების სახით და სხვა, აგრეთვე ძვირფასი ლითონის ნაკეთობანი და ძვირფასი ქვები.

მამკვიდრებლის ქონებაში თუ საბრძოლო იარაღი და ფეთქებადი საშუალებები აღმოჩნდა, ისინი შინაგან საქმეთა ორგანოებს უნდა ჩაბარდეს და მათი მფლობელობის მართლზომიერების გარკვევის შემდეგ, შეიძლება სამკვიდრო ქონებაში ჩაირთოს და გადაეცეს მემკვიდრეებს. სამეცნიერო და ლიტერატურული შრომები, ისტორიული მნიშვნელობის

ნერილები უნდა აღინეროს და ისე ჩაბარდეს შესანახად მამკვიდრებლის ახლობლებს ან შესაბამის ორგანიზაციებს. მათ შენახვაზე პასუხისმგებლობის შესახებ გაფრთხილებულ უნდა იქნენ შემნახველები. საჭიროების შემთხვევაში ნოტარიუსს შეუძლია დალუქოს ის ადგილი, სადაც მნიშვნელოვანი დოკუმენტები ინახება. აღწერის აქტში ნოტარიუსის მიერ შეიტანება არა მარტო სამკვიდრო ქონების ცალკეული ნაწილები, არამედ მათი შეფასებაც. ასევე, მეზობლების ან მამკვიდრებლის ახლობლების განცხადებები იმის შესახებ, რომ აღწერაში მოხვედრილი ესა თუ ის ნივთი, მათი საკუთრებაა და არ ეკუთვნის მამკვიდრებელს. თუ სამკვიდრო ან მისი ნაწილი სამკვიდროს გახსნის ადგილას არ იმყოფება, სანოტარო ორგანო ავალებს ქონების ადგილსამყოფელის ადგილის სანოტარო ორგანოს ზომების მიღებას ამ ქონების დასაცავად. გატარებული ღონისძიებების შესახებ საქმის კურსში უნდა იყოს სამკვიდროს გახსნის ადგილის სანოტარო ორგანო.

სამკვიდროს დაცვის ვადის ამონურვისას ნოტარიუსმა წინასწარ უნდა შეატყობინოს მემკვიდრეებს დაცვის ზომების შეწყვეტის შესახებ.

იმ შემთხვევებში, როცა სამკვიდრო ქონების მხოლოდ დაცვა საკმარისი არ არის, სამოქალაქო კოდექსის 1498-ე მუხლი ითვალისწინებს **სამკვიდროს მმართველის** დანიშვნას, რომელსაც სამკვიდროს დაცვასთან ერთად მისი მართვაც დაევალება. მასში აღნიშნულია, რომ, თუ სამკვიდრო მართვას საჭიროებს, აგრეთვე, როდესაც მამკვიდრებლის კრედიტორების მიერ წარდგენილია სარჩელი, სანოტარო ორგანო ნიშნავს სამკვიდროს მმართველს. იგი არ დაინიშნება, თუ ერთ-ერთმა მემკვიდრემ მაინც მიიღო სამკვიდრო ან თუ უკვე დანიშნულია ანდერძის აღმსრულებელი.

§6. სამკვიდრო მრწამსი

სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით მემკვიდრეებს შეუძლიათ სანოტარო ორგანოებს მოსთხოვონ სამკვიდრო მონაწილეობა. სამემკვიდრეო ურთიერთობის ბოლო ეტაპი სამკვიდრო მონაწილეობის გაფორმება და გაცემაა. სამკვიდრო მონაწილეობა კი ის ოფიციალური დოკუმენტია, რომელიც ადასტურებს სამკვიდროს მიღების ფაქტს მამკვიდრებლის უფლებამონაცვლეობის საფუძველზე. იგი მემკვიდრის უფლება-მოვალეობათა კანონიერების მაჩვენებელია. სამკვიდრო მონაწილეობა სამოქალაქო-სამართლებრივ ურთიერთობებში მემკვიდრეობით მიღებული ქონების საფუძველზე მონაწილეობის ლეგიტიმური საშუალებაა. ამიტომ კანონი მასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირებას მნიშვნელოვან ყურადღებას აქცევს.

სამკვიდრო მონაწილეობის მიღება მემკვიდრის უფლებაა და არა მოვალეობა. მისი მიუღებლობა არ გამოიწვევს სამკვიდროზე უფლების დაკარგვას. მთავრია, რომ სამკვიდროს მიღების პროცესში კანონის მოთხოვნები არ იყოს დარღვეული. სამკვიდრო მონაწილეობის გარეშე შეუძლია მემკვიდრეს განახორციელოს თავისი უფლება-მოვალეობების მნიშვნელოვანი ნაწილი. მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებშია აუცილებელი სამკვიდრო მონაწილეობის მიღება. სამკვიდრო მონაწილეობის სავალდებულობის შემთხვევებს კანონი განსაზღვრავს.

სამკვიდრო მონაწილეობის მისაღებად მემკვიდრემ უნდა მიმართოს სამკვიდროს გახსნის ადგილის სანოტარო ორგანოს. არც ერთი სხვა ორგანო ან სტრუქტურა არაა უფლებამოსილი გასცეს სამკვიდრო მონაწილეობა. სანოტარო ორგანოს განცხადებით უნდა მიმართონ იმ მემკვიდრეებმა, რომლებიც ფაქტობრივად ფლობენ ან მართავენ სამკვიდროს, აგრეთვე მათ, რომლებმაც სურვილი გამოთქვეს სამკვიდროს მიღების

თაობაზე. განცხადებასთან ერთად წარდგენილ უნდა იქნეს დოკუმენტები, რომლებითაც დასტურდება მემკვიდრეობის ნამდვილობა. მათ საფუძველზე კანონით მემკვიდრეობის დროს უნდა დადგინდეს მამკვიდრებლის გარდაცვალების ფაქტი, სამკვიდროს გახსნის ადგილი და დრო, ნათესაური ან საოჯახო ურთიერთობა მამკვიდრებელსა და მემკვიდრეს შორის, სამკვიდროს შემადგენლობა და ადგილსამყოფელი, სამკვიდრო ქონების სამართლებრივი მდგომარეობა და სხვ. სანოტარო ორგანოს შეუძლია საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი დოკუმენტების წარმოდგენა მოითხოვოს. ანდერძით მემკვიდრეობისას დამატებით საჭიროა ანდერძის არსებობის დადასტურება, აგრეთვე იმ პირთა წრის გარკვევა, რომელთაც სავალდებულო წილის მიღების უფლება გააჩნიათ. სამკვიდრო მონაწილეობაში შეიძლება მემკვიდრის თხოვნით აღინიშნოს მამკვიდრებელთან ნათესაური ან ოჯახური ურთიერთობის შესახებ. სამკვიდრო მონაწილეობა გაიცემა არა მარტო ქმედუნარიან პირებზე, არამედ ქმედუნარო და შეზღუდულ ქმედუნარიან პირთა, აგრეთვე იურიდიული პირების სახელზეც.

მცირეწლოვანი, არასრულწლოვანი, სრულწლოვანი ქმედუნარო და ნაწილობრივ ქმედუნარიანი მემკვიდრეების სახელზე სამკვიდრო მონაწილეობის გაცემის შესახებ ნოტარიუსმა უნდა შეატყობინოს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს მემკვიდრის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

კანონით მემკვიდრეობისას სახელმწიფოზე უმკვიდრო ქონების გადასვლისას სანოტარო ორგანო გასცემს სახელმწიფოს მემკვიდრეობის დამადასტურებელ სპეციალურ დოკუმენტს ან სამკვიდრო მონაწილას. სახელმწიფოს, როგორც მემკვიდრეს, უფლება არა აქვს უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე და, აქედან გამომდინარე — მემკვიდრეობის დამადასტურებელ შესაბამის დოკუმენტზე. რაც შეეხება სხვა

იურიდიულ პირებს, ისინი ანდერძით მიღებული სამკვიდროს თაობაზე ლეზულობენ სამკვიდრო მოწმობას. სამემკვიდრეო ურთიერთობის სუბიექტთა განსხვავებულ სტატუსს სანოტარო ორგანოების მიერ სამკვიდრო მოწმობის გაცემისას მნიშვნელობა არა აქვს. ყველა სუბიექტის მიმართ ერთნაირი მოთხოვნები არსებობს.

სამკვიდრო მოწმობა მემკვიდრეებს ეძლევათ სამკვიდროს გახსნიდან ექვსი თვის შემდეგ. კანონით დადგენილია არა ის ვადა, რომლის განმავლობაში შესაძლებელია სამკვიდრო მოწმობის გაცემა, არამედ ის, რომელშიც აკრძალულია გაცემა. ამ ვადის გასვლის შემდეგ ყოველთვის შესაძლებელია სამკვიდრო მოწმობის მიღება. სამკვიდროს გახსნიდან ექვსთვიანი ვადა დადგენილია იმისათვის, რომ სანოტარო ორგანომ და დაინტერესებულმა პირებმა მიიღონ განსაზღვრული ზომები მემკვიდრეების გამოსავლენად, სამკვიდრო ქონების დასაზუსტებლად, სამკვიდროს მიღებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების განსაზოციელებლად და სხვ. აქედან გამომდინარე, ექვს თვეზე ადრე სამკვიდრო მოწმობა გაიცემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სანოტარო ორგანოს მოეპოვება ცნობა, რომ მოწმობის მთხოვნელ პირთა გარდა, სხვა მემკვიდრეები არ არიან. განცხადება კი სამკვიდრო მოწმობის გაცემის შესახებ ნოტარიუსმა ექვსი თვის გასვლამდეც უნდა მიიღოს.

შესაძლებელია, მემკვიდრისათვის დამატებით სამკვიდრო მოწმობის გაცემაც. ეს მაშინ ხდება, როცა ადრე გაცემულ მოწმობაში ობიექტური მიზეზების გამო ვერ მოხვდა სამკვიდრო ქონების განსაზღვრული ნაწილი. სხვა ქონებაზე დამატებითი სამკვიდრო მოწმობის გაცემის დროს თუ გამოცხადდნენ ისეთი მემკვიდრეები, რომლებიც შეყვანილი არ იყვნენ თავდაპირველ მოწმობაში, შესაძლებელია მათი

შეყვანა დამატებით მოწმობაში მხოლოდ იმ მემკვიდრეთა წერილობითი თანხმობით, რომლებმაც უკვე მიიღეს მემკვიდრეობა.

მემკვიდრე, რომელიც მოწვეული იყო სამკვიდროს მისაღებად, თუ გარდაიცვალა სამკვიდროს გახსნის შემდეგ ისე, რომ ვერ მოასწრო მისი მიღება დადგენილ ვადაში, მაშინ მის მემკვიდრეებს შეუძლიათ მიიღონ სამკვიდრო მოწმობა ქონებაზე, რომელიც დარჩა თავდაპირველი მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ. ამ შემთხვევაში მთავარია მემკვიდრის მემკვიდრეზე ქონების გადასვლა ტრანზისით, ხოლო სამკვიდრო მოწმობის გაცემა ამ პროცესის თანამდევი ლოგიკური გაგრძელებაა.

სამოქალაქო კოდექსის 1503-ე მუხლში მოცემულია სამკვიდრო მოწმობის თანამემკვიდრეებისათვის სამკვიდრო მოწმობის მიცემის წესი. მასში აღნიშნულია, რომ სამკვიდრო მოწმობა შეიძლება გაიცეს როგორც მთელ სამკვიდროზე, ასევე მის ნაწილზე. მოწმობა მიეცემა ყველა მემკვიდრეს ერთად ან თითოეულს ცალ-ცალკე მათი სურვილისამებრ. მაგალითად, შესაძლებელია ერთმა მემკვიდრემ, რომელმაც სანოტარო ორგანოში სამკვიდროს მისაღებად აუცილებელი დოკუმენტები დროულად წარადგინა, სხვა მემკვიდრეების მიერ დოკუმენტების წარდგენამდე, მოითხოვოს სამკვიდრო მოწმობა ინდივიდუალურად და თანაც არა მთელ მის კუთვნილ წილზე, არამედ მის შემადგენელ ერთ რომელიმე ნივთზე. სამკვიდრო მოწმობის მიცემა ერთი მემკვიდრისათვის სამკვიდროს ნაწილზე არ ართმევს უფლებას სხვა მემკვიდრეებს, მიიღონ მოწმობა სამკვიდროს დანარჩენ ნაწილზე. მემკვიდრეს, რომელმაც ადრე სამკვიდრო ქონების მხოლოდ ნაწილზე მიიღო სამკვიდრო მოწმობა, უფლება აქვს მიიღოს დამატებითი მოწმობა.

სამკვიდრო მონუმობის მისაღებად მემკვიდრე იხდის განსაზღვრულ საზღაურს. ეს არის სამემკვიდრეო უფლების გაფორმებისათვის დადგენილი გადასახადი, რომელიც მხოლოდ სანოტარო მოქმედების შესრულებასთანაა დაკავშირებული. რაც შეეხება მემკვიდრეობით მიღებული ქონების სახელმწიფო გადასახადს, იგი რეგულირდება საგადასახადო კანონმდებლობით. მემკვიდრეობა და ჩუქება დასაბეგრ შემოსავლებად არის მიჩნეული. საზღვარგარეთის ბევრ ქვეყანაში ჩუქებისა და მემკვიდრეობის გადასახადი დამოუკიდებელი ხასიათისაა და ადგილობრივ გადასახადთა რიგს მიეკუთვნება¹. საქართველოში ასეთი გადასახადი ცალკე არ არის გათვალისწინებული. ჩუქება და მემკვიდრეობა ფიზიკური და იურიდიული პირების შემოსავლების არცთუ ისე მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს. ფიზიკური პირების საშემოსავლო გადასახადი და იურიდიული პირების მოგების გადასახადი სახელმწიფო გადასახადების ძირითადი სახეებია.

გადასახადის ოდენობა განისაზღვრება იმის მიხედვით, თუ ნათესაობის რა ხარისხი აკავშირებთ ერთმანეთთან გამჩუქებელსა და დასაჩუქრებულს, მამკვიდრებელსა და მემკვიდრეს. მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე საჩუქრისა და სამკვიდრო ქონების ღირებულებას.

¹ რომან შენგელა, საზღვარგარეთის ქვეყნების საფინანსო სამართალი, თბ., 2004.

სანოტარო აქტები

სანოტარო აქტი სამკვიდროს მიღების შესახებ

ორი ათას ოთხი წლის 15 ოქტომბერს მე, ნინო შოშიაშვილს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში მომმართა რევაზ კაკაბაძემ, რომელმაც განაცხადა, რომ იგი არის გარდაცვლილი გიორგი კაკაბაძის კანონისმიერი მემკვიდრე (შვილი) და სურს მიიღოს სამკვიდრო ქონება.

წარმოდგენილი დოკუმენტებით შევამოწმე მისი პირადობა და დავრწმუნდი, რომ მე ნამდვილად რევაზ კაკაბაძემ მომმართა.

მე შევამოწმე მისი ქმედუნარიანობა და დავრწმუნდი, რომ მის ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ მქონდა. შემდეგ დავადგინე მისი ნების გამოვლენის ნამდვილობა, განვუმარტე ხელმოწერის სამართლებრივი შედეგები, რის შემდეგაც შევადგინე განცხადება, რომელიც ნავუკითხე მას.

ხელმოწერმა პირადად წაიკითხა ეს განცხადება და აღნიშნა, რომ იგი სრულად შეესაბამება მის ნებას და ჩემი თანდასწრებით მოაწერა ხელი შემდეგ განცხადებას:

განცხადება

2004 წლის 15 მაისს გარდაიცვალა გიორგი კაკაბაძე, მისი კანონისმიერი მემკვიდრე ვარ მე — მისი შვილი რევაზ

კაკაბაძე. სამკვიდრო ქონებაა საცხოვრებელი ბინა, მდებარე თბილისში, ანაგის ქუჩის 10-ე კორპუსში, ბინა 36. ამ განცხადებით ვღებულობ სამკვიდროს. გთხოვთ მომცეთ მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1336-ე მუხლის შესაბამისად. ჩემს გარდასხვა მემკვიდრეები არ არსებობენ.

ხელმოწერა: რ. კაკაბაძე
15.V.2004 წ.

ნოტარიუსი — ნინო შოშიაშვილი

სანოტარო აქტი

თანამემკვიდრედ კირის ჩართვაში ნებართვის შესახებ

ორი ათას ოთხი წლის 12 მაისს მე, ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში, მომმართა გიორგი კირთაძემ, რომელმაც მოითხოვა წინამდებარე განცხადების ტექსტის შედგენა და მასზე თავისი ხელმოწერის ნამდვილობის სანოტარო წესით დამოწმება. შევამოწმე მისი პირადობა მის მიერ წარმოდენილი დოკუმენტებით და დავრწმუნდი, რომ მე ნამდვილად გიორგი კირთაძემ მომმართა. შევამოწმე მისი ქმედუნარიანობა და დავრწმუნდი, რომ მის ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ არსებობს. შემდეგ შევამოწმე მისი ნების ნამდვილობა და შევადგინე წინამდებარე განცხადების ტექსტი. მან აღნიშნა, რომ ტექსტი ზუსტად გამოხატავს მის ნებას და ჩემი თანდას-

წრებით, პირადად მოაწერა ხელი წინამდებარე განცხადებას, რასაც ვადასტურებ.

განცხადება

თანახმა ვარ ჩემი ძმა კოტე კირთაძე შეყვანილ იქნეს მემკვიდრეთა წრეში და მიიღოს მემკვიდრეობა 2002 წლის 20 ივნისს გარდაცვლილი ჩვენი ბებუის სალომე კირთაძის ანდერძის საფუძველზე, რომელიც დამოწმებულია 1992 წლის 10 ოქტომბერს ნოტარიუს ნ. მასხულიას მიერ.

ხელმოწერა: გ. კირთაძე
12.V. 2004 წ.

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე

სანოტარო აქტი

სამკვიდროს წილზე უარის თქმის შესახებ

ორი ათას ხუთი წლის 20 ივნისს, მე ნინო შოშიაშვილს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში მომმართა მათა რუსაძემ, რომელმაც მოითხოვა წინამდებარე განცხადების ტექსტის შედგენა და მასზე თავისი ხელმოწერის ნამდვილობის სანოტარო წესით დამოწმება. წარმოდგენილი დოკუმენტების საფუძველზე შევამოწმე მისი პირადობა და დავრწმუნდი, რომ მე ნამდვილად მათა რუსაძემ მომმართა. მე შევამოწმე მისი ქმედუნარიანობა და დავრწმუნდი, რომ მის ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ არსებობს. შემდეგ დავადგინე მისი ნების გამოვლენის ნამდვილობა და შევადგინე წინამდებარე განცხადების ტექსტი, რომელიც ზუსტად გამოხატავს მის ნებას და ჩემი თანდასწრებით პირადად მოაწერა ხელი წინამდებარე განცხადებას, რასაც ვადასტურებ.

ბანცხადება

მე, მათა რუსაძე ვაცხადებ შემდეგს: 2002 წლის 20 დეკემბერს გარდაიცვალა ჩემი დედა — ქეთევან რუსაძე. მემკვიდრეები ვართ შვილები: ელენე რუსაძე და მათა რუსაძე.

სამკვიდრო ქონება არის გარდაცვლილი ქეთევან რუსაძის სახელზე არსებული სააქციო საზოგადოება „გაერთიანებული სატელეკომუნიკაციო კომპანიის“ 230 აქცია, ორას ოცდაათი ლარის ღირებულებით, აგრეთვე 1200 ლარის დანაზოგი.

მე, მათა რუსაძე უარს ვაცხადებ სამემკვიდრეო ქონებაზე

ელენე რუსაძის სასარგებლოდ და თანახმა ვარ მემკვიდრეობა მიიღოს ელენე რუსაძემ.

ხელმოწერა: მ. რუსაძე
20.V. 2004

ნოტარიუსი — ნინო შოშიაშვილი

სანოტარო აქტი

სამკვიდროდან საკალდებულო ფილჯი შარის თქმის შესახებ

ორი ათას სამი წლის 15 მაისს მე, ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში მომმართა ზაურ კობაძემ, რომელმაც მოითხოვა წინამდებარე განცხადების ტექსტის შედგენა და მასზე თავისი ხელმოწერის ნამდვილობის სანოტარო წესით დამოწმება. მისი პირადობა შევამოწმე წარმოდგენილი დოკუმენტებით და დავრწმუნდი, რომ მე ნამდვილად ზაურ კობაძემ მომმართა. შევამოწმე მისი ქმედუნარიანობა და დავრწმუნდი, რომ მის ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ არსებობს. შემდეგ დავადგინე მისი ნების გამოვლენის ნამდვილობა და შევადგინე წინამდებარე განცხადების ტექსტი, რომელიც ზუსტად გამოხატავს მის ნებას და ჩემი თანდასწრებით პირადად მოაწერა ხელი წინამდებარე განცხადებას, რასაც ვადასტურებ.

ბანცხადება

ჩემთვის ცნობილია, რომ გარდაცვლილი ჩემი დედის ნადეუდა კოპაძის მემკვიდრეობას ანდერძის საფუძველზე იფორმებენ ჩემი შვილები გელა კოპაძე და გივი კოპაძე, რაზედაც თანახმა ვარ. არანაირი პრეტენზია არ მაქვს და სავალდებულო წილს არ მოვიტხოვ.

ხელმოწერა: ზ. კოპაძე

15.V.2003 წ.

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე

სანოტარო აქტი

სანოტარო მოქმედების შესრულებაზე
უარის თქმის შესახებ

დადგენილება

ორი ათას ხუთი წლის 15 სექტემბერს მე, ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში მომმართა ილია თურმანიძემ და მოითხოვა აგრაფინა თურმანიძის სამკვიდრო ქონებაზე მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის გაცემა, კერძოდ, აგრაფინა თურმანიძის საცხოვრებელ სახლზე, რომელიც მდებარეობს თბილისში, მინდელის ქ. 86.

წარმოდგენილი საბუთების საფუძველზე გამოვიტანე სანოტარო მოქმედების შესრულების შესახებ უარის თქმის დადგენილება შემდეგზე: აგრაფინა თურმანიძე გარდაიცვალა 1996 წელს. ილია თურმანიძემ სანოტარო ბიუროს მომართა

2005 წელს, რითაც დარღვეულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1424-ე მუხლით დადგენილი სამკვიდროს მიღების ექვსთვიანი ვადა. ვადის აღდგენის საპატიო მიზეზი არ არსებობს.

უარის თქმის შესახებ დადგენილების გასაჩივრება შესაძლებელია კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე
15.IX.2005 წ.

სანოტარო აქტი

სანოტარო მოქმედების შესრულებაზე უარის თქმის შესახებ

დადგენილება

ორი ათას ოთხი წლის 2 ოქტომბერს, მე ნინო შოშიაშვილს, ნოტარიუსს ქ, თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში მომმართა ანდრანიკ მიგრანიანმა და მოითხოვა თავისი გარდაცვლილი მამის — ვიქტორ მიგრანიანის სამკვიდრო ქონებაზე მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის გაცემა. კერძოდ, ვიქტორ მიგრანიანის კუთვილ სახელზე, რომელიც მდებარეობს თბილისში, შაუმიანის N 12-ში.

წარმოდგენილი საბუთების საფუძველზე გამოვიტანე სანოტარო მოქმედების შესრულების შესახებ უარის თქმის დადგენილება შემდეგზე:

ვიქტორ მიგრანიანი გარდაიცვალა 1997 წელს. ანდრანიკ მიგრანიანმა სანოტარო ბიუროს მომართა ორი ათას ოთხ

ნელს, რითაც დარღვეულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1424 მუხლით დადგენილი სამკვიდროს მიღების ექვესთვიანი ვადა.

გარდა ამისა, შევამოწმე მამკვიდრებლისა და მემკვიდრის საცხოვრებელი ადგილის მონაცემები, ვიქტორ მიგრანიანი ცხოვრობდა თბილისში, შაუმიანის ქ N 12 მდებარე სახლში, ხოლო ანდრანიკ მიგრანიანი კი ცხოვრობს მოსკოვში, ვერნანდსკის პროსპექტზე, მეოთხე კორპუსში. საცხოვრებელი ადგილების მისამართები არ ემთხვევა ერთმანეთს და ვთვლი, რომ მემკვიდრე არ შეიძლება ჩაითვალოს მამკვიდრებლის სახლის ფაქტობრივ მფლობელად.

ნოტარიუსი — ნინო შოშიაშვილი
20.X. 2004 წ.

სანოტარო აქტი

ანდერძი

ორი ათას ხუთი წლის 20 დეკემბერს მე, ნინო შოშიაშვილს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში მომმართეს შემდეგმა სრულწლოვანმა და ქმედუნარიანმა პირებმა: ქ-მა ნესტარ ბრეგვაძემ, ქ-მა ასმათ ქორიძემ და ქ-მა თინათინ გურგენიძემ. ნესტან ბრეგვაძემ განაცხადა, რომ სურს მონმეების თანდასწრებით შეადგინოს ანდერძი, რომელსაც ჩაენერ და დავამოწმებ, მე ნოტარიუსი. მან განაცხადა, რომ მონმეებად იქნებიან ასმათ ქორიძე და თინათინ გურგენიძე. მე შევამოწმე მონდერძისა და მონმეების ქმედუნარიანობა და დავრწმუნდი, რომ მათ ქმედუნარიანობაში ეჭ-

ვის შეტანის საფუძველი არ მქონდა. დავადგინე მოანდერძის ნება და დავრწმუნდი, რომ მას ნამდვილად სურდა ქვემოთ მითითებული შინაარსის ანდერძის შედგენა. მოანდერძეს განვუმარტე ანდერძის შედგენისას და სანოტარო წესით დამოწმების სამართლებრივი შედეგები, ხოლო მოწმეებს — მათი ვალდებულებები, კერძოდ:

1. მოანდერძეს უფლება აქვს ანდერძში მითითებული ქონება განკარგოს (გააჩუქოს, გაყიდოს, გაცვალოს, დატვირთოს ვალდებულებებით...) თავისი შეხედულებისამებრ და განკარგვის უფლებას არ ზღუდავს წინამდებარე ანდერძის არსებობა;

2. მოანდერძეს უფლება აქვს ნებისმიერ დროს შეცვალოს ან გააუქმოს წინამდებარე ანდერძი; შეადგინოს ახალი ანდერძი. რამდენიმე ანდერძის არსებობის შემთხვევაში, უპირატესობა მიენიჭება უფრო გვიანდელ შედგენილ ანდერძს; ამასთანავე, თუ არსებობს რამდენიმე ანდერძი და ერთ-ერთი მათგანი არის სანოტარო ანდერძი, ხოლო სხვა არასანოტარო, უპირატესობა მიენიჭება სანოტარო ანდერძის, მიუხედავად მისი შედგენის თარიღისა.

3. მიუხედავად წინამდებარე ანდერძის არსებობისა, მოანდერძის გარდაცვალების დღისათვის მის საკუთრებაში არსებულ ქონების ნაწილს მემკვიდრეობით მაინც მიიღებენ მოანდერძის მეუღლე და შვილები, მათი წილი იქნება იმის ნახევარი, რასაც ისინი მიიღებდნენ წინამდებარეს არარსებობის შემთხვევაში.

4. მოწმეები არ შეიძლება იყვნენ ანდერძით მემკვიდრეები, ანდერძით მემკვიდრის ნათესავები აღმავალი და დაღმავალი ხაზით, დები, ძმები, მეუღლე, საანდერძო დანაკისრის მიმღები.

5. მოწმეებს არა აქვთ უფლება მოანდერძის გარდაცვა-

ლებამდე გაამხილონ ცნობები ანდერძის შედგენისა და მისი შინაარსის შესახებ.

ამ განმარტებების მოსმენის შემდეგ მოწმეებმა განაცხადეს, რომ ისინი არ არიან მოანდერძის ნათესავები და არ არიან დაინტერესებული ანდერძის შინაარსით. ეს განცხადება დაადასტურა მოანდერძემაც.

მოანდერძემ აგრეთვე მკაფიოდ და ნათლად განაცხადა, რომ სურს ანდერძის შედგენა და ჩემი და მოწმეების თანდასწრებით მიკარნახა შემდეგი საანდერძო განკარგულება:

“მე, ნესტან ბრეგვაძემ, ჯანსაღ გონებაზე მყოფმა, ჩემი ნებით, რაიმე იძულების გარეშე, მოწმეების: ასმათ ქორიძისა და თინათინ გურგენიძის თანდასწრებით შევადგინე ეს ანდერძი, რომლითაც ჩემს კუთვნილ ჩემს საცხოვრებელ ბინას, მდებარე თბილისში, ლესელიძის ქ. N 82-ში, და სხვა ქონებას, რომელიც იქნება ჩემს საკუთრებაში გარდაცვალების დღისთვის, ვუანდერძებ შვილიშვილს — ფატმან კობერიძეს — დაბადებულს 1998 წელს, მცხოვრებს მშობლებთან ქუთაისში, ნიკოლაძის ქ. N 79-ში. უფლის წყალობით ფატმან კობერიძემ ჩემი ნაანდერძევი ქონება მოიხმაროს, მშვიდობით, სიყვარულითა და სიკეთით. 20 დეკემბერი, 2005 წელი“.

ნესტან ბრეგვაძემ ამით დაასრულა ანდერძის კარნახი, რომელიც ჩავწერე მე, ნოტარიუსმა ნინო შოშიაშვილმა. მე მოანდერძეს მოწმეების თანდასწრებით წავუკითხე ანდერძი. მოანდერძემ მოიწონა იგი, შემდეგ ნესტან ბრეგვაძემ და მოწმეებმა, ჩემი თანდასწრებით, პირადად მოაწერეს ხელი წინამდებარე ანდერძს.

გადახდილია სანოტარო მომსახურების საზღაური — 9 ლარი წინამდებარე დოკუმენტის ტექსტი განთავსებულია ერთი ფურცლის ორ გვერდზე. დოკუმენტი შედგა ორ იდენტურ ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი, კანონმდებლობით

დადგენილი წესით, შეინახება ნოტარიუს ნინო შოშიაშვილის სანოტარო არქივში, ხოლო მეორე გადაეცემა მოანდერძეს. ყოველივე ზემოთქმულს ვამონმებ მე, ნოტარიუსი ჩემი ხელმონერიტა და ბეჭდის დასმით.

ანდერძის შედგენის დაწყების დრო — თერთმეტი საათი.

ანდერძის წაკითხვის დასრულების დრო — თერთმეტი საათი და 40 წუთი.

1. მოანდერძე — ნესტან ბრეგვაძე

2. მოწმე — ასმათ ქორიძე

3. მოწმე — თინათინ გურგენიძე

ნოტარიუსი — ნინო შოშიაშვილი

20.XII.2005

სანოტარო აქტი

ანდერძი

ქ. თბილისი, ორი ათას ხუთი წლის 20 აპრილი. დღეს, ორი ათას ხუთი წლის 20 აპრილს მე, ქ. თბილისის ნოტარიუსი მარიამ გოგვაძე, ვამონმებ წინამდებარე ანდერძს.

ანდერძი დაწერილია მოანდერძის სიტყვებით, ტექნიკური საშუალების გამოყენებით და ხელმონერილია მოანდერძის გოდერძი მგელაძის მიერ, ქართულ ენაზე, ორ ეგზემპლარად, ჩემი და მოწმეების: გენადი კოვზირიძისა და ქსენია გენძეხაძის თანდასწრებით. მოანდერძის — გოდერძი მგელაძის ვინაობა დავადგინე მის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტებით. მისი ქმედუნარიანობა შევამოშმე და ვადასტურებ, რომ მის ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ მქონია.

მოანდერძის ნების გამოვლენის ნამდვილობა შევამოწმე, ანდერძზე ხელმოწერის სამართლებრივი შედეგები განვუმარტე, მოწმეების ვინაობა დავადგინე და ქმედუნარიანობა შევამოწმე. აგრეთვე მოწმეები გავაფრთხილე იმ პასუხისმგებლობის შესახებ, რომელიც მათ ეკისრებათ ანდერძის შინაარსის გახმაურების შემთხვევაში.

ანდერძის ტექსტი

ქ. თბილისი, 20 აპრილი, 2005 წელი

მე, მოქალაქე გოდერძი მგელაძე, დაბადებული 1936 წლის 25 აგვისტოს, მცხოვრები თბილისში, ზემოუბნის ქ. N 38-ში, წინამდებარე ანდერძით ვიძლევი შემდეგი სახის განკარგულებას:

1. “მთელ ჩემს ქონებას, რომელიც ჩემი გარდაცვალების მომენტისათვის აღმოჩნდება ჩემს განკარგულებაში, რა სახითაც არ უნდა იყოს იგი, მათ შორის ჩემს საცხოვრებელ ბინას, რომელიც მდებარეობს თბილისში ზესტაფონის ქუჩა N 14, ბ. 64, ვუანდერძებ მერაბ ბერიძეს, დაბადებულს 1963 წელს, მცხოვრები თბილისში, გორგასლის ქ. N 145-ში“.

2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე მუხლის შინაარსი მე, მოანდერძეს გოდერძი მგელაძეს განმემარტა ნოტარიუსის მიერ.

3. ეს ანდერძი შედგენილია მოწმეების: გენადი კოვზირიძისა და ქსენია გენძეხაძის თანდასწრებით, ორ ეგზემპლარად, ქართულ ენაზე, რომლის ერთი ეგზემპლარი რჩება ქ. თბილისის ნოტარიუსის — მარიამ გოგვაძის სანოტარო ბიუროში, ხოლო მეორე ეგზემპლარი მიეცა მოანდერძე გოდერძი მგელაძეს.

სანოტარო მოქმედება შესრულებულია სანოტარო ბიუროს გარეთ, მისამართზე — თბილისი, ზემოუბნის ქუჩა N 38-ში. მე პირადად ვეახელი ბ-ნ გოდერძი მგელაძეს, ვინაიდან ის არის შეუძლოდ, არ შეუძლია სიარული, მაგრამ სალად მეტყველებს და აზროვნებს, რის დასტურადაც მან წარმოადგინა შესაბამისი სამედიცინო ცნობა, რაც ადასურებს, რომ მას კუჭის კიბო აქვს, ამჟამად არის მწოლიარე ავადმყოფი, აზროვნება აქვს ნათელი, ცნობიერება შენახული.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1363-ე მუხლის შინაარსი ჩვენ, მოწმეებს განგვემარტა ნოტარიუსის მიერ.

4. ანდერძი ჩანერილია ნოტარიუსის მიერ ჩემი, მოანდერძის თანდასწრებით, ჩემი სიტყვებით, ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით. ანდერძი წაკითხულ იქნა ჩემს მიერ.

ანდერძის შედგენა დაიწყო 15 საათზე და დამთავრდა 16 საათზე.

ნოტარიუსი — მარიამ გოგვაძე

20.V. 2005

ანდერძი

ბინის სამიდღემშიო სარგებლობის უფლების ღაკისრებით

ქ. თბილისი, 20 ნოემბერი, 2002 წელი

მე, საღ გონებაზე მყოფი ბორის ივანოვი, დაბადებული 1935 წელს, ბაქოში, მცხოვრები თბილისში, წერეთლის ქ. N 25-ში, წინამდებარე ანდერძით ვიძლევი შემდეგი სახის განკარგულებას.

1. ჩემს განკარგულებაში არსებულ ორ პრივატიზებულ საცხოვრებელ ბინას, რომელიც შედგება ერთი 60 კვ.მეტრისაგან და მეორე — 90 კვ. მეტრისაგან და მდებარეობს თბილისში წერეთლის 25/29-ში, ჩემი გარდაცვალების შემდეგ ვუანდერძებ შემდეგ პირებს: იმ ბინას, რომელიც 90 კვ.მეტრია და რომელშიც ამ ანდერძის შედგენის მომენტისათვის ცხოვრობენ ჩემი მეუღლე, უმცროსი ვაჟი, რძალი თამარი და შვილიშვილი ნიკა ვუანდერძებ ჩემს შვილიშვილს ნიკოლოზ ივანოვს და მის დედას — თამარ გოძიაშვილს. ხოლო საცხოვრებელ ბინას, რომელიც 60 კვ.მეტრია და სამი ოთახისაგან შედგება, ვუანდერძებ ჩემს უმცროს ვაჟიშვილს — მიხეილ ივანოვს. ჩემს უფროს ვაჟიშვილს გენადი ივანოვს ეძლევა უფლება ისარგებლოს ერთი ოთახით მისი სიცოცხლის მანძილზე, მხოლოდ თვითონ, სხვა (უცხო) პირების თანაცხოვრების გარეშე. ვთხოვ ჩემს ანდერძისმიერ მემკვიდრეებს, რომლებიც ამ ანდერძში გავითვალისწინე, უზრუნველყონ ჩემი უფროსი ვაჟიშვილისათვის ერთი ოთახის გამოყოფა სამიდღემშიო სარგებლობისათვის.

2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე მუხლის შინაარსი მე, მოანდერძეს, ბორის ივანოვს განმემარტა ნოტარიუსის მიერ.

3. ეს ანდერძი შედგენილია მოწმეების: ნათელა სიხარულიძისა და იზოლდა გეგეჭკორის თანდასწრებით, ორ ეგზემპლარად, ქართულ ენაზე, რომლის ერთი ეგზემპლარი რჩება ქ. თბილისის ნოტარიუს ნარგიზა ჯანხოთელის სანოტარო ბიუროში, ხოლო ერთი ეგზემპლარი მიეცა მოანდერძე — ბორის ივანოვს.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1363-ე მუხლის შინაარსი, ჩვენ მოწმეებს განგვემარტა ნოტარიუსის მიერ.

4. ანდერძი ჩაწერილია ნოტარიუსის მიერ ჩემი — მოანდერძის თანდასწრებით, ჩემი სიტყვებით, ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით. ანდერძის შედგენა დაიწყო 12 საათზე და დამთავრდა 13 საათსა და 30 წუთზე.

მოანდერძე — ბორის ივანოვი

მოწმეები: 1. ნათელა სიხარულიძე

2. იზოლდა გეგეჭკორი

ნოტარიუსი — ნარგიზა ჯანხოთელი

20.XI.2002

სანოტარო აქტი

ანდერძის გაუქმების შესახებ

ორი ათას ოთხი წლის 18 ივლისს, მე ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში, მომმართვეს: ლალი შერვაშიძემ, გიული ტაბიძემ და მარინა ჯიბლაძემ. ლალი შერვაშიძემ მოითხოვა მის მიერ 1998 წლის 20 ოქტომბერს ქ. თბილისის ნოტარიუსის ჯუმბერ ქისიშვილის მიერ დადასტურებული ანდერძის გაუქმება. გიული ტაბიძე და ირინა ჯიბლაძე არიან მისი მოწმეები. მე დავადგინე მათი პირადობა წარმოდგენილი დოკუმენტებით და დავრწმუნდი,

რომ ნამდვილად ლალი შერვაშიძემ, გიული ტაბიძემ და ირინა ჯიბლაძემ მომმართვეს, შევამოწმე მათი ქმედუნარიანობა და დავრწმუნდი, რომ მათ ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ მქონდა. დავადგინე მათი ნების გამოვლენის ნამდვილობა, მათი უფლებაუნარიანობა და ქმედუნარიანობა. შემდეგ შევადგინე სანოტარო აქტი ანდერძის გაუქმების შესახებ, რომელიც წავუკითხე ლალი შერვაშიძეს მონმეების თანდასწრებით. ლალი შერვაშიძემ განაცხადა, რომ იგი სრულად შეესაბამება მის ნებას და ჩემი თანდასწრებით ლალი შერვაშიძემ და მონმეებმა პირადად მოაწერეს ხელი წინამდებარე სანოტარო აქტს.

ანდერძის გაუქმების შესახებ

ორი ათას ოთხი წლის 18 ივლისს, მოქალაქე ლალი შერვაშიძე აცხადებს, რომ აუქმებს 1998 წლის 20 ოქტომბერს ქ. თბილისის ნოტარიუსის ჯუმბერ ქისიშვილის მიერ დადასტურებულ ანდერძს, რითაც ლალი შერვაშიძემ ბაქარ ამილახვარს უანდერძა „მთელი ქონება“.

სანოტარო აქტი შედგენილია ორ თანაბარმნიშვნელოვან ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი გადაეცა ლალი შერვაშიძეს, ხოლო ერთი ეგზემპლარი რჩება ნოტარიუს ჯულიეტა არჩვადის სანოტარო არქივში.

მონმეები:

1. — გ. ტაბიძე

2. — მ. ჯიბლაძე

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე

18.VIII.2004 წ.

სანოტარო აქტი

ანდერძის გამოქვეყნება

ორი ათას ხუთი წლის 20 აპრილს მე, ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში, გამოცხადდნენ მოწვეული პირები: აპოლონ გეგეშიძე, დავით ჯაფარიძე და ნანული გომართელი, რომელთა თანდასწრებით გაიხსნა და გამოქვეყნდა 2003 წლის 12 აპრილს ჩემს მიერ დამონმებული გერასიმე ანთაძის ანდერძი. ჩემს მიერ შედგენილ იქნა ანდერძის გამოქვეყნების ოქმი. აპოლონ გეგეშიძემ, დავით ჯაფარიძემ და ნანული გომართელმა მოითხოვეს ანდერძის გამოქვეყნების ოქმზე თავიანთი ხელმოწერის ნამდვილობის სანოტარო წესით დამონმება. შევამოწმე მათი პირადობა წარმოდგენილი დოკუმენტების საფუძველზე და დავრწმუნდი, რომ სანოტარო ბიუროში ნამდვილად აპოლონ გეგეშიძე, დავით ჯაფარიძე და ნანული გომართელი გამოცხადდნენ.

მათი ქმედუნარიანობის შემდეგ ხელმომწერებს განვუმარტე ხელმოწერის სამართლებრივი შედეგები. მათ წაიკითხეს ოქმი და ჩემი თანდასწრებით პირადად მოაწერეს ხელი წინამდებარე ოქმს, რასაც ვადასტურებ.

გადახდილია საზღაური — 5 ლარი.

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე

20.IV.2005

ანდერძის გამოქვეყნების ოქმი

ორი ათას ხუთი წლის 20 აპრილს, ჩემს სანოტარო ბიუროში სრულწლოვანი და ქმედუნარიანი პირების აპოლონ

გეგეშიძის, დავით ჯაფარიძის და ნანული გომართელის თანდასწრებით სანოტარო მოქმედების შესრულების წესის შესახებ ინსტრუქციის საფუძველზე გამოვაქვეყნე ანდერძი და შევადგინე ანდერძის გამოქვეყნების წინამდებარე ოქმი.

ანდერძი მოთავსებული იყო კონვერტში. ანდერძის გახსნამდე მე შევამოწმე კონვერტის მთლიანობა და ვადასტურებ, რომ კონვერტის მთლიანობა არ იყო დარღვეული, კონვერტში აღმოჩნდა შემდეგი შინაარსის ანდერძი.

1. მონდერძე — გერასიმე ანთაძე

2. ანდერძის შედგენის თარიღი — 2003 წლის 12 აპრილი

3. ნოტარიუსი, რომლის მიერ არის დამონმებული ანდერძი — ჯულიეტა არჩვაძე

4. ანდერძის შინაარსი: „მე, გერასიმე ანთაძემ, ჯანსაღ გონებაზე მყოფმა, ჩემი ნებით, რაიმე იძულების გარეშე, მოწმეების: დავით ჯაფარიძისა და ნანული გომართელის თანდასწრებით შევადგინე ეს ანდერძი, რომლითაც ჩემი საცხოვრებელი ბინა, მდებარე თბილისში, რუსთავის გზატკეცილზე და სხვა ქონება, რომელიც იქნება ჩემს საკუთრებაში ჩემი გარდაცვალების დღისათვის, ვუანდერძე აპოლონ გეგეშიძეს, დაბადებული 1980 წელს, მცხოვრებს ქ. თბილისში, ჭავჭავაძის ქ. N 15-ში“.

ანდერძი შედგენილია და განთავსებული ერთი ფურცლის ორ გვერდზე. ანდერძში გადაშლილი, ამოფხეკილი ან სხვა დაზიანება არ არის.

წინამდებარე ოქმი შედგენილია ორ ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი გერასიმე ანთაძის გარდაცვალების მოწმობის ასლთან ერთად ერთვის ანდერძს, ხოლო ერთი გადაეცა აპოლონ გეგეშიძეს. ოქმის შედგენის შესახებ ინფორმაცია ჩაინერა ანდერძისმიერი აღფავიტის რეესტრში. ჩემს სანოტარო ბიუროში აღნიშნული ანდერძი გაუქმებული

ან შეცვლილი არ არის. დაინტერესებულ პირებს მოთხოვნის შემთხვევაში გაეცემათ ოქმისა და ანდერძის დამოწმებული ასლები.

ანდერძის გამოქვეყნების შესახებ ოქმის შედგენა დაიწყო 14 საათზე და დამთავრდა 15 საათსა და 40 წუთზე.

მონვეული პირები:

1. აპოლონ გეგეშიძე

2. დავით ჯაფარიძე

3. ნანული გომართელი

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე

20.IV. 2005

სანოტარო აქტი სამკვიდრო მოწმობა

ორი ათას ორი წლის ოცდაერთ დეკემბერს, მე, ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში, რომელიც მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ლესელიძის ქ. 4-ში, მომმართა ლიანა წინამძღვრიშვილმა, რომელმაც განცხადებით მოითხოვა შალვა წინამძღვრიშვილის ქონებაზე ანდერძისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის გაცემა.

მე შევამოწმე ლიანა წინამძღვრიშვილის პირადობა მის მიერ წარმოდგენილი პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტით და დავრწმუნდი, რომ მე ნამდვილად ქალბატონმა ლიანა წინამძღვრიშვილმა მომმართა.

მე შევამოწმე მის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაცია და დავრწმუნდი, რომ:

1. შალვა წინამძღვრიშვილის გარდაცვალებით გაიხსნა სამკვიდრო. სამკვიდროს გახსნის ფაქტი დასტურდება შალვა წინამძღვრიშვილის გარდაცვალების მოწმობით, რომელიც გაცემულია ქ. თბილისის გარდაცვლილთა რეგისტრაციის სარაიონოთაშორისო მმარჩის განყოფილების მიერ.

2. სამკვიდრო გაიხსნა 15.02.2001 წ. სამკვიდროს გახსნის დრო დასტურდება შალვა წინამძღვრიშვილის გარდაცვალების მოწმობით.

3. სამკვიდროს გახსნის ადგილია ქ. თბილისი, პუშკინის ქ. 49.

4. ლიანა წინამძღვრიშვილი არის მამკვიდრებლის ანდერძისმეორე მემკვიდრე, თანახმად ანდერძისა, რომელიც დამოწმებულია ქ. თბილისის ნოტარიუსის ნინო მასხულიას მიერ 1994 წლის 05 აგვისტოს.

5. მემკვიდრეობა გაიხსნა სამკვიდრო ქონების 5/6-ზე სრულად.

6. მემკვიდრემ სამკვიდრო მიიღო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით სანოტარო ბიუროში განცხადების შეტანით.

სამკვიდრო ქონება, რომელზედაც მოითხოვა მემკვიდრემ სამკვიდრო მოწმობის გაცემა, არის მამკვიდრებლის სახელზე რიცხული საცხოვრებელი ბინის 5/6, რომელიც მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, პუშკინის ქ. №49-ში.

7. სამკვიდრო ქონება საკუთრების უფლებით ეკუთვნის შალვა წინამძღვრიშვილს.

სამკვიდრო ქონებას ყადაღა არ ადევს, რაც დასტურდება საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის მიერ 2002 წლის 27 დეკემბერს გაცემული ცნობით.

ზემოაღნიშნული უძრავი ქონება საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული არ არის, რაც დასტურდება ქ. თბილისის მინის მართვის დეპარტამენტის მიერ გაცემული ცნობით.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით და ორი ათას ორი წლის ოცდაერთ დეკემბერს გავეცი წინამდებარე სამკვიდრო მოწმობა:

სამკვიდრო მოწმობა

მე, ჯულიეტა არჩვაძე, ნოტარიუსი ქალაქ ქ. თბილისში, რომლის სანოტარო ბიურო მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ლესელიძის ქ. №4-ში, სამკვიდრო მოწმობით ვადასტურებ, რომ ქალბატონი ლიანა წინამძღვრიშვილი არის შალვა წინამძღვრიშვილის ანდერძისმიერი მემკვიდრე — შვილი, შალვა წინამძღვრიშვილის გარდაცვალების შემდეგ დარჩა სამკვიდრო ქონება საცხოვრებელი ბინის 59/198 წილი (სამი ოთახი, 86,1 კვ.მ. საერთო ფართი, 59,0 კვ.მ. საცხოვრებელი ფართი, 20 კვ.მ. დამხმარე ფართი, 8 კვ.მ. სარდაფი).

ლიანა წინამძღვრიშვილმა, როგორც ანდერძისმიერმა მემკვიდრემ, საკუთრებაში მიიღო შალვა წინამძღვრიშვილის კუთვნილი სამკვიდრო ქონებიდან 5/6 წილი.

სამკვიდრო ქონება არის ნაწილი საცხოვრებელი სახლისა, რომელიც მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, პუშკინის ქ. №49-ში.

სამკვიდრო ქონების საცხოვრებელი ფართის შეფარდება მთელი საცხოვრებელი სახლის საცხოვრებელ ფართთან არის 59/198 წილი.

სამკვიდრო ქონება არის აგრეთვე მამკვიდრებლის ინდივიდუალურ საკუთრებაში არსებული ფართის პროპორციული წილი მთელი საცხოვრებელი სახლის საერთო ფართისა (მინის ნაკვეთი, შენობის საერთო საკუთრებაში არსებული ნაწილი).

ლიანა წინამძღვრიშვილი სამკვიდრო ქონებაზე საკუთრების უფლებას იძენს საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ.

ეს სამკვიდრო მოწმობა შედგენილია 4 (ოთხი) თანაბარმნიშვნელოვან ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი ინახება ჩემს სანოტარო ბიუროში, ხოლო დანარჩენი გადაეცა მემკვიდრეს.

საცხოვრებელი ბინის 1/6 გაცემულია სამკვიდრო მოწმობა სავალდებულო წილზე თენგიზ წინამძღვრიშვილის სახელზე.

სამკვიდრო ქონება მემკვიდრის მიერ შეფასებულია 3000 ლარად.

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე
21.XII.2002

სანოტარო აქტი

სამკვიდრო მოწმობა

ორი ათას ხუთი წლის პირველ აგვისტოს, მე, ჯულიეტა არჩვაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში, რომელიც მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ლესელიძის ქ. №4-ში მომმართეს ნუნუ მენაბდიშვილმა და არასრულწლოვანმა ნიკა გიას ძე ნარიმანიძემ. ნუნუ მენაბდიშვილმა განაცხადა, რომ ის არის არასრულწლოვანის ნიკა ნარიმანიძის, დაბადებული 25.06.1991 წ. კანონიერი წარმომადგენელი დედა, რაც დასტურდება ნიკა ნარიმანიძის, დაბადების მოწმობით მათ განცხადებით მოითხოვეს გია ნარიმანიძის სამკვიდრო ქონებაზე სამკვიდრო მოწმობის გაცემა მე შევამოწმე მათი პირადობა მათ მიერ წარმოდგენილი პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტებით და დავრწმუნდი, რომ ნამდვილად ქალბატონმა ნუნუ მენაბდიშვილმა და არასრულწლოვანმა ნიკა ნარიმანიძემ მომმართეს. მე შევამოწმე მათ მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაცია და დავრწმუნდი, რომ:

1. გია ნარიმანიძის გარდაცვალებით გაიხსნა სამკვიდრო. სამკვიდროს გახსნის ფაქტი დასტურდება გია ნარიმანიძის გარდაცვალების მოწმობით, რომელიც გაცემულია ქ. თბილისის გარდაცვლილთა სარაიონოთაშორისო სარ განყ. მიერ.

2. სამკვიდრო გაიხსნა 02.06.2004 წ. სამკვიდროს გახსნის დრო დასტურდება გია ნარიმანიძის გარდაცვალების მოწმობით.

3. სამკვიდროს გახსნის ადგილია ქ. თბილისი.

4. არასრულწლოვანი ნიკა ნარიმანიძე არის მამკვიდრებლის

კანონისმიერი მემკვიდრე, პირველი რიგის მემკვიდრეთა წრიდან. შვილი, რაც დასტურდება ნიკა ნარიმანიძის დაბადების მოწმობებით.

5. მემკვიდრეობა გაიხსნა მთელ სამკვიდრო ქონებაზე სრულად.

6. მემკვიდრემ სამკვიდრო მიიღო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით ქონების ფაქტობრივი დაუფლებით.

სამკვიდრო ქონება, რომელზედაც მოითხოვა მემკვიდრემ სამკვიდრო მონაწილის გაცემა, არის მამკვიდრებლის კუთვნილი საცხოვრებელი ბინა.

7. სამკვიდრო ქონება საკუთრების უფლებით ეკუთვნის გია ნარიმანიძეს.

სამკვიდრო ქონებას ყადაღა არ ადევს, რაც დასტურდება ცნობით ქონებაზე ყადაღის არარსებობის შესახებ, გაცემული საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს, თბილისის ტერიტორიული სარეგისტრაციო სამსახურის მიერ;

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით და ორი ათას ხუთი წლის პირველ აგვისტოს გავეცი წინამდებარე სამკვიდრო მონაწილას.

სამკვიდრო მოწმობა

მე, ჯულიეტა არჩვაძე, ნოტარიუსი ქალაქ ქ. თბილისში, რომლის სანოტარო ბიურო მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ლესელიძის 4-ში, სამკვიდრო მონაწილეთა ვადასტურებ, რომ არასრულწლოვანი ნიკა ნარიმანიძე არის გია ნარიმანიძის პირველი რიგის მემკვიდრეთა წრიდან — შვილი. მან, როგორც კანონისმიერმა მემკვიდრემ, პირველი რიგის მემკვიდრეთა წრიდან, საკუთრებაში მიიღო სამკვიდრო ქონება, რომელიც არის მამკვიდრებლის კუთვნილი მთელი საცხოვრებელი სახლის 42,7 კვ.მ.

სამკვიდრო ქონება არის აგრეთვე მამკვიდრებლის ინდივიდუალურ საკუთრებაში არსებული ფართის პროპორციული წილი

მთელი საცხოვრებელი სახლის საერთო ფართისა (მიწის ნაკვეთი, შენობის საერთო საკუთრებაში არსებული ნაწილი).

არასრულწლოვანი ნიკა ნარიმანიძე სამკვიდრო ქონებაზე საკუთრების უფლებას იძენს საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ. ეს სამკვიდრო მონაწილეობა შედგენილია 4 (ოთხი) თანაბარმნიშვნელოვან ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი ინახება ჩემს სანოტარო ბიუროში, ხოლო დანარჩენი გადაეცა მემკვიდრეს.

სამკვიდრო ქონება შეფასებულია 4000 ლარად.

ნოტარიუსი — ჯულიეტა არჩვაძე

1.VIII.2005

სანოტარო აქტი

სამკვიდრო მონაწილეობა

ორი ათას ექვსი წლის თოთხმეტ ივლისს, მე, ქ. თბილისის ნოტარიუსს მარიამ გოგვაძეს, სანოტარო ბიუროში მდებარე ქ. თბილისში, ცოტნე დადიანის II მ/რ, კორპ, 3, მომმართა ირინე ცხოიძემ, დაბადებული 22.03.1960 წელს ქ. თბილისში, და განაცხადა, რომ იგი არის 2005 წლის 13 იანვარს გარდაცვლილი მოქალაქე ბარბარე გორდელაძის მემკვიდრე და სურს, მიიღოს გარდაცვლილი ბარბარე გორდელაძის დანაშთი ქონება მისი ვინაობა დავადგინე, ქმედუნარიანობა და უფლებამოსილება შევამოწმე, შევისწავლე მის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაცია და დავრწმუნდი, რომ ბარბარე გორდელაძის გარდაცვალებით გაიხსნა სამკვიდრო. სამკვიდროს გახსნის ფაქტი დასტურდება ბარბარე გორდელაძის გარდაცვალების მოწმობით, რომელიც გაცემულია ქ. თბილისის გარდაცვლილთა სარაიონოთაშორისო სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის განყოფილების მიერ. სამკვიდროს გახსნის დრო დასტურდება ბარბარე გორდელაძის გარდაცვალების მოწმობით; სამკვიდროს გახსნის ადგილია ქ.

თბილისი, ირინე ცხოიძე არის მამკვიდრებლის, ანდერძისმიერი მემკვიდრე, რაც დასტურდება ბარბარე გორდელაძის ანდერძით, რომელიც დამოწმებულია 2000 წლის 25 თებერვალს ნოტარიუს ა. მამისაშვილის მიერ. ირინე ცხოიძე არის აგრეთვე მამკვიდრებლის ბარბარე გორდელაძის მეორე რიგის მემკვიდრე ძმის შვილი მემკვიდრის განცხადებით სავალდებულო წილის უფლების მქონე სხვა მემკვიდრეები არ არიან. მემკვიდრეობა გაიხსნა მთელ სამკვიდრო ქონებაზე სრულად; მემკვიდრემ სამკვიდრო მიიღო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით. სამკვიდრო ქონება არის მამკვიდრებლის კუთვნილი საცხოვრებელი ბინა, რომელიც მდებარეობს ქ. თბილისში. სამკვიდრო ქონება საკუთრების უფლებით ეკუთვნოდა მამკვიდრებელს, ბარბარე გორდელაძეს სამკვიდრო ქონებას ყადაღა არ ადევს, რაც დასტურდება საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ქ. თბილისის ტერიტორიული სარეგისტრაციო სამსახურის მიერ გაცემული ცნობით.

ყოველივე ზემოთქმულისა და საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის საფუძველზე მე. ქ. თბილისის ნოტარიუსმა, მარიამ გოგვაძემ ორი ათას ექვსი წლის თოთხმეტ ივლისს გავეცი წინამდებარე სამკვიდრო მოწმობა:

სამკვიდრო მოწმობა

ორი ათას ექვსი წლის თოთხმეტ ივლისს, მე, ქ. თბილისის ნოტარიუსი მარიამ გოგვაძე, რომლის სანოტარო ბიურო მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ცოტნე დადიანის II მ/რ, კორპ. 3, ამ სამკვიდრო მოწმობით ვადასტურებ, რომ ირინე ცხოიძე, დაბადებული 22.03.1960 წელს ქ. თბილისში, არის 2005 წლის 13 იანვარს გარდაცვლილ ბარბარე გორდელაძის II რიგის (ძმისშვილი), და ამავე დროს, ანდერძისმიერი მემკვიდრე. მან, როგორც ანდერძისმიერმა მემკვიდრემ, საკუთრებაში მიიღო სამკვიდრო ქონება, რომელიც არის უძრავი ქონება — საცხოვრებელი

ბინა, წილობრივი მონაცემით — 18,02 კვ.მ. ქ. თბილისში, მემკვიდრემ სამკვიდრო მიიღო მის წილ მიწის ნაკვეთთან ერთად.

ირინე ცხოიძე სამკვიდრო ქონებაზე საკუთრების უფლებას იძენს საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის მომენტიდან. ეს სამკვიდრო მოწმობა შედგენილია ქართულ ენაზე 4 (ოთხ) თანაბარმნიშვნელოვან ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი ინახება ჩემს სანოტარო ბიუროში, ხოლო დანარჩენი გადაეცა მემკვიდრეს.

მემკვიდრის განცხადებით, სამკვიდრო ქონების ღირებულებაა 3000 (სამი ათასი) ლარი.

ნოტარიუსი —
14.VII. 2006

მარიამ გოგვაძე

სანოტარო აქტი

სამკვიდრო მოწმობა

ორი ათას ექვსი წლის ოცდაცხრა აგვისტოს, მე, თბილისის ნოტარიუსს მარიამ გოგვაძეს, სანოტარო ბიუროში, მდებარე ქ. თბილისში, ცოტნე დადიანის II მ/რ, კორპ. 3 მომმართა ივანე პაპუნაშვილმა, დაბადებული 06.10.1926 წელს თეთრი წყაროში, მცხ. ქ. თბილისი, თემქის დასახლებაში. მან განაცხადა, რომ იგი არის 2000 წლის 01 ნოემბერს გარდაცვლილი მოქალაქე ნატალია პაპუნაშვილის პირველი რიგის მემკვიდრე და სურს, მიიღოს ან გარდაცვლილი ნატალია პაპუნაშვილის დანაშთი ქონება. მისი ვინაობა დავადგინე მის მიერ წარმოდგენილი პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტით, ქმედუნარიანობა და უფლებამოსილება შევამოწმე და ვადასტურებ, რომ მის ქმედუნარიანობაში ეჭვის შეტანის საფუძველი არ მქონია. შევისწავლე მის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაცია და დავრწმუნდი, რომ: 1. ნატალია პაპუნაშვილის გარდაცვალებით გაიხსნა სამკვიდრო. სამკვიდროს გახსნის ფაქტი დასტურდება ნა-

ტალია პაპუნაშვილის გარდაცვალების მოწმობით, რომელიც გაცემულია ქ. თბილისის სარ-ის არქივის მიერ. სამკვიდროს გახსნის დრო დასტურდება ნატალია პაპუნაშვილის გარდაცვალების მოწმობით. 3. სამკვიდროს გახსნის ადგილია ქ. თბილისი, თემქის დასახლება. 4. ივანე პაპუნაშვილი არის მამკვიდრებლის, ნატალია პაპუნაშვილის პირველი რიგის მემკვიდრე — მეუღლე, რაც დასტურდება მათი ქორწინების შესახებ სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოს საქართველოს არქივის მიერ გაცემული ცნობით. მემკვიდრეობა გაიხსნა მთელ სამკვიდრო ქონებაზე სრულად. 6. მემკვიდრემ სამკვიდრო მიიღო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით 7. სამკვიდრო ქონებას შეადგენს კოოპერატიული საცხოვრებელი ბინა, მდებარე ქ. თბილისში, თემქის დასახლებაში, რომლის მამკვიდრებლისადმი კუთვნილება დასტურდება ორდერიტ გაცემული ქ. თბილისის ლენინის რაიონის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ. სამკვიდრო მოწმობის გაცემის დღისათვის პირველი რიგის სხვა მემკვიდრეებს განცხადებით სამკვიდროს ან სამკვიდრო მოწმობის მიღების თაობაზე სანოტარო ბიუროში არ მიუმართავთ.

ყოველივე ზემოთქმულისა და საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის საფუძველზე, მე ქ. თბილისის ნოტარიუსმა, მარიამ გოგვაძემ, ორი ათას ექვსი წლის ოცდაცხრა აგვისტოს გავეცი წინამდებარე სამკვიდრო მოწმობა:

სამკვიდრო მოწმობა

ორი ათას ექვსი წლის ოცდაცხრა აგვისტოს, მე, ქ. თბილისის ნოტარიუსი მ. გოგვაძე, რომლის სანოტარო ბიურო მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ცოტნე დადიანის II მ/რ, კორპ. 3, ამ სამკვიდრო მოწმობით ვადასტურებ, რომ ივანე პაპუნაშვილი, დაბადებული 06.10.1926 წელს თეთრიწყაროში, მცხ. ქ. თბილისში, თემქის დასახლებაში, არის 2000 წლის 01 ნოემბერს გარდაცვლილ ნატალია პაპუნაშვილის პირველი რიგის მემკვიდრე — მეუღლე, მან როგორც

პირველი რიგის მემკვიდრემ, საკუთრებაში მიიღო სამკვიდრო ქონება, რომელიც მოიცავს მამკვიდრებლის (სამკვიდრო აქტივი), ისე მოვალეობების (სამკვიდრო პასივი) ერთობლიობას, რომელიც მას გააჩნდა გარდაცვალების მომენტისათვის, მათ შორის კოოპერატიული საცხოვრებელი ბინის, წილობრივი მონაცემით 32,55 კვ.მ. მდებარე ქ. თბილისში, თემქის დასახლება, მამკვიდრებლის კუთვნილ 1/2 წილზე საკუთრების მოწმობის მიღების უფლება.

ეს სამკვიდრო მოწმობა შედგენილია სამ თანაბარ მნიშვნელოვან ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი ინახება ჩემს სანოტარო ბიუროში, ხოლო დანარჩენი გადაეცა მემკვიდრეს.

ნოტარიუსი —
29.VIII.2006

მარიამ გოგვაძე

სანოტარო აქტი

სამკვიდრო მოწმობა

ორი ათას ხუთი წლის თორმეტ ივლისს, მე, ლუიზა ქამუშაძეს, ნოტარიუსს ქ. თბილისში, ჩემს სანოტარო ბიუროში, რომელიც მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ლესელიძის ქ. №4-ში მომმართეს თამარ გამყრელიძემ და გიული ჩოხელმა. თამარ გამყრელიძემ განცხადებით მოითხოვა გოჩა ქიქავას სამკვიდრო ქონებაზე სამკვიდრო მონაწილის გაცემა, ხოლო გიული ჩოხელმა განაცხადა, რომ იგი მოქმედებს ვიტალი ქიქავას სახელით და შესაბამისი მინდობილობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში სურს გოჩა ქიქავას ქონებაზე სამკვიდრო მონაწილის გაცემა.

მე შევამოწმე გიული ჩოხელის უფლებამოსილება. იგი უფლებამოსილია წარმოადგინოს ვიტალი ქიქავა, თანახმად უფლებამოსილებისა, რომელიც დამოწმებულია ქ. თბილისის ნოტარიუსის, კონსტანტინე ჯაფარიძის მიერ 2005 წლის 11 აპრილს.

ასევე დავადგინე თამარ გამყრელიძის და გიული ჩოხელის პირადობა მათ მიერ წარმოდგენილი პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტებით და დავრწმუნდი, რომ მე ნამდვილად თამარ გამყრელიძემ და გიული ჩოხელმა მომმართეს. შევამოწმე მათ მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაცია და დავრწმუნდი, რომ:

1. გოჩა ქიქავას გარდაცვალებით გაიხსნა სამკვიდრო. სამკვიდროს გახსნის ფაქტი დასტურდება გოჩა ქიქავას გარდაცვალების მოწმობით.

2. სამკვიდრო გაიხსნა 21.12.2004 წ. სამკვიდროს გახსნის დრო დასტურდება გოჩა ქიქავას გარდაცვალების მოწმობით.

3. სამკვიდროს გახსნის ადგილია ქ. თბილისი.

4. თამარ გამყრელიძე და ვიტალი ქიქავა არიან სამკვიდრებლის კანონისმიერი მემკვიდრეები პირველი რიგის მემკვიდრეთა წრიდან, თამარ გამყრელიძე — მეუღლე, ვიტალი ქიქავა — მამა.

5. მემკვიდრეობა გაიხსნა მთელ სამკვიდრო ქონებაზე სრულად.

6. მემკვიდრეებმა სამკვიდრო მიიღეს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით ქონების ფაქტობრივი დაუფლებით.

სამკვიდრო ქონება, რომელზედაც მოითხოვეს მემკვიდრეებმა სამკვიდრო მონაწილის გაცემა, არის მამკვიდრებლის სახელზე რიცხული საცხოვრებელი ბინა, რომელიც მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ანჯაფარიძის ქ. №82-ში.

სამკვიდრო ქონება საკუთრების უფლებით ეკუთვნის გოჩა ქიქავას.

სამკვიდრო ქონებას ყადაღა არ ადევს, რაც დასტურდება ცნობით ქონებაზე ყადაღის არარსებობის შესახებ, გაცემული საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეგისტრის ეროვნული სააგენტოს თბილისის ტერიტორიული სარეგისტრაციო სამსახურის მიერ.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით და ორი ათას ხუთი წლის თორმეტ ივლისს გავეცი წინამდებარე სამკვიდრო მონაწილას.

სამკვიდრო მოწმობა

მე, ლუიზა ქამუშაძე, ნოტარიუსი ქალაქ ქ. თბილისში, რომლის სანოტარო ბიურო მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ლესელიძის ქ. №4-ში, სამკვიდრო მონაწილი ვადასტურებ, რომ თამარ გამყრელიძე და ვიტალი ქიქავა არიან გოჩა ქიქავას პირველი რიგის მემკვიდრეთა წრიდან, თამარ გამყრელიძე — მეუღლე, ვიტალი ქიქავა — მამა მათ, როგორც კანონისმიერმა მემკვიდრეებმა პირველი რიგის მემკვიდრეთა წრიდან, საკუთრებაში მიიღეს თანაბარ წილად სამკვიდრო ქონება. სამკვიდრო ქონება არის მამკვიდრებლის კუთვნილი მთელი საცხოვრებელი სახლის 38/316 წილის გოჩა ქიქავას კუთვნილი 1/4 ნაწილი.

თამარ გამყრელიძე და ვიტალი ქიქავა სამკვიდრო ქონებაზე

საკუთრების უფლებას იძენენ საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ. ეს სამკვიდრო მონაწილეობა შედგენილია 4 (ოთხი) თანაბარმნიშვნელოვან ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი ინახება ჩემს სანოტარო ბიუროში, ხოლო დანარჩენი გადაეცათ მემკვიდრეებს.

საცხოვრებელი ბინის 1/4 ნაწილი მემკვიდრეების მიერ შეფასებულია 6000 ლარად.

ნოტარიუსი — ლუიზა ქამუშაძე
12.VII.2005

კაზუსები

1. გურამ კარტოზია, რომელიც თავის ოჯახთან ერთად ცხოვრობდა სენაკში, საცხოვრებელი სახლის კაპიტალური რემონტისათვის აუცილებელი სახსრების მოსაპოვებლად, დროებით სამუშაოს საძებნელად, გაემგზავრა კახეთში. რამდენიმე თვის შემდეგ იგი გარდაცვლილი იპოვეს ნაქირავებ ბინაში.

როგორ უნდა განისაზღვროს სამკვიდროს გახსნის ადგილი?

2. 2005 წლის 20 სექტემბერს, საღამოს 6 საათზე მომხდარ ავტოავარიაში დაიღუპნენ მეუღლეები გიორგი ზაზაშვილი და ელენე გორხელაშვილი. ქმარი გარდაიცვალა ავარიიდან ხუთ საათში, ცოლი კი 21 სექტემბრის დილას. მეუღლეებს დარჩა ერთი შვილი, რომელიც ცალკე ცხოვრობდა თავის ოჯახთან ერთად; ასევე დარჩა გიორგის ძმა და ელენეს — პენსიონერი დედა.

ვინ უნდა ჩაითვალოს გარდაცვლილ მეუღლეთა მემკვიდრედ?

3. გიული მოლოდინის გარდაცვალებიდან მეორე დღეს მის ბინაში აღმოჩნდა შვილიშვილის, მამით ობოლი ნათია ხორავას წერილი, რომელშიც იგი მადლობას უხდოდა ბებიას იმისათვის, რომ მის სახელზე აპირებდა ანდერძის დატოვებას და ძვირად ღირებული საკერავი მანქანის გადაცემას. ნათიას დედამ აღნიშნული წერილი მამკვიდრებლის ნების დასტურად წარადგინა სანოტარო ბიუროში, ხოლო მისმა მამიდამ დედის გარდაცვალების შემდეგ ერთადერთ მემკვიდრედ ჩათვალა თავი და მოითხოვა სამკვიდროს მიღება.

ჩაითვლება თუ არა ნათია ხორავა ანდერძით მემკვიდრედ?

4. თედო ბურჯანაძე ისე გარდაიცვალა, რომ ვერ მოასწრო ანდერძის შედგენა. მისი საცხოვრებელი სახლი და სხვა ქონება,

რომელიც სამკვიდრო მასაში შედიოდა, დავის საგანი გახდა თეა გუდავაძესა და ირაკლი ნათენაძეს შორის. თეა გუდავაძე ბურჯანაძის მეუღლის შვილია პირველი ქორწინებიდან. იგი ბავშვობიდანვე მამინაცვალთან და დედასთან ერთად ცხოვრობდა. ირაკლი ნათენაძე კი ბურჯანაძის დისშვილია და თავის ოჯახთან ერთად ცხოვრობს მეზობელ სოფელში. იგი ხშირად ჩამოდიოდა ავადმყოფ ბიძასთან და ეხმარებოდა წამლების შეძენაში. თითოეული მოდავე მხოლოდ თავის თავს თვლის მემკვიდრედ. დავაში არ ჩაბმულან ბურჯანაძის მეუღლე და უფროსი და.

როგორ უნდა განაწილდეს თედო ბურჯანაძის სამკვიდრო ქონება?

5. 2003 წლის 15 დეკემბერს გარდაიცვალა არტემ ხურცილავა. იგი თავის მეუღლესთან ერთად ცხოვრობდა ზუგდიდის რაიონში. სახლის ნახევარზე სამკვიდროს მიღება მოითხოვარძალმა — ნინო წიფურიაშვილმა, რომელიც ქ. თბილისში ცხოვრობს თავისი მეუღლის, ლერი ხურცილავას გარდაცვალების შემდეგ. ლერი ხურცილავა კი 2001 წლის ნოემბერში გარდაიცვალა.

შესაძლებელია თუ არა ნინო წიფურიას მემკვიდრედ ცნობა და მისთვის სამკვიდრო ქონების გადაცემა?

6. 1997 წლის 20 ოქტომბერს გარდაიცვალა ბორჯომში მცხოვრები მარტოხელა პედაგოგი თინათინ ტულუში. 1998 წლის 20 იანვარს გარდაცვლილის მამიდამ — ციალა ჯაფარიძემ პრეტენზია წაუყენა ნელი ჯოხაძეს, რომელიც უკანასკნელი წლების მანძილზე ცხოვრობდა თინათინ ტულუშთან და მისი ბიძაშვილის შვილი იყო — დაეცალა ფაქტობრივი ფლობელობის წესით დაკავებული ბინა. იგი თავს თვლიდა თინათინ ტულუშის უფრო ახლობელ ნათესავად, ვიდრე ნელი ჯოხაძე იყო და ამიტომ თ. ტულუშის საცხოვრებელი სახლი მემკვიდრეობით მასზე უნდა გადასულიყო.

უნდა გაცემულიყო თუ არა სამკვიდრო მონაწილეობა ციალა ჯაფარიძის სახელზე?

7. იოსებ კალანდაძის ოჯახი შედგებოდა მეუღლის, ქალიშვილის, სიძისა და ორი შვილიშვილისაგან. ი. კალანდაძე 2002 წლის ბოლოს გარდაიცვალა ისე, რომ ანდერძი არ დაუტოვებია. 2001 წლის დასაწყისში გარდაიცვალა მისი ქალიშვილი. სამკვიდრო ქონებას წარმოადგენს ოთხოთახიანი ბინა და 20 000 ლარი.

როგორ უნდა განანილდეს სამკვიდრო ქონება? როგორ უნდა განანილებულიყო მემკვიდრეობა მამის სიკვდილიდან ერთი თვის შემდეგ რომ გარდაცვლილიყო ი. კალანდაძის ქალიშვილი?

8. ზვიად და თამარ კილაძეებმა ქორწინების პერიოდში შეიძინეს საცხოვრებელი სახლი და დააგროვეს ანაზარი 20 000 ლარის ოდენობით. მათთან ერთად ცხოვრობდნენ მათი შვილები — გურანდა თავისი მეუღლით და ნიკო კილაძეები. გარდაცვალებამდე 2 წლით ადრე ზვიად კილაძემ თავისი კუთვნილი სახლის ნახევარი აჩუქა თამარ კილაძეს. ჩუქების ხელშეკრულება სანოტარო წესით იქნა გაფორმებული. 2002 წელს გარდაიცვალა ზვიად კილაძე, ერთი წლის შემდეგ კი — ქალიშვილი. უკანასკნელად გარდაიცვალა თამარ კილაძე.

როგორ უნდა განანილდეს სამკვიდრო ქონება ჯერ ზვიად კილაძის, შემდეგ გურანდა კილაძისა და ბოლოს თამარ კილაძის გარდაცვალების შემდეგ? რა ცვლილებას შეიტანდა სამკვიდრო ქონების განანილებაში გურანდა კილაძეს შვილი რომ ყოლოდა?

9. თემურ კობრეიძის გარდაცვალების შემდეგ მის სახლსა და აგარაკზე პრეტენზიას აცხადებენ: ა. შვილი — გოჩა კობრეიძე, რომელიც მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრობდა; ბ. შვილი პირველი ქორწინებიდან — ხვიჩა კობრეიძე, რომელიც თავის მეუღლესთან ერთად ცალკე ცხოვრობდა; გ. ღვიძლი ძმა — ვასილ კობრეიძე, რომელიც ინვალიდია და ძირითადად საქველმოქმედო დახმარებით ცხოვრობს. გოჩას აზრით, მისი ნახევარძმა არ შეიძლება მემკვიდრედ იქნეს მიჩნეული, რადგან იგი მამის ავადმყოფობის დროს თავს არიდებდა მისთვის დახ-

მარებას. ვასილი კი ითხოვს მემკვიდრედ ცნობას ინვალიდობისა და უკიდურესი სილატაკის გამო.

ვინ ჩაითვლება მემკვიდრედ და როგორ უნდა განანილდეს ქონება?

10. ციური შველიძე არარეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებოდა ომარ ცისკარიძესთან. ერთად ცხოვრების პერიოდში შეეძინათ ორი შვილი, რომელთა მიმართ ომარ ცისკარიძემ მამობა ნებაყოფლობით აღიარა და რეგისტრაციაშიც გატარდა. შვილების არასრულწლოვნობის პერიოდში ომარ ცისკარიძე გარდაიცვალა. ციური შველიძესთან ერთად შეძენილი საცხოვრებელი სახლისა და სხვა ქონების სამკვიდრო წილზე პრეტენზია განაცხადეს ომარ ცისკარიძის მშობლებმაც, რომელთა ოჯახიდან ომარი ციური შველიძის აქტიური ჩარევით გავიდა ცალკე საცხოვრებლად.

ჩაითვლება თუ არა ციური შველიძე მემკვიდრედ და როგორ უნდა განანილდეს სამკვიდრო ქონება?

11. მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა ედუარდ კალაძე. მემკვიდრეობა გაიხსნა საცხოვრებელ სახლზე, აგარაკსა და საკრედიტო დანესებულებაში შეტანილ ანაბარზე. ქონების მიღების პრეტენზია თავიდან ჰქონდათ — მამკვიდრებლის მეუღლეს, დასა და დაქორწინებულ შვილს, რომელიც ცალკე ცხოვრობდა. ე. კალაძის გარდაცვალებიდან სამი თვის შემდეგ ისე გარდაიცვალა შვილი, რომ ვერ მოასწრო სამკვიდროს მიღება. მამკვიდრებლის და ითხოვდა მთელი სამკვიდროს მისთვის გადაცემას, რადგან უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში თვითონ უვლიდა ავადმყოფ ძმას, მისი მეუღლე კი რამდენჯერმე წავიდა ოჯახიდან და ნათესავებთან ცხოვრობდა. მათ შორის საოჯახო ურთიერთობა ფაქტობრივად შეწყვეტილი იყო. ძმას უნდოდა განქორწინება, მაგრამ საბოლოოდ გადაიფიქრა. არც გარდაცვლილ შვილს გამოუჩენია თავი მამის მოვლა-პატრონობით. თუმცა მისი აზრით მამკვიდრებლის გარდაცვლილი შვილის ქალიშვილი იმ

პირობით შეიძლება მამის კუთვნილი წილის მემკვიდრედ იქნეს მიჩნეული, თუ მისი დედა, ანუ ე. კალაძის რძალი არ გათხოვდება და ბოლომდე მიიყვანს მისი შვილის აღზრდის საქმეს. ე. კალაძის მეუღლეს კი მიაჩნია, რომ კანონისმიერი მემკვიდრეა. ოჯახიდან კი ხშირად იმიტომ მიდიოდა, რომ გამწვავებული ურთიერთობა ჰქონდა მულთან.

რამდენად კანონიერია პრეტენდენტთა მოთხოვნები და როგორ უნდა განანიღდეს სამკვიდრო ქონება?

12. თორნიკე სუპატაშვილმა თავისი ქონება უანდერძა შვილს — ვაჟა სუპატაშვილს. ამასთან, ანდერძში მიუთითა იმის შესახებაც, რომ, თუ ვაჟა ცოცხალი არ იქნებოდა სამკვიდროს გახსნის დროს ან უარს იტყოდა მის მიღებაზე, მაშინ ქონება გადავიდოდა მონანდერძის დისშვილზე — სერგო კორინთელზე. თორნიკე სუპატაშვილის გარდაცვალების შემდეგ გაირკვა, რომ მისი შვილი იყო უღირსი მემკვიდრე და ვაჟა სუპატაშვილს ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება. ამის გამო სამკვიდრო ქონებაზე პრეტენზია განაცხადა ვაჟა სუპატაშვილის შვილმა, ლელა სუპატაშვილმა.

ვის ეკუთვნის თორნიკე სუპატაშვილის ქონება?

13. თალიკო სუმბაძეს მფლობელობაში ჰქონდა ორსართულიანი კაპიტალური სახლი. მას უნდოდა სახლი გადაეცა მეზობლად არსებული საბავშვო ბაღისათვის, მაგრამ ავადმყოფობის გამო გაუჭიანურდა ანდერძის შედგენა. ბოლოს, საავადმყოფოში ყოფნისას, მან მიმართა მკურნალ ექიმს, რომ მას დაემონებინა სახლის საბავშვო ბაღისათვის გადაცემის განკარგულება. ექიმმა განუმარტა, რომ უძრავი ქონების თაობაზე ანდერძის დამონება ნოტარიუსის კომპეტენცია იყო და მას მომავალ კვირაში მოიწვევდნენ საავადმყოფოში. ანდერძის სწრაფად გაფორმების მიზნით, თალიკო სუმბაძემ მის სანახავად მისულ მეზობელსა და მომვლელს, შორენა რუხაძეს უკარნახა ანდერძის ტექსტი და სთხოვა, დასადასტურებლად მიეტანა ნოტარიუსთან. ამ

უკანასკნელმა მოანდერძის გარეშე არ დაადასტურა ანდერძი. ამასობაში თალიკო სუმბაძე გარდაიცვალა. სამკვიდრო ქონებაზე პრეტენზიას აცხადებენ შორენა რუხაძე და მამკვიდრებლის ძმა, რომელიც უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში საზღვარგარეთ ცხოვრობდა თავის ოჯახთან ერთად.

შეიძლებოდა თუ არა ანდერძის გაფორმება თალიკო სუმბაძის გარდაცვალებამდე და ვის ეკუთვნის სამკვიდრო ქონება?

14. ჯუმბერ ჩოხელმა მთელი ქონება ანდერძით დაუტოვა თავის შვილიშვილს, გოდერძი კანდელაკს. მასვე დაავალა მდიდარი საოჯახო ბიბლიოთეკის იმ სკოლისათვის გადაცემა, რომელიც მოანდერძემ დაამთავრა და, რომელშიც გოდერძი სწავლობდა. ჯუმბერ ჩოხელის გარდაცვალების შემდეგ გოდერძი კანდელაკმა უარი განაცხადა სამკვიდროს მიღებაზე დედის — მაგული ჩოხელის სასარგებლოდ. ამ უკანასკნელმა უარი განაცხადა საანდერძო დანაკისრის შესრულებაზე იმ მოტივით, რომ იგი კანონით მემკვიდრეა და ყველა შემთხვევაში სავალდებულო წილი მაინც ეკუთვნის სამკვიდრო ქონებიდან. გარდა ამისა, მან საშუალო სკოლა სხვა რაიონში დაამთავრა და არ მიაჩნია მორალურ ან სამართლებრივ ვალდებულებად შვილის მიმართ არსებული დანაკისრის შესრულება.

ეკისრება თუ არა მაგული ჩოხელს გოდერძი ჩოხელისადმი არსებული საანდერძო განკარგულების შესრულება?

15. ზაურ კიკნაველიძემ თავისი ქონებიდან საცხოვრებელი სახლი ანდერძით დაუტოვა მეუღლეს, აგარაკი — ვაჟიშვილს, ხოლო სხვა ქალაქში თავის ოჯახთან ერთად მცხოვრებ ქალიშვილს — 10 000 ლარი. სამკვიდროს გახსნამდე ქალიშვილი გარდაიცვალა. ზაურ კიკნაველიძის გარდაცვალების შემდეგ კი მისმა მეუღლემ და ვაჟიშვილმა უარი უთხრეს ქალიშვილის შვილს სავალდებულო წილის მიღებაზე იმ მოტივით, რომ დედამისი ანდერძით მემკვიდრეა. გარდა ამისა, ნაანდერძები თანხა ბევრად უფრო მეტია, ვიდრე სავალდებულო წილის ღირებულება.

ეკუთვნის თუ არა შვილიშვილს წილი სამკვიდრო ქონებაში და როგორ უნდა განაწილდეს იგი?

16. აკაკი მიმინოშვილმა მთელი თავისი ქონება ანდერძით დაუტოვა შვილს — ალექსანდრეს და დაავალა ყოველთვიურად 50 ლარი გადაეხადა ყოფილი რძლისათვის, მელანო აბესაძისათვის მანამდე, ვიდრე იგი საპენსიო ასაკს მიაღწევდა. სამკვიდროს გახსნიდან ორ წელიწადში მელანო გათხოვდა და ალექსანდრემ დანაკისრის გადახდა შეწყვიტა იმ მოტივით, რომ მის ყოფილ მეუღლეს მატერიალურად უკვე აღარ უჭირდა.

მელანო აბესაძემ მოითხოვა მამკვიდრებლის ნების სრულყოფილად შესრულება.

გააჩნია თუ არა მელანო აბესაძის მოთხოვნას სამართლებრივი საფუძველი?

17. 2000 წლის 20 სექტემბეს გარდაიცვალა ლეილა მარტიაშვილი. 1999 წლის 15 სექტემბერს მან შეადგინა ანდერძი, რომლითაც მთელი თავისი ქონება დაუტოვა ძმისშვილს. სამკვიდრო ქონებიდან სარჩოს მიკუთვნებას ითხოვს ლეილას შვილი — მევლუდ მარტიაშვილი, რომელიც ინვალიდია და წლების განმავლობაში იმყოფებოდა დედის კმაყოფაზე. სამკვიდრო ქონებიდან ანაზღაურებას ითხოვს შურა ხითარიშვილი, რომელიც მამკვიდრებლის ღვიძლი დაა. მისი მოთხოვნა შემოიფარგლება ლეილას ავადმყოფობის პერიოდში მოვლისა და სამკურნალო საშუალებების ღირებულებით.

ვინ ითვლება მემკვიდრედ და რა რაოდენობით ეკუთვნის სამკვიდრო ქონება? შესაძლებელია თუ არა მევლუდ მარტიაშვილისა და შურა ხითარიშვილის მოთხოვნების გათვალისწინება?

18. 2003 წლის ნოემბერში გარდაიცვალა სტეფანე ჩიგოგიძე. მან 2002 წლის ოქტომბერში შეადგინა ანდერძი და თავის მემკვიდრედ გამოაცხადა გარდაცვლილი მეუღლის ნათესავი ჯიმშერ უბილავა. ანდერძი კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად იქნა დამონმებული. 2003 წლის მარტში მამკვიდრებელმა მეორე

ანდერძი შეადგინა და თავისი ქონება ნათელა თაბაგარს დაუმტკიცა. ბოლო ანდერძი სანოტარო წესით არ ყოფილა დამოწმებული. ნათელა თაბაგარს მიაჩნია, რომ მის სახელზე შედგენილი ანდერძი წერილობითაა შედგენილი კანონის მოთხოვნათა დაცვით და სრულებითაც არ საჭიროებს სანოტარო დამოწმებას. ამიტომ მომდევნო ანდერძი უნდა დარჩეს ძალაში, ხოლო ადრინდელი ანდერძი გაბათილდეს. აქედან გამომდინარე, მემკვიდრედ აღიარებულ უნდა იქნეს იგი და არა ჯიმშერ უბილავა.

როგორ უნდა გადაწყდეს მემკვიდრეობის საკითხი?

19. ელგუჯა თვალავაძემ თავის ქალიშვილს საქორწინო მოგზაურობაში გამგზავრების წინ აჩუქა 20000 ლარი. ორი წლის შემდეგ იგი გარდაიცვალა და დარჩა 100 ათასი ლარის ქონება. სამკვიდროს გაყოფის დროს ელგუჯა თვალავაძის ვაჟიშვილმა დააყენა საკითხი იმის შესახებ, რომ თავისი დისთვის მამის მიერ ნაჩუქარი ფული მხედველობაში ყოფილიყო მიღებული, რათა შვილებს შორის მშობლის ქონება თანაბრად განაწილებულიყო.

გააჩნია თუ არა ამგვარ მოთხოვნას სამართლებრივი საფუძველი?

20. გუბაზ ხიდისთავმა საცხოვრებელი სახლი ანდერძით დაუტოვა ვაჟიშვილებს — ლაშასა და ლუკას, ხოლო ქალიშვილს — მაია ხიდისთავს — აგარაკი. სამკვიდროს გახსნის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ მამკვიდრებელს აგარაკი სიკვდილის წინ გაუყიდა და შესაბამისი ხელშეკრულებაც გაუფორმებია. მაიამ ლაშასა და ლუკას სახლის ღირებულებიდან მოსთხოვა გაყიდული აგარაკის საფასური. ძმები კი უარს ამბობდნენ მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე იმ მოტივით, რომ მაია ანდერძით მემკვიდრედ არ უნდა იქნეს აღიარებული ანდერძით გათვალისწინებული ქონების არარსებობის გამო და მას მხოლოდ სავალდებულო წილზე შეიძლება ჰქონდეს პრეტენზია.

როგორ უნდა განაწილდეს სამკვიდრო ქონება და-ძმებს შორის?

21. გიული შარიქაძე 2000 წელს გარდაიცვალა. მისმა მეუღლემ, ზაქრო კირკიტაძემ საცხოვრებელი სახლი, რომელიც გიული შარიქაძესთან ერთად ცხოვრების პერიოდში შეიძინა, თავის სახელზე გადააფორმა და არასრულწლოვან შვილებთან ერთად ცხოვრობდა. 2002 წელს იგი მეორედ დაქორწინდა. ახალ ქორწინებაში მას კიდევ ორი შვილი შეეძინა. ზაქრო კირკიტაძე გარდაიცვალა 2005 წელს. სიკვდილის წინ მან შეადგინა ანდერძი, რომლითაც საცხოვრებელი სახლი და სხვა 10 ათასი ლარის ღირებულების ქონება უანდერძა მეუღლესა და შვილებს მეორე ქორწინებიდან. სამკვიდრო ქონების წილზე პრეტენზია გამოხატეს ზაქრო კირკიტაძის შვილებმა პირველი ქორწინებიდან.

როგორ უნდა განაწილდეს ქონება გიული შარიქაძისა და ზაქრო კირკიტაძის მემკვიდრეებს შორის?

22. 2000 წლის 10 თებერვალს გარდაიცვალა ჯოტია გეგენავა. მის სახელზე რეგისტრირებული საცხოვრებელი სახლი და ავტომანქანა დარჩა მისი შვილის, მურმან გეგენავას მფლობელობაში. 2005 წლის 20 სექტემბერს მან გადაწყვიტა ავტომანქანის გაყიდვა. როცა დღის წესრიგში დადგა სამკვიდრო მონუმობის აღების საკითხი, მას განუმარტეს, რომ სამკვიდრო მონუმობის მისაღებად საჭირო ექვსთვიანი ვადის გაშვებიდან სამ წელზე მეტია გასული და ხანდაზმულობის სამწლიან ვადაში უნდა მომხდარიყო სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელება. ამიტომ შეიძლება ავტომანქანა საცხოვრებელი სახლის მსგავსად მურმან გეგენავას სამემკვიდრეო ქონებად არ ჩაითვალოს.

გააჩნია თუ არა მურმან გეგენავას სამკვიდრო მონუმობის მიღების უფლება?

23. 2005 წელს შიო არღვლიანმა პრეტენზია გამოხატა ბაბუის — სოკრატ ხაყულიას სახლის ნაწილზე მემკვიდრედ ცნობისა და სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელების შესახებ. სოკრატ ხაყულია გარდაიცვალა 2000 წლის აპრილში. მას დარჩა ორი შვილი — მარიამი და ბესარიონი. 2002 წელს გარდაიცვალა შიო არღვლიანის დედა, მარიამი. 2004 წელს კი ბესარიონ ხაყულია,

რომლის შვილმაც კანონით მემკვიდრეობის საფუძველზე მიიღო სამკვიდრო მონაწილეობა. საზღვარგარეთ ხანგრძლივი მივლინებიდან დაბრუნების შემდეგ შიო არღვლიანს მიაჩნია, რომ საპატიო მიზეზის გამო ვერ განახორციელა მემკვიდრეობის უფლება. ასევე მას მიაჩნია, რომ მისი ბიძაშვილის სახელზე გაცემული სამკვიდრო მონაწილეობა უნდა გაუქმდეს, ბაბუის სახელზე თანამემკვიდრედ ცნობის შემდეგ მასაც უნდა მიეცეს სამკვიდრო მონაწილეობა.

არსებობს თუ არა შიო არღვლიანის სახელზე სამკვიდრო მონაწილეობის გაცემის სამართლებრივი საფუძველი?

24. ძმები — გერონტი და ერმილე ბოლქვაძეები ცხოვრობდნენ სხვადასხვა ქალაქში. 2003 წლის 15 აპრილს გარდაიცვალა გერონტი. მისი ცოლ-შვილი სამუშაოდ იყო წასული საბერძნეთში. ისინი დაკრძალვას არ დასწრებიან. ავადმყოფს სიცოცხლის ბოლოს უვლიდა ძმა, რომელმაც აგრეთვე გაიღო დაკრძალვის, ქეღებისა და ორმოცის ხარჯები. ერმილემ გარკვეული სახსრები გაიღო აგრეთვე უპატრონოდ დარჩენილი ძმის სახლის მოსაველეად. სულ ხარჯებმა შეადგინა 3000 ლარი. გერონტი ბოლქვაძის სახლის ღირებულება კი 8 000 ლარია. სხვა ქონება მას არ დარჩენია. 2004 წლის იანვარში ერმილე ბოლქვაძემ დააყენა საკითხი მისთვის ძმის სახლის მემკვიდრეობით გადაცემის, სამკვიდროს მიღების ვადის აღდგენის, სახლის ღირებულებიდან ძმის დაკრძალვისა და სხვა ხარჯების ანაზღაურების შესახებ.

შეიძლება თუ არა სამკვიდრო მონაწილეობის გაცემა ერმილე ბოლქვაძეზე ან განუღო ხარჯების ანაზღაურება?

25. კირილე კორსანტიამ თავისი საცხოვრებელი სახლი, აგარაკი, ავტომანქანა და 10 ათასი ლარი სანოტარო წესით დადასტურებული ანდერძით დაუტოვა თავის ქალიშვილს და დაავალა მას, რომ სახლის ერთი ოთახი სამისდღემშიო სარგებლობის უფლებით დაეთმო დედამისისთვის — კირილეს მეორე მეუღლისათვის. სახლი შეძენილი იყო პირველ მეუღლესთან ცხოვრების პერიოდში. გარდაცვალების წინ, საავადმყოფოში მან

შეადგინა ახალი ანდერძი, რომლის მიხედვითაც ავტომანქანას უტოვებდა თავის ძმას, 10 ათას ლარს კი ძმისშვილს. სახლისა და აგარაკის შესახებ ახალ ანდერძში არაფერი იყო აღნიშნული. კირილე კორსანტიას მიერ შედგენილი და ხელმოწერილი ანდერძი მისმა ძმამ წარადგინა სანოტარო ორგანოში და მოითხოვა ადრინდელი ანდერძის გაუქმება და სამკვიდრო მონაწილის მიღება მთელ ქონებაზე.

ვის ეკუთვნის სამკვიდრო მონაწილის მიღების უფლება და რომელ ქონებაზე უნდა გავრცელდეს მემკვიდრეობა?

26. 2005 წლის მარტში გარდაიცვალა მარტოხელა პელაგია ჯანდიერი. მისი საცხოვრებელი სახლი, რომლის ღირებულება შეადგენდა 2 000 ლარს, როგორც უმკვიდრო ქონება, 2005 წლის დეკემბერში გადაეცა სახელმწიფოს. 2006 წლის დასაწყისში კი გარდაცვლილის მეზობელმა — მართა გომართელმა მოითხოვა პელაგიასათვის ნასესხები 500 ლარი, რაც დასტურდებოდა შესაბამისი ხელწერილით. მოთხოვნის დაგვიანება კი ახსნა ხანგრძლივი მივლინებით. სანოტარო ბიუროში მას განუმარტეს, რომ პელაგია ჯანდიერის ქონება სახელმწიფოს ხელში გადავიდა, როგორც უმკვიდრო ქონება და მასში გაიხსნა სოფლის ვეტერინარული სამსახური, რომ მართა გომართელს უფლება აქვს ამ სამსახურს მოსთხოვოს პელაგია ჯანდიერისათვის ნასესხები თანხა და ისიც იმ შემთხვევაში, თუ მოთხოვნის დაგვიანებით წარდგენა საპატიოდ ჩაითვლება.

ვინ უნდა აუნაზღაუროს მართა გომართელს 500 ლარი?

ტესტები

№1

მამის გარდაცვალების შემდეგ სავანელს სავალდებულო წილის სახით მემკვიდრეობით გადაეცა 20 ათას ლარად ღირებული ქონება. როგორც შემდგომში გაირკვა, მამკვიდრებელს გარდაცვალებამდე 15 წლით ადრე თავისი თანამშრომლისათვის უჩუქებია 10 ათას ლარად ღირებული სურათი. სავანელმა მოითხოვა მისთვის გადაცემული სავალდებულო წილის გაზრდა გაჩუქებული სურათის ღირებულებიდან.

შეიძლება თუ არა სავანელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება?

ა) დიახ, რადგან მამკვიდრებლის მიერ გარდაცვალებამდე 15 წლით ადრე გაჩუქებული სურათი შედის სამკვიდროში და, შესაბამისად, სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლებით სავანელს უფლება აქვს მოითხოვოს გაჩუქებული ნივთიდან წილის გაზრდა.

ბ) არა, რადგან საჩუქარი სამკვიდროს ანგარიშში არ ჩაითვლება, თუკი სამკვიდროს გახსნის დროისათვის ნივთის გაჩუქებიდან ათი წელია გასული.

გ) დიახ, რადგან სავალდებულო წილზე უფლების მქონე პირს უფლება აქვს მოითხოვოს მისი შევსება იმ თანხით, რითაც გაიზრდება მისი სავალდებულო წილი, თუკი გაჩუქებული ნივთი სამკვიდროში შევა.

დ) არა, რადგან მამკვიდრებლის გარდაცვალებამდე გაჩუქებული ნივთიდან სავალდებულო წილის შევსება დაუშვებელია.

№2

სავალდებულო წილის მიღების უფლების მქონე მემკვიდრეს დაეკისრა ლეგატი 2000 ლარის ფარგლებში. სავალდებულო წილის ზემოთ მემკვიდრეს ეანდერძა 1500 ლარის ღირებულების ქონება.

რა ფარგლებში უნდა შეასრულოს მემკვიდრემ საანდერძო დანაკისრი?

ა) მემკვიდრე ლეგატს შეასრულებს მისი ღირებულების — 2000 ლარის ფარგლებში.

ბ) მემკვიდრე ლეგატს შეასრულებს 1500 ლარის ფარგლებში.

გ) მემკვიდრე ვალდებულია, ლეგატი შეასრულოს მთლიანი სამკვიდროს ღირებულების ფარგლებში.

დ) თუ ლეგატი არ შეიცავს იმ ღირებულების ოდენობის ქონებას, რომლითაც განისაზღვრება დაკისრებული დავალების შესრულება, საანდერძო დანაკისრი ბათილად უნდა ჩაითვალოს.

№3

კვესიტაძემ მამის სიცოცხლეში თავის ძმასთან დადო ხელშეკრულება, რომლითაც იგი გარკვეული თანხის საფასურად თავის ძმას გადასცემდა მამის გარდაცვალების შემდეგ კანონით მემკვიდრეობის საფუძველზე მიღებულ ავტომობილს.

წარმოშობს თუ არა სამართლებრივ შედეგებს კვესიტაძესა და მის ძმას შორის დადებული ხელშეკრულება?

ა) დიახ, რადგან სამოქალაქო კანონმდებლობის შესაბამისად, პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროდან გამომდინარე ხელშეკრულების დადება შესაძლებელია მხოლოდ ანდერძის საფუძველზე მისაღები ქონების თაობაზე.

ბ) არა, რადგან პირის სიცოცხლეში, მისი სამკვიდროს თაობაზე სხვა პირებს შორის დადებული ხელშეკრულება ბათილია.

გ) დიახ, რადგან სამოქალაქო კანონმდებლობის შესაბამისად,

მომავალ კანონით მემკვიდრეებს შორის ერთ-ერთი მათგანის კანონით სამემკვიდრეო წილისა და სავალდებულო წილის თაობაზე ხელშეკრულების დადება შესაძლებელია.

დ) არა, რადგან პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროდან გამომდინარე სავალდებულო წილის ანდა საანდერძო დანაკისრის შესახებ დადებული ხელშეკრულებები ბათილია.

№4

ვასაძემ გარდაცვალებამდე ორი წლით ადრე თავისი ქონება უანდერძა შვილიშვილს და შპს „იმერეთს“. გარდაცვალების წინ კი ახალი ანდერძი შეადგინა და შპს „იმერეთის“ ნაცვლად ქონების ნახევარის მემკვიდრედ სს „თბილთამბაქო“ გამოაცხადა. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ ვასაძის შვილიშვილმა მოითხოვა მთელი სამკვიდრო ქონების მისთვის მიკუთვნება, რადგან ანდერძით მემკვიდრეობა ვრცელდება მხოლოდ ფიზიკურ პირებზე. რაც შეეხება იურიდიული პირების მემკვიდრეობას, ის მხოლოდ მაშინაა შესაძლებელი, როცა მემკვიდრეთა შორის არ არიან ფიზიკური პირები.

გააჩნია თუ არა ვასაძის შვილიშვილს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი?

ა) დიახ, რადგან ანდერძით მემკვიდრეობისას, მემკვიდრე შეიძლება იყოს მხოლოდ ფიზიკური პირი.

ბ) დიახ, რადგან ანდერძით მემკვიდრეობისას ფიზიკურ პირთან ერთად მემკვიდრედ შეიძლება იყოს მხოლოდ არასამეწარმეო იურიდიული პირი.

გ) არა, რადგან მემკვიდრეები შეიძლება იყვნენ როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირები.

დ) არა, რადგან მამკვიდრებელმა თავისი ქონების მხოლოდ ნახევარი უანდერძა იურიდიულ პირს.

№5

ზეზვა ხიდურელმა უარი თქვა მამის — გივი ხიდურელის სამკვიდროს მიღებაზე ძმის, კოტე ხიდურელის სასარგებლოდ. მამის მოქმედებით უკმაყოფილო ზეზვა ხიდურელის შვილმა გადაწყვიტა თვითონ ჩართულიყო სამემკვიდრეო-სამართლებრივ ურთიერთობაში და მოითხოვა წილი პაპის ქონებიდან.

კანონით ეკუთვნის თუ არა სამკვიდრებლის ქონების წილი ზეზვა ხიდურელის შვილს?

ა) არა, ვინაიდან შვილიშვილები ვერ გახდებიან მემკვიდრეები, თუ მათმა მშობელმა უარი თქვა სამკვიდროს მიღებაზე.

ბ) არა, ვინაიდან შვილიშვილების მიერ პაპის სამკვიდროს მიღების შესაძლებლობას კანონი არ ითვალისწინებს.

გ) დიახ, ვინაიდან შვილიშვილი პაპის გარდაცვალების შემდეგ უფლებამოსილია მიიღოს სამკვიდრო წარმომადგენლობის უფლებით იმ ოდენობით, რაც მის მშობელს ეკუთვნოდა კანონისმიერი მემკვიდრეობის დროს.

დ) დიახ, ვინაიდან შვილიშვილი პაპის მემკვიდრეა სხვა კანონისმიერ მემკვიდრეთა მსგავსად.

№6

გურამ ნიკურაძე ცნობილ იქნა უღირს მემკვიდრედ მამის, ლევან ნიკურაძის, სამკვიდრო ქონების დაუფლების შემდეგ. და-ძმამ, როგორც პირველი რიგის მემკვიდრეებმა, მოსთხოვეს გურამს მემკვიდრეობით მიღებული ქონების დაბრუნება. გურამს არასწორად მიაჩნია სასამართლოს გადაწყვეტილება მისი უღირს მემკვიდრედ ცნობის თაობაზე და უარს აცხადებს მემკვიდრეობის დაბრუნებაზე.

კანონიერია თუ არა გურამ ნიკურაძის მოქმედება?

ა) დიახ, რადგან უღირს მემკვიდრედ ცნობა მას არ უსპობს საშუალებას იყოს მამის მემკვიდრე.

ბ) დიახ, ვინაიდან, სამკვიდროს გახსნის მომენტში იგი არ იყო ცნობილი უღირს მემკვიდრედ და სამკვიდროს გახსნის შემდეგ მიღებული გადაწყვეტილება ვერ გახდება მემკვიდრეობის ჩამორთმევის საფუძველი.

გ) არა, ვინაიდან თუ პირი სასამართლოს მიერ უღირს მემკვიდრედ იქნება ცნობილი, სამკვიდროს მიღების შემდეგ ის მოვალეა დააბრუნოს ყველაფერი, რაც მემკვიდრეობით მიიღო ნაყოფსა და შემოსავალთან ერთად.

დ) არა, ვინაიდან გურამ ნიკურაძე მოვალეა დააბრუნოს მემკვიდრეობით მიღებული ქონება, თუ მან მამკვიდრებლის ნების საწინააღმდეგოდ ხელი შეუწყო მის მოწვევას მემკვიდრედ, მიუხედავად იმისა, სასამართლომ ცნო იგი უღირს მემკვიდრედ თუ არა.

№7

ნიკოლოზ ტაბიძე გარდაიცვალა 2000 წელს. მისი შვილი თორნიკე ტაბიძე, სამკვიდროს გახსნის დღიდან შეუდგა სამკვიდროს ფლობას. 2006 წელს სასამართლოს მიმართა ნიკოლოზ ტაბიძის შორეულმა ნათესავმა თორნიკე ტაბიძის უღირს მემკვიდრედ ცნობის შესახებ. სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა.

კანონიერია თუ არა სასამართლოს გადაწყვეტილება?

ა) არა, ვინაიდან სარჩელი პირის უღირს მემკვიდრედ ცნობის შესახებ დაინტერესებული პირის მიერ წარდგენილ უნდა იქნეს ხუთი წლის განმავლობაში იმ მომენტიდან, როცა მემკვიდრე შეუდგა სამკვიდროს ფლობას.

ბ) დიახ, ვინაიდან ნიკოლოზ ტაბიძის შორეულ ნეთესავს უფლება არ ჰქონდა მოეთხოვა მამკვიდრებლის პირველი რიგის მემკვიდრის უღირსად ცნობა.

გ) არა, ვინაიდან დაინტერესებულ პირს ყოველთვის შეუძლია მიმართოს სასამართლოს მემკვიდრის უღირსად ცნობის შესახებ.

დ) არა, ვინაიდან დაინტერესებულ პირს შეუძლია 10 წლის

განმავლობაში სარჩელით მიმართოს სასამართლოს იმ პირის უღირს მემკვიდრედ ცნობის შესახებ, რომელიც მისი აზრით უკანონოდ ფლობს სამკვიდრო ქონებას.

№8

ნიკა კოტრიკაძემ მთელი თავისი ქონება ანდერძით დაუტოვა შვილებს — ლალი და ლია კოტრიკაძეებს. სამკვიდროს გახსნისას მის ფლობას შეუდგა ლალი კოტრიკაძე. მემკვიდრეებს შორის, სამკვიდრო ქონების გაყოფისას, წარმოიშვა დავა. ლია კოტრიკაძემ სარჩელით მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა საგვარეულო წიგნების გაყოფა თანაბარ წილად. სასამართლომ არ დააკმაყოფილა სარჩელი.

კანონიერია თუ არა სასამართლოს გადაწყვეტილება?

ა) დიახ, ვინაიდან სამკვიდროში არ შედის და მემკვიდრეთა შორის არ გაიყოფა საგვარეულო წიგნები.

ბ) დიახ, ვინაიდან საგვარეულო წიგნები იმ მემკვიდრეს ეკუთვნის, ვინც შეუდგა სამკვიდროს ფლობას.

გ) არა, ვინაიდან საგვარეულო წიგნები უნდა მიეკუთვნოს ყველა კანონისმიერ მემკვიდრეს, მიუხედავად იმისა, ისინი ანდერძში მოხსენიებული არის თუ არა.

დ) არა, ვინაიდან საგვარეულო წიგნები ანდერძისმიერ მემკვიდრეებს შორის თანაბრად არ უნდა განაწილდეს.

№9

პატიმარმა ვეკუამ 2002 წლის სექტემბერში თავისი ხელით დაწერა ანდერძი ქალიშვილის სასარგებლოდ, რომელიც დაამონა ციხის უფროსმა მოწმეების თანდასწრების გარეშე. პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდეგ, 2003 წლის თებერვალში, ნოტარიუსთან

შეადგინა ახალი ანდერძი ვაჟიშვილის სახელზე, რომელიც სამი დღის შემდეგ განცხადებით გააუქმა. მოანდერძის გარდაცვალების შემდეგ სამკვიდროს მისაღებად სანოტარო ბიუროს მიმართა ვეკუას ქალიშვილმა. ნოტარიუსმა უარი განუცხადა მას სამკვიდრო მონაწილის გაცემაზე.

სწორია თუ არა ნოტარიუსის პასუხი?

ა) არა, რადგან პატიმარს თავისი ქონების ანდერძით განკარგვის უფლება არ ჰქონდა.

ბ) არა, რადგან ციხის უფროსს ანდერძის დამონმების უფლება არ ჰქონდა.

გ) დიახ, რადგან შემდგომში შედგენილი ანდერძის გაუქმებით ნინა ანდერძი არ აღდგება.

დ) დიახ, ვინაიდან ანდერძის შედგენას არ ესწრებოდნენ მონაწილეები და ანდერძი უნდა გაბათილდეს.

№10

ლევან ჩომახიძემ ქ. თბილისში მდებარე სახლი თანაბრად უანდერძა თავის ორ ვაჟიშვილს, ხოლო წყნეთში მდებარე აგარაკი — ქალიშვილს და მასვე დააკისრა სამისდღემშო სარგებლობის უფლებით ამ სახლში ეცხოვრა ლევანის მოხუც დას — ელენეს. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ წარმოიშვა დავა. ძმების აზრით, ანდერძის შედგენის დროისათვის მათ მამას წყნეთში სახლი არ ჰქონდა და იგი შეიძინა ანდერძის შედგენიდან სამი წლის შემდეგ. ამიტომ მას არ შეეძლო ქონება, ანდერძით დაეტოვებინა ელენესათვის. სამკვიდრო მონაწილის მისაღებად ნოტარიუსს მიმართეს მოდავე პირებმა.

როგორი გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს ნოტარიუსმა?

ა) ქონება, რომელიც ანდერძის შედგენის მომენტისათვის არ შედიოდა მამკვიდრებლის საკუთრებაში, თანაბარ ნაწილებად უნდა გაანაწილოს კანონისმიერ მემკვიდრეთა შორის.

ბ) დავის გადასაწყვეტად მოდავეები უნდა გაგზავნოს სასამართლოში.

გ) მამკვიდრებელს შეუძლია ანდერძში გაითვალისწინოს ისეთი ქონება, რომელიც ანდერძის შედგენისას მას ჯერ კიდევ არ გააჩნდა, მაგრამ სამკვიდროს გახსნისას ასეთი ქონება მისი საკუთრება იქნება.

დ) წყნეთის სახლი უნდა გადაუფორმოს ელენე ჩომახიძეს, ვინაიდან იგი ამ სახლში ცხოვრობდა და მამკვიდრებელმა სამისდღემშიო სარგებლობაში დაუტოვა მას.

№11

რა შემთხვევაში შეიძლება შედგეს ერთობლივი ანდერძი?

ა) ერთობლივი ანდერძი შეიძლება შედგეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მოანდერძეებს აქვთ საერთო წილობრივი საკუთრების ქონება.

ბ) ერთობლივი ანდერძი შეიძლება შედგეს მაშინ, თუ მეუღლეებს სურთ თავისი ქონება გადასცენ სახელმწიფოს.

გ) ერთობლივი ანდერძი შეიძლება შეადგინონ მეუღლეებმა თუ შვილებისათვის უნდათ ქონების გადაცემა.

დ) მეუღლეებს შეუძლიათ შეადგინონ ერთობლივი ანდერძი ურთიერთმემკვიდრეობის შესახებ.

№12

პელაგია თუხარელმა სანატორიუმის მთავარი ექიმის მიერ დამონმებული ანდერძით მთელი თავისი ქონება დაუტოვა შვილიშვილს — ტრისტან ჭიჭინაძეს იმ პირობით, თუ იგი დაქორწინდებოდა მისი ყოფილი მომვლელის ქალიშვილზე. ტრისტანმა პირობა არ შეასრულა. ამიტომ დედამისმა მოითხოვა ანდერძის

გაბათილება და მთელი სამკვიდრო ქონების გადაცემა მისთვის, როგორც კანონისმიერი მემკვიდრისათვის.

გააჩნია თუ არა კანონიერი საფუძველი პელაგია თუხარელის ქალიშვილის მოთხოვნას?

ა) არა, ვინაიდან არსებობს ანდერძი, სამკვიდრო უნდა მიიღოს ანდერძისმიერმა მემკვიდრემ.

ბ) დიახ, ვინაიდან სანატორიუმის მთავარ ექიმს ანდერძის დადასტურების უფლება არ გააჩნია.

გ) არა, ვინაიდან მან როგორც პირველი რიგის მემკვიდრემ უნდა მიიღოს მხოლოდ სავალდებულო წილი.

დ) დიახ, ვინაიდან ბათილია საანდერძო განკარგულება იმის შესახებ, რომ მემკვიდრე სამკვიდროს მიიღებს განსაზღვრული პირობით ან არა მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან, არამედ უფრო გვიან.

№13

რევაზ ანდლულაძემ თხოვნით მიმართა ნოტარიუსს სამკვიდრო ქონების დასაცავად ზომების მიღების შესახებ. ამასთან, მოითხოვა ქონების აღწერა. ნოტარიუსმა მას განუმარტა, რომ ქონების ღირებულების მნიშვნელოვანი ოდენობის გამო საჭიროა იუსტიციის სამინისტროს ნებართვა. ასეთი ნებართვის მიღებამდე ქონების აღწერა არ უნდა მოხდეს.

კანონიერია თუ არა ნოტარიუსის უარი?

ა) არა, ვინაიდან ქონების აღწერისას ქონების ღირებულებას საზღვრავს ნოტარიუსი საბაზრო ფასების მიხედვით.

ბ) დიახ, ვინაიდან ქონების აღწერის დროს თუ სამკვიდროს ღირებულება აღემატება 5000 ლარს, საჭიროა იუსტიციის სამინისტროს ნებართვა.

გ) არა, ვინაიდან სანოტარო მოქმედების შესრულებისას ნოტარიუსი არის დამოუკიდებელი და იგი არავის ნებართვას არ საჭიროებს.

დ) დაახ, ვინაიდან სამკვიდრო ქონების აღწერისა და მის შენახვა-დაცვისათვის აუცილებელია იუსტიციის მინისტრის თანხმობა.

№14

ბუხნიკაშვილმა, რომელსაც კანონისმიერი მემკვიდრეები არ ჰყოლია, თავისი ბინა თანაბარწილად უანდერძა თავის შორეულ მოყვრებს. მისი გარდაცვალების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ საკუთრებაში ჰქონია აგრეთვე აგარაკი, რომელიც ანდერძში არ იყო ნახსენები.

როგორ უნდა გადაწყდეს ბუხნიკაშვილის ანდერძში გაუთვალისწინებელი აგარაკის ბედი?

ა) ანდერძით გაუთვალისწინებელი ქონება გადაეცემა სახელმწიფოს, როგორც უმკვიდრო ქონება.

ბ) ანდერძით გაუთვალისწინებელი ქონება თანაბრად უნდა განაწილდეს ანდერძით მემკვიდრეებზე.

გ) ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონების მიმართ მიღებულ უნდა იქნეს სამკვიდროს დაცვის ზომები კანონისმიერი მემკვიდრეების გამოჩენამდე.

დ) ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონება უნდა გადაეცეს საკუთრებაში იმ ორგანიზაციას, რომელშიც ბუხნიკაშვილი უკანასკნელად მუშაობდა.

№15

პირველი რიგის მემკვიდრემ სამკვიდროს გახსნიდან სამი თვის შემდეგ ნოტარიუსს მიმართა სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შესახებ. მისი განცხადება გატარდა რეგისტრაციაში. ორი თვის შემდეგ მან კვლავ მიმართა ნოტარიუსს, ამჯერად სამკვიდრო ქონების მიღების მოთხოვნით.

უნდა დაკმაყოფილდეს თუ არა მემკვიდრის მოთხოვნა?

ა) დიახ, ვინაიდან მემკვიდრეს ყოველთვის შეუძლია შეცვალოს თავისი უარი სამკვიდროს გახსნის დღიდან ექვსი თვის განმავლობაში.

ბ) არა, ვინაიდან მემკვიდრის განცხადება, სამკვიდროს მიღებაზე უარის თქმის შესახებ შეუქცევადია.

გ) არა, ვინაიდან მემკვიდრეს შეუძლია თავისი უარი შეცვალოს სხვა მემკვიდრეების თანხმობით და ისიც სამკვიდროს გახსნიდან ერთი თვის ვადაში.

დ) არა, ვინაიდან მემკვიდრეს ყოველთვის შეუძლია შეუზღუდავად მიიღოს მემკვიდრეობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მას სამართლო წესით ჩამოერთვა მემკვიდრეობის მიღების უფლება.

№16

ნერონ ხუბუტიას გარდაცვალების შემდეგ სამკვიდროს მისაღებად სანოტარო ბიუროში წარდგენილ იქნა ორი ანდერძი. ერთი — სანოტარო წესით დადასტურებული, შედგენილი სამკვიდროს გახსნამდე სამი წლით ადრე, რომლითაც მამკვიდრებელი მთელ თავის ქონებას უტოვებდა თავის ბიძაშვილს და მეორე — შინაურული, შედგენილი ორი მონმის თანდასწრებით, ნერონ ხუბუტიას გარდაცვალებამდე ერთი თვით ადრე, რომლითაც იგი თავის ქონებას უტოვებდა ვაჟიშვილს.

ვისზე უნდა გაიცეს სამკვიდრო მონმობა?

ა) ვაჟიშვილზე, ვინაიდან შინაურული ანდერძი უფრო გვიან იყო შედგენილი, ვიდრე სანოტარო წესით დადასტურებული ანდერძი და ახალი აუქმებს ძველ ანდერძს.

ბ) ვაჟიშვილზე გაიცემა სამკვიდრო მონმობა, რომელიც დადასტურებს მის უფლებას სავალდებულო წილზე, ხოლო ბიძაშვილზე გაიცემა დანარჩენ ქონებაზე ანდერძით მემკვიდრეობის დამადასტურებელი სამკვიდრო მონმობა.

გ) სამკვიდრო მონაშობა მთელ ქონებაზე უნდა გაიცეს ნერონ ხუბუტიას ბიძაშვილზე, ვინაიდან სანოტარო წესით დამონმებული ანდერძი არ შეიძლება მოიშალოს შინაურული ანდერძით.

დ) სამკვიდრო მონაშობა უნდა გაიცეს ორივე მემკვიდრეზე სამკვიდრო ქონების თანაბარი წილის აღნიშვნით.

№17

მამკვიდრებელმა თავისი ნათესაეებიდან ერთს უანდერძა საცხოვრებელი სახლი, მეორეს — ავტომანქანა, ხოლო მესამეს 5 ათასი ლარი. სამკვიდროს გახსნისას მამკვიდრებლის ქონებაში ჩაითვალა მხოლოდ სახლი და ავტომანქანა. ფული არ აღმოჩნდა არც სახლში და არც რომელიმე შემნახველ დანესებულებაში. მესამე მემკვიდრემ დანარჩენებს მოსთხოვა ფულის შესაბამისი ქონება, რაზედაც უარი მიიღო.

როგორ უნდა გადაწყდეს დავა?

ა) სამკვიდრო ანდერძით მემკვიდრეებს შორის თანაბრად უნდა განაწილდეს.

ბ) ანდერძი მთლიანად უნდა გაბათილდეს და ქონება განაწილდეს კანონით მემკვიდრეებს შორის.

გ) საანდერძო განკარგულება, რომლითაც მემკვიდრეს ეანდერძა არარსებული ფული, ბათილად უნდა იქნეს ცნობილი.

დ) სხვა მემკვიდრეები ვალდებული არიან 5 ათასი ლარის ღირებულების ქონება თანაბრად გადასცენ სამკვიდროს გარეშე დარჩენილ მემკვიდრეს.

№18

სოფლად მცხოვრები იაგორ სტურუა რეგისტრირებულია კომლის ერთადერთ წევრად. მასთან ერთად კომლში ცხოვ-

რობდნენ მეუღლე და ორი არასრულწლოვანი შვილი. იაგორ სტურუას გარდაცვალების შემდეგ მისმა სრულწლოვანმა შვილმა, რომელიც ქალაქში ცხოვრობდა, მოითხოვა კომლის საერთო ქონებიდან წილის მიკუთვნება.

გაიხსნება თუ არა სამკვიდრო კომლის საერთო ქონებაზე იაგორ სტურუას გარდაცვალების გამო?

ა) არა, რადგან მასთან ცხოვრობდა მეუღლე და ორი არასრულწლოვანი შვილი.

ბ) დიახ, რადგან კომლში საერთო ქონებაზე სამკვიდრო გაიხსნება კომლის ყოველი წევრის გარდაცვალების შემდეგ, დამოუკიდებლად.

გ) დიახ, რადგან კომლში საერთო ქონებაზე სამკვიდრო გაიხსნება კომლის ბოლო წევრის გარდაცვალების დღიდან.

დ) არა, რადგან იაგორ სტურუას სრულწლოვანი შვილი ქალაქში ცხოვრობს და კომლის საერთო ქონებიდან წილი არ ეკუთვნით.

№19

გიული შერმადინი თავის შვილთან ერთად ცხოვრობდა მის კუთვნილ საცხოვრებელ სახლში. მისი გარდაცვალების შემდეგ შვილი შეუდგა სამკვიდრო ქონების ფაქტობრივ ფლობასა და მართვას. ოთხი თვის გასვლის შემდეგ მან მიმართა სანოტარო ორგანოს განცხადებით და უარი განაცხადა სამკვიდროს მიღებაზე იმ მოტივით, რომ მამკვიდრებელს აღმოაჩნდა დიდი ოდენობის ვალები, რომელთა დაფარვის ვალდებულება ერთადერთ მემკვიდრეზე უნდა გადავიდეს.

კანონიერია თუ არა მემკვიდრის მოთხოვნა?

ა) არა, ვინაიდან სამკვიდროს მიღებაზე უარი არ დაიშვება თუ მემკვიდრე ფაქტობრივად შეუდგა სამკვიდროს ფლობასა და მართვას.

ბ) არა, ვინაიდან ერთადერთი პირველი რიგის მემკვიდრის უარი სამკვიდროს მიღებაზე არ დაიშვება.

გ) დიახ, ვინაიდან მემკვიდრეს ყოველთვის შეუძლია უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე.

დ) დიახ, ვინაიდან მემკვიდრეს, რომელიც შეუდგა სამკვიდროს ფაქტობრივ ფლობასა და მართვას, სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადის განმავლობაში შეუძლია უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე.

№20

სარიშვილმა, რომელიც ხანგრძლივი მივლინებით იმყოფებოდა იტალიაში, კანონით დადგენილ ექვსთვიან ვადაში ვერ მოახერხა მამის სამკვიდროს მიღება. მისმა ძმამ დადგენილი წესით მიიღო სამკვიდრო. მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან ათი თვის შემდეგ სარიშვილმა მიმართა ნოტარიუსს სამკვიდრო მონაშობის მისაღებად. ასევე სარიშვილის ძმამ ნოტარიუსს განუცხადა, რომ თანახმა იყო სარიშვილს მიეღო სამკვიდრო. ნოტარიუსმა უარი განაცხადა სამკვიდრო მონაშობის გაცემაზე, რადგან კანონით დადგენილი ვადა იყო გაშვებული და საჭირო იყო მისი აღდგენა სასამართლოს მეშვეობით.

კანონიერია თუ არა ნოტარიუსის უარი?

ა) დიახ, რადგან სარიშვილს სამკვიდროს მიღებაზე სანოტარო ორგანოში განცხადება არ შეუტანია კანონით დადგენილ ვადაში.

ბ) დიახ, რადგან სარიშვილი სამკვიდრო ქონების ფაქტობრივ ფლობას არ შესდგომია.

გ) არა, რადგან ვადის გასვლის შემდეგ სამკვიდრო შეიძლება მიღებულ იქნეს სასამართლოსათვის მიმართვის გარეშეც, თუ სამკვიდროს მიღებაზე თანახმა არის სამკვიდროს მიმღები ყველა მემკვიდრე.

დ) არა, რადგან ვადის გასვლის შემდეგ სამკვიდროს მიღების საკითხი ყველა შემთხვევაში მხოლოდ სანოტარო ორგანოს შეუძლია დადებითად გადაწყვიტოს.

№21

ქათამაძემ თავისი საცხოვრებელი სახლი ბათუმში და აგარაკი ურეკში ანდერძით თანაბარწილად დაუტოვა თავის მეგობრებს — ინდუაშვილს, მამალაძესა და შევარდნაძეს. მოანდერძის თანხმობის გარეშე ანდერძით მემკვიდრეებმა დადეს გარიგება ინდუაშვილის წილის გამოსყიდვის შესახებ.

კანონიერია თუ არა ანდერძით მემკვიდრეებს შორის დადებული გარიგება?

ა) დიახ, რადგან მამკვიდრებლის სიცოცხლეში ანდერძისმიერ მემკვიდრეებს უფლება აქვთ ერთმანეთს შორის დადონ გარიგება სამკვიდრო ქონების თაობაზე.

ბ) დიახ, რადგან კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში კანონით დადონ გარიგება და განსაზღვრონ მათი შინაარსი.

გ) არა, რადგან პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროს თაობაზე სხვა პირების მიერ დადებული გარიგება ბათილია, გარდა იმ შემთხვევებისა, რომელიც იდება ერთ-ერთი მათგანის კანონით სამკვიდრო წილისა და სავალდებულო წილის თაობაზე.

დ) არა, რადგან პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროს თაობაზე საერთოდ დაუშვებელია რაიმე გარიგების დადება.

№22

სახოკიას, როგორც უღირს მემკვიდრეს, ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება მამის ქონებაზე.

შეიძლება თუ არა სახოკიამ მიიღოს დედის სამკვიდრო ქონება?

ა) არა, რადგან სახოკია ცნობილია უღირს მემკვიდრედ.

ბ) დიახ, რადგან მემკვიდრეობის უფლების ჩამორთმევა ხელს არ უშლის პირს იყოს სხვა მამკვიდრებლის ქონების მემკვიდრე.

გ) არა, რადგან სახოკიას ერთხელ ჩამოერთვა მემკვიდრეობის უფლება, იგი არ შეიძლება ვინმეს მემკვიდრე იყოს.

დ) დიახ, რადგან დედის დანაშთ ქონებაზე უღირსი მემკვიდრეობის ინსტიტუტი არ ვრცელდება.

№23

გრიგოლ მუშკუდიანმა თავისი სამკვიდრო ქონება ანდერძით დაუტოვა თავის ყოფილ მძღოლს — არტურ მიქოიანს. მამკვიდრების გარდაცვალების შემდეგ მისმა შვილმა სავალდებულო წილის მიღებაზე უარი განაცხადა. გრიგოლ მუშკუდიანის მეუღლემ მოითხოვა შვილის სავალდებულო წილის მასზე გადაცემა.

კანონიერია თუ არა გრიგოლ მუშკუდიანის მეუღლის მოთხოვნა?

ა) დიახ, რადგან სავალდებულო წილის მიღებაზე უარის თქმა გამოიწვევს სხვა კანონისმიერი მემკვიდრეების წილის თანაბრად გაზრდას.

ბ) დიახ, რადგან სავალდებულო წილის მიღების უფლების მქონე მემკვიდრეს შეუძლია უარი თქვას მის მიღებაზე სხვა თანამემკვიდრის სასარგებლოდ.

გ) არა, რადგან სავალდებულო წილის მიღების უფლების მქონე მემკვიდრის უარი გამოიწვევს მისი წილის ანდერძით მემკვიდრეებზე გადასვლას. ამიტომ გრიგოლ მუშკუდიანის შვილის უარი სავალდებულო წილის მიღებაზე საფუძვლად დაედება არტურ მიქოიანისათვის მის გადაცემას.

დ) არა, რადგან სავალდებულო წილზე უარის თქმის შემთხვევაში იგი სხვა მემკვიდრეებზე არ ნაწილდება და გადაეცემა სახელმწიფოს.

№24

თინა იასეშვილის გარდაცვალების შემდეგ კანონით დადგენილ ვადაში მისმა ერთადერთმა კანონით მემკვიდრემ, ზეინაბმა უარი განაცხადა დედის სამკვიდროს მიღებაზე. ამის შესახებ მამკვიდრებლის ძმამ, რომელიც სამკურნალოდ იმყოფებოდა საზღვარგარეთ, სამკვიდროს გახსნიდან რვა თვის შემდეგ გაიგო.

მიიღებს თუ არა სამკვიდრო ქონებას თინა იასეშვილის ძმა?

ა) ვერ მიიღებს ექვსთვიანი ვადის გასვლის გამო.

ბ) მიიღებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ზეინაბი იქნება თანახმა.

გ) მიიღებს სამკვიდროს, თუ სასამართლო გაუგრძელებს სამკვიდროს მიღების ვადას.

დ) ვერ მიიღებს, რადგან იგი არ არის პირველი რიგის კანონით მემკვიდრე.

№25

მემკვიდრეთა შორის სამკვიდრო ქონების გაყოფისას, სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სამკვიდროდან საცხოვრებელი სახლის მიღების უპირატესი უფლება მიენიჭა იმ მემკვიდრეს, რომელიც წლების განმავლობაში ცხოვრობდა მამკვიდრებელთან. ამასთან, უპირატესი უფლების მქონე მემკვიდრეს დაეკისრა მეორე მემკვიდრის სასარგებლოდ მისი წილის შესაბამისი კომპენსაციის გადახდა. უპირატესი უფლების მქონე მემკვიდრის თხოვნით, სასამართლომ მას კომპენსაციის გადახდა გადაუვადა სამი წლით.

კანონიერია თუ არა სასამართლოს გადაწყვეტილება?

ა) დიახ, რადგან სასამართლოს უფლება აქვს გადაავადოს კომპენსაციის გადახდა მისი მოცულობის გათვალისწინებით, მაგრამ არა უმეტეს ათი წლისა.

ბ) არა, რადგან სამკვიდრო წილის კომპენსაციის გადავადება არ შეიძლება.

გ) არა, სამკვიდრო წილის კომპენსაციის გადავადება შეიძლება მხოლოდ ერთი წლის ფარგლებში.

დ) დიახ, რადგან სასამართლოს მიერ სამკვიდროს წილის კომპენსაციის გადავადების ფარგლები განსაზღვრული არ არის.

№26

მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ მემკვიდრეებმა მიიღეს რა სამკვიდრო, მოითხოვეს ქონების გაყოფა. აღმოჩნდა, რომ ერთ-ერთი მემკვიდრე ჩასახულია და სამი თვის შემდეგ დაიბადება, ნოტარიუსმა შეაჩერა სამკვიდრო ქონების გაყოფა.

შესაძლებელია თუ არა თანამემკვიდრეებს შორის სამკვიდროს გაყოფის შეჩერება?

ა) დიახ, ვინაიდან სამკვიდროს გაყოფა შესაძლებელია ჩასახული მემკვიდრის ცოცხლად დაბადების შემდეგ.

ბ) დიახ, ვინაიდან სამკვიდროს გაყოფა შესაძლებელია ჩასახული მემკვიდრის დაბადებიდან ერთი წლის შემდეგ.

გ) არა, ვინაიდან სამკვიდრო ქონების გაყოფა შესაძლებელია ჩასახული მემკვიდრის დაბადებამდე სამკვიდრო ქონებაში მისი წილის გათვალისწინებით.

დ) არა, ვინაიდან ჩასახული პირი არ შეიძლება ჩაითვალოს მემკვიდრედ.

№27

მზალ კიკვაძემ კანონის მოთხოვნათა დაცვით იშვილა ოთარ კავაძე. ოთარის ღვიძლი მამა მისი გაშვილებიდან მესამე წელს გარდაიცვალა. მზალ კიკვაძემ დააყენა საკითხი ოთარისათვის მამის სამკვიდრო ქონებიდან მისი ღვიძლი დის თანაბარი წილის მიღების თაობაზე.

ითვლება თუ არა გაშვილებული ოთარ კავაძე ღვიძლი მამის კანონისმიერ მემკვიდრედ?

ა) არა, რადგან გაშვილების შემთხვევაში პირადი და ქონებრივი უფლებები ღვიძლი მშობლების მიმართ წყდება.

ბ) დიახ, რადგან გაშვილებისას ღვიძლ მამასთან მას შეუნარჩუნდა საოჯახო-სამართლებრივი ურთიერთობა. შეუნყდა მხოლოდ ღვიძლი დედის მიმართ.

გ) დიახ, რადგან გაშვილებამდე მამამისის მიერ შექმნილი ქონების თანამემკვიდრეა დასთან ერთად.

დ) არა, რადგან სამემკვიდრეო უფლებები მას წარმოეშვა მხოლოდ მშვილებლის მიმართ.

№28

რუბენ სეფიაშვილმა ორსართულიანი სახლი თანაბრად უანდერძა ქალიშვილსა და დისშვილს. ანდერძის შედგენის შემდეგ სეფიაშვილმა სახლს დააშენა მესამე სართული, რომელშიც თვითონ ცხოვრობდა ვაჟიშვილთან ერთად. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ პრეტენზია სამივე სართულზე განაცხადეს სეფიაშვილის ქალიშვილმა და დისშვილმა. ვაჟიშვილმა კი მოითხოვა სახლის მესამე სართული და სავალდებულო წილი სხვა ქონებიდან.

როგორ უნდა განაწილდეს სამკვიდრო ქონება?

ა) სამსართულიანი სახლი თანაბარწილად მიეცემა ანდერძისმიერ მემკვიდრეებს.

ბ) სახლის ორ სართულზე სამკვიდრო მონაწილე მიეცემა ანდერძისმიერ მემკვიდრეებს, მესამე სართულზე კი — კანონისმიერ მემკვიდრეს.

გ) სახლის პირველი ორი სართულიდან სავალდებულო წილი ეკუთვნის სეფიაშვილის ვაჟს. მესამე სართული კი თანაბარწილად ეკუთვნით პირველი რიგის მემკვიდრეებს, სეფიაშვილის ვაჟიშვილსა და მის ქალიშვილს.

დ) სამივე სართულიდან სავალდებულო წილი ეკუთვნის სეფიაშვილის ვაჟიშვილს, ხოლო ქალიშვილს — ერთი სართულიდან. სახლის დანარჩენი ნაწილის ღირებულება თანაბრად ნაწილდება ანდერძით მემკვიდრეებს შორის.

№29

მამკვიდრებელმა მთელი თავისი ქონების ნახევარი უანდერძა ვაჟიშვილს, მეორე ნახევარი კი — თავის კრედიტორს. ჩაითვლება თუ არა კრედიტორის მიერ სამკვიდროს მიღება მემკვიდრის მიმართ მოთხოვნის უფლების გამოქვითვად?

ა) არა, რადგან მამკვიდრებლის კრედიტორს არა აქვს სამკვიდროს მიღების უფლება.

ბ) დიახ, რადგან კრედიტორის მიერ სამკვიდროს მიღებით მოთხოვნის უფლება გაქვითულად ითვლება, თუ სამკვიდროს წილი და მოთხოვნის უფლება თანაბარია.

გ) არა, რადგან კანონით, თუ მამკვიდრებელმა ქონება თავის კრედიტორს უანდერძა, ეს არ ჩაითვლება მოთხოვნის გაქვითვად.

დ) დიახ, რადგან მამკვიდრებლის კრედიტორი სამკვიდროს მიღებით მისი უფლებამონაცვლე ხდება.

სასამართლო პრაქტიკა

სამკვიდროს დახსნა; კანონისმიერი მემკვიდრეობის
მოწმობის გაუქმება

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა

საქართველოს სახელით

№ას-81-385-04

21 აპრილი, 2004 წ.,
ქ.თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

მ. წიქვაძე (თავმჯდომარე),
რ. ნადირიანი, ლ. გოჩელაშვილი

ა ლ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

2002წ. 6 ნოემბერს თ. თუბურეიძემ ჯ. ვადაჭკორიას წინააღმდეგ სარ-
ჩელით მიმართა ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს.
მოსარჩელემ მოითხოვა კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწ-
მობის გაუქმება შემდეგი საფუძვლით:

დედაამისი გ. მარკოზაშვილი ქორწინებაში იმყოფებოდა ჯ. ვადაჭკო-
რიასთან. ისინი განქორწინდნენ 1977წ. 12 ივლისს. 1977წ. დეკემბერში კი
დაიბადა მათი შვილი ი. ვადაჭკორია, რომელიც იზრდებოდა დედასთან.

გ. მარკოზაშვილმა განქორწინების შემდეგ მიიღო კომუნალური ბინა,
რომლის პრივატიზაციაც მოახდინა 1998წ. 25 მარტს. ბინის მესაკუთრედ

საჯარო რეესტრში აღირიცხა გ. მარკოზაშვილი.

1999წ. 14 ოქტომბერს მოულოდნელად დაიღუპა მისი დეიდაშვილი ი. ვადაჭკორია, რამაც მისი დედის ჯანმრთელობაზე უარყოფითად იმოქმედა. იგი ჩავარდა ლოგინად და 2000 წლამდე მოსარჩელესთან ცხოვრობდა და უვლიდა მას.

დეიდამ მას უანდერძა თავისი ბინა. დედის გარდაცვალების შემდეგ ჯ. ვადაჭკორიამ ნოტარიუსს წარუდგინა გ. მარკოზაშვილისა და მისი შვილის გარდაცვალების დოკუმენტები და სამკვიდრო ჯერ მთლიანად გადაიფორმა, ხოლო მოგვიანებით სამკვიდროდან მიიღო 1/4 წილი.

ჯ. ვადაჭკორიას განქორწინების შემდეგ არავითარი ურთიერთობა არ ჰქონია ყოფილ მეუღლესთან და განქორწინების შემდეგ შექმნილ შვილთან. იგი ბოროტად არიდებდა თავს შვილის რჩენას, არ იხდიდა აღიძმენტს და არ მონაწილეობდა შვილის აღზრდაში, ამიტომ იგი სკ-ის 1311-ე მუხლის შესაბამისად, არ შეიძლება აწ გარდაცვლილი შვილის მემკვიდრედ იქნეს ცნობილი. ამასთან, ჯ. ვადაჭკორიას სამკვიდროს გახსნიდან კანონით დადგენილ ვადაში არც ნოტარიუსისათვის მიუძმართავს განცხადებით და არც ფაქტობრივად დაუფლებია სამკვიდროს. შვილის გარდაცვალების შემდეგ სამკვიდროს ფაქტობრივად დაეუფლა მისი დედა — გ. მარკოზაშვილი.

მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და თავის შესაგებელში მიუთითა, რომ მისმა ყოფილმა მეუღლემ სადავო ოროთახიანი ბინა მიიღო მისი დახმარებითა და ხელშეწყობით, დაეხმარა ერთი ოთახის გარემონტებაში. იგი ამავე ბინაში ცხოვრობდა შვილთან ერთად და სისტემატიურ ფულად დახმარებას უწევდა მას. შვილის გარდაცვალების შემდეგაც იგი აგრძელებდა ამ ბინაში ცხოვრებას.

ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2003წ. 20 თებერვლის გადაწყვეტილებით ბათილად იქნა ცნობილი კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2003წ. 15 დეკემბრის გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ჯ. ვადაჭკორიას სააპელაციო საჩივარი, გაუქმდა რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია ფაქტობრივი გარემოებები იმის შესახებ, რომ მოსარჩელის დეიდა გ. მარკოზაშვილი ქორწინებაში იმყოფებოდა მოპასუხე ჯ. ვადაჭკორიასთან და ისინი გან-

ქორწინდნენ 1977წ. 12 ივლისს. ამავეწ. დეკემბერში დაიბადა მათი შვილი ი. ვადაჭკორია.

გ. მარკოზაშვილმა განქორწინების შემდეგ მიიღო ბინა, რომლის პრივატიზაციაც მოახდინა 1998წ. 25 მარტს და აღირიცხა ბინის მესაკუთრედ. ამ ბინაში ჩაწერილები იყვნენ გ. მარკოზაშვილი და მისი შვილი ი. ვადაჭკორია.

1999წ. 14 ოქტომბერს გარდაიცვალა ი. ვადაჭკორია. 2000წ. 19 მაისს გ. მარკოზაშვილმა სადავო ბინა უანდერძა მოსარჩელეს, ხოლო გ. მარკოზაშვილი გარდაიცვალა 2000წ. 20 მაისს.

ნოტარიუსის მიერ თავდაპირველად სამკვიდრო მთლიანად გადაუფორმა ჯ. ვადაჭკორიას, ხოლო მას შემდეგ რაც ნოტარიუსს ანდერძისმიერ სამკვიდრო მოწმობის გაცემის თაობაზე მიმართა თ. თუთბერიძემ, ჯ. ვადაჭკორიაზე გაიცა კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა ბინის 1/4-ზე, ხოლო მოსარჩელეზე ანდერძისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა ბინის 3/4-ზე.

სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა მოსარჩელის მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ი. ვადაჭკორიას სიცოცხლეში არ წარმოშობია სადავო ბინაზე საკუთრების უფლება და მიუთითა საქართველოს მინისტრთა კაბინეტის 1994წ. 5 აგვისტოს №520 დადგენილებაზე, რომლითაც გაუქმდა ბინის პრივატიზაციისათვის ოჯახის წევრების თანხმობის აუცილებლობა. სასამართლომ მიუთითა, რომ ყველა პირი, ვინც პრივატიზაციის დროისთვის რეგისტრირებული იყო ბინაში, ითვლებოდა ბინის პოტენციურ მესაკუთრედ, მიუხედავად იმისა, თუ ოჯახის რომელი წევრის სახელზე მოხდა ბინის პრივატიზაცია.

ამ ნორმის გამოყენებით სააპელაციო სასამართლომ ჩათვალა, რომ ამ ბინის მესაკუთრეები იყვნენ გ. მარკოზაშვილი და ი. ვადაჭკორია, ვინაიდან პრივატიზაციის დროისათვის ბინაში რეგისტრირებულნი იყვნენ გ. მარკოზაშვილი და ი. ვადაჭკორია. სადავო ბინაზე თითოეულმა მოიპოვა საკუთრების უფლება 1/2 წილზე.

სააპელაციო სასამართლომ ჯ. ვადაჭკორიას მხრივ სამკვიდროს მისაღებად კანონით გათვალისწინებული ვადა გასულად არ ჩათვალა, ვინაიდან მან ნოტარიუსს განცხადებით მიმართა 2000წ. 14 აპრილს (ი. ვადაჭკორია გარდაიცვალა 1999წ. 14 ოქტომბერს).

2004წ. 12 იანვარს თ. თუთბერიძემ საკასაციო საჩივრით მიმართა საქართველოს უზენაეს სასამართლოს.

კასატორმა მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და 2000წ. 1 დეკემბრის კანონისმიერი შემკვიდრების უფლების მოწმობის ბათილად ცნობა შემდეგი საფძვლით:

კასატორის მოსაზრებით, სააპელაციო სასამართლომ არასწორი შეფასება მისცა საქმეზე დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებს. გადაწყვეტილება გამოტანილია კანონის დარღვევით და დაუსაბუთებელია.

1. კასატორმა მიუთითა, რომ ი. ვადაჭკორია გარდაიცვალა 1999წ. 14 ოქტომბერს. ჯ. ვადაჭკორიას კი სამკვიდროს მიღების შესახებ განცხადება ნოტარიუსთან არ წარუდგენია 2000წ. 14 აპრილის ჩათვლით და ვერც წარადგენდა, ვინაიდან ამ დროს ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო ბინის მესაკუთრედ რეგისტრირებული გ. მარკოზაშვილი (იგი გარდაიცვალა 2000წ. 20 მაისს). ჯ. ვადაჭკორიას ბინის ხელში ჩაგდების სურვილი გაუჩნდა გ. მარკოზაშვილის გარდაცვალების შემდეგ და ნოტარიუსმა განცხადება სამკვიდროს მიღების შესახებ დააწერინა ძველი თარიღით, ამიტომაც მის განცხადებაში, რომელიც 2000წ. 14 აპრილითაა დათარიღებული, სწერია რომ 2000წ. 20 მაისს გარდაიცვალა მისი მეუღლე.

2. კასატორის მოსაზრებით, ვინაიდან ბინის პრივატიზაცია ახალი სკის მოქმედების დროს განხორციელდა და პრივატიზებული ქონება საჯარო რეესტრში აღირიცხა გ. მარკოზაშვილის სახელზე, ივარაუდება, რომ ი. ვადაჭკორიამ გამოავლინა თავისი ნება და გ. მარკოზაშვილის სასარგებლოდ უარი თქვა საჯაროდ წილის საკუთრებაზე. უძრავ ნივთზე კი საკუთრების უფლების არსებობა მხოლოდ საჯარო რეესტრიდან ირკვევა. ი. ვადაჭკორიას სადავოდ არასდროს გაუხდია დედის – გ. მარკოზაშვილის მიერ სადავო ბინაზე ერთპიროვნული საკუთრება და არასდროს მოუთხოვია მესაკუთრედ დარეგისტრირება. აქედან გამომდინარე, ჯ. ვადაჭკორიას 6 თვიან ვადაშიც რომ წარედგინა ნოტარიუსში განცხადება ი. ვადაჭკორიას სამკვიდრო ქონების მიღების შესახებ, იგი ვერაფერს ვერ მიიღებდა, ვინაიდან ი. ვადაჭკორია საჯარო რეესტრის ჩანაწერების მიხედვით არავითარ საკუთრებას არ ფლობდა.

კასატორის მოსაზრებით, ჯ. ვადაჭკორიას აწ გარდაცვლილი მამკვიდრებლის ი. ვადაჭკორიას ქონებაზე კანონისმიერი სამკვიდროს მიღების მოთხოვნის უფლება (მხედველობაშია სადავო ბინა) წარმოუშობოდა მხოლოდ მაშინ, თუკი სკ-ის 313-ე მუხლის შესაბამისად, იგი სარჩელს წარადგენდა საჯარო რეესტრში ჩანაწერის ცვლილების თაობაზე და სასამართლო სადავო ბინის 1/2 წილზე მესაკუთრედ დარეგისტრირებდა აწ

გარდაცვლილ ი. ვადაჭკორიას და ამ გადაწყვეტილების თანახმად, სათანადო ცვლილებები მოხდებოდა საჯარო რეესტრში. ამის გარეშე ნოტარიუსი უფლებამოსილი არ იყო, სადავო ბინაში თვითნებურად განესაზღვრა აწ გარდაცვლილი ი. ვადაჭკორიას წილი და სადავო ბინის 1/4-ზე გაეცა კანონისმიერი შემკვიდრების უფლების დამადასტურებელი მოწმობა.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრის ფარგლებში გაეცნო საქმის მასალებს, მოისმინა მხარეთა განმარტებანი და მიაჩნია, რომ საკასაციო საჩივარი უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს მოცემულ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება და მიღებულ იქნეს ახალი გარდაყვეტილება შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ მოცემულ საქმეზე საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტობრივი გარემოებები დადგენილია საპროცესო ნორმების დარღვევის გარეშე, მაგრამ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებს სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიეცა არასწორი სამართლებრივი შეფასება და მიღებულ იქნა დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილება.

მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლომ ჯ. ვადაჭკორიას მხრივ სამკვიდროს მისაღებად კანონით გათვალისწინებული ვადა გასულად არ ჩათვალა და მიუთითა, რომ მან ნოტარიუსს მიმართა 2000წ. 14 აპრილს, ი. ვადაჭკორია კი გარდაიცვალა 1999წ. 14 ოქტომბერს.

მოცემულ შემთხვევაში საფუძვლიანია კასატორის მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ჯ. ვადაჭკორიას მიერ ნოტარიუსთან შეტანილი განცხადება სამკვიდროს მიღების შესახებ ძველი თარიღითაა დათარიღებული. წინააღმდეგ შემთხვევაში მართლაც შეუძლებელია, ჯ. ვადაჭკორიას 2000წ. 14 აპრილის თარიღით შედგენილ განცხადებაში მიეთითებინა 2000წ. 14 აპრილის შემდგომი პერიოდის მოვლენებზე, კერძოდ, 2000წ. 20 მაისზე და 2000წ. 14 აპრილის თარიღით შედგენილ განცხადებაში დაეფიქსირებინა 2000წ. 20 მაისს მისი ყოფილი მეუღლის გარდაცვალების ფაქტი.

მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლოს მითითება იმის შესახებ, რომ 2000წ. 14 აპრილს გახსნილი სამემკვიდრეო საქმე №49 და 2000წ. 12 ივლისს გახსნილი №163 საქმე გაერთიანდა და ჯ. ვადაჭკორიას მიერ შედგენილ იქნა ახალი განცხადება, რომელიც დათარიღდა 2000წ. 14 აპრილით, ვერ ხსნის შედგენილ განცხადებაში

ამ თარიღის შემდეგი პერიოდის ამსახველი მოვლენების მითითების აუცილებლობას. მითუმეტეს, საქმეში არ მოიპოვება 2000წ. 14 აპრილის თარიღით შედგენილი ნამდვილი განცხადება, რომელიც შეიძლება საფუძვლად დადებულა №49 სამემკვიდრეო საქმის გახსნას.

საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლომ არასწორი სამართლებრივი შეფასება მისცა საქმეზე დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებას, კერძოდ, არ არსებობდა რა 2000წ. 14 აპრილით შედგენილი (თავდაპირველი) განცხადება, რომელიც შეიძლება საფუძვლად დადებოდა №49 სამემკვიდრეო საქმის გახსნას, სამკვიდროს გახსნა მაინც კანონიერად მიიჩნია და მიუთითა, რომ მოპასუხეს სამკვიდროს გახსნის თაობაზე განცხადება კანონით დადგენილ ვადაში ჰქონდა შეტანილი, თუმცა საქმეში ამის დამამტკიცებელი არავითარი დოკუმენტი არ მოიპოვებოდა.

ზემოთ მითითებული გარემოებების გათვალისწინებით საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ ჯ. ვადაჭკორიამ გაუშვა სამკვიდროს მიღების შესახებ სანოტარო ორგანოში განცხადების წარდგენის სკ-ის 1424-ე მუხლით დადგენილი ექვსთვიანი ვადა.

საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ, თუნდაც ჯ. ვადაჭკორიას არ გაეშვა სანოტარო ორგანოში განცხადების წარდგენის ვადა, იგი სადავო ბინის 1/4-ს კანონისმიერი მემკვიდრეობის გზით მაინც ვერ მიიღებდა, ვინაიდან სამკვიდროს გახსნის დროს ჯ. ვადაჭკორიას მამკვიდრებელის — ი. ვადაჭკორიას საკუთრებაში არ ირიცხებოდა სადავო ბინა.

დადგენილია, რომ მითითებული ბინის პრივატიზაცია მოხდა 1998წ. 25 მარტს.

პრივატიზაციის ხელშეკრულებით სახელმწიფომ სადავო ბინა უსასყიდლოდ საკუთრებაში გადასცა გ. მარკოზაშვილს. საჯარო რეესტრში ამ ბინის მესაკუთრედ აღირიცხა გ. მარკოზაშვილი.

ბინის პრივატიზაციის დროს სადავო ბინაში ცხოვრობდა გ. მარკოზაშვილის შვილი ი. ვადაჭკორიაც. იგი ამ დროისათვის სრულწლოვანი იყო.

საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის 1992წ. 1 თებერვლის №107-ე დადგენილება 'საქართველოს რესპუბლიკაში ბინების პრივატიზების (უსასყიდლოდ გადაცემის) შესახებ, პრეამბულასა და პირველ პუნქტში მიუთითებს, რომ საქართველოს მოქალაქეთა ბინის კონსტიტუციური უფლებების რეალიზაციის დაჩქარების, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი საბინაო ფონდის მოქალაქეთათვის საკუთრებაში გადა-

ცემის, საბინაო ფონდის მოვლა-პატრონობისათვის მოქალაქეთა დაინტერესების გაზრდის მიზნით საქართველოს მინისტრთა კაბინეტმა დაადგინა, რომ საქართველოს რესპუბლიკაში ბინების პრივატიზება წარმოადგენს მოქალაქისათვის სახელმწიფო და საზოგადოებრივ საბინაო ფონდში მათ მიერ დაკავებული საცხოვრებელი სახლის (ბინის) ნებაყოფლობით, შეღავათიანი პირობებით საკუთრებაში უსასყიდლო გადაცემას.

მოცემულ შემთხვევაში 1998წ. 25 მარტს ადგილობრივი მმართველოს ორგანოს საუბნო-საექსპლუატაციო ორგანიზაციისა და გ. მარკოზაშვილს შორის დაიდო სადავო ბინაზე პრივატიზაციის ხელშეკრულება, სახელმწიფომ უსასყიდლოდ გადასცა საკუთრებაში გ. მარკოზაშვილს, ხოლო მან მიიღო ეს საკუთრება და ბინა ტექლარიცხვის ბიუროში (იგივე საჯარო რეესტრში) დარეგისტრირდა გ. მარკოზაშვილის სახელზე.

კანონის თანახმად, სადავო ბინაზე ან მის წილზე პრეტენზიის გამოხატვის უფლება (პრივატიზაცია, ბინის ნაწილის მისთვის გადაცემა და ა.შ.) ბინის დამქირავებლის თანაბრად გააჩნდა ამ ბინაში მცხოვრებ დამქირავებლის სრულწლოვან შვილსაც, მაგრამ მას ამ უფლებით არ უსარგებლია, არც ბინის პრივატიზაციამდე და არც ბინის პრივატიზაციის შემდეგ.

აქედან გამომდინარე, ბინის პრივატიზაცია განხორციელდა რა გ. მარკოზაშვილის მიერ და შემდეგ ბინა აღირიცხა მის სახელზე, რეესტრის ჩანაწერების მიხედვით (სკ-ის 1515-ე მუხლის შესაბამისად, საჯარო რეესტრის ფუნქციებს ანხორციელებს ტექნიკური აღრიცხვის ბიუროები) სადავო ბინის შესაკუთრედ ითვლებოდა მხოლოდ გ. მარკოზაშვილი.

სკ-ის 1328-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, სამკვიდრო (სამკვიდრო ქონება) შეიცავს მამკვიდრებლის, როგორც ქონებრივი უფლებების (სამკვიდროს აქტივი), ისე მოვალეობების (სამკვიდროს პასივი) ერთობლიობას, რომელიც მას ჰქონდა სიკვდილის მომენტიდან.

ამ ნორმის შინაარსის მიხედვით სამკვიდრო შეიცავს, როგორც სამკვიდრო აქტივს, ისე სამკვიდრო პასივის ერთობლიობას, რომელიც მას გააჩნდა სიკვდილის მომენტიდან. მოცემულ შემთხვევაში ი. ვადაჭკორიას სამკვიდრო აქტივში არ ირიცხებოდა სადავო ბინა. აქედან გამომდინარე, სკ-ის 1319-ე მუხლის შესაბამისად, სამკვიდრო გაიხსნა ი. ვადაჭკორიას გარდაცვალების დღიდან 1999წ. 14 ოქტომბრიდან, მაგრამ 1306-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, გარდაცვლილი პირის (მამკვიდრებლის) ქონების გადასვლა სხვა პირზე (მემკვიდრეებზე) ხორციელდება კანონით ან ანდერძით, ანდა ორივე საფუძველით. მოცემულ შემთხვევაში, ვინაიდან

გარდაცვალების დროს ი. ვადაჭკორიას სახელზე სადავო ბინა არ ირიცხვებოდა, ცხადია, მისი კანონისმიერი მემკვიდრე ვერ მიიღებდა ბინას.

სკ-ის 1439-ე მუხლის პირველი წინადადების შესაბამისად, მემკვიდრეს შეუძლია, უარი თქვას სამკვიდროს მიღებაზე სხვა პირთა სასარგებლოდ კანონით ან ანდერძით მემკვიდრეთა რიცხვიდან, მაგრამ ეს ნორმა ვერ გავრცელდება თ. თუთბერიძის მიერ 2001წ. 13 იანვრის თარიღით შედგენილ განცხადებაზე, რომლითაც მან სადავო ბინის 1/4-ზე მოითხოვა კანონისმიერი მემკვიდრეობის მოწმობის გაცემა ჯ. ვადაჭკორიაზე, ვინაიდან ი. ვადაჭკორიას სამკვიდრო მასაში სადავო ბინა არ ირიცხვებოდა და ცხადია, ამ ბინის ნაწილზე კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლება ამ დათმობის მიუხედავად, ვერ წარმოიშობოდა.

სარეზოლუციო ნაწილი:

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ-ის 411-ე მუხლით და

გ ა დ ა წ ე ვ ი ტ ა :

თ. თუთბერიძის საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს.

გაუქმდეს მოცემულ საქმეზე თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკორტრების საქმეთა პალატის 2003წ. 15 დეკემბრის გადაწყვეტილება და მიღებულ იქნეს ახალი გადაწყვეტილება.

თ. თუთბერიძის სარჩელი დაკმაყოფილდეს. ბათილად იქნეს ცნობილი ნოტარიუს თ. გოგატიშვილის მიერ 2000წ. 1 დეკემბერს ჯ. ვადაჭკორიას სახელზე გაცემული კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა (რეესტრის №1-339).

ჯ. ვადაჭკორიას სახელმწიფო ბაჟის სახით გადასახდელად დაეკისროს 30 ლარი, რომელიც ჩაირიცხოს სახელმწიფო ბიუჯეტის №012103162 ანგარიშზე, კოდი №2201011107.

გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

ანდერძის ბათილად ცნობა

მ ა ნ რ ი ნ ე ბ ა

საქართველოს სახელით

№ ას-303-972-03

24 დეკემბერი, 2003 წ.,
ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაყოფის საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

- მ. ახალაძე (თავმჯდომარე),
- მ. ცისკაძე, მ. სულხანიშვილი

ა ღ წ ე, რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

ლ. მუშკუდიანმა 2001წ. 2 აპრილს თავის შვილს – ლ. მუშკუდიანს და ნათესავს დ. მუშკუდიანს თანასწორ წილში უანდერძა კუთვნილი ქონება, მათ შორის ქ. თბილისში, ... მდებარე 33-ე ბინა. ეს ანდერძი ნოტარიუსის მიერ იქნა ჩაწერილი ტექნიკური საშუალებით და ორი მოწმის ხელმოწერითაა დადასტურებული. ლ. მუშკუდიანი გარდაიცვალა 2001წ. 10 მაისს. მისი გარდაცვალების შემდეგ არასრულწლოვანი ლ. მუშკუდიანის კანონიერმა წარმომადგენელმა დედამ ა. მუშკუდიანმა (ლ. მუშკუდიანის ყოფილი მეუღლე) 2002წ. მაისში სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხე დ. მუშკუდიანის მიმართ და მოითხოვა ანდერძის ბათილად ცნობა. მოსარჩელემ ანდერძის ბათილობა მოითხოვა შემდეგი საფუძვლებით: იგი არ არის შედგენილი მონდერძის ნების გამოხატვით, არც მისი კარნახით, რითაც დარღვეულია სკ-ს 1346-ე, 1357-ე მუხლის მეორე ნაწილი. დ. მუშკუდიანს არ ჰქონდა უფლება დასწრებოდა ანდერძის შედგენას. მონდერძისათვის ანდერძის ტექსტის წაკითხვას ესწრებოდა არა ორი მოწმე, არამედ ერთი მოწმე, რითაც დაირღვა იმავე კოდექსის 1358-ე მუხლის მოთხოვნები.

ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2002წ. 20 სექტემბრის გადაწყვეტილებით უარი ეთქვა მოსარჩელე ლ. მუშკუდიანის კანონიერ წარმომადგენელს ანა მუშკუდიანს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

აღნიშნულ გადაწყვეტილებაზე სააპელაციო საჩივარი შეიტანა ლ. მუშკუდიანის წარმომადგენელმა ა. მუშკუდიანმა.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2003წ. 15 აპრილის გადაწყვეტილებით ლ. მუშკუდიანის კანონიერი წარმომადგენლის ა. მუშკუდიანის სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა. გაუქმდა ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2002წ. 20 სექტემბრის გადაწყვეტილება და მიღებული იქნა ახალი გადაწყვეტილება; დაკმაყოფილდა ლ. მუშკუდიანის კანონიერი წარმომადგენლის ა. მუშკუდიანის სარჩელი და ბათილად იქნა ცნობილი ლ. მუშკუდიანის მიერ 2001წ. 2 აპრილს შედგენილი ანდერძი.

სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება ეფუძნება შემდეგ მოტივებს: სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ აწ გარდაცვლილი ლ. მუშკუდიანის 2001წ. 2 აპრილის ანდერძის ჩაწერა მოხდა ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით, ნოტარიუს თ. გოგატიშვილის სანოტარო ბიუროში მოანდერძის ტელეფონზე კარნახით.

სკ-ს 1358-ე და 1366-ე მუხლები სავალდებულოდ მიიჩნევს მოანდერძის სიტყვებით ანდერძის ჩაწერას უშუალოდ ორი მოწმის თანდასწრებით. ტექნიკური საშუალების გამოყენებით ანდერძის შედგენისას ეს მოწმეები იქ უნდა იყვნენ. სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ ნოტარიუსმა ტელეფონის საშუალებით გადაცემული ანდერძის ტექსტი სანოტარო ბიუროში დააბეჭდინა მოანდერძისა და ორი მოწმის გარეშე. მართალია, ანდერძის მოწმე დამამუშაველი სანოტარო ბიუროში იმყოფებოდა, მაგრამ მას არ მოუსმენია ტელეფონით საუბარი და შესაბამისად ვერ დაადასტურებდა სწორად ჩაწერა თუ არა ნოტარიუსმა მისი ნება. ამიტომ სადავო ანდერძის შედგენისას დაირღვა სკ-ს 1358-ე მუხლის I ნაწილით და 1366-ე მუხლით დადგენილი ანდერძის შედგენის წესები.

სააპელაციო სასამართლოს აღნიშნულ გადაწყვეტილებაზე დ. მუშკუდიანმა შეიტანა საკასაციო საჩივარი და მოითხოვა სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელზე უარის თქმა. კასატორი მიუთითებს, რომ ანდერძის შედგენისას არ დარღვეულა 1357-ე მუხლით გათვალისწინებული ანდერძის შედგენის ფორმა, იგი

დადასტურებულია ნოტარიუსის მიერ. შესაბამისად არ არის დარღვეული სკ-ს 1358-ე და 1366-ე მუხლებით გათვალისწინებული პირობები.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატა საქმის მასალების განხილვის, საკასაციო საჩივრის მოტივების შემოწმების შედეგად თვლის, რომ დ. მუშკუდიანის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი გარემოებების გამო:

როგორც საქმის მასალებით ირკვევა, ლ. მუშკუდიანის საკუთრებას წარმოადგენდა ქ. თბილისში, ..., ბ.33. ლ. მუშკუდიანმა 2001წ. 2 აპრილს შედგენილი ანდერძით კუთვნილი ქონება და მათ შორის ზემოაღნიშნულ მისამართზე მდებარე საცხოვრებელი ბინა თანასწორ წილში უანდერძა მცირეწლოვან შვილს ლ. მუშკუდიანს და ნათესავს დ. მუშკუდიანს. ეს ანდერძი ტექნიკური საშუალებითაა ჩაწერილი (დაბეჭდილია), ხელმოწერილია ლ. მუშკუდიანის მიერ, ორი მოწმის – დ. ამაშუკელის და რ. გამყრელიძის მიერ, დამოწმებულია ნოტარიუსის მიერ და სანოტარო ბეჭდითაა დადასტურებული. სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია ის ფაქტობრივი გარემოება, რომ ნოტარიუსმა მონადერძის მიერ გადაცემული ანდერძის ტექსტი ტელეფონის საშუალებით სანოტარო ბიუროში დააბეჭდინა მონადერძისა და ორი მოწმის გარეშე. ერთი მოწმე დ. ამაშუკელი სანოტარო ბიუროში კი იმყოფებოდა, მაგრამ მას არ მოუსმენია ტელეფონით საუბარი და შესაბამისად ვერ დაადასტურებდა სწორედ ჩაწერა თუ არა ნოტარიუსმა მონადერძის ნება. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ანდერძის შედგენისას დარღვეული იქნა სკ-ს 1358-ე მუხლის პირველი ნაწილი და 1366-ე მუხლით დადგენილი ანდერძის შედგენის წესები.

სკ-ს 1358-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად დასაშვებია, რომ ანდერძი მონადერძის სიტყვებით ჩაიწეროს ნოტარიუსმა ორი მოწმის თანდასწრებით. ანდერძის ჩაწერისას შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საერთოდ მიღებული ტექნიკური საშუალებები.

საკასაციო პალატა თვლის, რომ ვინაიდან ზემოაღნიშნული ნორმა დისპოზიციური შინაარსისაა და იგი არ წარმოადგენს ანდერძის შედგენის კანონით გათვალისწინებულ ერთადერთ ფორმას, სააპელაციო სასამართლოს მოცემული ღავის გადაწყვეტისას უნდა გამოეყენებინა ასევე სკ-ს 1357-ე

მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის პირველ წინადადებაში იმპერატიულადაა მითითებული, რომ ანდერძი უნდა შედგეს წერილობითი ფორმით, ხოლო მეორე წინადადებაში კი აღნიშნულია, რომ ამასთან, დასაშვებია წერილობითი ანდერძი სანოტარო ფორმით ან ამის გარეშე. სააპელაციო სასამართლოს უნდა გაერკვია, სადავო ანდერძი შეესაბამებოდა თუ არა მარტივი წერილობითი ფორმის ანდერძს. იმავე კოდექსის 69-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად კი მარტივი წერილობითი ფორმის არსებობისას გარიგების ნამდვილობისათვის საკმარისია გარიგებაში მონაწილე მხარეთა ხელმოწერა.

საკასაციო პალატა თვლის, რომ ანდერძის იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე, უპირატესი მნიშვნელობა ენიჭება მამკვიდრებლის ნების ნამდვილობას. ანდერძის გაფორმებასთან დაკავშირებული ყველა ის წესები, რომელსაც ადგენენ ნორმატიული აქტები, ემსახურება ერთადერთ მიზანს – სწორად იქნეს დაფიქსირებული მოანდერძის ნება. ანდერძის ბათილობას საფუძვლად შეიძლება დაედოს კანონის დანაწესების მხოლოდ ისეთი დარღვევა, რომელიც საეჭვის ხდის მოანდერძის ნების ნამდვილობას, და არა ნოტარიუსის მიერ სანოტარო დოკუმენტის უსწორო გაფორმებით სამსახურებრივი საქმიანობის არაჯეროვნად შესრულება.

სწორედ ზემოხსენებულ გარემოებათა გათვალისწინებით დაადგინა კანონმდებელმა სკ-ს 1403-ე მუხლის მეხამე ნაწილით, რომ კანონით დადგენილი წესების დარღვევით შედგენილი ანდერძი სასამართლომ შეიძლება (და არა უცილობლად) ცნოს ბათილად. მითითებული ნორმის დისპოზიციური, და არა იმპერატიული ხასიათი განპირობებულია იმით, რომ ანდერძზე დავის გადაწყვეტისას პრიორიტეტული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს მოანდერძის ნებას. კანონით გათვალისწინებული წესების დარღვევა მხოლოდ მაშინ გამოიწვევს ანდერძის ბათილობას, თუკი ამ დარღვევების გამო მამკვიდრებლის ნების ნამდვილობა ვერ დგინდება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე საკასაციო პალატა თვლის, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმაოდ დასაბუთებული, რის გამოც სსკ-ს 394-ე მუხლის „ე“ პუნქტის შესაბამისად კანონის დარღვევით მიღებულად უნდა ჩაითვალოს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სსკ-ს 412-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

დ. მუშკუდიანის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს. გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკორტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2003წ. 15 აპრილის გადაწყვეტილება და საქმე ხელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს იმავე პალატას.

საკასაციო პალატის განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სამკვიდრო ქონებიდან წილის განსაზღვრა; დაკრძალვის ხარჯების
ანაზღაურება; ანდერძის ბათილობა;
მემკვიდრეობის უფლების მიღება

ბ ა ნ რ ი ნ ე ბ ა

საქართველოს სახელით

№ 3კ-615-0

9 დეკემბერი, 2003 წ.,
ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

- მ. ახალაძე (თავმჯდომარე),
- მ. ცისკაძე, ნ. კვანტალიანი

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

ვ. მალულარია და თ. ზაქარეიშვილი მეუღლეები იყვნენ. ვ. მალუ-
ლარიას საკუთრებაში პრივატიზაციის ხელშეკრულებით 1992 წლიდან
ირიცხებოდა ქრუსთავში, ... მდებარე №2 საცხოვრებელი ბინა. ვ. მალუ-
ლარიას შვილები არიან ნ. და თ. მალულარიები პირველი ქორწინებიდან. ვ.
მალულარიამ 2000წ. 9 მარტს თავისი ქონება უანდერძა შვილიშვილს, ნ.
მალულარიას შვილს ა. ჯალიაშვილს. ვ. მალულარია გარდაიცვალა 2000წ.
11 მარტს, ხოლო თ. ზაქარეიშვილი 2000წ. 5 აპრილს. თ. ზაქარეიშვილს
ვ. მალულარიასთან შვილი არ შექმნია, მას დარჩა მეორე რიგის კანონით
მემკვიდრე – მ. ზაქარეიშვილი.

არასრულწლოვანი ა. ჯალიაშვილის წარმომადგენელმა ნ. მალულარიამ,
2001წ. აპრილში სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხე თ. მალულარ-
იას, შესაძე პირი მ. ზაქარეიშვილის მიმართ და მოითხოვა სამკვიდრო
ქონებიდან წილის განსაზღვრა, მამკვიდრებლის მოვლის, ავადმყოფობის
მკურნალობის, დაკრძალვის, სამკვიდროს დაცვისა და მართვის აუცილე-

ბელი ხარჯების ანაზღაურება.

ნ. მალულარიამ სარჩელით მოითხოვა ასევე სამკვიდრო ქონებიდან კუთვნილი სავალდებულო წილი როგორც უძრავი, ისე მოძრავი ნივთების გათვალისწინებით.

თ. მალულარიამ შეგებებული სარჩელით მიმართა სასამართლოს მოპასუხე ნ. მალულარიას ა. ჯალიაშვილის მიმართ და მოითხოვა ვ. მალულარიას, შედგენილი ანდერძის ბათილად ცნობა მამკვიდრებლის კუთვნილი საცხოვრებელი ბინის მის მიერ მიშენებული ორი ოთახის ნაწილში, ასევე უძრავი ქონების უპირატესი მემკვიდრეობის უფლების მიღება.

რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2002წ. 14 მარტის გადაწყვეტილებით ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა არასრულწლოვანი ა. ჯალიაშვილის წარმომადგენლის ნ. მალულარიას, სარჩელი, მხარეებს განესაზღვრათ სამკვიდრო ქონებიდან წილი შემდეგნაირად: ა. ჯალიაშვილს – როგორც ანდერძისმიერ მემკვიდრეს განესაზღვრა მთლიანი ბინის (მიშენების გარეშე) 27,81 კვ.მ;

თ. ზაქარეიშვილს – სავალდებულო წილი 1/3, ე.ი. მთლიანი ბინის 1/6 (9,27 კვ.მ).

თ. მალულარიას – სავალდებულო წილის 1/3, რაც შეადგენს მთლიანი ბინის 1/6-ს (9,27 კვ.მ);

ნ. მალულარიას – სავალდებულო წილის 1/3, რაც შეადგენს ბინის 1/6-ს (9,27 კვ.მ).

ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონება თანაბრად განაწილდა პირველი რიგის მემკვიდრეებზე თ.ზაქარეიშვილსა და ნ. მალულარიას შორის, მოსარჩელეს უარი ეთქვა თანხის დაკისრებაზე უსაფუძვლობის გამო.

ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა შეგებებული სარჩელი: ბათილად იქნა მიჩნეული საანდერძო განკარგულება ბინის მიშენების ნაწილში და იგი ჩაითვალა ანდერძით გაუთვალისწინებელ ქონებად, თ.მალულარიას უარი ეთქვა შეგებებული სარჩელის მოთხოვნაზე უძრავი ქონების უპირატესი მემკვიდრეობის უფლების მიღებაზე.

თ. მალულარიამ რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2002წ. 14 მარტის გადაწყვეტილება გაასაჩივრა სააპელაციო წესით.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება შეგებებული სააპელაციო საჩივრით გაასაჩივრა ა. ჯალიაშვილის წარმომადგენელმა – ნ. მალულარიამ, რომლითაც მოითხოვა, რომ თ. ზაქარეიშვილის კუთვნილი სავალდებულო წილი შეემატოს ა.ჯალიაშვილს, ხოლო ანდერძით

გაუთვალისწინებელი ქონება მთლიანად მიეკუთვნოს ნ. მალულარიას.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატამ 2003წ. 17 თებერვლის გადაწყვეტილებით უცვლელი დატოვა მოცემულ საქმეზე რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2002წ. 14 მარტის გადაწყვეტილება მიშენების თაობაზე საანდერძო განკარგულების ბათილად ცნობისა და თანხის დაკისრების სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში, ხოლო დანარჩენ ნაწილში სასამართლოს გადაწყვეტილება გაუქმდა და ამ ნაწილში მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება. ა. ჯალიაშვილს განესაზღვრა სამკვიდრო ქონებიდან ქ.რუსთავში, ... №2 ბინიდან 4/12 წილი, ამავე ბინიდან 1/12 სავალდებულო წილი განესაზღვრა ნ. მალულარიას, ხოლო 1/12 – თ. მალულარიას.

სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება ეფუძნება შემდეგ მოტივებს: სადავო საცხოვრებელი ბინა წარმოადგენდა მეუღლეების ვ. მალულარიასა და თ. ზაქარეიშვილის თანასაკუთრებას და თითოეულს საკუთრების უფლებით ეკუთვნოდა ბინის 1/2-დი წილი. აღნიშნულის შესაბამისად კი ვ. მალულარიას სამკვიდრო ქონებას წარმოადგენს ქ.რუსთავში, ... მდებარე №2 ბინის 1/2 ნაწილი, რომელიც მან უანდერძა შვილიშვილს – ა. ჯალიაშვილს. სკ-ს 1371-ე მუხლის თანახმად, მამკვიდრებლის შვილებს, თ. და ნ. მალულარიებს, ასევე მის მეუღლე თ. ზაქარეიშვილს, სამკვიდროს განხნის დროისათვის ე.ი. 2000წ. 22 მარტისათვის ეკუთვნოდათ სადავო ბინის 1/2 წილიდან თითოეულს 1/3 ნაწილი, რომლის ნახევარი შეადგენს 1/6-ს. ამდენად, ნ. მალულარიას კუთვნილი სავალდებულო წილი შეადგენს მთლიანი ბინიდან 1/12-ს; თ. მალულარიას კუთვნილი სავალდებულო წილი მთლიანი ბინიდან 1/12-ს შეადგენს, ხოლო ბინის 4/12 წილი კი ეკუთვნის ანდერძით მემკვიდრეს – ა. ჯალიაშვილს. სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მოსარჩელის მოთხოვნა მამკვიდრებლის მოვლის, მკურნალობისა და დაკრძალვის ხარჯების ანაზღაურების თაობაზე, ვინაიდან მოსარჩელემ ვერ წარმოადგინა შესაბამისი მტკიცებულებები.

არასრულწლოვანი ა. ჯალიაშვილის წარმომადგენელმა, ნ. მალულარიამ, თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2003წ. 17 თებერვლის გადაწყვეტილება გაასაჩივრა საკასაციო წესით. მოითხოვა სააპელაციო პალატის 2003წ. 17 თებერვლის გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილება. მისი საკასაციო საჩივარი ეფუძნება შემდეგ

მოტივებს: სააპელაციო სასამართლომ ერთი მხრივ დადგენილად მიიჩნია, რომ სადავო პრივატიზებული ბინა მეუღლეთა თანასაკუთრებას წარმოადგენდა, მაგრამ არ გაარკვია თ. ზაქარეიშვილის კუთვნილი 1/2 წილი ვის მიაკუთვნა; თ. ზაქარეიშვილის მეორე რიგის მემკვიდრე მ. ზაქარეიშვილმა სააპელაციო პალატის სხდომაზე უარი განაცხადა კუთვნილი სამკვიდრო ქონების მიღებაზე მხარეთა სასარგებლოდ, ამ დროს სასამართლოს უნდა გამოეყენებინა სკ-ს 1442-ე მუხლი, მაგრამ არ გამოიყენა ეს ნ. და თ. ზაქარეიშვილის კუთვნილი წილის თაობაზე არანაირი გადაწყვეტილება არ მიუღია. მოსარჩელემ მოითხოვა სამკვიდრო როგორც უძრავი, ისე მოძრავი ქონება, მაგრამ მოძრავი ქონების მიკუთვნების შესახებ სასამართლომ საერთოდ არ იმსჯელა.

სააპელაციო პალატას მოცემული დავის გადასაწყვეტად უნდა გამოეყენებინა სკ-ს 1350-ე და 1354-ე მუხლის მეორე ნაწილი, ასევე 1440-ე მუხლი.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატა საქმის მასალების განხილვის, საკასაციო საჩივრის მოტივების შემოწმების შედეგად თვლის, რომ საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი გარემოებების გამო:

როგორც საქმის მასალებით ირკვევა, ქ.რუსთავში, ... მდებარე №2 სამოთახიანი ბინა პრივატიზაციის ხელშეკრულების საფუძველზე აღირიცხა ვ. მალულარიას საკუთრებაში. მან 2000წ. 9 მარტს შედგენილი ანდერძით თავისი კუთვნილი ქონებიდან, კერძოდ პრივატიზებული სამოთახიანი ბინიდან მისი კუთვნილი წილი და ამ ბინაზე მიშენებული ორი ოთახი უანდერძა შვილიშვილს ა. ჯალაიაშვილს.

სააპელაციო სასამართლომ სწორად მიუთითა, რომ ვინაიდან თ. ზაქარეიშვილი და ვ. მალულარია მეუღლეები იყვნენ, ამიტომ ზემოაღნიშნული ბინა მათ თანასაკუთრებას წარმოადგენდა და სკ-ს 1158-ე და 1159-ე მუხლების შესაბამისად, თითოეულს ეკუთვნოდა ბინის 1/2 ნაწილი. ვ. მალულარიას სამკვიდრო ქონებას შეადგენდა ბინის 1/2 ნაწილი.

დადგენილია, რომ ვ. მალულარიას და თ. ზაქარეიშვილს ერთად ცხოვრების პერიოდში შვილი არ შეეძინათ და თ. ზაქარეიშვილი დარჩა მეორე რიგის კანონით მემკვიდრე – ძმისწული მ. ზაქარეიშვილი. სააპელაციო პალატის 2003წ. 3 თებერვლის სხდომაზე მ. ზაქარეიშვილმა განმარტა,

რომ მას არ გააჩნია პრეტენზია სამკვიდრო ქონებაზე, კერძოდ ბინაზე და რაც კანონით ეკუთვნის, იგი უარს აცხადებს თავის წილზე ორივე მხარის სასარგებლოდ. სააპელაციო სასამართლომ ისე განუსაზღვრა ნ. და თ. მალულარიებს სადავო ბინიდან სავალდებულო წილი, რომ არ გაითვალისწინა მ. ზაქარეიშვილის ზემოაღნიშნული განმარტება და არ გამოიყენა სკ-ს 1442-ე მუხლი. ამ ნორმის თანახმად თუ მემკვიდრე უარს ამბობს სამკვიდროს მიღებაზე რამდენიმე მემკვიდრის სასარგებლოდ, მას შეუძლია მიუთითოს თითოეულის წილზე. ასეთი მითითების არარსებობისას მისი წილი თანაბრად განაწილდება იმ მემკვიდრეებზე, რომელთა სასარგებლოდაც უარი იყო ნათქვამი სამკვიდროს მიღებაზე.

პალატა ვერ გაიზიარებს კასატორის მოსაზრებას იმის შესახებ, რომ ვინაიდან ვ. მალულარიამ 2000წ. 9 მარტს შედგენილი ანდერძით მემკვიდრეობის უფლება ჩამოართვა შვილს – თ. მალულარიას, მას არ ჰქონდა სავალდებულო წილის მიღების უფლება; რადგან იმავე კოდექსის 1381-ე მუხლის მეორე ნაწილის შესაბამისად სავალდებულო წილის მიღების უფლების ჩამორთმევა შეიძლება მოხდეს მამკვიდრებლის მიერ ჯერ კიდევ მის სიცოცხლეში სასამართლოსათვის მიმართვის გზით. ამდენად, მხოლოდ სასამართლოს მეშვეობით შეიძლება მამკვიდრებელმა ჩამოართვას სავალდებულო წილი მემკვიდრეს.

დადგენილია, რომ მოსარჩელემ მოითხოვა სამკვიდრო წილი მამკვიდრებლის როგორც უძრავი, ისე მოძრავი ქონებიდან, პირველი ინსტანციის სასამართლომ მოძრავი ნივთები მიიჩნია ანდერძით გაუთვალისწინებელ ქონებად, რომელიც თანაბრად გაუნაწილდა პირველი რიგის კანონით მემკვიდრეებს – თ. ზაქარეიშვილსა და ნ. მალულარიას.

კასატორმა შეგებებული სააპელაციო საჩივრით კი მოითხოვა ანდერძის გარეთ დარჩენილი ქონების მთლიანად მისთვის მიკუთვნება როგორც კანონით მემკვიდრისათვის. სააპელაციო სასამართლომ კი სასამართლო გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში საერთოდ არ გადაწყვიტა სამკვიდრო მოძრავი ნივთების მიკუთვნების საკითხი.

საკასაციო პალატა თვლის, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მიღებულია სსკ-ს 249-ე მუხლის მეხუთე ნაწილის მოთხოვნათა დარღვევით. ამ ნორმის იმპერატიული მოთხოვნაა: გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს სასამართლოს დასკვნას სარჩელის დაკმაყოფილების ან სარჩელზე მთლიანად, ან ნაწილობრივ უარის თქმის შესახებ, მითითებას სასამართლო ხარჯების განაწილების,

გადაწყვეტილების გასაჩივრების ვადასა და წესზე. სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი საერთოდ არ შეიცავს მითითებას სააპელაციო საჩივრისა და შეგებებული საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების თაობაზე, ასევე სრულყოფილ მითითებას სარჩელის და შეგებებული სარჩელის დაკმაყოფილების თაობაზე.

ყოველივე აღნიშნული მიუთითებს იმაზე, რომ სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმაოდ დასაბუთებული, რის გამოც სსკ-ს 394-ე მუხლის 'ე' პუნქტის შესაბამისად, იგი კანონის დარღვევით მიღებულად უნდა ჩაითვალოს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

პალატამ იხელმძღვანელა სსკ-ს 412-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

ა. ჯალიაშვილის წარმომადგენელი ნ. მალულარიას, საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკორტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2003წ. 17 თებერვლის გადაწყვეტილება გაუქმდეს და ხელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს იმავე პალატას.

უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა;
უღირს მემკვიდრედ ცნობა

ბ ა ნ რ ი ნ მ ბ ა

საქართველოს სახელით

№ 3კ/1212-01

27 მარტი, 2002 წ.,
ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

- ბ. ხიმშიაშვილი (თავმჯდომარე),
- მ. ახალაძე, მ. ცისკაძე

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

ა. ქ-შვილის შვილს – ი. ქ-შვილს და რძალ მ. პ-ძეს 1981 წლის
‘გაყრილობის განაჩენით’ მიეკუთვნათ ა. ქ-შვილის ყოფილი მეუღლის, აწ
გარდაცვლილი ვ. ქ-შვილის სახელზე რიცხული საცხოვრებელი სახლიდან
2 ოთახი პირველ და მეორე სართულზე. 1987 წელს მშობლებმა შვილსა
და რძალს აუშენეს სახლი, რის შემდეგაც ისინი ამოეწერნენ მამისეული
სახლიდან და 1987–1998 წლებში ცხოვრობდნენ მათ სახელზე აშენებულ
სახლში. ვ. ქ-შვილის გარდაცვალების შემდეგ ი. ქ-შვილი და მ. პ-ძე
შეიჭრნენ მამისეულ სახლში და ა. ქ-შვილს მიუჩინეს ერთი ოთახი.

ა. ქ-შვილმა სარჩელით მიმართა გორის რაიონულ სასამართლოს და
მოითხოვა მოპასუხეებისაგან – ი. ქ-შვილისა და მ. პ-ძისაგან მათ მიერ
დაკავებული სახლის დაბრუნება. მოგვიანებით კი დამატებითი სასარჩელო
განცხადებით მოითხოვა შვილის – ი. ქ-შვილის უღირს მემკვიდრედ ცნობა
და უკანონოდ მითვისებული ქონების დაბრუნება.

გორის რაიონული სასამართლოს 2000 წლის 24 მარტის გადაწ-
ვეტილებით ა. ქ-შვილის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა უსაფუძვლოების გამო.

საქმე არაერთხელ იქნა განხილული სხვადასხვა სასამართლო ინ-

სტანციის მიერ. ბოლოს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2001 წლის 9 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით აპელანტის მოთხოვნა შვილის უღირს მემკვიდრედ ცნობისა და მის საკუთრებაში არსებული ნივთების გამოთხოვის შესახებ არ დაკმაყოფილდა, ხოლო გარდაცვლილი მეუღლის სახელზე რიცხული საცხოვრებელი სახლის გამოთხოვის ნაწილში შეწყდა მოსარჩელის მიერ უარის თქმის გამო.

სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილების სამართლებრივ საფუძვლად მიუთითა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1310-ე მუხლი და მიუთითა, რომ საქმის მასალებით ვერ დასტურდება, რომ მოპასუხემ განზრახი დანაშაული ან სხვა ამორალური საქციელი ჩაიდინა აპელანტის მიმართ. ასევე ვერ იქნა გაზიარებული მხარის მოთხოვნა ნივთების დაბრუნების ნაწილში, რადგან მის მიერ არ იქნა წარმოდგენილი მტკიცებულებები, რომ ნივთები ნამდვილად მის საკუთრებას წარმოადგენდა.

ა. ქ-შვილმა საკასაციო საჩივარი შეიტანა სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილებაზე, მოითხოვა მისი გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღება შემდეგი მოტივებით: მის შვილსა და რძალს შორის არის კონფლიქტური სიტუაცია, აყენებენ მას ფიზიკურ შეურაცხყოფას, რასაც ადასტურებს მოწმეთა და ექსპერტთა ჩვენებები და ი. ქ-შვილი სამოქალაქო კოდექსის 1310-ე, 1312-ე და 1313-ე მუხლის თანახმად ცნობილი უნდა იქნეს უღირს მემკვიდრედ. ასევე, ამ კოდექსის 172-ე მუხლის თანახმად, შესაკუთრეს უფლება აქვს უკანონო მფლობელობიდან გამოითხოვოს მის საკუთრებაში არსებული ნივთები.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატა საქმის მასალების განხილვის, საკასაციო საჩივრის მოტივების შემოწმების შედეგად თვლის, რომ საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო პალატა თვლის, რომ სააპელაციო სასამართლომ სწორად განმარტა სამოქალაქო კოდექსის 1310-ე მუხლი, რადგან ამ ნორმის თანახმად, პირი შეიძლება ცნობილ იქნეს უღირს მემკვიდრედ თუ იგი განზრახ ხელს უშლიდა მამკვიდრებელს მისი უკანასკნელი ნება-სურვილის განხორციელებაში და ამით ხელს უწყობდა თავისი ან მისი ახლობელი პირების

მოწვევას შემკვიდრებად ან სამკვიდროდან მათი წილის გაზრდას.

ასევე თუ პირი ხელს უშლიდა მოანდერძეს ანდერძის შედგენაში ან მამკვიდრებელს ისეთ ფაქტებს უმაღლავდა, რომელთა ცოდნის შემთხვევაში იგი სხვანაირად გადაწყვეტდა შემკვიდრების საკითხს.

ა. ქ-შვილის მიერ წარმოდგენილი გორის შს განყოფილების 1999 წლის 22 დეკემბრის წერილი იმის თაობაზე, რომ მისი სხეულის დაზიანების ფაქტთან დაკავშირებით მასალები გადაგზავნილი იქნა 1999 წლის 18 ივნისს შემდგომში რეაგირებისათვის გორის სასამართლოში, ვერ გამოდგება იმის მტკიცებად, რომ ი. ქ-შვილმა ჩაიდინა განზრახი დანაშაული ან ამორალური საქციელი მოანდერძის მიერ ანდერძში გამოთქმული უკანასკნელი ნება-სურვილის საწინააღმდეგოდ და რომ მის მიერ დედის შეურაცხყოფელი მოქმედებები იმ მიზნით იყო ჩადენილი, რომ ხელი შეეწყოს თავისი ან მისი ახლობელი პირების შემკვიდრედ მიწვევისათვის; მოცემულ შემთხვევაში ა. ქ-შვილის მიერ ანდერძი გაცემული არ არის.

ვერ იქნება დაკმაყოფილებული კასატორის მოთხოვნა უკანონო მფლობელობიდან ნივთების გამოთხოვის შესახებ, რადგან ა. ქ-შვილის მიერ წარმოდგენილი არ ყოფილა შესაბამისი მტკიცებულებები, რომლითაც დაადასტურებდა როგორც მის მიერ დასახელებული ნივთების საკუთრების, ისე ამ ნივთების მოპასუხეების მიერ უკანონოდ მითვისებისა და ფლობის ფაქტს. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის თანახმად მტკიცების ტვირთი ეკისრება თითოეულ მხარეს. მესაკუთრემ, რომელმაც მოითხოვა უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოთხოვა, უნდა დაამტკიცოს, რომ იგი არის მესაკუთრე იმ ნივთისა, რომელსაც მოპასუხე ფლობს, რომლის დაუმტკიცებლობასაც იურიდიულად არახელსაყრელი შედეგი მოყვება იმ მხარისათვის, რომელსაც აწევს მტკიცების ტვირთი.

პალატას მიაჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სწორად გამოიყენა კანონი, სამართლებრივად დაასაბუთა გადაწყვეტილება და არ არსებობს საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების საფუძველი.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

დაადგინა:

ა. ქ-შვილის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2001 წლის 9 ოქტომბრის გადაწყვეტილება დარჩეს უცვლელი.

განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სამკვიდრო ქონების გაყოფა

ბანრინება

საქართველოს სახელით

№ას-1229-1474-05

16 მარტი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკორტრების

საქმეთა პალატა შემადგენლობა:

მიხეილ გოგიშვილი (თავმჯდომარე),

როზა ნადირიანი (მომხსენებელი),

თეიმურაზ თოდრია

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

2004 წლის 14 მარტს გიორგი და ნადია შიუკაშვილებმა სარჩელით მიმართეს თელავის რაიონულ სასამართლოს მოპასუხე ირმა ჯავახიშვილის მიმართ და აღნიშნეს, რომ 2002 წლის 28 აგვისტოს ავტოავარიის შედეგად გარდაიცვალა მათი ვაჟიშვილი – თამაზ შიუკაშვილი, რომელსაც დარჩა პირველი რიგის კანონისმიერი მემკვიდრეები – შვილები, მეუღლე ირმა ჯავახიშვილი, მშობლები – გიორგი და ნადია შიუკაშვილები. თამაზ შიუკაშვილის გარდაცვალების შემდეგ გაიხსნა სამკვიდრო და მის საკუთრებაში არსებული უძრავ-მოდრავი ქონების ფაქტობრივ ფლობას შეუდგნენ მოსარჩელები, 2003 წლის 10 იანვარს გარდაცვლილის მეუღლემ მოსარჩელებისგან ფარულად განცხადება შეიტანა თელავის №2 სანოტარო ბიუროში სამკვიდროს მიღების თაობაზე და 2003 წლის 14 მარტს გაიცა სამკვიდრო მოწმობა და ირმა ჯავახიშვილი ცნობილ იქნა შპს „ვესტერნის“ საწესდებო კაპიტალის 1/3-ზე მემკვიდრედ. აღნიშნულის გამო მათ სარჩელით მიმართეს სასამართლოს და მოითხოვეს სამკვიდრო მოწმობის გაუქმება, სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელება და სამკვიდროს 2/5-ზე მემკვიდრედ ცნობა. თელავის რაიონული სასამართლოს 2003 წლის 19 სექტემბრის გად-

აწვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. რაიონულმა სასამართლომ მიუთითა, რომ მოსარჩელებს გაშვებული ჰქონდათ სამკვიდროს მიღების 6 – თვიანი ვადა. რაიონული სასამართლოს გადაწვეტილება შევიდა კანონიერ ძალაში. მოსარჩელების განმარტებით, სამკვიდროს ფაქტობრივად მიღების ფაქტს ადასტურებს ის გარემოება, რომ 2004 წლის 9 მარტს თელავის რაიონულ სასამართლოს სარჩელით მიმართა ირმა ჯავახიშვილმა და მოითხოვა უკანონო მფლობელობიდან თამაზ შიუკაშვილის სამკვიდროში შემავალი ნივთების დაბრუნება. ი. ჯავახიშვილის განცხადების საფუძველზე სასამართლომ ყადაღა დაადო გიორგი შიუკაშვილის მფლობელობაში არსებულ ნივთებს. სასამართლოს 2004 წლის 19 აპრილის გადაწვეტილებით ირმა ჯავახიშვილის სარჩელი დაკმაყოფილდა. ყოველივე კი ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ მოსარჩელები ფაქტობრივად დაუფლებული იყვნენ მათი შვილის სამკვიდროს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსარჩელებმა მოითხოვეს ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღებულად ცნობა და ქონების გაყოფა.

თელავის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 1 დეკემბრის გადაწვეტილებით მოსარჩელებს უარი ეთქვათ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

რაიონული სასამართლოს გადაწვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს გიორგი და ნადია შიუკაშვილებმა.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაცოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 24 თებერვლის განჩინებით თელავის რაიონული სასამართლს 2004 წლის 1 დეკემბრის გადაწვეტილება დატოვებულ იქნა უცვლელად.

სააპელაციო პალატამ დადგენილად მიიჩნია, რომ არსებობს კანონიერ ძალაში შესული გადაწვეტილება, რომლითაც აპელანტებს უარი ეთქვათ სამკვიდრო მოწმობის გაუქმებასა და სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელებაზე. ახალი სარჩელით კი ისინი ითხოვენ ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღებულად ცნობასა და ქონების გაყოფას.

სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, ვინაიდან არსებობს კანონიერ ძალაში შესული გადაწვეტილება სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელებაზე უარის თქმის შესახებ, იგულისხმება, რომ არ არსებობს მემკვიდრის მიერ გაშვებული, როგორც ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღების, ასევე სანოტარო წესით სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელების საპატიო მიზეზი.

სააპელაციო პალატის განჩინებაზე საკასაციო საჩივარი შეიტანეს

გიორგი და ნადია შიუკაშვილებმა და მოითხოვეს სააპელაციო პალატის განჩინების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილება იმ საფუძველით, რომ შვილის გარდაცვალების შემდეგ მოსარჩელები ფაქტობრივად დაუფულენ მის დანაშთ ქონებას, რაც, სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის შესაბამისად ნაწილის თანახმად, ნიშნავს იმას, რომ მათ მთლიანად მიიღეს სამკვიდრო ქონება და სასამართლოს სწორედ აღნიშნულ მუხლზე დაყრდნობით უნდა ეხელმძღვანელა.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ განიხილა საქმის მასალები საკასაციო საჩივარი, შემოწმა გასაჩივრებული განჩინების სამართლებრივი დასაბუთებულობა და თვლის, რომ საკასაციო საჩივარი უსაფუძვლოა და იგი არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ ავტოავარიის შედეგად დაიღუპა თამაზ შიუკაშვილი. 2002 წლის 28 აგვისტოს გაიხსნა სამკვიდრო და მას დარჩა პირველი რიგის მემკვიდრეები მეუღლე ირმა ჯავახიშვილი და ორი მცირეწლოვანი შვილი, მშობლები – ნადია და გიორგი შიუკაშვილები.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1424-ე მუხლის თანახმად, სამკვიდრო მიღებული უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან. აღნიშნული ნორმა აღგენს დროს, რომლის განმავლობაშიც მემკვიდრემ უნდა გამოთქვას სამკვიდროს მიღების სურვილი. სამკვიდროს მისაღებად საჭირო მოქმედებები (სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობა და მართვა, განცხადების შეტანა სანოტარო ორგანოში) შესრულებული უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში. დადგენილი ვადის გაშვების შემთხვევაში მემკვიდრე, როგორც წესი, კარგავს სამკვიდროს მიღების უფლებას. მხოლოდ საპატიო მიზეზების არსებობისას სასამართლოს შეუძლია, გააგრძელოს სამკვიდროს მიღების ვადა (სამოქალაქო კოდექსის 1426-ე მუხლი). გაშვებული ვადის საპატიოდ ან არასაპატიოდ მიჩნევა, მართალია, სასამართლოს შეხედულებით წყდება, მაგრამ იგი უნდა ეფუძნებოდეს საქმის იმ ფაქტობრივ გარემოებებს, რომლებიც სარწმუნოს ხდიან, რომ მემკვიდრეს, ობიექტური მიზეზების გამო, არ შეეძლო ფაქტობრივად დაუფლებოდა სამკვიდრო ქონებას ან მიემართა სანოტარო ორგანოსათვის. მოცემულ შემთხვევაში სასამართლოს დასკვნები გაშვებული ვადის არასაპატიოდ

მიჩნევის თაობაზე ეფუძნება საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს. გიორგი და ნადია შიუკაშვილებმა ვერ დაასაბუთეს ის გარემოება, რომ სამკვიდროს მიღების კანონით დადგენილი ვადა გაუშვეს საპატრიო მიზეზით. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საქმეში არსებობს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება, რომლითაც მათ უარი ეთქვათ სამკვიდრო მოწმობის გაუქმებასა და სამკვიდროს ვადის გაგრძელებაზე, ხოლო მხარეთა მიერ იმის მტკიცება, რომ სამკვიდროს ვადის გაშვება გამოწვეული იქნა იმ გარემოებიდან გამომდინარე, რომ ისინი არ იცნობდნენ კანონმდებლობას და ნაცვლად ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღებისა მოითხოვეს სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელება, ვერ გახდება სარჩელის დაკმაყოფილების საფუძველი.

სამოქალაქო კოდექსის მესამე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, კანონის არცოდნა ან მისი არასათანადოდ გაგება არ შეიძლება იყოს კანონის გამოუყენებლობის ანდა ამ კანონით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლების საფუძველი, ამ ნორმის დათქმიდან გამომდინარე, არ შეიძლება პირი უთითებდეს კანონის არცოდნაზე ან მის არასათანადოდ გაგებაზე კანონის უცოდინრობის გამო, ვინაიდან კანონის ცოდნის პრეზუმფცია ყველასა და თითოეულზე ვრცელდება.

საკასაციო აპალატა თვლის, რომ სააპელაციო პალატამ სწორი სამართლებრივი შეფასება მისცა საქმეში არსებულ ფაქტობრივ გარემოებებს. ირმა ჯავახიშვილმა მთლიანი სამკვიდრო მიიღო სამკვიდროს გახსნის დღიდან 2002 წლის 28 აგვისტოდან და დღეისათვის აღარ არსებობს სამკვიდრო მასა, აღნიშნული ი.ჯავახიშვილისა და მისი შვილების საკუთრებას წარმოადგენს.

ამდენად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 1433-ე მუხლის თანახმად, მიღებული სამკვიდრო მემკვიდრის საკუთრებად ითვლება მემკვიდრეობის გახსნის დღიდან. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადავო სამკვიდრო მასა ვერ ჩაითვლება კასატორთა მიერ ფაქტობრივ მფლობელობაში არსებულად, ვინაიდან იგი წარმოადგენს ირმა ჯავახიშვილის და მისი შვილების საკუთრებას მემკვიდრეობის გახსნის მომენტიდან.

საკასაციო პალატა თვლის, რომ გასაჩივრებული განჩინება სწორია და მისი გაუქმების საფუძველი არ არსებობს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 408-ე მუხლის მესამე ნაწილით, 410-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

ნადია და გიორგი შიუკაშვილების საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს;

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაცოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 24 თებერვლის განჩინება დარჩეს უცვლელად;

საკასაციო პალატის განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

ანდერძის და სამკვიდრო მოწმობის ბათილად ცნობა

ბანკინგა

საქართველოს სახელით

№ას-923-1157-05

28 თებერვალი, 2006 წ.
ქ.თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მაია სულხანიშვილი (თავმჯდომარე),
ნუნუ კვანტალიანი (მომხსენებელი),
მარიამ ცისკაძე

ა ლ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

გიული გელიაშვილმა სარჩელი აღძრა სასამართლოში ლევან მამსიკაშვილისა და ბაზალეთის საკრებულოს მიმართ ანდერძისა და სამკვიდრო მოწმობის ბათილად ცნობის, ასევე საკუთრების უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვის შესახებ შემდეგი საფუძველებით: მოსარჩელის მშობლები სიკა და ნიჩკა გელიაშვილები შვილებთან – გიული და ლენა გელიაშვილებთან ერთად ცხოვრობდნენ დუშეთის რაიონის სოფელ ჩრდილელიანთკარში. მოსარჩელის მამა დაიკარგა დიდ სამამულო ომში. აღნიშნულის შემდეგ ნიჩკა გელიაშვილი არარეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებოდა ილო მამსიკაშვილთან, რომელთანაც შეეძინა სამი შვილი – ზალიკო, ლევანი და ნინო. ნ.გელიაშვილის გარდაცვალების შემდეგ ილო მამსიკაშვილმა მოსარჩელის მამის კუთვნილ სახლში მიიყვანა მეორე ცოლი ელენე გვრიტიშვილი. 1992 წელს ი.მამსიკაშვილი გარდაიცვალა, ხოლო 1999 წლის დეკემბერში გარდაიცვალა ელენე გვრიტიშვილი. მოსარჩელის დედასა და მამინაცვალს შორის, ასევე მამინაცვალსა და მის მეორე ცოლს ელენე გვრიტიშვილს შორის ქორწინების რეგისტრაცია არ მომხდარა. ე.გვრიტიშვილმა მოსარჩელის მამის კუთვნილი სახლი და ქონება უანდერძა ლევან მამსიკაშვილს.

მოსარჩელის განმარტებით, მის დედასა და მამინაცვალს ერთად ცხოვრების პერიოდში მამის დანატოვარ სახლისათვის არაფერი შეუმატებიათ და სახლი იმავე მდგომარეობაში დარჩა, როგორც მამამ დაუტოვა. 15 კვ.მ ერთი ოთახი და მის გასწვრივ საბოსტნე ნაკვეთი უკავია მოსარჩელეს, ხოლო სახლის მეორე 25 კვ.მ ოთახში ცხოვრობს მოპასუხე. 2004 წლის გაზაფხულზე ლ.მამსიკაშვილმა გ.გელიაშვილს მითითებული ოთახის დაცლა მოსთხოვა, რა დროსაც მოარჩელემ შეიტყო ელენე მამსიკაშვილის ანდერძის არსებობის შესახებ. ყოველივე ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, მოსარჩელემ მოითხოვა 1992 წლის 12 მაისს ბაზალეთის საკრებულოს მიერ ელენე მამსიკაშვილის სახელით გაცემული დამოწმებული ანდერძისა და დუშეთის ნოტარიუსის მიერ ლევან მამსიკაშვილის სახელზე გაცემული ანდერძისმიერი მემკვიდრეობის მოწმობის ბათილობა, სიკა გელიაშვილის კანონისმიერ მემკვიდრედ ცნობა, ლევან მამსიკაშვილისაგან მის უკანონო მფლობელობაში არსებული საცხოვრებელი სახლის დაბრუნება.

მოპასუხე ლ.მამსიკაშვილმა სარჩელი არ ცნო შემდეგი დასაბუთებით: მოსარჩელის მოთხოვნები უსაფუძვლოა, ვინაიდან მოსარჩელეს არ წარმოუდგენია რაიმე მტკიცებულება, რომლის მიხედვით სადავო სახლი წარმოადგენდა სიკა გელიაშვილის საკუთრებას. გ.გელიაშვილს ელენე გვრიტიშვილთან არანაირი ნათესაური კავშირი არ გააჩნდა და ამ უკანასკნელის მიერ 1992 წლის 12 მაისის ანდერძით მოსარჩელის ინტერესები არ ილახება. სადავო ანდერძის ბათილად ცნობის საფუძველი არ არსებობს.

მოპასუხე ბაზალეთის საკრებულოს წარმომადგენელმა განმარტა, რომ გ.გელიაშვილის ოჯახი აღრიცხული იყო ცალკე კომლად. მშობლების გარდაცვალების შემდეგ იგი ცხოვრობდა სადავო სახლის ერთ ოთახში. სადავო ანდერძის გაფორმების კანონიერების შესახებ ინფორმაცია მოპასუხეს არ გააჩნდა, რადგან მითითებული დოკუმენტი მისი მუშაობის პერიოდში არ გაფორმებულა.

დუშეთის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 25 აგვისტოს გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა. ბათილად იქნა ცნობილი ბაზალეთის საკრებულოს მიერ ელენე მამსიკაშვილის სახელით გაცემული ანდერძი და ანდერძისმიერი მემკვიდრეობის მოწმობა. გიული გელიაშვილი ცნობილ იქნა სიკა გელიაშვილის კანონისმიერ მემკვიდრედ. ლევან მამსიკაშვილს დაევალა დუშეთის რაიონის სოფელ ჩირდილელიანთკარში მდებარე საცხოვრებელი სახლის გიული გელიაშვილისათვის დაბრუნება, ასევე მოსარჩელის საარგებლოდ 211 ლარის გადახდა.

რაიონული სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილება ლევან მამსიკაშვილმა გაასაჩივრა სააპელაციო წესით. სააპელაციო სასამართლოში საქმის განხილვისას გ.გელიაშვილმა გაზარდა მოთხოვნა და მოითხოვა დუშეთის რაიონის ტექბუროს 2001 წლის 21 ნოემბრის №105 რეგისტრაციის ჩანაწერების ბათილად ცნობა.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილებით ლ. მამსიკაშვილის სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება გაუქმდა და გიული გელიაშვილის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა შემდეგ გარემოებათა გამო: დუშეთის რაიონული სახელმწიფო არქივის 2004 წლის 1 ივნისს გაცემული ცნობით 1940-1942 წლებში ბაზალეთის სასოფლო საბჭოს საკომლო წიგნების ჩანაწერებიდან ირკვევა, რომ კომლის უფროსი იყო სიკა გელიაშვილი, რომლის ოჯახი შედგებოდა მეუღლისა და შვილებისაგან, მათ შორის გიული გელიაშვილისაგან. 2004 წლის 28 მაისს გაცემული საარქივო ცნობით სიკა გელიაშვილი ოჯახის უფროსად აღრიცხულია 1938-1945 წლებში, ხოლო 1945-47 წლებში მისი სახელი გადაშლილია და ოჯახის უფროსად 1945 წლიდან 1985 წლამდე აღრიცხულია ილო მამსიკაშვილი. 2001 წლის 24 ნოემბერს ლევან მამსიკაშვილმა ელენე მამსიკაშვილისაგან ანდერძისმიერი მემკვიდრეობით მიიღო დუშეთის რაიონში, ჩირდილელიანთკარში მდებარე საცხოვრებელი სახლი და 576 კვ.მ მიწის ნაკვეთი. პალატამ მიიჩნია, რომ სასარჩელო მოთხოვნების მიმართ გ.გელიაშვილს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 180-ე მუხლით გათვალისწინებული იურიდიული ინტერესი ვერ ექნებოდა, რადგან 1992 წლის 12 მაისს დამოწმებული ანდერძის, ანდერძისმიერი მემკვიდრეობის მოწმობისა და 2001 წლის 22 ნოემბრის რეესტრის ჩანაწერების ბათილად ცნობის შესახებ მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება სიკა გელიაშვილის მემკვიდრედ ცნობისა და ლევან მამსიკაშვილის გამოსახლების თაობაზე მოთხოვნის დაკმაყოფილების საფუძველი ვერ გახდებოდა. სასამართლოს მოსაზრებით, მოპასუხეთათვის სარჩელის მიხედვით დაკისრებული პასუხისმგებლობა გ.გელიაშვილს ვერ შეუქმნის მომავალში ლ.მამსიკაშვილისადმი საკუთრების უფლებასთან დაკავშირებით შედავების საფუძველებს. სააპელაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სამოქალაქო კოდექსის 1328-ე მუხლით და მიიჩნია, რომ გ.გელიაშვილის მოთხოვნა სადავო სახლის მიკუთვნების შესახებ უსაფუძვლოა, რადგან

სადავო სარეგისტრაციო მოწმობის ბათილად ცნობის პირობებშიც კი სახლი და მიწის ნაკვეთი სიკა გელიაშვილის საკუთრებად მიჩნეული ვერ იქნებოდა, ვინაიდან, ოჯახის უფროსად საარქივო ცნობის მიხედვით 1947 წლიდან 1985 წლამდე ითვლებოდა ილო მამსიკაშვილი. გ. გელიაშვილის მამის – ს. გელიაშვილის სახელზე სადავო სახლი ვერ აღირიცხებოდა და შესაბამისად გ. გელიაშვილი ვერ იქნებოდა მისი მემკვიდრე. რაც შეეხება მოსარჩელის მითითებას, რომ მისი მამა, რომელიც ომში დაიკარგა, შესაძლოა ცოცხალიც იყოს, სასამართლომ მიიჩნია, რომ, სამოქალაქო კოდექსის 1306-ე მუხლის თანახმად, აღნიშნულ შემთხვევაში სამკვიდრო ქონებაზე დავა უსაფუძვლოა, ხოლო სიკა გელიაშვილის გარდაცვლილად მიჩნევის პირობებში, სადავო სახლი და მიწის ნაკვეთი მის საკუთრებად ვერ ჩაითვლება სამოქალაქო კოდექსის 185-ე მუხლის თანახმად. სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით, საქმის მასალებით ვერ დასტურდება, რომ საჯარო რეესტრის მონაცემების მიხედვით სადავო სახლი და მიწის ნაკვეთი საკუთრების უფლებით სიკა გელიაშვილის სახელზე ოდესმე ირიცხებოდა. შესაბამისად, იგი ვერ გახდებოდა მამკვიდრებელი.

სააპელაციო სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გაასაჩივრა გიული გელიაშვილმა შემდეგი დასაბუთებით: სააპელაციო სასამართლომ მხედველობაში არ მიიღო ის გარემოება, რომ სადავო ანდერძის გაცემის დროს კასატორი ცხოვრობდა სადავო ბინაში და ფლობდა სადავო მიწის ნაკვეთს. ამასთან, იხდიდა გადასახადებს სახლსა და მიწის ნაკვეთზე, ამიტომაც კასატორს გააჩნდა იურიდიული ინტერესი, რომ აღედგინა სარჩელი თავის წილ ფართზე და მოეთხოვა ტექნიურის ჩანაწერების ბათილად ცნობა. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება აგებულია სავარაუდო მოსაზრებებზე, ვინაიდან სასამართლო უშეუბნებლად შესაძლებლობას, რომ სიკა მამსიკაშვილი ცოცხალი რომც იყოს, კასატორის მოთხოვნა მაინც არ დაკმაყოფილდებოდა. ამდენად, აღნიშნული გადაწყვეტილების ძირითადი საფუძველი სიკა მამსიკაშვილის უგზო-უკვლოდ დაკარგვა, სავარაუდოა და იგი კანონის შესაბამისად დადგენილი არ არის. სასამართლომ არ შეაფასა გ. გელიაშვილის მიერ წარმოდგენილი ცნობა იმის თაობაზე, რომ იგი არის სოფელ ჩრდილელიანთკარის კომლის წევრი, ხოლო მამამისი იყო უგზო-უკვლოდ დაკარგული. ასევე არ შეფასებულა ცნობა, რომლითაც გ. გელიაშვილის სახელზე სოფელ ჩრდილელიანთკარში ირიცხება საცხოვრებელი ბინა, საეზოვე და სასოფლო დანიშნულების მიწა.

სასამართლო თუკი საეჭვოდ მიიჩნევა ამ დოკუმენტების სისწორეს, მხარედ უნდა ჩაერთო დუშეთის რაიონის საკრებულო, ვინაიდან ამ ორგანომ გასცა ზემოაღნიშნული დოკუმენტები.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატა საქმის მასალების გაცნობის, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დასაბუთებულობისა და წარმოდგენილი საკასაციო საჩივრის საფუძვლიანობის შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა დარჩეს უცვლელი შემდეგ გარემოებათა გამო:

სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად ცნო შემდეგი: 1940-1942 წლებში ბაზალეთის სასოფლო საბჭოს საკომლო წიგნების ჩანაწერების მიხედვით კომლის უფროსი იყო სიკა გელიაშვილი, რომლის ოჯახის წევრს სხვებთან ერთად წარმოადგენდა გიული გელიაშვილი. სიკა გელიაშვილი ოჯახის უფროსად აღრიცხულია 1938-1945 წლებში, ხოლო 1945-47 წლებში მისი სახელი გადაშლილია და ოჯახის უფროსად 1945 წლიდან 1985 წლამდე აღრიცხულია ილო ვასილის ძე მამსიკაშვილი. 2001 წლის 24 ნოემბერის ანდერძით ელენე მამსიკაშვილმა ლევან მამსიკაშვილს ანდერძად დაუტოვა მის სახელზე რიცხული დუშეთის რაიონში, ჩრდილელიანთკარში მდებარე საცხოვრებელი სახლი და 576 კვ.მ მიწის ნაკვეთი.

დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებზე კასატორს დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია არ წარმოუდგენია, რის გამოც, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, ეს გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის. ამავე კოდექსის 410-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო არ დააკმაყოფილებს საკასაციო საჩივარს, თუ კანონის მითითებულ დარღვევას არა აქვს ადგილი და სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას საფუძვლად არ უდევს კანონის დარღვევა.

საკასაციო პალატა თვლის, რომ სააპელაციო სასამართლომ სწორი სამართლებრივი შეფასება მისცა დადგენილ გარემოებებს, კერძოდ, სამოქალაქო კოდექსის 1344-ე მუხლის თანახმად, ფიზიკურ პირს შეუძლია სიკვდილის შემთხვევისათვის თავისი ქონება ან მისი ნაწილი ანდერძით დაუტოვოს ერთ ან რამდენიმე პირს როგორც მემკვიდრეთა წრიდან, ასევე

გარეშე პირთაგან. მოცემულ შემთხვევაში დადგენილი არის ელენე მამსიკაშვილის საკუთრების უფლება სადავო ნივთზე. მონადერძე უფლებამოსილი იყო, რომ თავისი შეხედულებისამებრ განეკარგა საკუთრებაში არსებული ქონება. ელენე მამსიკაშვილი წარმოადგენდა რა კომლის ბოლო წევრს, სამოქალაქო კოდექსის 1323-ე მუხლის თანახმად, მისი გარდაცვალების დღიდან კომლის ქონებაზე გაიხსნა სამკვიდრო.

საკასაციო სასამართლო ვერ გაიზიარებს კასატორის მოსაზრებას, რომ სააპელაციო სასამართლოს არ გაუთვალისწინებია კასატორის მიერ სადავო ქონების ფლობისა და სარგებლობის ფაქტი, აგრეთვე, დუშეთის რაიონის საკრებულოს მიერ გაცემული ცნობები, რომლითაც იგი წარმოადგენს კომლის წევრს, მასზე ირიცხება სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთი და სხვა. სამოქალაქო კოდექსის 311-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საჯარო რეესტრში შეიტანება უძრავ ნივთებზე და სხვა სანივთო უფლებები, ხოლო ამავე კოდექსის 183-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, უძრავი ნივთის შესაძენად აუცილებელია სანოტარო წესით დამოწმებული საბუთი და შემძენის რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მესამე ნაწილის თანახმად, საქმის გარემოებები, რომლებიც კანონის თანახმად უნდა დადასტურდეს გარკვეული სახის მტკიცებულებებით, არ შეიძლება დადასტურდეს სხვა სახის მტკიცებულებებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კასატორის უფლება სადავო მიწის ნაკვეთსა და საცხოვრებელ ბინაზე მხოლოდ საჯარო რეესტრის მონაცემით უნდა დადგინდეს, რაც მოცემულ შემთხვევაში ვერ დასტურდება.

საკასაციო სასამართლო იზიარებს სააპელაციო პალატის დასკვნას, რომ გიული გელიაშვილს არ აქვს სადავო ანდერძის, ანდერძისმიერი მოწმობისა და რეესტრის ჩანაწერების ბათილად ცნობის იურიდიული ინტერესი, ვინაიდან სადავო ქონება კასატორის მამის – სიკა გელიაშვილის საკუთრებად ვერ აღირიცხება იმის გამო, რომ, დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე, სადავო ქონება სიკა გელიაშვილის შემდეგ, 1947-85 წლებში აღრიცხული იყო ილო მამსიკაშვილზე. ამ ფაქტობრივ გარემოებებზე დაყრდნობით სასამართლომ მართებულად მიუთითა სამოქალაქო კოდექსის 1328-ე მუხლის პირველ ნაწილზე, რომლის თანახმად სამკვიდრო (სამკვიდრო ქონება) შეიცავს მამკვიდრებლის როგორც ქონებრივი უფლებების (სამკვიდრო აქტივი), ისე მოვალეობების (სამკვიდრო პასივი) ერთობლიობას, რომელიც მას ჰქონდა სიკვდილის მომენტიდანამდენად, სადავო ქონება სიკა გელიაშვილის სამკვიდრო ქონებაში ვერ

შევიდოდა. რაც შეეხება ვარაუდს, რომ შესაძლოა სიკა გელიაშვილი ცოცხალი იყოს, ამ შემთხვევაშიც სასამართლომ სწორად მიუთითა 1306-ე მუხლზე, რომლის ძალითაც მემკვიდრეობა დასაშვებია მხოლოდ გარდაცვლილი პირის ქონებაზე.

უსაფუძვლოა კასატორის მოსაზრება, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გამოტანისას სასამართლო დაეყრდნო სავარაუდო ფაქტებს კასატორის მამის – სიკა გელიაშვილის უგზო-უკვლოდ დაკარგვის თაობაზე. გიული გელიაშვილმა სარჩელით მიმართა რა სასამართლოს, მოითხოვა მამის სიკა გელიაშვილის მემკვიდრედ ცნობა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს. ამდენად, სარჩელში მითითებული გარემოებების მტკიცების ტვირთი მოსარჩელეზეა და მოცემულ შემთხვევაში გ. გელიაშვილს თვითონ უნდა დაემტკიცებინა სიკა გელიაშვილის უგზო-უკვლოდ დაკარგვის ან გარდაცვალების ფაქტი.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო საჩივარი უსაფუძვლოა და იგი არ უნდა დაკმაყოფილდეს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

გიული გელიაშვილის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს. თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და ვაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება დარჩეს უცვლელი.

სახელმწიფო ბაჟი გადახდილია.

საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

ანდერძის ბათილად ცნობა

განჩინება

საქართველოს სახელით

№ას-1049-1283-05

23 მარტი, 2006 წ.

ქ.თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკორტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მიხეილ გოგიშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
როზა ნადირიანი, თეიმურაზ თოდრია

ა ლ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

2002 წლის 6 აგვისტოს ლანჩხუთის რაიონულ სასამართლოს სასარჩელო განცხადებით მიმართა რეზო ქურიძის წარმომადგენელმა ავთანდილ თავართქილაძემ მოპასუხეების – ლანჩხუთის რაიონის გვიმბალაურის თემის საკრებულოს საქმეთა მწარმოებელ მაია ხოფერიასა და ლანჩხუთის რაიონის ნოტარიუს ლია რამიშვილის მიმართ და მოითხოვა 2001 წლის 16 დეკემბერს გაფორმებული ანდერძისა და სამკიდრო მოწმობის გაუქმება.

მოსარჩელის წარმომადგენელმა განმარტა, რომ რეზო ქურიძის დას – მერი ქურიძეს 2001 წლის 16 დეკემბერს მთელი თავისი ქონება უანდერძებია იონა ქურიძისათვის. ეს ანდერძი დამოწმებულ იქნა ლანჩხუთის რაიონის გვიმბალაურის თემის საკრებულოს საქმეთა მწარმოებლის – მაია ხოფერიას მიერ. მერი ქურიძე გარდაიცვალა 2002 წლის 1 იანვარს. ამ ანდერძის საფუძველზე 2002 წლის 2 ივლისს, ლანჩხუთის რაიონის ნოტარიუსმა ლია რამიშვილმა გასცა სამკიდრო მოწმობა. მოსარჩელე განმარტავს, რომ ანდერძი შედგენილია კანონის მოთხოვნათა დარღვევით, კერძოდ, მერი ქურიძე ანდერძის შედგენის დროს იყო მძიმე ავადმყოფი, თავის ტვინში სისხლის მიმოქცევა ჰქონდა დარღვეული, სადავო ანდერძი არ არის შედგენილი პირადად მის მიერ, მაია ხოფერია არ იყო უფლებამოსილი პირი შეედგინა ანდერძი, ხოლო მოწმებლად მითითებული პირები

არიან ანდერძისმიერი მემკვიდრის ახლო ნათესავები.

ლანჩხუთის რაიონული სასამართლოს 2002 წლის 25 სექტემბრის გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელის წარმომადგენელმა და მოითხოვა აღნიშნული გადაწყვეტილების გაუქმება.

საქმე არაერთხელ იქნა განხილული სააპელაციო და საკასაციო ინსტანციის სასამართლოში. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს საკასაციო პალატის 2004 წლის 5 ოქტომბრის განჩინებით მოცემულ საქმეზე გაუქმდა ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2004 წლის 6 იანვრის გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა სააპელაციო პალატას.

2005 წლის 13 იანვრის განჩინებით სააპელაციო პალატამ დანიშნა კალიგრაფიული ექსპერტიზა იმის გასარკვევად 2001 წლის 16 დეკემბრის ანდერძი ხელმოწერილი იყო თუ არა მერი ქურიძის მიერ.

2005 წლის 4 მაისის ექსპერტიზის დასკვნით საქმე დაუბრუნდა სააპელაციო სასამართლოს და განახლდა საქმის წარმოება.

სააპელაციო პალატის 2005 წლის 14 ივნისის განჩინებით მოპასუხე ლანჩხუთის რაიონის გვიმბალაურის თემის საკრებულოს საქმეთა მწარმოებელი მაია ხოფერია, როგორც არასათანადო მოპასუხე, შეიცვალა სათანადო მოპასუხით – ლანჩხუთის რაიონის გვიმბალაურის თემის საკრებულოთი და ანდერძისმიერი მემკვიდრით – იონა ქურიძით. მისი, როგორც არასრულწლოვნის, კანონიერ წარმომადგენლად დაშვებული იქნენ მშობლები ნინო ურუშაძე-ქურიძისა და რომან ქურიძე.

სააპელაციო პალატამ 2005 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილებით ძალაში დატოვა ლანჩხუთის რაიონული სასამართლოს 2002 წლის 25 სექტემბრის გადაწყვეტილება.

სააპელაციო სასამართლომ დადენილად მიიჩნია ფაქტობრივი გარემოებები იმის შესახებ, რომ მერი ქურიძე გარდაიცვალა 2002 წლის 1 იანვარს და 2001 წლის 16 დეკემბრის ანდერძი ხელმოწერილია მოანდერძის მიერ, ლანჩხუთის რაიონის გვიმბალაურის თემის საკრებულოს საქმეთა მწარმოებელი მაია ხოფერია უფლებამოსილი პირი იყო, რომ შეედგინა და დაემოწმებინა ანდერძი. ასევე დადგენილია, რომ ანდერძის ტექსტი მერი ქურიძის კარნახით ჩაწერა მაია ხოფერია.

აღნიშნული ფაქტობრივი გარემოებების შესწავლის შედეგად პალატამ მიიჩნია, რომ არ არსებობს ანდერძისა და 2002 წლის 2 ივლისს გაცემული სამკვიდრო მოწმობის ბათილობის საფუძველი და უცვლელად დატოვა რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება.

რეზო ქურიძემ საკასაციო საჩივრით გაასაჩივრა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილება და მოითხოვა მისი გაუქმება იმ საფუძველზე, რომ სააპელაციო პალატის აღნიშნული გადაწყვეტილება გამოტანილია კანონის უხეში დარღვევით, კერძოდ, სასამართლომ არასწორად განმარტა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1357-ე და 1358-ე მუხლები, ნოტარიატის შესახებ საქართველოს კანონის 42-ე მუხლი და მის შესასრულებლად იუსტიციის მინისტრის 2000 წლის 25 ივლისის №158-ე ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქციის მოთხოვნები.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ განიხილა საკასაციო საჩივარი, შეისწავლა საქმის მასალები, შეამოწმა გასაჩივრებული განჩინების სამართლებრივი დასაბუთებულობა და მიიჩნევს, რომ გასაჩივრებული განჩინება უცვლელად უნდა დარჩეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 404-ე მუხლის პირველი ნაწილით და გასაჩივრებული განჩინება შეამოწმა საკასაციო საჩივრის ფარგლებში. სსსკ-ის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დამატებითი და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია.

როგორც გასაჩივრებული განჩინებიდან ირკვევა, სააპელაციო პალატამ დადგინებულად მიიჩნია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

მერი თომას ასული ქურიძე გარდაიცვალა 2002 წლის პირველ იანვარს; სადავო ანდერძში გამოხატული ნება და მასზე შესრულებული ხელმოწერა ეკუთვნის მონადერძე მერი თომას ასულ ქურიძეს;

ლანჩხუთის რაიონის სოფელ გვიმბალაურის თემის საკრებულოს საქმის მწარმოებელი მაია ზოფერია 2002 წლის 16 დეკემბერს იმყოფებოდა მერი ქურიძესთან ანდერძის დადასტურების მიზნით;

ანდერძის შედგენის დროისათვის მერი ქურიძე იყო მწოლიარე ავადმყოფი;

გვიმბალაურის თემის საკრებულოს თავმჯდომარის 2000 წლის 20 ნოემბრის №9 განკარგულებით, მაია ხოფერიას, როგორც ამ საკრებულოს საქმეთა მწარმოებელს, დავალებული ჰქონდა სანოტარო მოქმედებათა შესრულება;

ანდერძის ტექსტი მოანდერძე მერი ქურიძის კარნახით ჩაწერა მაია ხოფერიამ, წაიკითხა მოანდერძემ და შემდეგ ორი მოწმის – რუსუდან ქურიძისა და გოჩა ქურიძის თანდასწრებით მოაწერა ხელი. ანდერძი ასევე ხელმოწერილ იქნა ამ პირთა მიერაც. ეს უკანასკნელნი კი, როგორც ანდერძის მოწმეები, იყვნენ სრულწლოვანი, კმედუნარიანი პირები და არ არიან ანდერძის მეკვიდრის ნათესავები დამავალი და აღმავალი ხაზით, დები, ძმები, მეუღლეები;

მერი ქურიძე გარდაიცვალა 2002 წლის პირველ იანვარს, ხოლო სამკვიდრო მოწმობა გაიცა 2002 წლის 2 ივლისს, ე.ი. ექვსი თვისა და ერთი დღის შემდეგ.

საკასაციო პალატა ვერ დაეთანხმება კასატორის მოსაზრებას, იმასთან დაკავშირებით, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა სსკ-ის 1357-ე და 1358-ე მუხლი, საქმის მასალებით დადგენილია, რომ გვიმბალაურის თემის საკრებულოს თავმჯდომარის 2000 წლის 20 ნოემბრის №9 განკარგულებით მაია ხოფერიას, როგორც ამ საკრებულოს საქმეთა მწარმოებელს, დავალებული ჰქონდა სანოტარო მოქმედებათა შესრულება. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1357-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სანოტარო ფორმა მოითხოვს, რომ ანდერძი შედგენილი და ხელმოწერილი იქნეს მოანდერძის მიერ და დადასტურებული ნოტარიუსის მიერ, ხოლო იქ, სადაც ნოტარიუსი არ არის, თვითმმართველობის ადგილობრივი ორგანოს მიერ. „ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოების მიერ სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2000 წლის 25 ივლისის №158-ე ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქციის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით, ნოტარიატის შესახებ საქართველოს კანონის 42-ე მუხლის შესაბამისად, დასახელებულ პუნქტებში, სადაც სანოტარო ბიუროები არ არის, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ადასტურებენ ანდერძს, ხოლო ამავე ინსტრუქციის მე-2 პუნქტით სანოტარო მოქმედებას სოფელში, თემსა და დაბაში ასრულებს გამგებელი ან მის მიერ სათანადო აქტით უფლებამოსილი პირი.

ამდენად, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ მაია ხოფერია უფლე-

ბამოსილი იყო, დაედასტურებინა მ. ქურიძის ანდერძი და შეესრულებინა სანოტარო მოქმედება.

პალატა ვერ დაეთანხმება კასატორის მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ მ. ზოფერიას მიერ ჩაწერილი ანდერძი მონადერძეს არ წაუკითხავს და გაურკვეველია, შეესაბამებოდა თუ არა იგი მონადერძის ნებას. სააპელაციო პალატის მიერ საქმის მასალებით დადგენილია, რომ ანდერძის ტექსტი მონადერძე მერი ქურიძის კარნახით ჩაწერა მაია ზოფერიამ, წაიკითხა მონადერძემ და შემდეგ ორი მოწმის – რუსუდან ქურიძისა და გოჩა ქურიძის თანდასწრებით მოაწერა ხელი. აღნიშნულ ფაქტობრივ გარემოებებს საოლქო სასამართლომ სწორი სამართლებრივი შეფასება მისცა და მართებულად განმარტა სსკ-ის 1358-ე მუხლი, ხოლო ზემოაღნიშნულის სააწინააღმდეგო მტკიცებულებები კასატორ მხარეს არ წარმოუდგენია. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის თანახმად კი, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებებს.

რაც შეეხება კასატორის პრეტენზიას, რომ მონადერძის მიერ ანდერძზე ხელის მოწერა ჯერ დადასტურებულია ნოტარიუსის მიერ, ხოლო შემდეგ არის მოხსენებული, რომ ანდერძის შედგენას ესწრებოდა ორი მოწმე და ამით დარღვეულია ანდერძის შედგენის კანონით გათვალისწინებული წესი, აღნიშნულს საკასაციო სასამართლო ვერ გაიზიარებს, ვინაიდან მოცემულ საქმეზე არ არის დადგენილი ისეთი გარემოებები, რომლებიც ეჭვქვეშ დააყენებს მონადერძის ნების ნამდვილობას. ყველა წესი, რომელიც კანონის მიხედვით ანდერძის შედგენისთვის არის დადგენილი, სავალდებულოა და მათი დარღვევა იწვევს ანდერძის ბათილობას. სსკ-ის 1403-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, ანდერძი სასამართლოს მიერ შეიძლება ბათილად იქნეს ცნობილი, თუ იგი შედგენილია კანონით დადგენილი წესების დარღვევით.

მუხლის ტექსტიდან ნათლად ჩანს, რომ აღნიშნული მოთხოვნა არ არის იმპერატიული ანუ კანონმდებელი ყოველთვის არ მიიჩნევს ანდერძის შედგენისათვის კანონით დაგენილი წესების დარღვევას ანდერძის ბათილობის საფუძვლად. ამ შემთხვევაში უნდა დადგინდეს, თუ რა ზეგავლენას ახდენს ხსენებული დარღვევა მონადერძის ნების გამოვლენაზე ან აღნიშნული კანონდარღვევა ხომ არ იწვევს ისეთი შედეგის დადგომას, რომელიც მონადერძის ნებას ეწინააღმდეგება.

სსკ-ის 1403-ე მუხლის შესაბამისად, ზემოთ მითითებული ხარვეზი

არ შეიძლება გახდეს ანდერძის ბათილობის საფუძველი.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებას საფუძველად არ უდევს კანონის უხეში დარღვევა და, შესაბამისად, არ არსებობს საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების საფუძველი.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ-ის 410-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

რეზო ქურიძის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს;

უცვლელად დარჩეს მოცემულ საქმეზე ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2005 წლის 13 ივლისის განჩინება;

განჩინება საბოლოოა და არ საჩივრდება.

სამკვიდროს ვადის გაგრძელება. მემკვიდრედ ცნობა

გ ა ლ ა წ ყ ვ ი ტ ი ლ ე ბ ა

საქართველოს სახელით

№ ას-1315-1547-05

15 მაისი, 2006 წელი

ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მაია სულხანიშვილი (თავმჯდომარე),

ნუნუ კვანტალიანი (მომხსენებელი),

მარიამ ცისკაძე

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

გოჩა ნოზაძემ სარჩელი აღძრა სასამართლოში მანანა მხეიძის, ნინა და ალექსანდრე ნოზაძეების მიმართ სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელებისა და სამკვიდრო ქონებიდან წილის – ქონების 1/3-ის გამოყოფის შესახებ შემდეგი საფუძვლებით: 1991 წელს გარდაიცვალა მოსარჩელის მამა შოთა ნოზაძე, რომლის პირველი რიგის მემკვიდრეები არიან შვილები – გოჩა და ალექსანდრე ნოზაძეები, მანანა მხეიძე და მეუღლე ნინა ნოზაძე. სამკვიდრო ქონება შეადგენს ქ.ხაშურში, გაგარინის ქ.№14-ში მდებარე სახლის 2/8-ს. მოსარჩელის განმარტებით, იგი ფაქტობრივად დაეუფლა სამკვიდროს, თუმცა კანონით გათვალისწინებულ ვადაში მისი გადაფორმება ვერ მოახერხა. 2004 წლის 22 ივნისს მოპასუხე ნინა ნოზაძე გარდაიცვალა. ალექსანდრე ნოზაძემ სანოტარო წესით დამოწმებული დოკუმენტით სამკვიდროს თავის წილზე უარი თქვა მ.მხეიძის სასარგებლოდ.

მანანა მხეიძემ სარჩელი არ ცნო და შეგვეტებული სარჩელით მიმართა სასამართლოს გოჩა ნოზაძის მიმართ შ.ნოზაძის მემკვიდრედ ცნობისა და სადავო სახლის მთლიანად მის სახელზე აღრიცხვის შესახებ შემდეგი დასაბუთებით: მამის გარდაცვალების შემდეგ მ.მხეიძემ კანონით დადგინდა

ვადაში მიიღო სამკვიდროს – ქ.ხაშურში, გაგარინის ქ.№14-ში მდებარე სახლის ნაწილი 6/8. სხვა მემკვიდრეებს სამკვიდრო არ მიუღიათ და არც აღნიშნულის საპატიო მიზეზი არ წარმოუდგენიათ. ამდენად, სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მეორე და მესამე ნაწილების თანახმად, მას, სადავო სახლის ნაწილის ფაქტობრივი ფლობითა და მართვით, შ.ნოზაძის ძეგლი სამკვიდრო მიღებულად ეთვლება.

ხაშურის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 23 სექტემბრის გადაწყვეტილებით გოჩა ნოზაძის სარჩელი დაკმაყოფილდა, 1991 წლის 21 აგვისტოს გარდაცვლილი მამის – შოთა ნოზაძის სახელზე რიცხული სამკვიდრო ქონების – ხაშურში, გაგარინის ქ.№14-ში მდებარე სახლის 2/8-ის 1/3 წილის მიღების ვადა გაუგრძელდა. შეგებებული სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მანანა მხეიძეს გაუგრძელდა შოთა ნოზაძის სახელზე რიცხული სამკვიდრო ქონების – ხაშურში, გაგარინის ქ.№14-ში მდებარე სახლის 2/8-ის 2/3 წილის მიღების ვადა. დანარჩენ ნაწილში შეგებებული სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

რაიონული სასამართლოს ზემოხსენებული გადაწყვეტილება მ.მხეიძემ გაასაჩივრა სააპელაციო წესით.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმე და გაკოტრების საქმეთ სააპელაციო პალატის 2005 წლის 14 ივლისის გადაწყვეტილებით გასაჩივრებული გადაწყვეტილება ნაწილობრივ გაუქმდა გ.ნოზაძის სარჩელის დაკმაყოფილების ნაწილში, გ.ნოზაძის სარჩელი დაკმაყოფილდა და იგი ცნობილ იქნა შოთა ნოზაძის სამკვიდრო ქონების – ქ.ხაშურში, გაგარინის ქ.№14-ში მდებარე საცხოვრებელი ბინის 2/8-ის 1/3 წილის მემკვიდრედ და მესაკუთრედ შემდეგ გარემოებათა გამო: სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ქ.ხაშურში, გაგარინის ქ.№14-ში მდებარე საცხოვრებელი სახლის 2/8 ირიცხება აწ გარდაცვლილი შოთა ნოზაძის სახელზე, ხოლო ამავე სახლის 6/8-ის მესაკუთრეა მანანა მხეიძე. შ.ნოზაძე გარდაიცვალა 1991 წლის 21 აგვისტოს. მხარეები წარმოადგენენ მის პირველი რიგის მემკვიდრეებს. პალატამ მიუთითა, რომ გოჩა ნოზაძე სარჩელით მოითხოვდა მამის სამკვიდრო ქონებაზე მესაკუთრედ ცნობასა და სადავო საცხოვრებელი სახლის 2/8-დან იდეალური წილის განსაზღვრას. სააპელაციო სასამართლომ მხარეთა ახსნა-განმარტებების საფუძველზე დაადგინა, რომ შოთა ნოზაძის დაკრძალვის ხარჯები გაიღო გ.ნოზაძემ. მ.მხეიძის განმარტების საფუძველზე კი სასამართლომ დაადგინა, რომ შოთა ნოზაძის კუთვნილი აგურის ცეხი მემკვიდრეობით მიიღო გოჩა ნოზაძემ.

პალატამ მიუთითა ფ.გელენიძის განმარტებაზე, რომლის თანახმად შოთა ნოზაძის გარდაცვალების შემდეგ გოჩა ნოზაძე ცხოვრობდა დედ-მამის ოჯახის გვერდით, ფაქტობრივად, ერთ ოჯახად, ვინაიდან მათი ეზოები ერთმანეთისაგან გამოიჯნული არ იყო. გ.ნოზაძემ გაიღო მამის დაკრძალვისა და წლისთავის ზარჯები და მისი დანატოვარი ბიზნესიც ძმებმა მოიხმარეს. სააპელაციო პალატამ სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, მიიჩნია, რომ მზარეთა ახსნა-განმარტებებით, გოჩა ნოზაძის მიერ მამის სამკვიდრო ქონების ფაქტობრივი ფლობით მიღების ფაქტი დადასტურდა. სასამართლომ გაიზიარა გ.ნოზაძის მოთხოვნა სამკვიდროდან რეალურის წილის გამოყოფის შესახებ და მიაკუთვნა სახლის სადავო ნაწილის 1/3.

სააპელაციო სასამართლოს ზემოხსენებული გადაწყვეტილება მანანა მხეიძემ გაასაჩივრა საკასაციო წესით, მოითხოვა მისი გაუქმება და სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა შემდეგი საფუძვლებით: სააპელაციო პალატამ არასწორად მიიჩნია, რომ გოჩა ნოზაძე სარჩელში მოითხოვდა მამის სამკვიდრო ქონების მესაკუთრედ ცნობას, ვინაიდან აღნიშნული სახის მოთხოვნა მოსარჩელეს არ ჰქონია. გ.ნოზაძე ითხოვდა მხოლოდ სამკვიდრო ვადის გაგრძელებას. ამდენად, სააპელაციო სასამართლო გასცდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 384-ე მუხლის ფარგლებს და მხარის არარსებულ მოთხოვნაზე იმსჯელა. გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დაუსაბუთებელია, ვინაიდან პალატამ არ მიუთითა რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილების შეცვლის მოტივებსა და საფუძვლებზე.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლო საქმის მასალების გაცნობისა და გასაჩივრებული გადაწყვეტილების იურიდიული დასაბუთების შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ მ. მხეიძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება გაუქმდეს შ. ნოზაძის სამკვიდრო ქონებაზე გოჩა ნოზაძის მესაკუთრედ ცნობის ნაწილში, დანარჩენ ნაწილში კი დარჩეს უცვლელად შემდეგ გარემოებათა გამო:

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო თვითონ მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ საქმის გარემოებები სააპელაციო სასამართლოს მიერ საპროცესო ნორმების დარღვევის გარეშეა დაადგენილი და საჭირო არ არის მტკიცებულებათა დამატებითი

გამოკვლევა. ამავე კოდექსის 407-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა სასამართლოსათვის თუ წამოყენებული არ არის დამატებითი და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია. ამ სახის პრეტენზია კასატორს არ წარმოუდგენია, სააპელაციო სასამართლომ კი დადგენილად მიიჩნია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

მოცემულ საქმეზე დადგენილად არის ცნობილი, რომ ქ. ხაშურში, გაგარინის ქ. №14-ში მდებარე საცხოვრებელი სახლის 2/8 წილი ირიცხება აწ გარდაცვლილი შოთა ნოზაძის სახელზე, ხოლო 6/8 კი საკუთრების უფლებით ირიცხება მანანა მხეიძის სახელზე. შოთა ნოზაძე გარდაიცვალა 1991 წლის 21 აგვისტოს და მის სამკვიდრო ქონებაზე პირველი რიგის მემკვიდრეებს წარმოადგენენ მოსარჩელე გოჩა ნოზაძე და მოპასუხეები მანანა მხეიძე და ალექსანდრე ნოზაძე. სააპელაციო სასამართლოს მიერ ასევე დადგენილია, რომ შოთა ნოზაძის დაკრძალვის ხარჯები გაიღო გ.ნოზაძემ. საქმის განმხილველი სასამართლოს მიერ ასევე დადგენილია, რომ შ. ნოზაძეს გააჩნდა აგურის ცეხი და იგი მემკვიდრეობით მიიღო გ. ნოზაძემ, რომელიც ცხოვრობდა დედ-მამის ოჯახის გვერდზე, ვინაიდან მათი ეზოები არ იყო ერთმანეთისაგან გამოჯნული.

სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, მემკვიდრის მიერ სამკვიდრო მიღებულად ითვლება, როდესაც იგი სამკვიდროს გახსნის ადგილის სანოტარო ორგანოში შეიტანს განცხადებას სამკვიდროს მიღების შესახებ ან ფაქტობრივად შეუდგება სამკვიდროს ფლობას ან მართვას, რაც უდავოდ მოწმობს, რომ მან სამკვიდრო მიიღო.

აღნიშნული ნორმის ანალიზით სამკვიდრო შეიძლება მიღებულ იქნეს მისი ფაქტობრივად ფლობითაც. ამასთან, ქონების ფაქტობრივი ფლობა შეიძლება სხვადასხვა გზით განხორციელდეს. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ მემკვიდრის ცხოვრება იმავე სახლში, რომელშიც მამკვიდრებელი ცხოვრობდა, ყოველთვის განიხილება, როგორც სამკვიდროს მიღება, რამდენადაც მემკვიდრე ფაქტობრივად შეუდგა გარდაცვლილის ნივთების ფლობას. ამდენად, საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას, რომ გოჩა ნოზაძემ სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიიღო მამის, შ. ნოზაძის, სამკვიდრო ქონება, რაც სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მეორე ნაწილის საფუძველზე წარმოადგენს, გოჩა ნოზაძის სადავო სამკვიდრო ქონების, ქ. ხაშურში გაგარინის ქ. №14-ში მდებარე საცხოვრებელი ბინის 2/8 ნაწილის 1/3 წილის მემკვიდრედ

ცნობის საფუძველს.

საკასაციო პალატა იზიარებს კასატორის მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ გ. ნოზაძის მიერ ზაშურის რაიონული სასამართლოსადმი წარდგენილი სასარჩელო განცხადება არ შეიცავს მოთხოვნას სადავო სამკვიდრო ქონების მესაკუთრედ ცნობის შესახებ. ამდენად, გ. ნოზაძის, გარდაცვლილი მამის – შ.ნოზაძის სამკვიდრო ქონების მესაკუთრედ ცნობის ნაწილში სააპელაციო სასამართლო გასცდა სასარჩელო მოთხოვნის ფარგლებს, რითაც დარღვეულ იქნა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 248-ე მუხლის მოთხოვნები. აღნიშნული ნორმის შესაბამისად, სასამართლოს უფლება არა აქვს მიაკუთვნოს თავისი გადაწყვეტილებით მხარეს ის, რაც მას არ უთხოვია ან იმაზე მეტი, ვიდრე ის მოითხოვდა. საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით გასაჩივრებული გადაწყვეტილება გ. ნოზაძის სადავო სამკვიდროს მესაკუთრედ ცნობის ნაწილში უნდა გაუქმდეს.

ამასთან, საკასაციო პალატა მხარეთა ყურადღებას ამახვილებს იმ გარემოებაზედაც, რომ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1421-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, გ. ნოზაძეს შეუძლია სამკვიდროს საკუთრების უფლებით მისაღებად განცხადებით მიმართოს სამკვიდროს გახსნის ადგილის მიხედვითსანოტარო ორგანოს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ მ.მხეიძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს და გასაჩივრებული გადაწყვეტილება შ. ნოზაძის სამკვიდრო ქონებაზე გოჩა ნოზაძის მესაკუთრედ ცნობის ნაწილში უნდა გაუქმდეს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლით და

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა :

მანანა მხეიძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.

გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 14 ივლისის გადაწყვეტილება შოთა ნოზაძის სამკვიდრო ქონებაზე გოჩა ნოზაძის მე-

საკუთრედ ცნობის ნაწილში. დანარჩენ ნაწილში გადაწყვეტილება დარჩეს უცვლელად.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სამკვიდრო ქონება
გადაწყვეტილება

საქართველოს სახელით
№ ას-981-1245-05

3 აპრილი, 2006 წელი
ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მაია სულხანიშვილი (თავმჯდომარე),
ნუნუ კვანტალიანი (მომხსენებელი),
მარიამ ცისკაძე

ა დ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

ტარიელ ვაშალომიძემ სარჩელით მიმართა ოზურგეთის რაიონულ სასამართლოს მარინა ვაშალომიძის მიმართ და სამოქალაქო კოდექსის 1336-ე, 1371-ე მუხლების თანახმად, მოითხოვა გარდაცვლილი დედის, ვენერა ვაშალომიძის დანაშთი ქონებიდან სავალდებულო წილის გამოყოფა შემდეგი საფუძვლებით: 2001 წლის 6 აპრილს გარდაეცვალა დედა ვენერა ვაშალომიძე, იმავე წლის 6 ივლისს კი – მმა ილარიონ ვაშალომიძე. ვენერა ვაშალომიძეს დარჩა ორი მემკვიდრე, თვითონ და მისი და – მოპასუხე მარინა ვაშალომიძე. 1995 წლის 3 ივლისს გაფორმებული ანდერძით ვენერა ვაშალომიძემ ქონება დაუტოვა მოპასუხე მ. ვაშალომიძეს. მოსარჩელე წარმოადგენს რა გარდაცვლილი დედის პირველი რიგის მემკვიდრეს, მიუხედავად ანდერძის შინაარსისა სამკვიდროდან ეკუთვნის სავალდებულო წილი. მოსარჩელემ ამავდროულად აღნიშნა, რომ სავალდებულო წილის მოთხოვნის ვადა გასვებულად არ უნდა ჩაეთვალოს, ვინაიდან მხარეთა შორის დედამისის ანდერძის კანონიერებასთან დაკავშირებით დავა იხილებოდა სასამართლოში და გადაწყვეტილება კანონიერ ძალში შევიდა 2003 წლის 26 დეკემბერს. მოსარჩელემ მოითხოვა დედის ვენერა ვაშალომიძის დანაშთი ქონებიდან 1/4, ხოლო გარდაცვლილი ძმის ქონებიდან 1/2 წილის მიკუთვნება.

მოპასუხე მარინა ვაშალომიძემ სასარჩელო მოთხოვნა არ ცნო შემდეგი დასაბუთებით: მოსარჩელესთან დავა დედის მიერ დატოვებულ ანდერძთან დაკავშირებით დიდი ხანია მიმდინარეობს. მოპასუხის განმარტებით ტ.ვაშალომიძეს სასამართლოს გადაწყვეტილებით უარი ეთქვა დედამისის მიერ დატოვებული ანდერძის ბათილად ცნობაზე. ამ ანდერძით კი მამკვიდრებლის, ვ.ვაშალომიძის მთელი ქონება ეანდერძა მას, ხოლო გარდაცვლილ ძმას ი.ვაშალომიძეს არ გააჩნდა არანაირი ქონება.

ოზურგეთის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილებით ტარიელ ვაშალომიძის სასარჩელო მოთხოვნა დაკმაყოფილდა: მოსარჩელეს დედის დანაშთი ქონებიდან გამოეყო 1/4, ხოლო ილარიონ ვაშალომიძის ქონებიდან 1/2 წილი, რაც სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოპასუხე მ. ვაშალომიძემ.

ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო სასამართლოს 2005 წლის 21 აპრილის გადაწყვეტილებით სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება და მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება, რომლითაც ტ. ვაშალომიძის სასარჩელო მოთხოვნა დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ, მოსარჩელეს გარდაცვლილი დედის დანაშთი ქონებიდან სავალდებულო წილის სახით გამოეყო 2/8, ხოლო გარდაცვლილი ძმის სავალდებულო წილიდან 1/8, სულ ვ. ვაშალომიძის დანაშთი სამკვიდრო ქონებიდან მოსარჩელეს გამოეყო 3/8. სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება შემდეგ გარემოებებზე დააფუძნა: სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ გარდაცვლილ ვენერა ვაშალომიძეს დარჩა სამი პირველი რიგის მემკვიდრე – სამი შვილი, მათ შორის სამკვიდრო ანდერძით დაუტოვა ერთ ერთს, მ. ვაშალომიძეს. სააპელაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე და 1374-ე მუხლების საფუძველზე, სამკვიდროდან სავალდებულო წილი უნდა მიეღოთ ილარიონ და ტარიელ ვაშალომიძეებს, თითოეულს 1/4-ის ოდენობით. ვინაიდან ი. ვაშალომიძე გარდაცვლილია, დედის დანაშთი ქონებიდან მისი წილი სამკვიდროს 1/4, უნდა გაიყოს მის მემკვიდრეებზე, და-ძმაზე, მარინა და ტარიელ ვაშალომიძეებზე. ტ.ვაშალომიძეს მოუწევს 1/4-ის ნახევარი ანუ 1/8. შესაბამისად, დედის დანაშთი ქონებიდან მისი კუთვნილი სავალდებულო წილიც განისაზღვრება ნაცვლად 1/4-ისა 2/8-ში, ანუ მთლიანად დედის – ვ.ვაშალომიძის დანაშთი ქონების 3/8 უნდა მიიღოს ტ.ვაშალომიძემ.

სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა ტ. ვაშალომიძის განმარტება იმის შესახებ, რომ ი. ვაშალომიძე იყო ვენერა ვაშალომიძის კომლის წევრი და ეკუთვნოდა კომლის ქონების ნახევარი, იმ დასაბუთებით, რომ ტ. ვაშალომიძემ ვერ წარმოადგინა, ზემოაღნიშნული გარემოების დამადასტურებელი მტკიცებულებები. სააპელაციო სასამართლომ ასევე დადგენილად მიიჩნია, რომ ი. ვაშალომიძეს არ გააჩნდა რაიმე ქონება და შესაბამისად არც სამკვიდრო დაუტოვებია, ვინაიდან 1974 წელს სამხედრო სამსახურიდან დაბრუნდა ფსიქიკურად დაავადებული, პირველი ჯგუფის ინვალიდი. ასევე დადგენილია, რომ ილარიონ ვაშალომიძე არ წარმოადგენდა მამკვიდრებლის, ვენერა ვაშალომიძის კომლის ქონების თანამესაკუთრეს.

საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გაასაჩივრა მარინა ვაშალომიძემ და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება შემდეგი საფუძვლებით: კასატორის განმარტებით სასამართლოს მიერ ტ. ვაშალომიძის მოთხოვნა ისე დაკმაყოფილდა, რომ მითითებული არ არის მტკიცებულებებზე. სასამართლოს გადაწყვეტილება ტ. ვაშალომიძისათვის სავალდებულო წილის მიკუთვნების თაობაზე არაკანონიერია. კასატორის მითითებით, მისი გარდაცვლილი ძმა ი. ვაშალომიძე 1974 წელს ჯარიდან დაბრუნების შემდეგ გახდა შრომისუნარო, იყო დედის კმაყოფაზე და დამოუკიდებლად არ შეუქმნია რაიმე ქონება. საკასაციო საჩივრის ავტორი ასევე აცხადებს, რომ მამკვიდრებელმა, რომელსაც საანდერძო განკარგულების გაცემისას საღი აზროვნება გააჩნდა, სამოქალაქო კოდექსის 1375-ე მუხლის დაცვით, კანონიერად განკარგა საკუთარი ქონება და ტ. ვაშალომიძეს არ გააჩნია სამკვიდრო მასიდან რაიმეს მოთხოვნის უფლება. კასატორი ასევე აღნიშნავს, რომ მოსარჩელეს ვენერა ვაშალომიძისგან ჯერ კიდევ მის სიცოცხლეში მიღებული აქვს საკმარისი ქონება და მხოლოდ ანდერძის არარსებობის შემთხვევაში იქნებოდა შესაძლებელი დედამისის დანაშთი ქონების განაწილება კანონით მემკვიდრეებს შორის.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლო საქმის მასალების გაცნობისა და გასაჩივრებული გადაწყვეტილების იურიდიული დასაბუთების შემოწმების შედეგად

მიიჩნევს, რომ მ. ვაშალომიძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა შეიცვალოს და ტარიელ ვაშალომიძის სარჩელი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, ვენერა ვაშალომიძის დანაშთი სამკვიდრო ქონებიდან მას სავალდებულო წილის სახით უნდა მიეკუთვნოს 1/4, ხოლო ძმის – აწ გარდაცვლილი ი.ვაშალომიძის დანაშთი ქონებიდან წილის მიღებაზე უარი უნდა ეთქვას შემდეგ გარემოებათა გამო:

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო თვითონ მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ საქმის გარემოებები სააპელაციო სასამართლოს მიერ საპროცესო ნორმების დარღვევის გარეშეა დაადგენილი და საჭირო არ არის მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა. ამავე კოდექსის 407-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა სასამართლოსათვის თუ წამოყენებული არ არის დამატებითი და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია. ამ სახის პრეტენზია კასატორს არ წარმოუდგენია, სააპელაციო სასამართლომ კი დადგენილად მიიჩნია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

მოცემულ საქმეზე დადგენილად არის ცნობილი, რომ მამკვიდრებელს ვ.ვაშალომიძეს დარჩა სამი პირველი რიგის მემკვიდრე, შვილები მარინა, ილარიონ და ტარიელ ვაშალომიძეები. ვ.ვაშალომიძე გარდაიცვალა 2001 წლის აპრილში. მან მთელი თავისი ქონება ანდერძით დაუტოვა ერთ-ერთ შვილს მარინა ვაშალომიძეს. ასევე დადგენილია, რომ სამკვიდრო ქონებიდან, სავალდებულო წილი უნდა მიეღოთ დანარჩენ ორ შვილს – ილარიონ და ტარიელ ვაშალომიძეებს, თითოეულს სამკვიდროს 1/4 წილის ოდენობით. ილარიონ ვაშალომიძე გარდაიცვალა 2001 წლის 6 ივნისს.

სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე მუხლის თანახმად, მამკვიდრებლის შვილებს, შშობლებსა და მეუღლეს, ანდერძის შინაარსის მიუხედავად, ეკუთვნით სავალდებულო წილი, რომელიც უნდა იყოს იმ წილის ნახევარი, რაც თითოეულ მათგანს კანონით მემკვიდრეობის დროს ერგებოდა (სავალდებულო წილი). ამავე კოდექსის 1374-ე მუხლის თანახმად, თითოეული მემკვიდრის სავალდებულო წილის განსაზღვრისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ყველა კანონით მემკვიდრე, რომლებიც მოწვეული იქნებოდნენ სამკვიდროს მისაღებად, ანდერძი, რომ არ ყოფილიყო. ანდერძით მემკვიდრეები მხედველობაში არ მიიღებიან.

აღნიშნული ნორმების ანალიზიდან გამომდინარე, ვენერა ვაშა-

ლომიძის დანაშთ ქონებაზე სავალდებულო წილის გამოანგარიშებისას ანდერძით მემკვიდრე მარინა ვაშალომიძის უფლება სავალდებულო წილზე არ უნდა იქნეს გათვალისწინებული, ვინაიდან მას ანდერძით მიეკუთვნა მთელი სამკვიდრო. ამდენად, სადავო სამკვიდროზე სავალდებულო წილის მიღების უფლება გააჩნდათ ტარიელ და ილარიონ ვაშალომიძეებს. შესაბამისად, მათი სავალდებულო წილი შეადგენს სამკვიდროს 1/4-ს.

რაც შეეხება ილარიონ ვაშალომიძის სამკვიდრო ქონებაზე მემკვიდრეობას, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ ი.ვაშალომიძე გარდაიცვალა რა მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან ორი თვეში, მისი სამკვიდრო ქონება უნდა განისაზღვროს შემდეგნაირად: სამოქალაქო კოდექსის 1372-ე მუხლის თანახმად, სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლება ი.ვაშალომიძეს წარმოეშვა სამკვიდროს გახსნის მომენტიდან. ვინაიდან მან გარდაცვალების გამო ვერ მოასწრო სავალდებულო წილის მიღება, ამავე ნორმის მეორე წინადადების თანახმად, ასეთი მოთხოვნის უფლება გადადის მის მემკვიდრეებზე.

ამასთან, საკასაციო პალატა დაუსაბუთებლად მიიჩნევს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას, რომ ილარიონ ვაშალომიძის ქონებიდან 1/8 უნდა მიეკუთვნოს ტარიელ ვაშალომიძეს. სასამართლომ ამ გარემოებაზე იმსჯელა და ჩათვალა, რომ მოსარჩელე ტ.ვაშალომიძეს დედის დანაშთი ქონებიდან წილის მისაღებად მოთხოვნის ვადის გაშვების საპატიო მიზეზი გააჩნია, მაგრამ იგივე გარემოება მისი – ი.ვაშალომიძის დანაშთი ქონების დაგვიანებით მოთხოვნის საპატიო მიზეზად ვერ ჩაითვლება, გარდა ქონების იმ წილის მოთხოვნისა, რაც ი.ვაშალომიძეს ვ.ვაშალომიძის სამკვიდროდან უნდა მიეღო.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საკასაციო სასამართლო განმარტავს შემდეგს: სამოქალაქო კოდექსის 1328-ე მუხლის თანახმად, სამკვიდრო ქონება შეიცავს რა მამკვიდრებლის იმ ქონებრივ უფლებებს – სამკვიდრო აქტივს, რომელიც მას ჰქონდა სიკვდილის მომენტისათვის და მათ შორის ამავე კოდექსის 1371-ე მუხლით გათვალისწინებულ სავალდებულო წილს. ამ უფლების მქონე პირის გარდაცვალების შემთხვევაში მიუღებელი სავალდებულო წილი განხილულ უნდა იქნეს, როგორც სამკვიდრო აქტივის ნაწილი და მასზე მემკვიდრეობის უფლება უნდა განხორციელდეს სამოქალაქო კოდექსის 1337-ე მუხლით დადგენილი რიგითობით კანონით მემკვიდრეობისას. ამასთან, სასამართლო მხარეთა ყურადღებას ამახვი-

ლებს იმ გარემოებაზეც, რომ ამ შემთხვევაში განსხვავებით სავალდებულო წილის მიღების უფლების მქონე პირებისაგან, რაიმე გამონაკლისი კანონით დადგენილი არ არის. რაც შეეხება სამკვიდროს მიღების ვადას, კანონის თანახმად (სამოქალაქო კოდექსის 1424-ე მუხლი), სამკვიდრო მიღებულ უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან. მოცემულ შემთხვევაში მოსარჩელე ტარიელ ვაშალომიძის მიერ ილარიონ ვაშალომიძის დანაშთ ქონებიდან სამკვიდროს მიღების ვადის გაშვების საპატიო მიზეზი დადგენილი არ არის, რაც ტ.ვაშალომიძის ამ მოთხოვნაზე უარის თქმის საფუძველია.

ამდენად, ტარიელ ვაშალომიძის წილი ვენერა ვაშალომიძის დანაშთ ქონებაში შეადგენს მის სავალდებულო წილს – 1/4-ს და შესაბამისად სარჩელიც ამ ნაწილში უნდა დაკმაყოფილდეს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ მ. ვაშალომიძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა შეიცვალოს და ტარიელ ვაშალომიძის სარჩელი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს, ვენერა ვაშალომიძის დანაშთი სამკვიდრო ქონებიდან მას სავალდებულო წილის სახით უნდა მიეკუთვნოს 1/4, ხოლო ძმის – აწ გარდაცვლილი ი.ვაშალომიძის დანაშთი ქონებიდან წილის მიღებაზე უარი უნდა ეთქვას.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლით და

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა :

მარინა ვაშალომიძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.

გაუქმდეს ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 21 აპრილის გადაწყვეტილება და მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება.

ტარიელ ვაშალომიძის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს, ვენერა ვაშალომიძის დანაშთი სამკვიდრო ქონებიდან მას სავალდებულო წილის სახით მიეკუთვნოს 1/4, ხოლო ძმის – აწ გარდაცვლილი ი.ვაშალომიძის

დანაშთი ქონებიდან წილის მიღებაზე უარი ეთქვას დაკმაყოფილებაზე.
საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ საჩივრდება.

თავმჯდომარე მ. სულხანიშვილი

მოსამართლეები ნ. კვანტალიანი

მ. ცისკაძე

ილარიონ ვაშალომიძის სამკვიდრო ქონებას შეადგენდა რა ვენერა ვაშალომიძის დანაშთი ქონებიდან $1/4$ სავალდებულო წილის სახით, იგი თავის მხრივ თანაბრად უნდა გაიყოს ი.ვაშალომიძის მეორე რიგის მემკვიდრეებზე, და-ძმაზე – მარინა და ტარიელ ვაშალომიძეებზე და თითოეულს უნდა მიეკუთვნოს $1/8$ ზემოხსენებული ქონებიდან.

ამდენად, ტარიელ ვაშალომიძის წილი ვენერა ვაშალომიძის დანაშთ ქონებაში შეადგენს მის სავალდებულო წილს – $1/4$ -ს დამატებული ი.ვაშალომიძის სავალდებულო წილიდან $1/8$, რაც ჯამში შეადგენს $3/8$ -ს.

სავალდებულო წილის გამოყოფა სამკვიდროდან
ბანინება

საქართველოს სახელით
№ას-266-593-05

4 მაისი, 2006 წ.
ქ.თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მიხეილ გოგიშვილი (თავმჯდომარე)
როზა ნადირიანი (მომხსენებელი),
თეიმურაზ თოდრია

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

მერი მაზანაშვილი-შველიძემ 2004 წლის 4 მაისს სარჩელი აღძრა სასა-
მართლოში მოპასუხე მათა მაზანაშვილი-კუჭავას მიმართ და მოითხოვა დედის
დანატოვარი სამკვიდრო ქონებიდან სავალდებულო წილის გამოყოფა.

მოთხოვნის საფუძველად აღნიშნა, რომ მის მშობლებს ზაქარია და
ანა მაზანაშვილებს თანასაკუთრების უფლებით ჰქონდათ თბილისში,
ახვლედიანის (ყოფილი პეროვსკაიას) ქ. № 10-ში მდებარე ბინა;
ჰყავდათ სამი შვილი – ვალერიანი, გურამი და მერი; მამა ზაქარია
მაზანაშვილი გარდაიცვალა 1991 წელს და ბინა მთლიანად გადაფორმდა
დედა ანა მაზანაშვილის სახელზე, რომელიც გარდაიცვალა 2003
წლის 15 აპრილს.

2004 წლის 7 თებერვალს გარდაიცვალა მისი (მოსარჩელის) ძმა
– ვალერიან მაზანაშვილი. გარდაცვალებიდან ორმოცი დღის გასვლამდე
გაიგო, რომ დედას აღნიშნული ბინა სიცოცხლეში უჩუქებია ძმისთვის
– ვალერიან მაზანაშვილისათვის 1991 წლის 27 აგვისტოს ჩუქების
ხელშეკრულებით.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1336-ე და 1371-ე მუხლების
(1997 წლის რედ.) საფუძველზე, მოსარჩელემ მოითხოვა სავალდებულო
წილი დედის ანა მაზანაშვილის დანაშთი ქონებიდან, კერძოდ, თბილისში,

ახვლელიანის (ყოფილი პეროვსკაიას) ქ. № 10-ში მდებარე ბინიდან.

მოპასუხე მაია მაზანაშვილი-კუჭავამ სარჩელი არ ცნო უსაფუძვლო-ბისა და ხანდაზმულობის გამო.

დაზუსტებული სარჩელით მერი მაზანაშვილი-შველიძემ დამატებით მოითხოვა კუთვნილი წილის გამოყოფა მამის – ზაქარია მაზანაშვილის დანაშთი ქონებიდან.

თბილისის კრწანისი-მთაწმინდის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილებით მერი მაზანაშვილი-შველიძის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა უსაფუძვლობისა და ხანდაზმულობის გამო.

სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილება მერი მაზანაშვილი-შველიძემ სააპელაციო წესით გაასაჩივრა თბილისის საოლქო სასამართლოში და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება, ახალი გადაწყვეტილების მიღება და სარჩელის დაკმაყოფილება შემდეგ გარემოებებზე მითითებით:

მას 1988 წლიდან საერთოდ არ ჰქონდა ურთიერთობა მშობლებთან, თავისი დარღვეული უფლების შესახებ შეიტყო 2004 წლის თებერვალ-მარტში – ძმის ორმოცამდე რამდენიმე დღით ადრე და ამის გამო მისი მოთხოვნა არ არის ხანდაზმული;

ჩუქების ხელშეკრულება სამი თვის ვადაში უნდა ყოფილიყო რეგისტრირებული ტექნიკურიზაციის ბიუროში, რეგისტრაცია კი გაუკეთდა თითქმის ერთი წლის შემდეგ, რის გამოც, საქართველოს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის (1964 წლის რედ.) 48-ე, 239-ე და 269-ე მუხლების შესაბამისად, აღნიშნული გარიგება ბათილია;

ჩუქების ხელშეკრულება ასევე ბათილია სამოქალაქო კოდექსის (1997 წლის რედ.) 183-ე მუხლის შესაბამისად, ასევე, ხელშეკრულება არ არის რეგისტრირებული საჯარო რეესტრში და რეგისტრირებულია მხოლოდ ტექნიკურიზაციის ბიუროში.

დაზუსტებული სააპელაციო საჩივრით აპელანტმა აღნიშნა, რომ ანა მაზანაშვილი არ იყო უძრავი ქონების მესაკუთრე, რადგან იგი არც ტექნიკურიზაციის ბიუროში და არც საჯარო რეესტრში იყო მესაკუთრედ რეგისტრირებული.

სასამართლომ ფაქტობრივად ჩამოართვა მას მემკვიდრეობის უფლება.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2004 წლის 1 დეკემბრის განჩინებით მერი მაზანაშვილი-შველიძის სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა.

სააპელაციო პალატამ გადაწყვეტილებას საფუძვლად დაუდო შემდეგი

გარემოებები:

პალატამ დადგენილად მიიჩნია, რომ მერი შველიძეს 1988 წლიდან თბილისში, ახვლედიანის (ყოფილი პეროვსკაიას) ქ. № 10-ში მდებარე ბინაში არ უცხოვრია და იგი რეგისტრირებულია სხვა მისამართზე;

თბილისის მთაწმინდის რაისაბჭოს აღმასკომის 1990 წლის 5 სექტემბრის № 2651 გადაწყვეტილებით დამტკიცდა აღმასკომთან არსებული ბინების შემსყიდველი კომისიის დადგენილება ანა მაზანაშვილისათვის აღნიშნული ბინის შესყიდვის ნებართვის მიცემის თაობაზე. ამ გადაწყვეტილების თანახმად, იმ დროისათვის ბინაში ჩაწერილები იყვნენ თვითონ ანა მაზანაშვილი, მისი მეუღლე და ვაჟი.

მითითებული გადაწყვეტილების საფუძველზე ანა მაზანაშვილმა 1991 წლის 1 თებერვლის სანოტარო წესით გაფორმებული ხელშეკრულებით შეისყიდა მთაწმინდის რაიონის საბინაო ტრესტის კუთვნილი მთელი საცხოვრებელი სახლის 32/786 წილი, მდებარე თბილისში, ახვლედიანის (ყოფილი პეროვსკაიას) ქ. № 10-ში, რაც რეგისტრირებულ იქნა 1991 წლის 6 თებერვალს ტექნივენტარიზაციის ბიუროში.

ანა მაზანაშვილმა 1991 წლის 8 აგვისტოს მის სახელზე რიცხული სახლი სანოტარო წესით გაფორმებული ხელშეკრულებით აჩუქა შვილ ვალერიან მაზანაშვილს, რაც ასევე იქნა რეგისტრირებული ტექნივენტარიზაციის ბიუროში.

ჩუქების ხელშეკრულება ანა და ვალერიან მაზანაშვილებს სიცოცხლეში სადავოდ არ გაუხდიათ.

ბინა 1991 წლიდან ანა მაზანაშვილს აღარ ეკუთვნოდა და ამდენად, იგი სამკვიდრო მასაში ვერ შევიდოდა.

რაც შეეხება მამის – ზაქარია მაზანაშვილის დანაშთ ქონებას, იგი აპელანტს 13 წლის განმავლობაში სადავოდ არ გაუხდია და, სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 75-ე (1964 წლის რედ.), სამოქალაქო კოდექსის 128-ე მუხლის მე-3 ნაწილის (1997 წლის რედ.) თანახმად, მისი მოთხოვნა ხანდაზმულია.

სააპელაციო პალატის აღნიშნული გადაწყვეტილება საკასაციო საჩივრით გაასაჩივრა მერი მაზანაშვილი-შველიძემ, რომელშიც მიუთითა, რომ სასამართლომ გამოიყენა კანონი, რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა, არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა და არასწორად განმარტა კანონი, კერძოდ:

სასამართლომ გადაწყვეტილება გამოიტანა საქმეში არსებული ფაქ-

ტობრივი გარემოებების უგულებელყოფისა და შესწავლის გარეშე, მან არასწორად მიუთითა, რომ, თბილისის კალინინის რაიონის აღმასკომის 1990 წლის 5 სექტემბრის № 2651 გადაწყვეტილების თანახმად, ჩაწერილი იყო ანა მაზანაშვილი, მისი მეუღლე და ვაჟი, რადგან ვალერიან მაზანაშვილი მანამდე ცხოვრობდა და ჩაწერილი იყო დოლიძის ქუჩაზე მდებარე ბინაში;

არასწორია სასამართლოს მტკიცება, რომ ანა მაზანაშვილმა საბინაო ტრესტის კუთვნილი ბინის შესყიდვისას 32/786 წილი დაარეგისტრირა ტექნიკენტარიზაციის ბიუროში, რაც არ მომხდარა, შესაბამისად მას უფლება არ ჰქონდა, ეს ბინა გაეჩუქებინა;

ნაჩუქრობის ხელშეკრულება არ შეესაბამება არც საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 269-ე მუხლის მოთხოვნებს (1964 წლის რედ.), რადგან, ანა მაზანაშვილი საერთოდ არ იყო უძრავი ქონების (ბინის) მესაკუთრე, ხოლო სანოტარო წესით გაფორმებული ჩუქების ხელშეკრულება სამი თვის ვადაში უნდა ყოფილიყო რეგისტრირებული ტექნიკენტარიზაციის ბიუროში, რეგისტრაცია კი გაუკეთდა თითქმის ერთი წლის შემდეგ, რის გამოც იგი ბათილი გარიგებაა როგორც საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 48-ე მუხლის (1964 წლის რედ.), ასევე სამოქალაქო კოდექსის 183-ე მუხლის (1997 წლის რედ.) თანახმად;

უსაფუძვლოა სასამართლოს მტკიცება, რომ მისი მოთხოვნა მამის დანაშთ ქონებაზე ხანდაზმულია, რადგან მან თავისი დარღვეული უფლების შესახებ შეიტყო 2004 წლის თებერვალ-მარტში, ძმის ორმოცამდე რამდენიმე დღით ადრე, რის გამოც მანამდე იგი თავისი უფლების დაცვას ვერ მოითხოვდა.

იგი გარდაცვლილი მშობლების ერთ-ერთი პირველი რიგის მემკვიდრეა და ეკუთვნის სავალდებულო წილი.

კასატორი მოითხოვს თბილისის საოლქო სასამართლოს 2004 წლის 1 დეკემბრის გადაწყვეტილების გაუქმებას და ახალი გადაწყვეტილების მიღებას.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ საკასაციო საჩივრის ფარგლებში შეისწავლა საქმის მასალები და თვლის, რომ მერი მაზანაშვილი-შველიძის საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილად არის

ცნობილი, რომ თბილისის მთაწმინდის რაისაბჭოს აღმასკომის 1990 წლის 5 სექტემბრის № 2651 გადაწყვეტილებით დამტკიცდა აღმასკომთან არსებული ბინების შემსყიდველი კომისიის დადგენილება თბილისში, პეროვსკაიას ქუჩის № 10-ში მცხოვრებ ანა მაზანაშვილისათვის მის სახელზე რიცხული 83 მ2 ფართის ბინის შესყიდვის ნებართვის მიცემის თაობაზე. ამ გადაწყვეტილების საფუძველზე ანა მაზანაშვილმა 1991 წლის 1 თებერვლის სანოტარო წესით გაფორმებული ხელშეკრულებით შეისყიდა თბილისში, პეროვსკაიას (დღევანდელი ახვლედიანის) ქ. № 10-ში მდებარე ბინა (მთლიანი ბინის 32/786 წილი). ნასყიდობის ხელშეკრულება ტექნიკურიზაციის ბიუროში რეგისტრირებულ იქნა 1991 წლის 6 თებერვალს (ს.ფ.54). ასევე დადგენილია, რომ ანა მაზანაშვილმა 1991 წლის 8 აგვისტოს თავის სახელზე რიცხული ბინა სანოტარო წესით გაფორმებული ჩუქების ხელშეკრულებით აჩუქა შვილ ვალერიან მაზანაშვილს, რაც რეგისტრირებულ იქნა ტექნიკურიზაციის ბიუროში 1992 წლის 7 მაისს. მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, სავალდებულოა სასამართლოსათვის. საკასაციო საჩივარი არ შეიცავს დამატებით და დასაბუთებულ საკასაციო პრეტენზიას. კასატორი ვერ მიუთითებს ისეთ გარემოებებსა და მტკიცებულებებზე, რაც გამორიცხავდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილ გარემოებებს.

უსაფუძვლოა კასატორის მითითება, რომ ნასყიდობის ხელშეკრულება ტექნიკურიზაციის ბიუროში რეგისტრირებული არ ყოფილა და ანა მაზანაშვილი არ იყო სადავო ბინის მესაკუთრე კანონით დადგენილი წესით. სსსკ-ის 102-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესავებელს. კასატორი ვერ ამტკიცებს გარემოებებს, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებს.

საკასაციო პალატა ასევე არ იზიარებს კასატორის მოსაზრებას, რომ ჩუქების ხელშეკრულების გაფორმებისას დაირღვა სამოქალაქო კანონმდებლობის მოთხოვნები, ვინაიდან ჩუქების ხელშეკრულება გაფორმებულია იმ დროისათვის მოქმედი სამოქალაქო სამართლის კოდექსის ნორმათა (269-ე მუხლი – ჩუქების ხელშეკრულება) სრული დაცვით და არ არსებობს მისი ბათილად ცნობის საფუძველი;

ის ფაქტი, რომ ჩუქების ხელშეკრულება რეგისტრირებულია ტექნიკურიზაციის ბიუროში სამი თვის ვადის გადაცილებით, არ შეიძლება,

რომ ამ ხელშეკრულების ბათილად ცნობას საფუძვლად დაედოს, რადგან ბინის თანამესაკუთრებს – ანა და ზაქარია მაზანაშვილებს ჩუქების ხელშეკრულების კანონიერება სიცოცხლეში სადავოდ არ გაუხდიათ.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1306-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით, მემკვიდრეობით გადადის მხოლოდ გარდაცვლილის (მამკვიდრებლის) საკუთრებაში არსებული ქონება კანონით, ანდერძით ან ორივე საფუძვლით. ამავ ე კოდექსის 1328-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სამკვიდრო (სამკვიდრო ქონება) შეიცავს მამკვიდრებლის როგორც ქონებრივი, ისე მოვალეობების ერთობლიობას, რომელიც მას ჰქონდა სიკვდილის მომენტი სათვის.

საკასაციო პალატა იზიარებს საოლქო სასამართლოს მიერ დადგენილ გარემოებას, რომ ანა მაზანაშვილმა სიცოცხლეშივე გაასხვისა თავის სახელზე რიცხული ბინა სხვა პირზე (მოცემულ შემთხვევაში შვილზე), მისი გარდაცვალების დროისათვის ბინა მის საკუთრებას აღარ წარმოადგენდა და, შესაბამისად, ვერც სამკვიდრო მასაში შევიდოდა.

რაც შეეხება კასატორის მოთხოვნას მამის – ზაქარია მაზანაშვილის დანაშთი ქონებიდან სავალდებულო წილის გამოყოფის შესახებ, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ მისი მოთხოვნა უსაფუძვლოა. სამოქალაქო კოდექსის (1964წ. რედ.) 547-ე მუხლის თანახმად, უფლება სავალდებულო წილზე სამკვიდრო ქონებაში აქვთ სამკვიდროს დამტოვებლის არასრულწლოვან ან არაშრომისუნარიან შვილებს, ხოლო ამჟამად მოქმედი სამოქალაქო კოდექსის 1371-ე მუხლის თანახმად, მამკვიდრებლის შვილებს სავალდებულო წილი ეკუთვნის ანდერძის შინაარსის მიუხედავად. მითითებული ნორმების მიხედვით სავალდებულო წილის მიღების უფლება მემკვიდრეს წარმოეშობა მხოლოდ ანდერძის არსებობის შემთხვევაში. ზაქარია მაზანაშვილს ანდერძი არ შეუდგენია, შესაბამისად, მოსარჩელის მოთხოვნა სავალდებულო წილის გამოყოფის შესახებ უსაფუძვლოა. რაც შეეხება კასატორის მოთხოვნას, მისთვის, როგორც კანონით პირველი რიგის მემკვიდრისათვის სამკვიდროს მიკუთვნების თაობაზე, ხანდაზმულია. სამოქალაქო კოდექსის (1964 წ. რედ.) 556-ე მუხლის თანახმად, სამკვიდრო მიღებულ უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან. დადგენილია, რომ ზაქარია მაზანაშვილი გარდაიცვალა 1991 წლის 8 თებერვალს, მერი მაზანაშვილი-შველიძეს სამკვიდრო არ მიუღია, სარჩელი სასამართლოში აღძრა 2004 წელს, 13 წლის შემდეგ. ამდენად, გასულია სამკვიდროს მისაღებად კანონით დადგენილი ვადა.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა თვლის, რომ თბილისის საოლქო სასამართლოს მიერ სწორად არის დადგენილი და შეფასებული საქმის ფაქტობრივი გარემოებები, შესაბამისად, არ არსებობს მისი გაუქმების საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე და 394-ე მუხლებით გათვალისწინებული საკასაციო საფუძვლები.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

მერი მაზანაშვილი-შველიძის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს.

უცვლელად დარჩეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2004 წლის 1 დეკემბრის განჩინება.

საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სამკვიდრო მოწმობის ბათილობა

განჩინება

საქართველოს სახელით
№ას-1195-1439-05

11 აპრილი, 2006 წ.
ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მაია სულხანიშვილი (თავმჯდომარე),
მარიამ ცისკაძე (მომხსენებელი),
ნუნუ კვანტალიანი

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

მარიამ ზომასურიძეს საკუთრებას წარმოადგენდა ქ. თბილისში, ჭავჭავაძის პირველი ჩიხი 253-ში მდებარე საცხოვრებელი სახლი. იგი გარდაიცვალა 1981 წლის 8 ივლისს. მას დარჩა სამი შვილი: მანანა, ელგუჯა და ჯამლეთ ზომასურიძეები. ჯამლეთ ზომასურიძემ 1987 წლის 14 ოქტომბერს დედის დანაშთ ქონებაზე მემკვიდრეობა მიიღო კანონით მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის საფუძველზე.

მარიამ ზომასურიძის შვილმა მანანა ზომასურიძე-ჯაშაშვილმა, აწ გარდაცვლილი ელგუჯა ზომასურიძის შვილებმა ნატალია ზომასურიძემ და ივანე ზომასურიძემ 2004 წლის ოქტომბერს სარჩელით მიმართეს სასამართლოს მოპასუხე ჯამლეთ ზომასურიძის მიმართ და მოითხოვეს 1987 წლის 14 ოქტომბერს გაცემული კანონით მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის ბათილად ცნობა, ჯამლეთ ზომასურიძის უღირს მემკვიდრედ ცნობა და მის მიერ სამკვიდრო ქონების ერთი მესამედი ნაწილის მიღებულად ცნობა. მათ სასარჩელო განცხადებაში მიუთითეს, რომ ცხოვრობდნენ სადავო ბინაში, მანანა ზომასურიძემ და მისმა მეუღლემ სადავო სახლს მიაშენეს 17 კვმ ორი ოთახი სათავსოთი.

ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 8 დეკემბრის გადაწყვეტილებით მანანა ზომასურიძე-ჯაშაშვილის, ნატალია

ზომასურიდის, ივანე ზომასურიდის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა; მოსარჩელეებს უარი ეთქვათ მოპასუხე ჯამლექ ზომასურიდის სახელზე 1987 წლის 14 ოქტომბრის კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის ბათილად ცნობაზე სამკვიდრო ქონებაზე მდებარე ქ.თბილისი, ჭავჭავაძის I ჩიხი №25-ვე, უღირს მემკვიდრედ ცნობაზე და სამკვიდროს მიღების თაობაზე უსაფუძვლობისა და ხანდაზმულობის ვადის გასვლის გამო.

რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს მანანა ზომასურიძე-ჯაშაშვილმა, ნატალია და ივანე ზომასურიძეებმა.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 22 აპრილის განჩინებით არ დაკმაყოფილდა მანანა ზომასურიდის, ნატალია და ივანე ზომასურიძეების სააპელაციო საჩივარი; ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 8 აგვისტოს გადაწყვეტილება გაუქმდა უღირს მემკვიდრედ ცნობაზე უარის თქმის ნაწილში და ამ ნაწილში საქმის წარმოება შეწყდა; დანარჩენ ნაწილში გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელი.

სააპელაციო სასამართლოს განჩინება ეფუძნება შემდეგ მოტივებს: ქ. თბილისში, ჭავჭავაძის პირველი ჩიხი №253-ში მდებარე საცხოვრებელი სახლი ეკუთვნოდა მარიამ ზომასურიძეს, რომელიც გარდაიცვალა 1981 წლის 8 ივლისს. სამოქალაქო სამართლის კოდექსის (1964 წლის რედაქცია) 540-ე მუხლის შესაბამისად სამკვიდრო გაიხსნა 1981 წლის 8 ივლისს, მას დარჩა სამი პირველი რიგის მემკვიდრე შვილები: მანანა, ელგუჯა და ჯამლექ ზომასურიძეები.

1987 წლის 14 ოქტომბერს ჯამლექ ზომასურიძეზე გაიცა კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა. სააპელაციო პალატამ ვერ გაიზიარა მოსარჩელეების ის მოსაზრება, რომ სამკვიდრო მოწმობის გაცემისას დაირღვა სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 556-ე მუხლი, ვინაიდან მოცემულ შემთხვევაში ჯამლექ ზომასურიძეს სამკვიდრო ფაქტობრივად მიღებული ჰქონდა, რაც დასტურდება შემდეგი მტკიცებულებებით: სადავო საცხოვრებელ სახლში რეგისტრაციით, გადასახადების გადახდის ქვითრებით; სააპელაციო პალატამ ჩათვალა, რომ მოპასუხეს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 556-ე მუხლის შესაბამისად ნოტარიუსისათვის მიმართვა არ ესაჭიროებოდა და ნოტარიუსს მიმართა უკვე მიღებულ სამკვიდროზე სამკვიდრო მოწმობის მისაღებად.

სასამართლომ ვერ გაიზიარა აპელანტების მითითება იმის თაობაზე, რომ მათ სამკვიდრო მიიღეს ფაქტობრივი ფლობით, რადგან საქმეში წარმოდგენილი არცერთი მტკიცებულებით აღნიშნული ფაქტი არ დასტურდება.

სააპელაციო პალატაში საქმის განხილვისას აპელანტების წარმომადგენელმა ჯამლეტ ზომასურიძის უღირს მემკვიდრედ ცნობის მოთხოვნაზე უარი განაცხადა, რის გამოც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 272-ე მუხლის „გ“ პუნქტის საფუძველზე საქმის წარმოება ამ ნაწილში შეწყდა.

მანანა ზომასურიძე-ჯაშაშვილმა, ნატალია და ივანე ზომასურიძეებმა საკასაციო საჩივარი შეიტანა სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილებაზე, მოითხოვეს მისი გაუქმება და ხელახალი განხილვისათვის საქმის დაბრუნება სააპელაციო სასამართლოსათვის. მათი საკასაციო საჩივარი ეფუძნება შემდეგ მოტივებს:

სასამართლომ პირველად დანიშნული მთავარი სხდომა ჩაატარა მათი კანონიერი წარმომადგენლის მია ნინუას გარეშე, რომელიც არ იყო გაფრთხილებული საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 70-72-ე მუხლების შესაბამისად, რის გამოც მოსარჩელები დაცვის გარეშე დარჩნენ.

სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 556-ე მუხლი, ყურადღება არ მიაქცია იმ გარემოებას, რომ მოპასუხემ სამკვიდრო მოწმობის მისაღებად ნოტარიუსს მიმართა სამკვიდროს გახსნიდან არა ექვსი თვის განმავლობაში, არამედ ექვსი წლის შემდეგ. მოპასუხემ ნოტარიუსს დაუმალა ის გარემოება, რომ მამკვიდრებელს დარჩა სხვა პირველი რიგის კანონით მემკვიდრეები.

სასამართლომ არ გაითვალისწინა ის გარემოება, რომ ელგუჯა ზომასურიძე გარდაიცვალა 1984 წლის მარტში და მას დარჩა ორი მცირეწლოვანი შვილი – ნატალია და ივანე ზომასურიძეები, რითაც დაარღვია სასამართლომ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 558-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

სასამართლომ არ გაარკვია სამკვიდროს გახსნის დრო, ასევე ვის საკუთრებას წარმოადგენდა ჭავჭავაძის გამზირი I ჩიხის 253-ში მდებარე საცხოვრებელი სახლი, სახლის რა ნაწილი ააშენეს მარიამ და ივანე ზომასურიძეებმა და რა ნაწილი წარმოადგენდა მათ საკუთრებას. ასევე არ იქნა გარკვეული სახლის რა ნაწილი და როდის ააშენეს მამკვიდრებლის თანხმობით მანანა ზომასურიძემ და მისმა მეუღლემ ნუგზარ ჯაშაშვილმა.

სასამართლომ არ გაითვალისწინა კასატორის შუამდგომლობა მოწმეთა მოწვევისა და მათი დაკითხვის შესახებ, რომლებიც დაადასტურებდნენ სამკვიდროს გახსნის დღიდან მათ მიერ სამკვიდროს მიღებას.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატა საქმის მასალების განხილვის, მხარეთა განმარტებების მოსმენის, საკასაციო საჩივრის მოტივების შემოწმების შედეგად თვლის, რომ მანანა ხომასურიძე-ჯაშაშვილს, ნათალია და ივანე ხომასურიძეების საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი გარემოებების გამო:

სააპელაციო პალატამ დადგენილად მიიჩნია ის ფაქტობრივი გარემოება, რომ 1981 წელს გარდაცვლილი მარიამ ხომასურიძის დანაშთ ქონებაზე, მდებარე ქ.თბილისი, ჭავჭავაძის პირველი ჩიხი, №253-ში 1987 წლის 14 ოქტომბერს გაიცა კანონით შემკვიდრეობის უფლების მოწმობა მამკვიდრებლის შვილზე ჯამლეთ ხომასურიძეზე, რომელსაც სამკვიდრო ფაქტობრივად მიღებული ჰქონდა; აღნიშნული კი დადასტურებულია ისეთი მტკიცებულებებით, როგორცაა: სადავო საცხოვრებელ სახლში მოპასუხის ცხოვრება და რეგისტრაცია, გადასახადების გადახდის ქვითრები;

საკასაციო პალატა თვლის, რომ სააპელაციო სასამართლომ მოცემული დავის გადაწყვეტისას სწორად გამოიყენა სამოქალაქო სამართლის კოდექსის (1964 წლის რედაქცია) 556-ე მუხლის მეორე ნაწილი. ამ ნორმის თანახმად სამკვიდრო მიღებულად ითვლება, თუ შემკვიდრე ფაქტიურად შეუდგება სამკვიდრო ქონების ფლობას ან მართვას, აგრეთვე, როდესაც იგი შეიტანს სანოტარო მოქმედებათა შემსრულებელ ორგანოში სამკვიდროს გახსნის ადგილას განცხადებას სამკვიდროს მიღების შესახებ. სააპელაციო პალატამ სწორად ჩათვალა, რომ მოპასუხემ ნოტარიუსს მიმართა უკვე მიღებულ სამკვიდროზე სამკვიდრო მოწმობის მისაღებად. მოპასუხეებმა კი სასამართლოს ვერ წარმოუდგინეს სამკვიდრო ქონების ფაქტობრივი ფლობის ან მართვის დამადასტურებელი რაიმე მტკიცებულება. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დამატებითი და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია. დამატებით და დასაბუთებულ საკასაციო პრეტენზიაში იგულისხმება მითითება იმ

პროცესუალურ დარღვევებზე, რომლებიც დაშვებული იყო სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმის განხილვის დროს, რამაც განაპირობა ფაქტობრივი გარემოებების არასწორი შეფასება და მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების არასწორად გამოყენება და განმარტება. საკასაციო პალატა თვლის, რომ მანანა ხომასურიძე-ჯაშაშვილს, ნატალია და ივანე ხომასურიძეებს ასეთი დამატებითი და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია არ წარმოუდგენიათ.

საკასაციო პალატა ვერ გაიზიარებს კასატორების მოსაზრებას იმის შესახებ, რომ სააპელაციო პალატის სხდომაზე მათ კანონიერ წარმომადგენელს მონაწილეობა არ მიუღია. ს.ფ. 117-ზე მოცემულია სააპელაციო პალატის 2005 წლის 22 აპრილის სხდომის ოქმი, სადაც მითითებულია, რომ სხდომაზე გამოცხადდა მ.ხომასურიძე-ჯაშაშვილის წარმომადგენელი ლ.სალაძე.

დაუსაბუთებელია ასევე კასატორების მითითება იმის შესახებ, რომ სასამართლომ არ გაარკვია სახლის რა ნაწილი და როდის ააშენეს მამკვიდრებლის თანხმობით მანანა ხომასურიძემ და მისმა მეუღლემ ნუგზარ ჯაშაშვილმა. სამოქალაქო კოდექსის 183-ე მუხლის პირველი ნაწილის პირველი წინადადებით იმპერატიულადაა განსაზღვრული უძრავ ქონებაზე საკუთრების შექმნის წესი. ამ ნორმის თანახმად უძრავი ნივთის შესაძენად აუცილებელია სანოტარო წესით დამოწმებული საბუთი და შექმნის რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში. მანანა ხომასურიძემ კი სასამართლოს არ წარმოუდგინა ხსენებული ნორმის შესაბამისად სადავო საცხოვრებელ სახლზე მისი საკუთრების უფლების დამადასტურებელი მტკიცებულება.

ყოველივე ზემოაღნიშნული მიუთითებს იმაზე, რომ სააპელაციო სასამართლოს მოცემული დავის გადაწყვეტისას კანონი არ დაურღვევია, რის გამოც საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

და ა დ გ ი ნ ა :

მანანა ზომასურიძე-ჯამაშვილის, ნატალია და ივანე ზომასურიძეების საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს.

მოცემულ საქმეზე უცვლელად დარჩეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 22 აპრილის განჩინება.

საკასაციო პალატის განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სამკვიდრო მოწმობის ბათილად ცნობა

ბ ა ნ ჩ ი ნ ე ბ ა

საქართველოს სახელმწიფო
№ 1282-1518-05

28 თებერვალი, 2006 წ.
თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

მაია სულხანიშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი)
ნუნუ კვანტალიანი, მარიამ ცისკაძე

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

მოსარჩელე ვლადიმერ ოქრუაშვილმა 2003 წლის 11 თებერვალს გორის რაიონულ სასამართლოში სარჩელი აღძრა თავისი ძმის ვაჟა ოქრუაშვილის მიმართ, მესამე პირებად დაასახელა ნოტარიუსი მარიამ კობალაძე და ქალაქ გორის საჯარო რეესტრი. ვლადიმერ ოქრუაშვილმა სარჩელში განმარტა, რომ 2002 წლის 13 აგვისტოს ნოტარიუსმა კობალაძემ მისი ძმის სახელზე გასცა კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა, რომლის თანახმადაც ვაჟა ოქრუაშვილი მითითებულია მისი მამის, აწ გარდაცვლილი არჩილ ოქრუაშვილის ერთადერთ მემკვიდრედ, მაშინ როცა არჩილ ოქრუაშვილს ყავდა კიდევ ორი ვაჟი. მოსარჩელემ მოითხოვა კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის ბათილად ცნობა, სამკვიდროს მიღების ვადის გაგრძელება და მემკვიდრედ და შესაკუთრედ ცნობა.

მოპასუხის განცხადებით, მან დედის სიცოცხლეში დაანგრია მშობლებ-ისეული სახლი და ააშენა ახალი ბინა, ოთახის ზარჯზე გაადიდა სახლში შესასვლელი, სადაც მისი ძმა, მოსარჩელე ვლადიმერ ოქრუაშვილი, მისივე თხოვნით აჩერებდა ავტო-მანქანას. მოსარჩელის განმარტებით, მშობლების გარდაცვალების შემდეგ ბინას დაეუფლა თვითონ. ამდენად მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო.

ასევე არ ცნეს სარჩელი მესამე პირებმა, გორის საჯარო რეესტრის

წარმომადგენელმა და გორის ნოტარიუსმა მ.კობალაძემ. მისი განმარტებით საჯარო რეესტრში სამკვიდრო ბინა აღრიცხულია სამკვიდრო მოწმობის საფუძველზე.

მოწმის სახით დაიკითხა ანზორ ოქრუაშვილი, არჩილ ოქრუაშვილის ვაჟი, რომლის განმარტებით, მოსარჩელეს დღემდე არ ჰქონია დავა ქონებაზე.

2003 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილებით გორის რაიონულმა სასამართლომ ვლადიმერ ოქრუაშვილის სარჩელი არ დააკმაყოფილა უსაფუძვლობის გამო. სამოქალაქო კოდექსის 557-ე მუხლის თანახმად, სამკვიდროს მისაღებად დადგენილი ვადა შეიძლება გააგრძელოს სასამართლომ, თუ ვადის გაგრძელებას საპატიოდ ჩათვლის. აღნიშნული ნორმიდან გამომდინარე, მოსარჩელის მოთხოვნა, სამკვიდროს მიღების ვადის აღდგენის შესახებ სასამართლომ დაუსაბუთებლად მიიჩნია.

რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელე ვლადიმერ ოქრუაშვილმა და მოითხოვა გორის რაიონული სასამართლოს 2003 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილების გაუქმება და მისი სარჩელის დაკმაყოფილება. სააპელაციო სასამართლოში საქმის განხილვისას გარდაიცვალა აპელანტი ვაჟა ოქრუაშვილი და მის უფლებამონაცვლედ ცნეს მისი მეუღლე ნელი ოქრუაშვილი.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატამ 2005 წლის 20 მაისის გადაწყვეტილებით დააკმაყოფილა სააპელაციო საჩივარი. გაუქმდა გორის რაიონული სასამართლოს 2003 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილება და მიღებული ახალი გადაწყვეტილებით დააკმაყოფილდა ვლადიმერ ოქრუაშვილის სარჩელი. ნაწილობრივ ბათილად იქნა ცნობილი 2002 წლის 13 აგვისტოს გაცემული კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა და ვლადიმერ ოქრუაშვილი ცნობილ იქნა აწ გარდაცვლილი არჩილ ოქრუაშვილის მემკვიდრედ და სამკვიდრო ქონების თანამესაკუთრედ. გადაწყვეტილებით განისაზღვრა სათანადო ცვლილებების შეტანა საჯარო რეესტრის მონაცემებში.

სააპელაციო პალატამ მიუთითა, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით არასწორად იქნა დადგენილი საქმის ფაქტობრივი გარემოებები და მათ არ მიეცათ სწორი სამართლებრივი შეფასება, რაც გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველია.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და

გაკორტების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 20 მაისის გადაწყვეტილებაზე საკასაციო საჩივარი შეიტანა ნელი ოქრუაშვილმა და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელზე უარის თქმა. კასატორის აზრით, სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება უსაფუძვლო და უკანონა. იგი მიღებულია სამოქალაქო მატერიალურ ნორმათა დარღვევით, კერძოდ, სასამართლომ არ გამოიყენა კანონის არც ერთი ნორმა, რომელიც უნდა გამოეყენებინა. ასევე სააპელაციო პალატამ არასწორად დაადგინა ფაქტობრივი გარემოებები.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ განიხილა საქმის მასალები, გაეცნო საკასაციო საჩივარს და თვლის, რომ იგი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, გადაწყვეტილება ყოველთვის ჩაითვლება კანონის დარღვევით მიღებულად, თუ გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმაოდ დასაბუთებული, ან დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ გადაწყვეტილების სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია. მოცემულ შემთხვევაში პალატა მიიჩნევს, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება საერთოდ დაუსაბუთებელია. სასამართლოს მიერ არ არის დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებანი, არ არის მითითებული სამართლებრივი ნორმა, რომლითაც იხელმძღვანელა სასამართლომ გადაწყვეტილების მიღებისას. უფრო მეტიც, გადაწყვეტილების შინაარსიდანაც კი არ იკვეთება, თუ რატომ მივიდა სასამართლო ასეთი სახის შედეგამდე.

სასამართლო უთითებს, რომ გარდაცვლილ არჩილ ოქრუაშვილს არ გააჩნია დაგვიანება 2002 წლის 9 აგვისტომდე, რის გამოც ვ. ოქრუაშვილის მიერ სამკვიდროს მიღების ვადა ვერ ჩაითვლება გაშვებულად, რადგან მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა 2002 წელ 9 აგვისტოდან 6 თვეში. აღნიშნული განმარტება კანონშეუსაბამოა, კერძოდ, სამოქალაქო კოდექსის 1424-ე მუხლის თანახმად, სამკვიდრო მიღებულ უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან. ამავე კოდექსის 1319-ე მუხლის თანახმად კი სამკვიდრო იხსნება პირის გარდაცვალების ან სასამართლოს მიერ გარდაცვლილად მისი გამოცხადების დღიდან. არჩილ ოქრუაშვილის საკუთრებაში არსებული ქონება კანონით დადგენილი წესით

აღირიცხა მის სახელზე, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ სამკვიდრო გაიხსნა 2002 წლის 9 აგვისტოს და ვლადიმერ ოქრუაშვილს სამკვიდროს მიღების ვადა არ გაუშვია.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სასამართლოს საერთოდ არ დაუდგენია ფაქტობრივი გარემოება იმის შესახებ, თუ როდის გაიხსნა სამკვიდრო, რა შევიდა სამკვიდრო ქონებაში და მიიღო თუ არა მოსარჩელემ სამკვიდრო კანონით დადგენილ ვადაში. აღნიშნული გარემოება უნდა დადგინდეს სააპელაციო სასამართლოში საქმის ხელახალი განხილვისას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, პალატა მიიჩნევს, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უნდა გაუქმდეს და ხელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს სააპელაციო სასამართლოს.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

ნელი ოქრუაშვილის საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ.

გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 20 მაისის გადაწყვეტილება და საქმე ხელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატას.

სახელმწიფო ბაჟი განისაზღვროს საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისას.

განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

სამკვიდრო მოწმობის ბათილად ცნობა. უკანონო
მფლობელობიდა ქონების გამოთხოვა

გ ა ნ რ ი ნ ე ბ ა

საქართველოს სახელით
№ას-1086-1332-05

26 ივნისი, 2006 წ.
ქ.თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკოტრების საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

მაია სულხანიშვილი (თავმჯდომარე)
მარიამ ცისკაძე (მომხსენებელი),
ნუნუ კვანტალიანი

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

ლადიკო ფხაკაძემ 2001 წლის ივლისში სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხეების – ძმის, რამაზ ფხაკაძის, წყალტუბოს რაიონის სოფ. მუხიანის თემის საკრებულოს, წყალტუბოს რაიონის სანოტარო ბიუროს, წყალტუბოს ტექადრიცხვის სამსახურის, წყალტუბოს მიწის მართვის სამმართველოს და ზელმიხან გიორგაძის მიმართ და მოითხოვა კანონით მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის, საცხოვრებელი სახლისა და მიწის ნაკვეთის ნასყიდობის ზელშეკრულების ბათილად ცნობა და მისი დარღვეული უფლებების აღდგენა. მოსარჩელემ სასარჩელო მოთხოვნა იმით დაასაბუთა, რომ მისი მამა გიორგი ფხაკაძე გარდაიცვალა 1960 წელს, დედა კი – 1988 წელს. დედის გარდაცვალების შემდეგ იგი აგრძელებდა ცხოვრებას დედისეულ სახლში და ეწეოდა სოფლის მეურნეობას. 1999 წელს გაიგო, რომ მითითებული სახლი მის უმცროს ძმას რამაზ ფხაკაძეს გაუყიდა ქუთაისში მცხოვრებ ზელიმხან გიორგაძეზე. მიუხედავად მისი მოთხოვნისა გაუქმებულიყო ნასყიდობის ზელშეკრულება ზ.გიორგაძემ სახლში არსებული ნივთები გამოყარა გარეთ, სახლი დაანგრია და ააშენა ახალი სახლი. სოფელ მუხიანის საკრებულომ კი აცნობა, რომ სადავო

სახლი მემკვიდრეობით მიღებული ჰქონდა რამაზ ფხაკაძეს და უფლება ჰქონდა მისი გაყიდვისა.

წყალტუბოს რაიონულმა სასამართლომ 2003 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით ლ.ფხაკაძის სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ; ბათილად იქნა ცნობილი ნადია ფხაკაძის დანაშთ ქონებაზე კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა გაცემული რამაზ ფხაკაძეზე, 1991 წლის 27 მარტს და მოსარჩელე ლადიკო ფხაკაძე ცნო თავის ძმასთან რამაზ ფხაკაძესთან ერთად, თანაბარი უფლებით ნ.ფხაკაძის დანაშთ ქონების მემკვიდრედ. სახლის ნასყიდობის გარიგების ბათილად ცნობის ნაწილში არ დააკმაყოფილა სარჩელი და ზელიმხან გიორგაძე ჩაითვალა კეთილსინდისიერ მყიდველად. ბათილად იქნა ცნობილი მიწის ნაკვეთის ნასყიდობის ხელშეკრულება დადებული 2001 წლის 25 აპრილს.

რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს ლადიკო ფხაკაძემ და ზელიმხან გიორგაძემ.

მოცემული დავა არაერთხელ იქნა განხილული ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მიერ. ბოლოს, ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაცოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 14 ივლისის გადაწყვეტილებით ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა ლადიკო ფხაკაძის სააპელაციო საჩივარი; ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა ზელიმხან გიორგაძის სააპელაციო საჩივარი. გაუქმდა წყალტუბოს რაიონული სასამართლოს 2003 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილება; მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება; ლადიკო ფხაკაძის სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ, ბათილად იქნა ცნობილი კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა გაცემული რამაზ ფხაკაძის სახელზე წყალტუბოს ნოტარიუსის მიერ 1991 წლის 27 მარტს (რეგისტრაციის №783); ბათილად იქნა ცნობილი მოპასუხეებს რამაზ ფხაკაძესა და ზელიმხან გიორგაძეს შორის 1999 წლის 6 აპრილს დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულება წყალტუბოს ზონის ქვედა მესხეთში მდებარე საცხოვრებელ სახლზე (რეგისტრაციის №280); ბათილად იქნა ცნობილი მოპასუხეების რამაზ ფხაკაძესა და ზელიმხან გიორგაძეს შორის 2001 წლის 25 აპრილის დადებული წყალტუბოს ზონის სოფელ ქვედა მესხეთში მდებარე 4500 კვ.მ. მიწის ნაკვეთის ნასყიდობის ხელშეკრულება და ეს მიწის ნაკვეთი გამოთხოვილ იქნა ზელიმხან გიორგაძის მფლობელობიდან და გადაეცა ლადიკო ფხაკაძეს.

სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება ეფუძნება შემდეგ მოტივებს:

ლადიკო ფხაკაძე 1984 წელს ამოეწერა ქ.ქუთაისიდან და ჩაეწერა დედასთან ნადია ფხაკაძესთან და გადავიდა საცხოვრებლად მასთან; 1988 წელს გარდაიცვალა დედა ნ.ფხაკაძე. იგი დაეუფლა და განაგებდა დედის დანაშთ ქონებას, მათ შორის საცხოვრებელ სახლს და მიწის ნაკვეთს. სასამართლომ მიუთითა, რომ ლ.ფხაკაძეს სამკვიდრო ქონება სათანადო წესით არ გაუფორმებია; მან იცოდა, რომ მის დედამიშვილებს დედის დანაშთ ქონებაზე პრეტენზია არ ჰქონდათ. აღნიშნულის შესაკუთრედ მას თვლიდნენ და არც ერთი მათგანი არ დაუფლებია სამკვიდრო ქონებას. სააპელაციო სასამართლომ ლ.ფხაკაძის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების საფუძველზე ჩათვალა, რომ რ.ფხაკაძე წყალტუბოს რაიონის სოფელ მესხეთიდან ამოეწერა 1976 წელს და გადავიდა საცხოვრებლად ქ.ქუთაისში და მას შემდეგ ის სოფელში საცხოვრებლად არ დაბრუნებულა. ასევე არ დაუფლებია ნ.ფხაკაძის დანაშთ სამკვიდრო ქონებას.

სასამართლომ მიუთითა, რომ რ.ფხაკაძის სახელზე კანონისმიერი მემკვიდრეობის მოწმობა გაცემულია ყალბი ცნობების საფუძველზე. ნოტარიუსმა არ გამოიკვლია ნ.ფხაკაძის მემკვიდრეთა წრე. ლ.ფხაკაძის მტკიცებით ზ.გიორგაძემ იცოდა, რომ რ.ფხაკაძე ასხვისებდა იმ უძრავ ქონებას, რომელიც მას არ ეკუთვნოდა. ზ.გიორგაძეც ხშირად დადიოდა სოფელში და ამდენად გიორგაძისათვისაც უნდა ყოფილიყო ცნობილი, რომ ნ.ფხაკაძის დანაშთ ქონებას ფლობდა და განაგებდა თვითონ და არა რ.ფხაკაძე. ამიტომ იგი არ ცნო კეთილსინდისიერ შემქმნად.

სასამართლომ მოცემული დავის გადასაწყვეტად გამოიყენა სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 540-ე მუხლი, რომლის თანახმად სამკვიდროს დამტოვებლის გარდაცვალების დღედ ითვლება 1988 წლის 25 აპრილი. კანონის აღნიშნულ მოთხოვნიდან გამომდინარე რ.ფხაკაძე სამკვიდრო ქონების ფლობას და მართვას უნდა შედგომოდა 1988 წლის 25 ოქტომბრამდე, რათა მიჩნეულ იქნას, რომ მან სამკვიდრო მიიღო.

სააპელაციო პალატამ ჩათვალა, რომ რ.ფხაკაძეზე, 1991 წლის 27 მარტს, კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის გაცემის სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობდა. ამიტომ სასამართლომ დააკმაყოფილა ლ.ფხაკაძის სასარჩელო მოთხოვნა 1991 წლის 27 მარტს რ.ფხაკაძეზე გაცემული კანონისმიერი მემკვიდრეობის უფლების მოწმობის ბათილად ცნობის შესახებ.

სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, ვინაიდან რ.ფხაკაძე არ იყო უფლებამოსილი მიეღო მემკვიდრეობის უფლების მოწმობა, ამიტომ აღნიშ-

ნულის გარეშე არ იყო უფლებამოსილი გაესხვისებია ნ.ფხაკაძის დანაშთი სამკვიდრო საცხოვრებელი სახლი.

სასამართლომ მიუთითა, რომ მხარეები სადავოდ არ ზდიან, მიწის იმ ნაკვეთზე რომელიც რ.ფხაკაძემ გაასხვისა ზ.გიორგაძეზე განლაგებული იყო ნ.ფხაკაძის საცხოვრებელი სახლი, ამიტომ მიწის გაყიდვამდე სამოქალაქო კოდექსის 1513-ე მუხლის თანახმად მიწის ნაკვეთი საკუთრებაში უნდა მიეღო იმას, ვინც საკუთრებაში მიიღებდა საცხოვრებელ სახლს. რ.ფხაკაძემ 1999 წლის 6 აპრილს გაასხვისა საცხოვრებელი სახლი მიწის გარეშე, ხოლო 2001 წლის 25 აპრილს, მამინ როდესაც აღნიშნული სახლი უკვე დანგრეული ჰქონდა ზ.გიორგაძეს მასვე მიჰყიდა მიწის ნაკვეთიც.

სააპელაციო პალატამ დადგენილად ჩათვალა, რომ კანონის დარღვევით აღირიცხა სადავო მიწის ნაკვეთი რ.ფხაკაძის საკუთრებაში, ის იყო ქ.ქუთაისის მცხოვრები, არ გააჩნდა სოფელში საცხოვრებელი სახლი, არ ჰქონდა მიღებული მემკვიდრეობა და ასეთ გარემოებებს ადგილი რომც ჰქონოდა, მიიღებდა მიწის ნაკვეთს 0,25 ჰა-ს ოდენობით, როგორც სოფელთან კავშირის მქონე პირი და არა როგორც მეორე კატეგორიის კომლი. ამიტომ სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ რ.ფხაკაძის მიერ სადავო მიწის ნაკვეთის საკუთრებაში კანონიერად მიღების საფუძველი არ დასტურდება, შესაბამისად მის მიერ 2001 წლის 25 აპრილს მიწის ნაკვეთის ზ.გიორგაძეზე გასხვისების ხელშეკრულებაც ჩათვალა ბათილად.

სააპელაციო პალატამ არ გაიზიარა ის მოსაზრება, რომ ზ.გიორგაძე სადავო საცხოვრებელი სახლისა და მიწის ნაკვეთის კეთილსინდისიერი შემძენია.

სააპელაციო პალატამ არ გაიზიარა აპელანტის განმარტება იმის შესახებ, რომ ლ.ფხაკაძის სარჩელი ხანდაზმულია. სასამართლომ არ გაიზიარა ზ.გიორგაძის წარმომადგენლის მითითება ლ.ფხაკაძის მიერ 1999 წლის 13 აპრილს სოფლის საკრებულოს სახელზე გაგზავნილ განცხადებაზე (იხ. ტ. I. ს.ფ. 118), სადაც განმცხადებელი წერს, რომ მისმა ძმამ ჯერ მემკვიდრეობა აღიღგინა და შემდეგ სახლი გაუყიდა. ასევე სასამართლომ არ გაიზიარა რ.ფხაკაძის მეუღლე ლ.არწივიძის მიერ სასამართლოსათვის მიცემული ჩვენება იმის შესახებ, ლ.ფხაკაძემ იცოდა რ.ფხაკაძემ რომ აღიღგინა მემკვიდრეობა და აპირებდა საცხოვრებელი სახლის გაყიდვას. სააპელაციო პალატამ მიუთითა, დასახელებული განცხადების შინაარსიდან არ შეიძლება დადგინდეს, თუ როდის გაიგო ლ.ფხაკაძემ რ.ფხაკაძის მიერ მემკვიდრეობის აღდგენა; ხოლო ლ.არწივიძე, საქმის შედეგით დაინტერესებული პირია, ამიტომ სასამართლომ ჩათვალა, რომ ლ.ფხაკაძეს, სამოქალაქო

კოდექსის 129-ე, 130-ე მუხლებით გათვალისწინებული სასარჩელო ვადა არ დაურღვევია.

სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილებაზე საკასაციო საჩივარი შეიტანა ზ.გიორგაძემ, მოითხოვა მისი გაუქმება და ლ.ფხაკაძის სარჩელზე უარის თქმა. მისი საკასაციო საჩივარი ეფუძნება შემდეგ მოტივებს;

კასატორსა და რამაზ ფხაკაძეს შორის 1999 წლის 6 აპრილს დაიდო საცხოვრებელი სახლის ნასყიდობის ხელშეკრულება, რომელიც გაფორმდა კანონის მოთხოვნათა დაცვით. კასატორი მიუთითებს იმის შესახებ, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ გაითვალისწინა ის გარემოება, რომ სასოფლო საბჭოს აღმასკომის მიერ გაცემული ცნობით რ.ფხაკაძე დედის გარდაცვალების შემდეგ მუდმივად ცხოვრობდა სოფელ ქვედა მესხეთში და ფლობდა და განაგებდა მის დანაშთ ქონებას; სასამართლოს მოცემულ შემთხვევაში უნდა გამოეყენებინა საქართველოს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 556-ე მუხლი, რომლის შესაბამისად რ.ფხაკაძეს მემკვიდრეობა ფაქტიურად უკვე მიღებული ჰქონდა და სამკვიდრო ვადის აღდგენა არ სჭირდებოდა. მან 1991 წლის 27 მარტს მიმართა სანოტარო ბიუროს მემკვიდრეობის მისაღებად და ვინაიდან სამი წლის განმავლობაში არავის არ მიუმართავს სანოტარო ბიუროსთვის ნ.ფხაკაძის დანაშთ ქონებაზე მემკვიდრეობის მისაღებად, სრული უფლება ჰქონდა მიეღო მემკვიდრეობა, რის გამოც მოახდინა თავისი საკუთრების რეგისტრაცია იმ დროს მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად წყალტუბოს ტექნარიცხვის ბიუროში. სასამართლომ არ გაითვალისწინა ის გარემოება, რომ ანდერძის საფუძველზე მიღებული აქვს რამაზ ფხაკაძის გვერდით, მომიჯნავედ მდებარე ბიცოლის ლუბა ფხაკაძის დანაშთი ქონება და რეგისტრირებულია მის კომლში. სწორედ ამის გამო არ არის ამოწერილი სოფელ ქვედა მესხეთიდან.

კასატორი მიუთითებს, რომ სააპელაციო პალატა თავის გადაწყვეტილებაში არ იმსჯელა მიწის ნაკვეთის საკუთრების რეგისტრაციის ჩანაწერის გაუქმების, ან მასში ცვლილების შეტანის თაობაზე, რითაც დაარღვია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 381-ე მუხლის მოთხოვნა და გასცდა სასარჩელო მოთხოვნის ფარგლებს; მიწის ნაკვეთი ისე გამოითხოვა კასატორის მფლობელობიდან და გადასცა ლ.ფხაკაძეს. რომ ასეთი მოთხოვნა მას არა თუ სარჩელში, სააპელაციო საჩივარშიც არ ჰქონია. სასამართლოს გადაწყვეტილებაში არაფერია ნათქვამი, თუ როგორც გადაწყდება იმ საცხოვრებელი სახლის ბედი, რომელიც მიწასთან

უძრავად არის დაკავშირებული, აშენებულია ზ.გიორგაძის მიერ და მისი გადატანა შეუძლებელია.

საკასტორი მიუთითებს, რომ სასამართლოს უნდა გაეთვალისწინებინა, ლადიკო ფხაკაძის სარჩელი ხანდაზმულობით არის ის არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო ამ საფუძვლითაც. სასამართლომ ლ.ფხაკაძის სარჩელის ხანდაზმულობის საკითხის გადაწყვეტისას არ გამოიკვლია ის გარემოება, მიწის რეფორმის პერიოდში რატომ არ იზრუნა მოსარჩელემ სადავო მიწის ნაკვეთი და საცხოვრებელი სახლი მის საკუთრებაში ყოფილიყო რეგისტრირებული კანონით დადგენილი წესით შესაბამისად.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო პალატა საქმის მასალების განხილვის, საკასაციო საჩივრის მოტივების შემოწმების შედეგად თვლის, რომ ზელმიხან გიორგაძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს; მოცემულ საქმეზე უნდა გაუქმდეს ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაცოტრების საქმეთა სააპელაციო პალატის 2005 წლის 14 ივლისის გადაწყვეტილება და საქმე ზელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატას შემდეგი გარემოებების გამო:

როგორც საქმის მასალებით ირკვევა, სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა ლ.ფხაკაძის განმარტება იმის შესახებ, რომ ის კომლის ბოლო წევრია და შესაბამისად კომლის ქონების მესაკუთრე. სასამართლომ მიუთითა, რომ მამკვიდრებლის ნაღია ფხაკაძის გარდაცვალების დროისათვის 1988 წელს სოფელ ქვედა მესხეთში კომლი უკვე აღარ წარმოადგენდა საკოლმეურნეო კომლს და შესაბამისად ნ.ფხაკაძის დანაშთი ქონება მემკვიდრეზე გადავიდა სამოქალაქო სამართლის კოდექსით დადგენილი საერთო საფუძვლებით. სასამართლომ ჩათვალა, რომ ლადიკო ფხაკაძე დედის დანაშთი ქონებას დაეუფლა და განაგებდა როგორც თანმყოფი, პირველი რიგის მემკვიდრე და მიიჩნია, რომ მან მიიღო სამკვიდრო ქონება (ს.ფ. 186). საკასაციო პალატას დაუსაბუთებლად მიაჩნია სააპელაციო სასამართლოს მითითება იმის შესახებ, რომ საქმის მასალებით არ დასტურდება მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ სამკვიდრო ქონების რამაზ ფხაკაძის მიერ დაუფლება, სასამართლომ მიუთითა, რომ ლ.ფხაკაძის მოწინააღმდეგე მხარე ვერ ასაბუთებს თუ რაში გამოიხატება რ.ფხაკაძის

მიერ დედის დანაშთი ქონების დაუფლება (ს.ფ. 183-184). მოცემული საკითხის გადაწყვეტისას სააპელაციო სასამართლომ არანაირი შეფასება არ მისცა მოცემულ საქმეზე წარმოდგენილ პროკურატურის სახელზე ლადიკო ფხაკაძის მიერ დაწერილ ახსნა-განმარტებას, სადაც იგი მიუთითებს, რომ დედის გარდაცვალების შემდეგ თავის ძმას, რამაზ ფხაკაძეს შესთავაზა, ესარგებლა მამაპაპისეული მიწის ნაკვეთით; იგი ძმასთან ერთად ცხოვრობდა მშობლების საცხოვრებელ სახლში, სოფლად ორივე ჩადიოდა თავიანთ ოჯახის წევრებთან ერთად, მოლაპარაკებელი იყვნენ, რომ გადასახადებს გადაიხდიდა რამაზ ფხაკაძე, რაც მას ჯერ კიდევ სახლის ნასყიდობის დროისათვის კვლავ გადაუხდელი ჰქონდა. ვინაიდან მიწა ირიცხებოდა მისი ძმის, რამაზ ფხაკაძის სახელზე, განცხადება დაწერა მისი სახელით და მთელი ხუთი წლის თანხა 93 ლარი გადაიხადა, მომდევნო წლის თანხაც გადაიხადა რამაზ ფხაკაძის სახელით (იხ. საქმე №3/ზ-782 356-358); წყალტუბოს რაიონული საამართლოს 2003 წლის 9 სექტემბრის სხდომაზე ანალოგიური შინაარსის განმარტება იქნა მიცემული ლ.ფხაკაძის მიერ, მან აღნიშნა, რომ შესთავაზა რამაზ ფხაკაძეს მისულიყო, ემუშავა და ეცხოვრა სადავო საცხოვრებელ სახლში (საქმე № 2/ზ-235-2005 წ. ს.ფ. 75). წყალტუბოს რაიონული სასამართლოს 2003 წლის 23 სექტემბრის სხდომის ოქმში მოცემულია ლადიკო ფხაკაძის განმარტება იმის შესახებ, რომ იგი რამაზ ფხაკაძეს შეუთანხმდა, მიწის გადასახადი გადაეხადა, იგი კი ბიცოლას ეზოთი ისარგებლებდა, მაგრამ 5 წლის განმავლობაში მიწის გადასახადი არ გადაუხდია (ს.ფ. 87). საკასაციო პალატა თვლის, რომ საპელაციო სასამართლოს ზემოაღნიშნული განმარტებების შეფასების შედეგად უნდა ემსჯელა იმ გარემოებაზე, რამაზ ფხაკაძემ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 556-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად ზომ არ მიიღო სადავო სამკვიდრო ქონების ნაწილი. ამ ნორმის მეორე და მესამე ნაწილის თანახმად სამკვიდრო მიღებულად ითვლება, თუ შემკვიდრე ფაქტიურად შეუდგა სამკვიდრო ქონების ფლობას ან მართვას, აგრეთვე როდესაც იგი შეიტანს სანოტარო მოქმედებათა შემსრულებელ ორგანოში სამკვიდროს გახსნის ადგილას განცხადებას სამკვიდროს მიღების შესახებ. ამ მუხლის მეორე ნაწილში აღნიშნული მოქმედებები შესრულებული უნდა იქნეს ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან. საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ მოცემულ შემთხვევაში არ გაითვალისწინა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილის მოთხოვნა იმის შესახებ, რომ სასამართლო აფასებს მტ-

კიცებულებებს თავისი შინაგანი რწმენით, რომელიც უნდა ემყარებოდეს სასამართლო სხდომაზე მათს ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ განხილვას, რის შედეგადაც მას გამოაქვს დასკვნა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების არსებობის ან არარსებობის შესახებ.

საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს იმ გარემოებაზე, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება დაუსაბუთებელია ლ.ფხაკაძის სარჩელის ზანდაზმულად ცნობის უარყოფის ნაწილში. სააპელაციო სასამართლომ ერთის მხრივ, არ გაიზიარა მოწინააღმდეგე მხარის და მისი წარმომადგენლის მტკიცებულებები იმის შესახებ, რომ რამაზ ფხაკაძის მიერ 1991 წელს სამკვიდროს მიღების თაობაზე ლადიკო ფხაკაძისათვის ცნობილი იყო 1999 წლამდე, მაგრამ მეორეს მხრივ, საერთოდ არ მიუთითა რის საფუძველზე ჩათვალა, მხოლოდ 1999 წელს რომ განდა ცნობილი ლ.ფხაკაძისათვის თავის ძმის მიერ 1991 წელს სამკვიდრო მოწმობის აღების თაობაზე. მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლომ დაარღვია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 249-ე მუხლის მეოთხე ნაწილის მოთხოვნა იმის შესახებ, რომ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში უნდა აღინიშნოს სასამართლოს მიერ დადგენილი გარემოებანი, მტკიცებულებანი, რომლებსაც ემყარება სასამართლოს დასკვნები, მოსაზრებანი, რომლებითაც სასამართლო უარყოფს ამა თუ იმ მტკიცებულებას, და კანონები, რომლებითაც სასამართლო ხელმძღვანელობდა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა თვლის, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმაოდ დასაბუთებული, რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის 'ე' პუნქტის თანახმად გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველია.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა :

ზელიმხან გიორგაძის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.

გაუქმდეს მოცემულ საქმეზე ქუთაისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2005 წლის 14 ივ-

ლისის გადაწყვეტილება და საქმე ხელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატას.

საკასაციო პალატის განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

მაკვიდრებლის ვალების გადახდა

ბანკინგა

საქართველოს სახელით

№ას-411-750-05

1 ივლისი, 2006 წ.

ქ. თბილისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და
გაკორტრების საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

მიხეილ გოგიშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
როზა ნადირიანი, თეიმურაზ თოდროია

ა ლ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

2003 წლის 17 ივნისს ქრისტინა გელაძემ თბილისის ისანი-სამგორის რაიონულ სასამართლოს სასარჩელო განცხადებით მიმართა მოპასუხეების ციციწო და დავით ლალიაშვილების მიმართ. მოსარჩელემ მოითხოვა: მოპასუხეებისათვის მის სასარგებლოდ თანხის გადახდის დაკისრება.

მოსარჩელის მითითებით, გ.ლალიაშვილი, როგორც ვ.კალიადასის რწმუნებული შეუთანხმდა მას, რომ გადაუფორმებდა კალიადასის საკუთრებაში არსებულ ბინას, რისთვისაც მოსარჩელემ გ.ლალიაშვილს გადაუხადა 1500 აშშ დოლარი. აღნიშნულის შემდეგ მოსარჩელე შევიდა ბინაში და დაიწყო რემონტი, თუმცა გ.ლალიაშვილმა დააყოვნა ბინის გადაფორმება. მოსარჩელემ მას დამატებით გადაუხადა 900 აშშ დოლარი და მასთან სანოტარო წესით გააფორმა სესხის ხელშეკრულება 2400 აშშ დოლარზე.

მოსარჩელის განმარტებით, გ.ლალიაშვილი გარდაიცვალა 2003 წლის აპრილის თვეში, ისე რომ მას მოსარჩელისათვის ბინა არ გადაუფორმებია. მოგვიანებით გაირკვა, რომ 2003 წლის 11 მარტს მან აღნიშნული ბინა გადაუფორმა თავის ვაჟს – დ.ლალიაშვილს. ამ უკანასკნელმა კი ბინა იპოთეკით დატვირთა ჯინჯარაულისა და ბერუკაშვილის სასარგებლოდ.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსარჩელემ მოითხოვა გ.ლალიაშვილის მემკვიდრეებისაგან ამ უკანასკნელზე გასესხებული თანხის

– 2400 აშშ დოლარის გადახდის დაკისრება და ასევე აღნიშნულის გამო მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

მოპასუხე მხარემ დღღალაშვილა სარჩელი არ ცნო და თავის შესაგებელში მიუთითა, რომ მან სადავო ბინა შეიძინა გღღალაშვილისაგან ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე. იგი იყო გღღალაშვილის შვილი არარეგისტრირებული ქორწინებიდან, იზრდებოდა მამის მზრუნველობის ქვეშ, მას სამკვიდრო არ მიუღია, რის გამოც არ იყო ვალდებული გადაეხადა მამის მიერ დატოვებული ვალები. აღნიშნულდან გამომდინარე, დღღალაშვილმა მოითხოვა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 170-ე მუხლის თანახმად მოსარჩელების სადავო ბინიდან გამოსახლება.

სარჩელი არ ცნო აგრეთვე მეორე მოპასუხე ცღღალაშვილმა. მისი მოსაზრებით, სასამართლომ ყურადღება უნდა მიაქციოს იმ გარემოებას, რომ გღღალაშვილის მემკვიდრეებს გადასახდელი ჰქონდათ მამკვიდრების მკურნალობასა და დაკრძალვაზე გაწეული ხარჯებიდან დასაფარავი 1580 აშშ დოლარი, რის გამოც სამოქალაქო კოდექსის 1168-ე, 1328-ე და 1334-ე მუხლის მოთხოვნათა გათვალისწინებით მოსარჩელეს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარი უნდა ეთქვას.

თბილისის ისანი-სამგორის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 27 თებერვლის გადაწყვეტილებით ქველამის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფიდა. მოპასუხეებს ციციწო, ზაზა და იოსებ ღღალაშვილებს დაეკისრათ 2400 აშშ დოლარის ან შესაბამისი ეკვივალენტის ღარებში თანხის გადახდა მოსარჩელის სასარგებლოდ. მოპასუხე დღღალაშვილი გათავისუფლდა ვალდებულებისაგან და მისი შეგებებული სარჩელი დატოვებულ იქნა განუხილველად.

რაიონული სასამართლოს ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა ცღღალაშვილმა, რომელმაც მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება იმ მოტივით, რომ სასამართლომ არ გამოარკვია დარწა თუ არა რაიმე ქონება გღღალაშვილს და რა ქონების მემკვიდრეებად ჩაითვალენ მოპასუხეები. ასევე არ გაითვალისწინა ის გარემოება, რომ გღღალაშვილს მოსარჩელესთან გაფორმებული ჰქონდა ბინის ქირავნობის ხელშეკრულება. ბინასთან დაკავშირებულ სადავო საკითხებზე მოთხოვნა უნდა დაკისრებოდა დღღალაშვილს, რომელსაც გღღალაშვილმა ბინაზე გადასცა საკუთრების უფლება. სასამართლომ ასევე არ გაითვალისწინა ის გარემოება, რომ კოპერატიულ ბინაზე ჰაი შეადგენდა 3841 აშშ დოლარს. სასამართლომ არ გამოიყენა სამოქალაქო

კოდექსის 1334-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც, მემკვიდრეებს პირველ რიგში უნდა დაეფარათ მკურნალობისა და დაკრძალვის ხარჯები.

თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაცოტრების საქმეთა პალატის 2004 წლის 17 ნოემბრის განჩინებით ციციხოლაშვილის სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. უცვლელად დარჩა თბილისის ისანი-სამგორის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 27 თებერვლის გადაწყვეტილება.

საქმის მასალებზე დაყრდნობით, სააპელაციო სასამართლომ დადგინილად მიიჩნია, რომ გ.ლალიაშვილსა და ქ.გელაძეს შორის 2002 წლის 2 მაისს დაიდო სესხის ხელშეკრულება 2400 აშშ დოლარზე (ს.ფ. 7). ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა აპელანტის მოსაზრება, რომლის თანახმადაც, მხარეთა შორის სინამდვილეში არსებობდა ქირავნობის ხელშეკრულება.

სააპელაციო სასამართლომ ასევე არ გაიზიარა აპელანტის მითითება სამოქალაქო კოდექსის 1168-ე და 1334-ე მუხლებზე, რომლის თანახმადაც მათ არ ეკისრებოდათ პასუხისმგებლობა მამკვიდრებლის ვალებისათვის, რადგან 1168-ე მუხლი აწესრიგებდა სხვა სამართლებრივ ურთიერთობას, კერძოდ არასრულწლოვანი შვილების ინტერესების დაცვის საკითხებს მეუღლეთა შორის თანასაკუთრების გაყოფისას. სასამართლო მოცემული დავის გადაწყვეტისას ასევე ვერ გამოიყენებდა 1334-ე მუხლს, რადგან ამ მუხლით რეგულირდებოდა სამართლებრივი ურთიერთობები თანამემკვიდრეებს შორის, რომელსაც აღნიშნულ დავასთან შემხებლობა არ ჰქონდა. სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით, დაკრძალვისა და მკურნალობის გამო მხოლოდ თანამემკვიდრეებს შორის შეიძლებოდა დავა და ეს ხარჯები გათვალისწინებულ იქნებოდა მემკვიდრეებს შორის სამკვიდროს გაყოფისას.

სააპელაციო სასამართლოს განჩინება ც.ლალიაშვილმა იმავე საფუძვლებით საკასაციო წესით გაასაჩივრა და გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და საოლქო სასამართლოში საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნება მოითხოვა.

კასატორის მითითებით, სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება არ მიაქცია იმ გარემოებას, რომ სამოქალაქო კოდექსის 1484-ე მუხლის შესაბამისად, მემკვიდრეებს ეკისრებათ ვალის დაფარვა მიღებული აქტივების ფარგლებში თითოეული მემკვიდრის წილის პროპორციულად.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო პალატა საქმის მასალების შესწავლისა და გასაჩივრებული განჩინების სამართლებრივი დასაბუთების შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ ც. ლალიაშვილის საკასაციო საჩივარი უსაფუძვლოა და არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილია, რომ 2002 წლის 2 მაისს აწ გარდაცვლილ გიორგი ლალიაშვილსა და ქრისტიანე გელაძეს შორის დაიდო სესხის ხელშეკრულება. ასევე დადგენილია, რომ გ. ლალიაშვილის კანონიერი მემკვიდრეები არიან ციციწო, ზაზა და იოსებ ლალიაშვილები. გ. ლალიაშვილისა და ც. ლალიაშვილის, თანასაკუთრებას წარმოადგენს კოოპერატიული ბინა მდებარე თბილისი ვ/უბნის, 2 მ/რაიონი, კორპ.20, ბ.115.

სსკ-ის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დამატებითი და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია.

საკასაციო სასამართლო დამატებით და დასაბუთებულ საკასაციო პრეტენზიად ვერ მიიჩნევს კასატორის მითითებას, რომ ქ. გელაძემ აღიარა სესხის არსებობა 1900 დოლარის ოდენობით, ხოლო 500 დოლარი მის მიერ გამოყენებული იქნა სარემონტო ხარჯების დასაფარავად. ვინაიდან საქმეზე დართულია სესხის ხელშეკრულება, სადაც მითითებული თანხა შეადგენს 2400 აშშ დოლარს.

ასევე დამატებით და საკასაციო პრეტენზიად ვერ ჩითვლება კასატორის მითითება იმის შესახებ, რომ სამკვიდრო მასა საკმარისი არ არის მამკვიდრებლის ვალის გასასტუმრებლად და ამ ვალის დაფარვა უნდა მოხდეს მხოლოდ მიღებული სამკვიდრო აქტივებით, ვინაიდან სსკ-ის 1485-ე მუხლის თანახმად მემკვიდრემ უნდა ამტკიცოს, რომ მამკვიდრებლის ვალები აღემატება სამკვიდროს, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა სამკვიდრო აღწერილი იყო ნოტარიუსის მიერ. აღნიშნულის დამადასტურებელი მტკიცებულებები მხარის მიერ წარმოდგენილი არ ყოფილა. სსსკ-ის 102 მუხლის თანახმად კი თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, პალატა არ იზიარებს კასატორის საკასაციო პრეტენზიას საქმეზე ფაქტობრივი გარემოებების არასწორად

დადგენის თაობაზე და მიაჩნია, რომ არ არსებობს გასაჩივრებული განჩინებების გაუქმების კანონით გათვალისწინებული საფუძველი.

პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 410-ე მუხლით და

და ა დ გ ი ნ ა :

ციცინო, ზაზა და იოსებ ლალიშვილების საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს. მოცემულ საქმეზე უცვლელი დარჩეს თბილისის საოლქო სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2004 წლის 17 ნოემბრის განჩინება.

განჩინება საბოლოო და არ გასაჩივრდება.